

Rudimenta pyretologiae methodicae / [Christian Gottlieb Selle].

Contributors

Selle, Christian Gottlieb, 1748-1800.

Publication/Creation

[Mediolani] : B. Cominus, 1787.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dhac5b32>

License and attribution

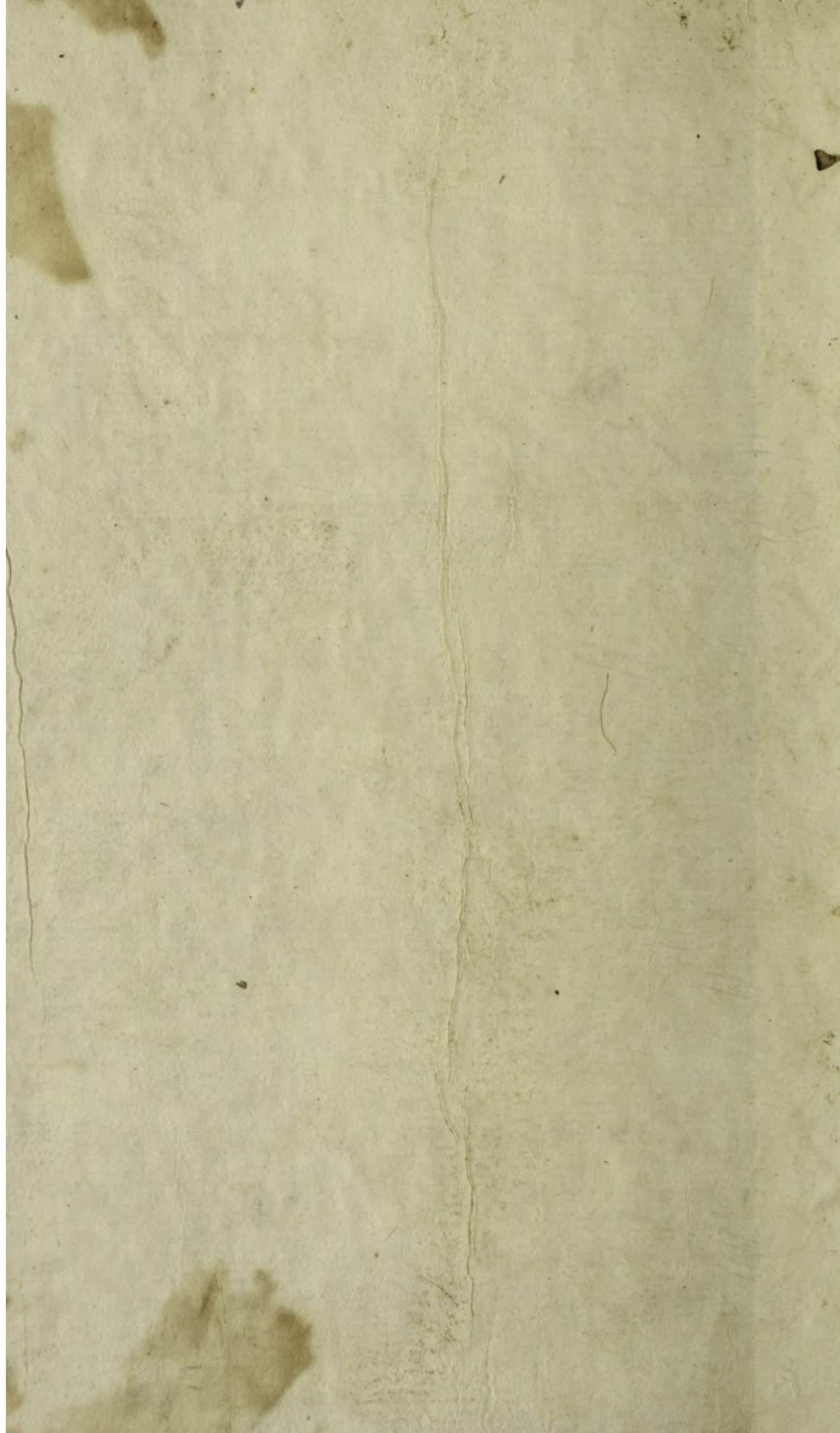
This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

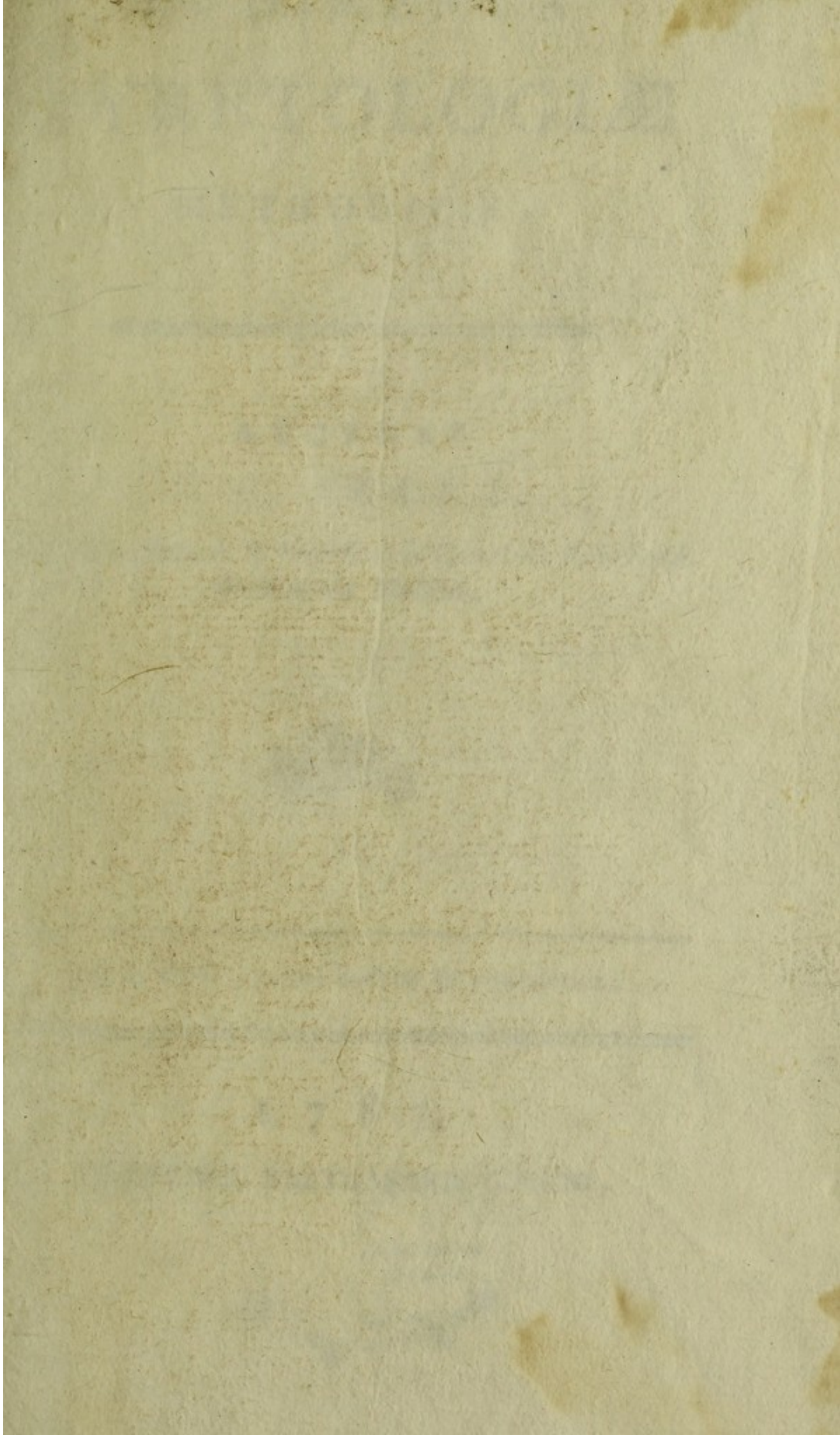
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

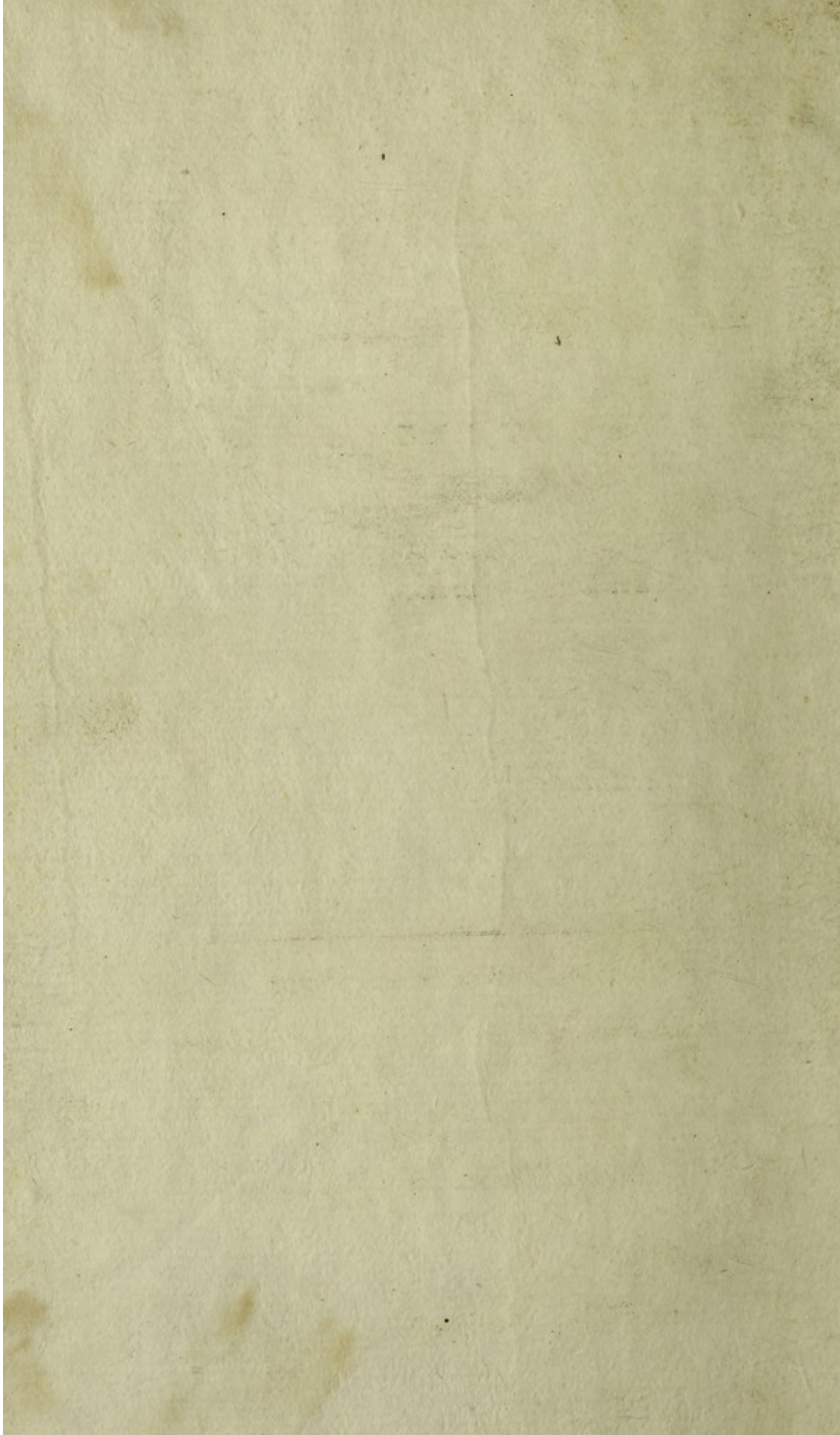

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Leaf 6
File 6

3535
R U D I M E N T A
P Y R E T O L O G I Æ
M E T H O D I C Æ .

A U C T O R E

C. G. S E L L E ,

Medicinæ Doctore & Professore & Charitatis Nosocomii
Berolinensis Medico .

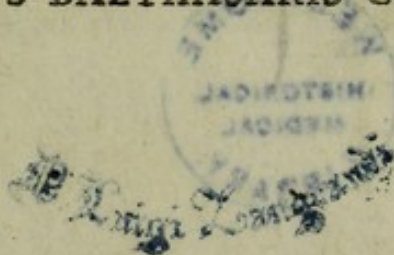
Editio altera , priori auctior & emendatior .

I 7 8 7 .

SUMPTIBUS BALTHASARIS COMINI .

PARYETOLOGIE

METHODOLOGIE

AUTOR

THOMAS C. SELLERS

Professor of Pathology & Clinical Medicine
Washington Medical College

Edinburgh, from author's possession

INTRODUCTIO.

Arduum sane negotium, nec sine subsidio artis, quæ meditari docet, facile exsequendum, illud est, quod in norma & regula invenienda, secundum quam rerum comparandarum convenientiæ æstimari debent, ponitur.

HEBENSTREIT.

INTRODUCTIO.

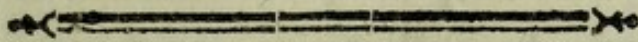
Tantum fore negotium, nec fore
facile, ut in his quibus medicum deest,
facile circumveniamus. Illud est, quod
in natura & regni universitate,
rebusque quibusdam comparari.
Quam commendatitiam est, quod in
his, quibus negotium est, ut in
rebus, quibusdam comparari.
HILBERTUS.

11

INTRODUCTIO

DE TRACTATIONIS OBJECTO.

JAM ab omni tempore, præcipue autem ab illo, quum primum *Hippocrates*, genio suo observante, per longam annorum seriem, ante ægrorum lectum adhibito, leges quasdam universales medicinæ practicæ stabiliverat, artis salutaris cultores, plures ex iisdem colligere conclusiones, hisque iterum systemata superstruere, conati fuerunt, quorum fundamenta partim ideis precarie consecutis suffulta, partim ex observationibus ita obscuris exhausta erant, ut exinde nil aliud, nisi maxima a naturæ tramite aberratio, & hinc cu-

rationes, phantasmatibus illis respondentes, redundare possent. Rebus ita comparatis, non oportebat non quam sæpissime fieri, ut unus conveniret cum altero inquam in viam, qui, cum sibi invicem viæ munitores esse vellent, magis tantum magisque e via discedebant, id quod eo facilius evenire poterat, quum vera naturæ via ita levibus insignita esset vestigiis, ut vix ac ne vix quidem a spuria discerni posset. Hinc alter in spirituum procedebat regnum, alter adeptorum crucibulas pro naturæ oraculi sede habebat; & quis copiam hypothesium numerare vellet, pro quarum diversitate etiam systemata, iis superstructa, differebant! Non autem jam a feriori tempore medici, has nugas animadvertentes, defuerunt, quippe qui, eadem ex ratione, solam morborum observationem & curationes, ab experientia confirmatas, in morbis cognoscendis & curandis pro filo ariadnæo in morborum labyrintho adsumserunt. Ut autem priores, neglecta observatione, ex solo ratiocinio morborum rationes divinare volebant, sic hi ad alterum progrediebantur extremum, omnes ex observationibus rationes colligendas funditus rejicientes (a). Neminem quidem,

(a) CELS. de Med. Ed. Alm. p. 7.

qui animum paulo altius ad medicinæ statum relevaverit, de necessitate, ambo, ad morborum naturæ indagacionem, combinare auxilia, dubitaturum puto (b). Aureum vero tenere medium res omni fuit tempore quam maxime ardua, & ratiocinium, nimis ex observacionum limitibus propulsum, exhibuit scopulum, quo plerique rei tam gravis moliminis tentatores perierunt. Eodem in statu me nunc video, & an felicior naufragium evadam, vaticinari nequeo. Quum nempe ad praxeos studium accesserim & præcipue ad probas, de morbis eorundemque curandi rationibus, notionem acquirendas, operam navaverim, systemata illorum non omnia complecti, quæ ad ipsam praxin rationalem spectant, perspexisse credidi. Quomodocumque enim principia comparata erant, quibus systemata superstruxerant, nunquam ad causarum cognitionem atque iis medendi rationem quid valens hinc inde consequi posse, animadverti, & fructus, quos ex morborum indagacione, secundum hæc systemata instituta, mihi decerpere potui, nec majoris neque minoris erant momenti, quam ut exinde mirandam diversitatem prin-

(b) CELS. l. c. p. 12.

cipiorum didicerim, quæ basin systematum formabant, quæque nulla alia fere ratione, nisi loquendi more, differebant. Et quamvis ex historica morborum comparatione ad cognitionem eorundem philosophicam non valeat consequentia, (cujus omnino ratio tantum in exigua nostra rerum cognitione quærenda est) tamen nimis modo, ex hac principiorum ordinationis diversitate, sane mirandam illam de causis & curationibus morborum opinionum varietatem ortum suum trahere, facillime perspiciebam. Varias tunc diversissimasque tam de morborum ratione, quam de ipsa eorundem curatione, multorum vel pro peritissimis fideque dignissimis auctorum habitorum sententias pervolventi, in mentem mihi venit, annon ille medicorum de una eademque re dissensus, ex certa morborum ipsorum differentia, ad quam non attendissent, manaverit, atque annon morborum ordinatio systematica possibilis sit, cujus fructus ad ipsam praxin protendunt? Et revera ex frequenti lectione & cogitatione mihi constare videbatur, dari adhuc morborum differentiam, quæ hucusque in systematibus ex toto neglecta erat, cujusque attentio in ipsa praxi eximie fructuosa esse

posset . Quum porro nulla mihi dubitatio remaneret , seriem , qua natura res concatenavit , illam esse , quam maxime in rebus ordinandis sequi debemus , neque hanc arbitrariam eamque ita diversam , veluti revera in systematibus occurrit , esse posse , facile conclusi , ordinem naturalem illum esse , qui hucusque neglectus fuerat , quique omni cum studio quærendus esset , dum innumeris illis opinionibus atque contradictionibus in morborum philosophica indagatione ansam præbere nullomodo valeat . Abstraxi tunc quædam , quæ ad hanc differentiam spectant , quæque in praxi mihi utilia fore , existimavi . Hujus laboris primitiæ , mox pro specimine inaugurali exhibui (c) , easque postea paulo emendatiores reddere conatus fui . Praxi nunc magis initiatus , hanc morbi considerandi rationem semper adhuc pro ea habeo , quæ prototypum scientiæ medicæ esse debet , eamque hinc semper emendare studui , quamvis multa adhuc supersunt , quæ voluntati meæ atque benigno artis peritorum applausui debeo . Ad principia autem systematis mei determinanda , prima nosologiæ & pathologiæ principia revocare ,

(c) *Methodi februm naturalis Rudimenta* . Halæ 1770 .

coactus sum . Hinc ea , Benevole Lector , indulgeas , quæ Tibi nimis ambigue adducta videntur , quæ autem necessarie præmonenda esse arbitratus sum , ne ex neglecta principiorum expositione methodum meam , secundum alia principia eam perpendens , inique judicares . Cæterum , nec ore alieno indicta , neque omni plane dubio atque errore experta hic proferre credo : difficile enim est , „ recte cogitare , recte scribere , difficilius , ut nobiscum idem sentiant , alios adducere “ (d) . Jam ergo ad inceptum meum prosequendum me nunc accingo .

(d) MEAD.

DE NOSOLOGIÆ
OBJECTO.

§. 2.

ANTEQUAM scientiæ cujusdam limites certo modo circumscribere possimus, omnium primum esse debere, ut tam subjectum, de quo agi debet, quam prædicatum, qualem nempe conditionem vel modificationem subjecti determinati tractare mens est, rite indicemus, ex primis philosophiæ principiis apertum est. Neque minori gaudet evidentia, morbum tum pathologiæ & therapiæ tum nosologiæ exhibere subjectum. Et sicut in therapia curatio est prædicatum, quod de morbo in hac scientia dicendum est, sic morborum differentia præbet in nosologia subjecti prædicatum.

§. 3.

Jam ergo morbi notio ponenda erit. Hoc pro scopo auctores plerumque sanitatis notionem primo explicare solent, ut exinde eo fa-

cilius morbi ideam educant. Quum autem nemo in dubium vocaverit, morbi quidem & sanitatis notiones directe se oppositas esse, ambo tamen primarie ex uno eodemque fonte promanare, id quod *Galenus* jam monuit (e), simul etiam patet, quod, posita hujus notione, illius idea ponatur. Hinc jam ad morbi notionem eruendam nos convertamus, quo simul, quid sanitatis voce nobis venire debeat, patebit. Antea vero lemmata quædam præmittere liceat, secundum quorum normam tum auctorum de morbo ideas judicare, tum nostram stabiliendam suffulcire possimus.

§. 4.

Quando evictum atque extra omnem dubitationis aleam positum sit, omnia phænomena, quæ in regione mundi materialis occurrunt, quæque sensibus nostris externis sese manifestant, ex peculiari corporum mixtione & organisatione manare; sequitur, omnia phænomena atque mutationes machinæ humanæ, quæ sensibus obviam prodeunt, ex singulari ejusdem structura solidorum & mixtio-

(e) *Method. med. l. c.*

ne fluidorum resultare (f). Ex hac propositione sequentia elicere possumus corollaria: Stat corporis fabrica pro causa, uti phænomena pro effectu. Hinc hic ab illa separatim cogitari potest, quamvis unum absque altero vere existere nequeat. Quamvis autem causa effectu prius cogitari debeat, tamen nihil de causa effectus cujusdam dici potest, nisi antea effectus certo quodam modo cognitus atque determinatus sit, vel, ut melius me explicem, antequam de causa rei cujusdam sermonem

(f) Ne magis hac ex propositione concludatur, quam intendo, monitu opus esse credo, hanc thesin, quæ, ut plerique opinantur, immediate ad materialismum ducit, cum animæ spiritualitatis systemate, optime eademque vi, consistere. Hic tantum de peculiari partium conditione sermo est, qua aptæ fiunt, ut anima illarum ope effectus suos edere possit. Sicut enim partes corporis absque anima vivificante functiones suas præstare nequeunt, sic magna gaudet probabilitate, quod anima corpore separata, phænomena sensibus nostris externis manifesta, exserere nequeat. Hinc jure meritoque concludimus, nullam corporis mutationem ex solius animæ vi, nisi interveniente corporis fabrica, oriri, atque versa ratione, omnem animæ mutationem ex partium corporis mutatione deducendam esse, simul consequimur, quamvis prima ratio, cur partes ex variis stimulis tam sanitatis quam morbi phænomena producere valent, forsitan in animæ cooperatione quærenda sit. cf. *Urbegriffe von der Beschaffenheit, dem Ursprunge und Endzwecke der Natur*, Berlin 1776. *Philosophische Gespräche*, Berlin 1780.

instituiamus, necesse est, ut antea notio ponatur rei ipsius. Hoc tanta gaudet evidentia, ut probare id ulterius, me puderet. Quid sane enim imprudentius, quam causæ cujusdam rei exploratio, de qua nondum constat nobis notio? Atqui tamen multi auctores hic errarunt, qui, dum morbi definitionem dare volebant, de morbi natura disputarunt, antequam cognitum erat, quid sub morbi voce illis veniret. Nihil ergo ordini rerum magis congruens, quam ut primo vocis vim explicemus, antequam rei, sub voce indicatæ, causam vel naturam inquirere velimus. Vel, aliis verbis, in omni rerum indagatione cognitio historica philosophicæ præponenda est.

§. 5.

In omnibus scientificis veritatibus exponendis, omnes voces, quibus utimur, rite definiendas esse, nisi omni jam sensu æquivoco expertes fiat, ex hoc sicut ex primis humanæ cognitionis elementis constat. Definitio autem characterem distinctivum præbere debet, quo res aliqua ab aliis omnibus semper & ubique discerni potest. Hæc definitio ratione medio-

rum, quibus signa sunt perceptibilia, duplicis est generis. Quodsi enim omnes res sensibus nostris externis animadverti possent, necesse quoque fore, sequitur, ut ille character distinctivus tum sensibus externis mediantibus, tum sensuum internorum ope animadverti & concipi posset. Satis nota autem est illa rerum differentia inter res in abstracto & inter res in concreto. Res in abstracto tantum sensibus internis discerni possunt. Rerum in concreto autem duplex est genus. Alterum enim sensibus nostris externis patet, alterum vero ex phænomenis modo adesse, concludere possumus. Sic convulsio muscutorum ens præbet in concreto, quod organis externis sensoriis animadverti potest; vermes autem, qui illam prodixerunt, sensibus externis latent, quamvis omnino entia in concreto constituent, quæ autem ex phænomenis tantum, quæ in corpore efficiunt, cognosci possunt. Patet ex his, duplex dari genus definitionum ratione signorum adhibendorum. Res in abstracto tantum signis, sensibus internis conspicuis, definiri possunt, quoniam ipsæ sensum externum fugiunt. Ut autem res in concreto semper & ubique discernere possimus, necessarium ea-

rundem definitionum requisitum erit, ut characteres sensibus externis quoque sint conspiciui, qui tum pro rerum diversitate supra memorata vel e re ipsa vel ex effectibus ejusdem sumendi erunt. Nunc absque dubio facile quisque largietur, morbum ens esse in concreto. Hinc illum definiendo characteres ponendi sunt, qui sensibus externis patent, ut lege eorundem semper & ubique distinguere possimus, an homo sanus vel male affectus habendus sit. Quum porro nemo inficias iverit, morbum ipsum sensibus externis percipi posse (g), in ejusdem ponenda definitione signa ex ipsa morbi manifesta conditione sumenda erunt.

(g) GAUBIUS quidem in *Inst. pathol.* §. 85. morbum in sensus non incidere adfirmat, tamen de natura morbi tantum id intelligendum esse, ex capite ejusdem de natura morbi patet. Omnino quidem latior morbi notio omnia comprehendit, quæ in corpore a naturali conditione aberrant, at, quoniam causæ in sensus non cadunt, aliquo jure, morbum sensibus externis percipi non posse, dici potest. Hæc autem morbi notio in nosologia admitti non debet, quoniam alias causa cum re ipsa confunditur, id quod varium eumque non innoxium dissensum producere potest.

D E M O R B O .

§. 6.

MORBI terminus triplici sensu apud auctores occurrit. Et primo quidem notionem involvit illius status, quo fit, ut actiones lædantur. Ita definierunt morbum GALENUS ejusdemque defensor VALLESIVS (*h*), FREITAG (*i*), & GAUBIUS (*k*). Inquirendum erit, an hæc definitio præmissis & requisitis nostris supra positis respondeat. Facile unumquemque mecum perspecturum confido, in hac definitione de causa phænomenorum sermonem esse. Quum autem in omni rerum indagatione a cognitione historica incipiendum sit (*l*), atque hæc ex phænomenis sumi debeat, primam quoque

(*h*) „ Morbus est affectus præter naturam, a quo aperte læduntur operationes. “ v. *Controv. med. & philos.* L. IV. Cap. I.

(*i*) „ Morbus est constitutio partium præternaturalis, actiones lædens. “ v. *Diff. de sanit. & morb. natur.* §. 5.

(*k*) „ Status ille corporis humani viventis, quo fit, ut actiones, homini propriæ, non possint apposite ad leges sanitatis exerceri, morbus dicitur. “ l. c. §. 34.

(*l*) v. §. 3.

morbi notionem ex iis petendam esse, patet. Hinc hac ex ratione hanc definitionem jam esse rejiciendam, simul adparet. Quum autem porro hac in definitione nulla exhibeantur signa, sensibus externis conspicua, necessario altero caret requisito supra postulato (*m*), hinc nullo modo in usum verti potest. Quantis præterquam hæc definitio obstructa est difficultatibus, quæ signorum usum impediunt, quo tamen nihil est magis necesse! Quoties deprehendimus peculiarem humorum crasin, quæ a naturali aberrat, solidorum structuram, quæ nihil minus quam naturæ consuetæ præ se fert faciem, ubi tamen nullam in functionibus læsionem vel in qualitatibus sensibilibus alienationem detegere possumus! quis tunc hominem ita comparatum insanum diceret? Nonne saltim ex vocis usu consueto magna allucinatio inde oriretur? Annon homini illi, medicus, ad sanationem approperans, in ridiculum foret? Et quoties, versa ratione, ne minimam corporis interni a naturali statu deflexionem, uti saltim nobis videtur, detegimus, ubi tamen functionum læsio manifeste in sensus occurrit, & quisque hominem illum

(*m*) v. §. 4.

morbum alere , dicit ! Quodsi porro ignorantiam his adnumerare velimus , in qua circa corporis conditionem versamur , quæ ad veram sanitatis indolem necessarie requiritur , facile hujus definitionis nullitatem deprehendere oportet . Quonam porro jure defensores hujus definitionis morbi causæ notionem ab illa morbi seorsim spectare ac exhibere possunt , quum ipsam veram causam pro ipso morbo sumserint ? Nonnulli tandem sibi metipsis tanto magis adplauserunt , quo certius crediderunt , quod definitio realis multis parasangis nominalem superet . Sed tunc morbi notio tantum abstracta est , nunquam autem definitionis præ se fert speciem , quæ ante ægrorum lectum adhiberi possit . Ex his omnibus facile manum hujus definitionis constare poterit : quique ergo absque dubio & sine alucinatione certo modo definire cupit , quando homo pro sano sit habendus , & quo tempore sanus esse desinit , ille mecum perspiciet , statum corporis internum nullo modo in morbi definitione locum habere posse (n) .

(n) Conferti hic imprimis meretur , Ill. ZIMMERMANN von der Erfahrung , B. 3. C. 4.

§. 7.

Has difficultates nonnulli ita effugere studuerunt, ut tum actiones læsas, tum statum illum morbosum internum, qui illas produxit, definitioni conciliarint (o). Supra jam monui, completam morbi notionem in concreto tam præternaturalem constitutionem solidorum & fluidorum velut causam, quam functiones læsas & qualitates sensibiles vitiatas velut effectus illius causæ simul comprehendere. Hic autem totus morbi ambitus in conspectum venire non debet, sed tantum de nominali vocis definitione agendum est. Superflua ergo hæc definitio continet signa, id quod legibus philosophiæ non congruit. Cæterum ratione causæ internæ idem valet, quod supra monitum fuit.

§. 8.

Restat ergo ultimus adhuc fons, ex quo morbi definitionem educere possumus, func-

(o) v. HOFFMANN *Opp. Ed. Gen. T. I. P. I. C. 2. §. 3.* Eodem fere modo Cl. FRESE (v. *diff. sub pres. BÜCHNERI habita: de optima methodo causas morborum proximas investigandi.* p. 10) morbum definiuit, dum ait: „Morbus erit interna corporis constitutio, qua in viribus partium ejusdem dissensus adest, per ipsam tamen eandem fabricam certo gradu determinata.“

tionem nimirum corporis læsæ & qualitates sensibiles alienatæ, at varii etiam auctores illam ex iis struxerunt (p). Nemo enim inficiari contendet, se morbum alere, si functiones machinæ sunt vel turbatæ vel suppressæ, & si qualitates visibiles a consueta naturali conditione aberrant. Hinc usui loquendi hanc definitionem quam maxime esse congruentem, patet. Quum porro omnis causæ & naturæ morbi cognitio ab externis phænomenis velut manifestis & cognitis incipiendum sit (q), hac quoque ex ratione generalis morbi character a phænomenis manifestis petendus est. Sunt porro actiones læsæ & qualitates sensibiles vitiatæ sensibus externis conspicuæ, hinc definitio iis superstructa, requisito gaudet supra postulato (r). Omnino quidem magnus functionum numerus sensus nostros externos non attingit. Sic variæ secretiones et motus, organis nostris externis latent, sic non raro qualitas vitiosa in corpore per satis longum temporis spatium abscondita remanere potest,

(p) ELLER *de cognosc. & cur. morb.* p. 2. III. ZIMMERMANN
l. c. C. c. p. 245.

(q) v. §. 3. cf. III. ZIMMERMANN l. 6. p. 253.

(r) v. §. 5.

antequam phænomenis morbosis externe obviam prodeat. Sed hac ex ratione signa hæc rejici nequeunt, quoniam omnis morbi cognitio phænomenis externis superstructa est, nec prius causa animadverti potest, nisi phænomena externa produxerit. Caret tandem definitio nostra omnibus iis difficultatibus, quæ reliquis definitionibus adhærent. Quatenus autem læsionis vel vitii in qualitate idea extendi aut limitari debeat, proprie determinari non facile potest, ac cum GAUBIO dicere oportet „facilius esse, rem præsentem discernere, quam verbis exacte definire“ (f). Respicendum ergo est ad manifesta vitia, quæ in sensus nostros externos incidunt, quæque pro omni rerum statu ex causa quadam præternaturali promanant, morbumque adesse declarant. Sicut ergo concursus phænomenorum

(f) l. c. §. 81. Ill. NITZKI quidem hanc difficultatem absolvere existimavit, dum ait: „Morbus est dissensus „functionum corporis humani respectu suæ conservationis.“ v. *Elem. pathol.* §. 2. Attamen sæpe sæpius in morbis functionum dissensus ad corporis conservationem tendit, cujus exemplum motus critici dare possunt, qui tamen phænomenis morbosis adnumerandi sunt. Si enim ita argumentari vellemus, facile febres ex morborum numero relegari possent, quoniam hæc ad corporis conservationem valent.

præternaturalium vel vitiatorum morbum sistit, sic eorum phænomenorum concursus, quæ secundum naturam succedunt, sanitatem constituit (t). Quemadmodum autem abstrahendo hanc morbi definitionem formavimus, sic neminem crediturum puto, ut morbum absque natura vel causa vere existentem, habendum esse, vellem. Supra enim hanc objectionem jam refutatam esse, credo (u).

(t) v. SAUVAGES *Nosol. Method.* T. I. p. 67.

(u) v. Nota ad §. 4.

 DE SYMPTOMATE.

§. 9.

OMNIA phænomena machinæ nostræ, quæ a statu sano aberrant, omnibus fere auctori- bus symptomatum nomine veniunt (v). Hinc ex morbi nostra definitione consequitur, quod symptoma & morbus tunc synonyma fuerint, nulla fere ratione inter se distincta, nisi in eo, quod non omne symptoma, seorsim spectatum, morbum in concreto nominare debeas. Dantur quidem morbi, ubi tantum singula functio læsa vel singula qualitas visibilis vitiosa adesse videtur, plurimi tamen morbi ex variorum symptomatum syndrome constant (x). Symptomata ergo nobis non sunt effectus morbi sed causarum sequelæ, & quoniam omnia, quæ symptomatis adnumerari nequeunt, ad causas referenda sunt, nunquam præter causam & effectum ens tertium in concreto existere potest. Sicut autem

(v) GAUZ. C. c. §. 83. 84.

(x) SAUVAGES l. c. T. I. p. 89. Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 246.

in capite superiori evictum datum fuerit, quod morbi nominalis definitio effectum tantum, tanquam res sensibus externis obvia, respicere debeat, sic complexa morbi notio unum alterumque conjungit, dum nunquam phænomenon absque causa separatim vere existens cogitari potest.

Hæc symptomatis verbi generalis notio est, quæ autem ab altera specialiori excipitur, quæque sæpe in errores induxit. Quo minus phænomenon quoddam ad morbi existentiam pertinet, quo magis insolitum hoc phænomenon in dato quodam morbo est, eo majori jure tale phænomenon symptomatis nomen mereri, multi putant. Hæc autem notio nec vocis vi, nec morbi ideæ congruit. Quando enim quidem tale phænomenon ad morbi existentiam necessarie haud concurrat, cum eo tamen vinculo quodam naturali junctum esse ideoque ad morbi ipsius phænomena referri debet. Alias phænomenon alius morbi est, cujus natura ab altero toto cælo distincta est, quo in casu duo morbi simul adsunt, a se invicem prorsus distinguendi.

Cum hac secunda symptomatis verbi notione tertia coincidit, secundum quam phæ-

nomenon quoddam tunc symptomaticum dicitur, quando causa ejusdem materialis haud in ipsa adfecta parte sita est. Morbus talis idiopathico opponitur. Semper autem obstat, quod duplex tunc fit symptomatis notio, unde facile hallucinationes, ob quas evitandas melius erit, ut hic morbus, vulgo dictus symptomaticus, consensualis dicatur.

DE MORBI NATURA.

§. 10.

SENSUUM externorum ope superficiem rerum quidem animadvertimus, pensitans autem hominis ingenium ulterius promovere, & intrinsecum rerum adspectui exploranti exponere naturæque secreta vestigia scrutari, conatus est; nec mirum ergo, si medici omni fere ævo morborum naturam explorandi, operam navarunt. Felices! si rem inquirendo, quæ tam momentosum, quam perutilem in toto medicinæ systemate exercet influxum, notiones antea de essentia vel natura rite distinxissent, & inter se convenientes fuissent, quid naturæ termino illis veniret. Vacillitas autem hujus notionis ex innumeris exemplis probare possem, nisi illa quemque perspecturum considerem, qui libros medicinæ aliquantulum pervoluit. Hinc jam primum ex philosophiæ principiis naturæ notionem eruere liceat, quo postea eo certius morbi essentiam ponere possimus.

§. II.

Omne ens quod existit, essentia (y) sua gaudet, & unum absque altero esse nequit. Omnes porro philosophi conveniunt, essentiam rei illud esse, sine quo res, qua talis, esse nequeat. Hanc notionem autem nondum satis determinatam esse, confusio testari potest, qua sæpe auctores, naturam morborum ponendo, laborant. Et quidem duplex apud philosophos hujus termini sensus occurrit, quem, ut videtur, medici non rite distinxerunt. Primo enim id denotat, quod rei alicui in omnibus ejusdem considerandi & denominandi rationibus, adeoque & in omnibus illis, qui cogitari de eadem possunt, statibus diversissimis eodem semper modo competit, ita ut ex omnibus illis, per quæ res est, quod est primo quasi loco atque tanquam reliquorum fundamentum, ex quo illa consequuntur, concipiatur. Hæc essentia notio complexa vel absoluta nominatur (z), atque ea est, ad quam

(y) Monium hic opus esse credo, essentia & natura voces mihi semper esse synonymas, cujus apologia videatur apud HOLLMANNUM in *Metaph.* §. 32.

(z) HOLLMANN l. c. §. 15. seq.

in morborum natura quærenda, nobis respiciendum est. Nunc autem essentiæ vox alio adhuc sensu accipitur. Illud nempe, quod rei tantum sub certa quadam denominatione & consideratione competit, ita ut sine eo sub hac consideratione existere nequeat, essentia rei incomplexa vel relativa appellatur (a). Ex hac essentiæ idææ differentia omnes illas quærelas ortas esse, quæ de morbi essentia aguntur, mox adparebit. Ut autem morbi naturam absolutam inveniamus, in eam rem inquirendum nobis erit, quæ in omnibus morbi considerandi rationibus primum fundamentum sistit, ex quo illæ fluunt. Hoc negotium optime perfici poterit, si omnia illa, quæ rei competunt, ad certas classes redigimus, ut ex iis illud seligere possimus, quod rei naturam constituit. Nec, ut nimiam prolixitatem effugiamus, de rebus in abstracto, sed tantum de illis in concreto, hic nobis agendum erit.

§. 12.

In omni ente materiali tria potissimum cogitari ac discerni possunt. Primo loco nempe

(a) l. c.

phænomena foras deprehenduntur, secundo vires cogitamus, quæ hæc phænomena produ-
 dunt, & tertio certam materiæ structuram
 & mixtionem supponimus, ex quibus vires
 promanant. Quod idem certa quadam ra-
 tione de corpore animato valeat, supra da-
 tum est (b). Videbimus nunc quidnam ex his
 tribus naturæ nomine insigniendum sit.

§. 13.

Phænomena per se absque virium concursu
 existere nequeunt, & vires rationem continent,
 vel melius, constituunt existentiam phænomeno-
 rum. Hinc phænomena rei naturam ejusdem ab-
 solutam non constituunt, quoniam in iis ipsis
 fundamentum non est, quod existant. Atta-
 men varii auctores morborum naturam in ip-
 sis phænomenis quæsierunt. Sic plures natu-
 ram febris in calore consistere crediderunt,
 alii spasmus cordis & arteriarum naturam
 febris esse, adfirmarunt. Sed facile quisque
 ex supra de essentiæ notione propositis vide-
 bit, hos viros nullomodo absolutam febris na-
 turam posuisse. Quum enim calor vel pulsus
 naturali celerior id esse nequit, per quod ipsa
 hæc phænomena existunt, haudquaquam iis

(b) §. 3.

essentiæ absolutæ nomen tribui potest. Sensu autem relativo omnino dici potest, febris essentiam in calore consistere, si quando nempe id tantum febris nomine insignire velimus, ubi calor præternaturalis deprehenditur, tunc omnino hæc febris absque eo calore existere nequit, quamvis ipsius febris essentia absoluta in eo non est, sed tantum illud sistit, per quod definitum existit. Est ergo hæc essentia definitionis essentia, non autem rei ipsius. Ex his satis superque consequi potest, morbi naturam absolutam in phænomenis nunquam quærendam esse.

§. 14.

Alterum, quod proxime a phænomenis abest, vires sunt, quæ phænomena producunt. Varii auctores rei viribus naturæ nomen tribuerunt (c), sed æque hoc perperam factum fuisse, probari potest. Omnes vires ex materiæ structura & mixtione resultant, neque in mundo materiali vis absque causa materiali præcedenti cogitari potest. Hinc vis primum

(c) „Natura est vis activa seu motrix, hinc natura etiam „dicitur vis totius mundi seu vis universa in mundo.“

v. BILFINGER *de Deo, anima & mund.* p. 278.

non est, per quod res existat, hinc naturæ nomen ei non competit. Huic alterum argumentum accedit, quod nempe vis idea tantum abstracta sit, natura autem rei absoluta verum ens in concreto sistat. Ergo nec vires naturæ notionem involvunt.

§. 15.

Tertium hinc tantum, ad naturæ notionem condendam, nobis remanet. Primum nempe fundamentum, per quod vires & phænomena rei, sub omnibus considerandi modis existunt, materiæ modificatio est. Hinc hæc materiæ fabrica naturam rei absolutam constituit, atque nunc facile quoque morbi natura ponenda erit. Quando enim omnes corporis mutationes foras prodeuntes ex singulari ejusdem structura solidorum & mixtione fluidorum ortum trahunt, sequitur, naturam omnium harum mutationum in structura solidorum & mixtione fluidorum contentam esse. Quamvis enim phænomena corporis animalis non ex sola partium fabrica oriuntur, tamen anima illud non est, ex qua omnes reliquæ conditiones tanquam ex basi fluunt. Anima enim

enim absque corporis partium conditione, & versa ratione hæc absque anima vere existere possunt, neque anima rationem corporis existentiae continet, nec, posita illa, phænomena & vires corporis ponuntur, nisi certa materiae structura & mixtio ponatur, quibus mediantibus vires corporis ejusdemque mutationes producere possit (d). Hinc anima corporis animati naturam non constituit, quamvis nonnulli huic sententiae addicti videantur (e). Attamen omnino ad illam semper respiciendum est, quum essentialem differentiam inter corpora animata & inanimata sistat. Hinc optimo jure, atque ut omnis dissensus avertatur, adjungi poterit, naturam corporis animalis fabricam ejusdem esse animatam, ex qua omnes vires atque mutationes ejusdem veluti ex primo fonte emanant. Quum autem porro mutationes corporis humani duplicis sint generis, quorum alterum illas comprehendit, quæ secundum statum naturalem succedunt, alterum autem eas continet, quæ

(d) c. f. Not. ad §. 3.

(e) v. MEAD. *Opp. Ed. Gætt. T. 1. de Variol.* p. 12 & SAUVAGES l. c. p. 96. seq. qui autem sensum naturæ metaphysicum cum sensu ejusdem physico confundunt.

læsa vel vitiaæ dicuntur, etiam pro hac ratione, essentiam harum mutationum duplicem esse, consequitur, & sicut absque omni dubio concludimus, phænomena præternaturalia nunquam ex sana & naturali solidorum structura & fluidorum mixtione flui posse, sic omni jure consequimur, naturam morbi in fabricæ corporis a statu naturali alienatione sitam esse (f).

(f) Hanc naturæ notionem de morbo in genere plurimi auctores posuerunt, quamvis in morbis individuis omnes fere ab illa discedant. „ Essentiam morbi non consistere in læsa operatione, sed in ea dispositione, per quam læditur“ apud VALLESIIUM l. c. legitur, quocum etiam GAUBIUS consentit, dum ait: „ Naturam morbi generalem sitam esse in male affectis corporis vivi illis conditionibus, quibus id aptum natum est, suam consere symbolam ad actiones humanas.“ l. c. §. 42.

 DE CAUSA MORBI.

§. 16.

QUANDOQUIDEM in toto naturæ phænomenorum regno nihil absque causa vere existens cogitari potest, nullum quoque dari morbum, quin suam agnoscat causam, simul apertum est. Quodsi autem porro tota actualis natura ita concatenata est, ut ex innumeris ejus membris unum stet pro effectu præcedentis, simulque pro causa sequentis & omnium sequentium, iterum quodvis phænomenon innumeras agnoscere causas, quarum semper altera rationem continet alterius, consequitur. Hinc medici sub morbi causæ nomine omne id comprehendere solent, quod ad morbum producendum symbolam conferre valet. In tanta autem rerum multitudine certos ponere limites fas est, ne altius adscendatur, quam necessitas jubet.

§. 17.

Causa morbi est illud, quod morbi ratio-

nem in se continet (g). Hinc omne id quod ab aliis, principii nomine a causa distinctum fuit, veræ causæ præ se fert indolem, nec ab ea discernenda est (h). Hinc porro causa semper est ens in concreto, ratio autem ens in abstracto (i), atque hinc omnia ea, quæ rationem morbi continent, entia in concreto sistunt. Ut tandem in reliquis, sic in morbis producendis plures ad unum morbum efficiendum concurrunt causæ, quæ, singulatim spectatæ, rationem insufficientem existentia morbi, omnes autem simul comprehensæ, rationem sufficientem morbi sistunt, vel causam

(g) NIETZKI *Elem. Pathol.* p. 24. §. 98.

(h) HOLLMANN l. c. §. 272. SAUVAGES l. c. p. 74. seq. magnum inde dissensum oriri putat, si principium a causa non distinguitur. Hæc autem sententia ex falsa ejusdem de causa notione fluit, quum illam cum ratione confundit. Principium enim id vocat, quod a nobis causa dicitur; causam autem id esse adfirmat, ex quo intelligi possit rei existentia, & quod sensibus semper lateat (v. l. c. p. 81. §. 180.). Has autem notiones non omnes philosophi admiserunt, neque in nosologia locum habere possunt, quum raro vel nunquam ex principio morbi ejusdem existentiam intelligere possimus.

(i) v. HOLLMANN l. c. §. 271. NIETZKI l. c. §. 100. SAUVAGES l. c. §. 180. Hic auctor nempe id causam adpellat, quod nobis ratio est, atque illud sensibus externis cognosci non posse, probat.

quamdam producant, quæ hanc sufficientem rationem continet. Relictis omnibus aliis, hic tantum de causa morbi, quæ corpori inest, aliquid monere liceat.

§. 18.

Ex causa externa, vel ex plurium remotarum concursu vitium quoddam in solidis vel in fluidis, vel in utrisque producitur, ex quo morbi phænomena primo loco oriuntur (*k*). Sic ex aeris frigiditate indeque contracto refrigerio lentor ille inflammatorius nasci potest, qui febrim inflammatoriam accendit. Lentor ille inflammatorius optime *causæ materialis* nomine insignitur. Ad febris autem existentiam hæc causa nondum sufficiens est, quoniam sæpe lentorem illum absque febre inflammatoria observare contigit. Multa ergo ad morbum producendum adhuc concurrunt, quæ non in ipsa causa materiali, uti saltem nobis constat, sed in viribus corporis, in loco, quem occupat, ejusdemque varia conditione latent. Ut enim medicamenta, sic causæ morbificæ ma-

(*k*) Facile adparet, de ea causâ internâ, quæ prædisponens dicitur, hic sermonem non esse.

teriales varios pro varia corporis universi partiumque constitutione effectus relinquunt. Sic ex sanguinis diathesi phlogistica nunc laryngis nunc pleuræ nunc pulmonum inflammatio producitur, quæ omnes facie differunt, hinc aliam atque aliam causam agnoscunt, quæ diversitatis phænomenorum rationem contineat. Has *causas formales* adpellare liceat, ex quibus binis demum morbi *causa sufficiens* constat.

§. 19.

Causa materialis morbi rationem sufficientem non continet, sed tantum id denotat, quod, causis formalibus exceptis, proxime morbum produxit, quo demto morbus præfens dirimitur, quo autem posito, morbus nondum ponitur. Semper hinc præternaturale quid vel in solidis vel in fluidis vel in utrifque latens sistit, ex quo, causis formalibus exceptis, sub omnibus considerandi modis morbus initium cœpit. Hac ratione ab omni causa prædisponente & occasionali, ex quibus nempe demum nascitur, satis distincta est. Sic enim colluvies biliosa putrida in primis viis petechias producere valet, atque tunc,

causis formalibus exceptis , sub omnibus considerandi rationibus primum sistit fontem , ex quo petechiæ oriuntur , hinc veram causam materialem petechiarum constituit . Constitutio autem cholericæ , pituitosæ , æer , putridis exhalationibus inquinatus , quamvis huic colluviei primariæ ansam præbeant , tamen illud fundamentum haud sistunt , ex quo petechiæ sub omnibus considerandi modis ortum trahunt .

§. 20.

Causa ergo formalis est illa corporis conditio , qua fit , ut causa materialis hæc vel illa symptomata efficere valeat . Hinc ad causas remotas vel præcedentes referenda non est , sed in serie causarum ultimum occupat locum . Et quidem hæc causa morbosæ conditionis notionem haud necessarie involvit . Sic enim colluvies humorum acrium in primis viis , nervos irritando , convulsiones concitare potest , quo in casu colluvies acris causam materialem , nervorum autem sensibilitas & consensus , causam formalem constituunt . Negari interim non potest , nonnunquam & hanc causam formalem morbosæ indolis esse . Sic

v. e. febrī inflammatoriæ facile peripneumonia accedit, si laxitas pulmonum antea adfuerit, aut si pluribus vicibus individuum jam a pulmonum inflammatione correptum fuerit. Sic ex paulo sensibiliore systemate nervoso, colluvie acri irritante accedente, phænomena conflantur, quæ in constitutionibus minus sensilibus haud deprehenduntur. Hoc autem in re nihil mutat. Ablata diathesi phlogistica, demta colluvie, in binis morbus tollitur, neque talis causa formalis peculiarem medici attentionem desiderat. Longe autem aliter res se habet, ubi hæc corporis conditio ita comparata est, ut a lenissimo irritamento phænomena ortum ducant, quæ irritamento proportionata non sunt. Sic in morbo hysterico ex levissimis causis, spasmi, convulsiones, dolores colici contrahuntur. Adest in hoc morbo peculiaris systematis nervosi conditio, qua, levissimis accedentibus causis, magna eaque sat molesta symptomata efficiuntur. Tunc autem hæc partium constitutio pro causa formali habere non debet, sed in conjunctione cum irritamento veram præ se fert indolem causæ materialis. Cæterum lubenter fateor, limites hic ponere, satis difficile esse, id quod autem ex culpa

notionum mearum exclusiva haud evenit ,
 quum idem de omnibus reliquis causæ notio-
 nibus valeat . Naturæ catena tales difficultates
 ubique præsentat , neque membrum quodlibet
 absque collisione reliquorum cognosci atque
 determinari potest . Ad praxin nobis sufficere
 potest , omne id causæ formalis nomine in-
 signire , quod in morbo producendo , viribus ,
 corpori ejusdemque partibus propriis , atque
 idiosyncrasia tribuendum est .

§. 21.

Nemo , veluti opinor , hanc causarum dif-
 ferentiam , naturæ rerum superstructam esse ,
 negabit (1) , quin potius magnum inde in se-
 rie notionum commodum redundare , persua-
 sus fuerit , si illius ope intelligi potest , quo-
 nam jure , eandem causam effectus oppositos
 producere , eosdemque effectus ex diversis causis
 oriri posse , dicendum sit . Quum enim causa
 formalis magnum in causis materialibus modi-
 ficandis exerceat imperium , varia hinc quoque

(1) Neotericorum nonnulli ad hanc causarum distinctionem res-
 piciunt , de qua vid. Cl. GESNER *Beobachtung. aus der*
Artzenseigel. B. I. p. 74.

phænomena ex una eademque causa materiali adparebunt, ubi diversæ cooperant causæ formales. Sic v. c. vermes varios morbos, pro varietate causarum formalium, i. e. loci, quem occupant, idiosyncrasia &c., facie & symptomatibus diversissimos excitare valent, ubi vermes pro vera causa materiali habendi sunt. Sic inflammatio ex diathesi sanguinis phlogistica, ex consensu, ex putredine evenire potest.

§. 22.

Quodsi causa morbi materialis illum denotet statum corporis præternaturalem, ex quo symptomata primo loco tanquam ex fundamento sub omnibus considerandi & denominandi rationibus resultant (*m*) causam morbi materialem atque naturam morbi nobis synonyma esse, ex naturæ morbi notione supra posita (*n*) patet. Hinc unum terminum alteri substituere liceat. Quodsi autem porro varii morbi ex una eademque causa materiali foveantur, atque, versa ratione, idem morbus variam agnoscere potest causam materialem,

(*m*) §. 18.

(*n*) §. 14.

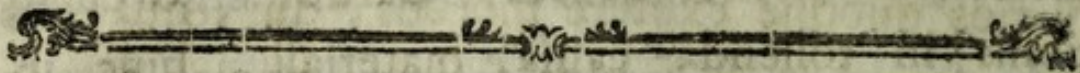
varios quoque existere morbos, qui, quamvis diversam præ se ferunt faciem, natura tamen conveniunt, & e contrario totidem occurrere morbos, qui, quamvis symptomatibus conveniant, dissimillima tamen sunt natura, simul consequitur (o). Magnum ex hujus differentiae attentione commodum arti enasci, infra pluribus patebit.

(o) „Reperiuntur morbi“ ait SYDENHAMUS, „qui sub eodem genere ac nomenclatura redacti, ac quoad nonnulla symptomata sibi invicem consimiles, tamen & natura inter se discreti diversum etiam medicandi modum postulant.“ Additque eodem loco: „complures esse morbos, qui, licet ab auctoribus sub eodem titulo citra ullam speciei distinctionem tractentur, dissimillima sint indole.“ v. Opp. Præfat. Ed. Gen. p. 7. Ed. Lugd p. 13.

Idem confirmat GAUBIUS, dum ait: „Possunt causæ natura convenire tametsi diversas corporis partes occupant, ideoque nec easdem præcise functiones turbant. Quod magnæ utilitatis in arte compendium“. l. c. §. 63. cf. etiam Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 125.

DE MORBO PROFLIGANDO.

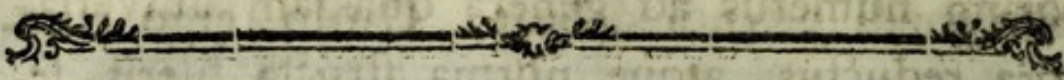
§. 23.

MORBI curatio in eo versatur, ut causæ auferantur, quæ symptomatum rationem continent. Quum autem id tantum tollendum sit, quod præternaturale aut vitiosum corpori inest, inter omnes morbi causas præcipue ad causam materialem respiciendum esse, adparet. Negligi quidem minime debent causæ antecedentes, quippe quæ, si perdurent, omnino removendæ sunt. Sic etiam ratione causæ formalis multa in praxi attendenda sunt, quum pro illius diversitate aliam atque aliam viam ad causæ materialis ablationem sequi, nos oporteat. Attamen quæque causa materialis generalem sibi methodum vindicat, quæ sub omni causæ formalis differentia proseguenda est. Sic peripneumonix inflammatoriæ universalis methodus antiphlogistica convenit, quamvis simul ad expectorationis pro-

motionem attendi debeat. Cardo ergo curationis in tollenda causa materiali, hinc in auferenda morbi natura, versatur, indeque *curationem essentialem* constituit. *Medelæ ratio* autem *specificæ* ex causarum simul formalium ratione haurienda atque determinanda est.

Quum porro morbus sæpe ab aliis causis ad morbi existentiam haud pertinentibus non raro adaugeatur, atque hac ex ratione phænomena harum causarum accidentalium symptomata proprio & specifico sensu nuncupentur, eas quoque in praxi nullomodo negligendas esse, adparet. Ablatio harum causarum accidentalium *curatio symptomatica* dicitur, quæ a medicis spuriiis, neglecta morbi natura, sæpe curationi essentiali anteponitur.

DE METHODO MORBOS ORDINANDI.

§. 24.

SUPERAT humani ingenii vires, omnes notiones individuales singillatim deprehendere, inque rebus agendis illas adhibere, hinc animæ fere proprium atque insitum est, ut conceptus individuales ad generaliores quosdam revocemus, qui memoriam, oneri alias confusionique cedentem, suffulcire valent, & secundum quorum normam novas rerum obvenientium notiones digerere possumus (p). Hæc virium tenuitas rei que commodum quoque in causa sunt, qua factum fuit, ut ingens mor-

(p) „ Sentiunt attenti, lumen ex detecta quaque veritate
 „ menti natum simul diluculum esse, cum quo in cogni-
 „ tionem propinquæ veritatis eatur. Et sane labor infini-
 „ tus esset investigandi singula: sed præcedens ratiocina-
 „ tio qua similia similibus accensere, proni sumus, onus
 „ illud levius reddit“. KLOECKHOFF *de morb. anim.* p. 2.
 „ Das Licht von jeder entdeckten Wahrheit ist für
 „ uns die Dämmerung der Wahrheit, die ihr zunächst
 „ liegt.“ Ill. ZIMMERMANN l. c. T. 2. L. 4. C. 2.

borum numerus ad genera quædam universa-
 liora reductus, atque norma structa fuerit, se-
 cundum quam novæ morborum species diju-
 dicari possunt (q). Necessitas rei necessitatem
 ad illam ulterius attendendi jam satis evincit,
 & pro optima forsan mihi est apologia, cri-
 minationem forte subienti, me genio sæculi
 plus nimium indulgisse (r). Attamen propius
 mihi elaborandum erit in reddenda ratione,
 qua multitudinem systematicorum, qui muta-
 tiones corporis humani præternaturales ad sum-
 ma quædam genera reduxerunt, adaugendi,
 permotus sum.

§. 25.

Hæc abstrahendi ars similitudini & dissimi-
 litudini rerum superstructa est, & generatim

(q) „ Genera morborum tam mirabile vinculum inter se &
 „ veluti communionem quandam habent, ut idem lu-
 „ men, quo unius natura profertur in conspectum, a
 „ proximi lumine crebro accendatur. “ COCKBURN *Viru-
 lenta gonorrhoeæ symptomata &c.* Lugd. 1716 in Dedic.

(r) KLOEKHOFF *Galenum* illos perstrinxisse non censet, „ qui
 „ severiore ratioeimo, ex iis quæ sensui aut rationi evi-
 „ dentia sunt, de rebus affinis obscurioribus conjectu-
 „ ram facere, vel iudicium quoddam ferre, sustinuerunt.
 „ Eo enim omnes natura ducit: idem jucundum semper,
 „ nec raro utile, quin & necessarium est. “ l. c.

methodus ordinandi adpellari solet. Est autem similitudo nihil aliud, quam rerum, sub certa determinatione spectatarum, convenientia, uti dissimilitudo, rerum sub certa determinatione spectatarum, diversitas (s). Hæc determinatio, sub qua res considerari possunt, normam præbet, secundum quam rerum differentia dijudicatur, quæque vulgo fundamentum distinctionis vocant. Quum autem una res eademque sub multivario stationis puncto spectari potuerit, quibus totidem similitudines & dissimilitudines deprehendimus, multas dari unius ejusdemque rei differentias, simul consequitur. Non autem idem est, an hæc ex rerum analogia argumentatio secundum has vel alias determinationes instituat (t). Hinc inter omnes rei conditiones, sub quibus spectari potest, illa seligenda erit, ex cujus nexu fertilissimam ad incognita ducere possumus conclusionem.

§. 26.

(s) v. HOLLMANN l. c. §. 252.

(t) „ Argumentatio a simili, si debite non instituat, cæteris omnibus fallaciosas deducit conclusiones. “ BABELIUS.

„ Circumspecta postulatur ex similitudine morborum „ argumentatio. “ KLOEKHOFF.

§. 26.

Possunt autem res præcipue duplici ratione considerari. Respicimus nempe vel ad rerum attributa externa, vel ad earundem naturam internam. Ergo duplex datur fundamentum distinctionis rerum similitudinis, quorum alterum ex rerum natura, alterum ex earundem attributis externis desumptum est. Hinc duplex ordinandi methodus exstat, quarum illa *essentialis* vel *naturalis*, hæc autem *artificialis* auditur. Est ergo methodus ordinandi naturalis æquatio similitudinum rerum secundum earundem naturam. Methodus autem artificialis illa erit rerum similitudinis comparatio, quæ secundum differentiam attributorum externorum earundem instituitur.

§. 27.

Quum essentia rei, sensu positivo spectata, unica tantum sit, unicam tantum existere methodum ordinandi naturalem, constat. Quum e contrario multivaria sit rerum externa conditio, plures etiam confici posse ordines re-

rum artificiales, simul apertum est. Quando ergo, in morbis ordinandis, regula, secundum quam similitudinum comparatio aestimari debet, ex morborum phænomenis desumitur, plures etiam methodi artificiales existere poterunt. Sic regula comparationis a morborum origine, sede, gradu, eventu &c. desumi potest (u), at nimis ambiguum & a foro meo longe distans foret, si omnes has rationes, quibus pro earundem diversitate, varia systemata sunt superstructa, recensere vellem. Sufficit mihi, paucis hic monere, quod hac methodo scientia haudquaquam promoveatur, nisi incommoda, quæ inde redundant, morborum cognitionem impediunt. Et quidem in causa hæc sunt. In methodo artificiali sæpe morbi, natura diversissimi, conjunguntur. Quum enim tantum ad phænomenorum morbi similitudinem respiciatur, hæc autem sæpe sæpius unam eandemque præ se ferant faciem, quamvis ex longe diversa causa emanant (v), facile hujus asserti veritas constare potest, atque cuique patebit, qui multivarias, unius ejusdem-

(u) HOFFMANN *Opp. Ed. Genev. T. I. P. 2. C. 6. GAUB.*
l. c. §. 841. seq. de HAEN *Thes. febr. divis. sist.*

(v) §. 20. 21.

que morbi, causas materiales perpenderit; hinc, exempla huc allegare, fere superfluum fore, existimo. Sic enim per satis longum temporis spatium, pleuroperipneumoniæ unam tantum existere speciem, practici crediderunt, atque in omnibus individuis eandem medendi methodum commendarunt, quamvis pro varia aeris & corporis constitutione (x) longe diversæ sit indolis, diversamque medelæ rationem postulet. Idem de omnibus reliquis febribus valere, ex eruditis neotericorum speciminibus lucide adparet. Nec minus, inversa ratione, morbi, natura congeneres, hac methodo disjunguntur, quoniam varia phænomena ab una eademque causa materiali pendent (y). Sic colicæ & dysentericæ biliosæ absque pulsu celeri & calore præternaturali existunt, quæ omni jure omnique habita ratione, pulsu celeri atque calore febrili exceptis, febrium biliosarum numero accensendæ sunt, quibus autem distinctionis fundamentum longe alium

(x) „ In plurimis,“ ait HUXHAM, morbis epidemicis, speciatim variolis, morbillis, febre scarlatina, cæterisque „ fieri potest, ut morbus generalis insigniter per ægroto-
rum particularem mutetur constitutionem.“ *Opp. Ed.*
REICH. T. 3. p. 117.

(y) l. c.

attribuit locum. Sic rheumatismus in juncturis ad arthritidis genus relegatur, quamvis nonnunquam inflammatoriæ indolis esse, occurrat, eaque ex ratione ad rheumatismum inflammatorium remittendus fit. Quanta inde in dogmatica medicinæ parte idearum vacillitas atque rerum confusio oriatur, cuique artis tyroni patet, qui methodum pervolvit, quam *Sauvages* adoptavit. Nullo enim stabili nexu juncta est theoria, quæ, per totum systema inordinate dispersa, innumeris repetitionibus, tyronis laborem nimis gravem reddit, neque philosophicam notionum seriem admittit. Idem corporum naturalium scrutatoribus innotescere debet, qui systemata, sola corporum facie externa superstructa, in corporum indagatione adhibent. Ingens porro numerus generum morborum, qui, ex symptomatum similitudine, nulla causæ indolisve morbi habita ratione, conficitur, nullius in arte emolumenti esse potest. Copia enim febrium, priscorum monumentis nobis mandata, id claro simul autem tristi probat argumento, quanta fiat ordinis rerum perturbatio, in dispefcendis morbis, absque ad eorundem naturam stabilem habito respectu. Febres affodes, lyngodes, helodes &c.

tantum nominandæ sunt, & nemo, harum febrium rationem attendens, probationem negabit. Variam tandem hinc inde litigandi materiem nasci, caufus seu febris ardens testari potest. Hæc, quæ & cujus sit naturæ, medici valde dissentiunt. *Boerhavius* illam pro summo sanguinis statu inflammatorio (x), *Juncherus* aliique pro summo febris biliosæ gradu tradunt (y), & *Ellerus* adhuc aliud quid sub illa intellexisse videtur (z), & quisque, quod mirandum videtur, priscorum testimoniis sententiam suam probare potest. Facile autem ex ipsis veteribus perspiciendum est, illos, omnes febres, in quarum decursu æstus ac sitis majori consueto more gradu deprehenduntur, ardentes vocasse (a). Quam multis vero aliisque inter se diversissimis febribus hæcce phænomena conveniunt! Et quomodo aliter fieri potest, quam ut utriusque opinionis valor vetustatis sigillo confirmari possit. Ex omnibus his satis constare arbitror, omnes divisiones,

(x) *Aphorismi. de cognosc. & cur. morb.* §. 738. seq.

(y) *Ill. TISSOT Opp. Ed. Ill. Bald. T. I. p. 15.*

VOGEL de cognosc. & cur. C. H. adfect. p. 51. & 56.

(z) *Obs. de cogn. & cur. morb. p. 69.*

(a) *FOREST. Opp. L. 2. Obs. 16. Schol. BELLIN. de Urin. & puls. Ed. Lugd. 1717. p. 248, 254.*

VOGEL l. c. p. 52.

phænomenis externis, absque ad morbi naturam habita ratione, superstructas, nulla utilitate esse. Neque defunt medici magni nominis, qui harum divisionum damna perspexerunt (b). Quærenda ergo est altera methodus, quæ omnibus his difficultatibus minus obnoxia sit.

(b) Variis titulis unus idemque morbus insigniri solet, „ ubi
 „ tamen eadem est morbi causa, indicationes etiam eæ-
 „ dem, atque eadem symptomata, solo gradu distincta.
 „ Ita multo etiam frequentius plurimos variantes morbos,
 „ (qui cum a diversis causis originem suam ducunt, ita
 „ admodum diversis symptomatis stipati, æque diversas
 „ indicationes subministrant methodumque curandi æque
 „ differentem requirunt) sub uno generali titulo com-
 „ prehensos, atque uni eidemque methodo accommoda-
 „ tos passim reperimus. Atque inde fit, quod nulla alia
 „ ars præter medicinalem adeo longo usu atque experien-
 „ tia indigeat. &c. “ MORTON *Præf. ad Pbrhisologiam*.
 „ Inter præcipua artis nostræ desiderata illud merito re-
 „ ponimus, ut singuli quique morbi in tot species sub-
 „ distinguantur, quot sunt morbi primarii, a quibus fo-
 „ ventur, aut causæ vehementes, constantesque, a quibus
 „ producuntur. Contra medici morbos nonnullos, qui
 „ in tot species distingui deberent, quot sunt principales
 „ morbi aut causæ vehementes a quibus foventur, quia
 „ in nonnullis symptomatis sibi similes videntur, sub uno
 „ generali titulo comprehendunt, eademque medendi me-
 „ thodo in singulis utuntur, cum revera & indole diversi
 „ ab invicem sint, diversam medendi methodum expos-
 „ cant singuli. “ BAGLIVI *Prax. med. L. 2. C. 9. Ill.*
 TISSOT ita de magno febrium catalogo dolet: „ Variis “

§. 28.

Quando ordinandi rationes ex ipsa morborum naturæ similitudine desumuntur, omnia hæc evitari posse, cuique facillime patebit. Causæ enim materiales tantam varietatem non observant, quam in phænomenis deprehendimus, & quamvis morborum causas materiales haudquaquam omnes cognoscamus, tamen ex una eademque, varios eosque satis distinctos effectus oriri, supra evictum datum est (c).

ait, „nominibus sæpe eundem morbum indicaverunt, a-
 „lias & plerumque ex symptomatibus, neglecta causa,
 „nomenclaturam deducentes tot fixerunt nomina, quot
 „paulo graviora symptomata in febrili praxi occurre-
 „bant.“ I c. p. 14. Cl. *van den Bosch* sequentia ha-
 bet: „Magnum pathologiæ adfertur detrimentum ex non-
 „nullorum medicorum cacoethe, qua audito uno alte-
 „rove cardinali, ut ita dicam, symptomate, statim &
 „præmature nimis, nomina morbis imponant, totam-
 „que nomini superstruant indicationem. Veri medici
 „est, ad morbi adæquatam comparandi ideam, ex phæ-
 „nomenis omnibus ad causam ratiocinari, neque quæ-
 „rere nomen tantum morbi, sed quid causam expediat.“
Histor. Const. epid. vermin. p. 7. Conferri quoque ea
 merentur, quæ apud SYDENHAM in *præfat. ad Opp.* le-
 guntur, nec minus ea, quæ HOFFMANNUS hac de re dis-
 seruit in *Opp. cit.* T. I. p. 148. §. 7. *Scholion.*

(c) §. 21. 22. 27.

Hinc utile in arte compendium ponitur, quoniam pauciores existunt causarum materialium classes, quam phaenomenorum. Est porro haec methodus illa, ex qua simul curationis ratio patet, id quod auctores tanto desiderio optarunt atque postularunt (d). Dum enim morbi cujusdam determinationem systematicam vel historicam secundum hanc differentiam eruiamus, simul ad eandem causam materialem, hinc ad naturam, indeque ad indicationes curativas ducimur. Summo ergo studio haec morborum differentia eruenda atque pro methodi ordinandi fundamento ponenda est.

§. 29.

Quum autem morborum natura abdita sit, neque sensibus externis pateat, ex phaenome-

(d) „ Methodus morbos ordinandi ita comparata esse debet, „ ut non in nominibus duntaxat morborum inveniendis „ sese utilem prestet, sed praecipue facilem ad eruendas „ curationes viam expediat. “ GAUB. I. c. §. 840. Conf. etiam auctores modo allegatos. HEBENSTREIT, qui omnium primus, ad talem methodum respexit, illam ita describit: „ Usus hujus methodi est, indicationis alicujus „ communis, quae multis aegritudinibus, titulo dispare „ utentibus, respondeat, inventio. “ *Progr. de methodo morbos ordinante. Spec. prim. p. 14.*

nis ab ea emanantibus ad illam concludi debet; & quamvis ex symptomatibus, per se spectatis, nullomodo vera norma pro methodo naturali strui possit (e), tamen symptomatum similitudo eatenus pro norma comparationis assumi potest, quatenus naturam morbi indicant. Hæc vero phænomena rite determinare, res maxime est ardua atque difficilis. Undenam? Nonne quæque conditio morbosa, sub certis atque determinatis circumstantiis posita, certa sua sibi que propria habet symptomata? Annon iusta observatione illa determinari possunt? Quo certius prius, eo majoribus posterius obnoxium est difficultatibus. Complicatissimus virium machinæ nostræ consensus, indeque varia directio ac modificatio effectuum unius ejusdemque causæ materialis, exigua nostra cognitio reliquarum circumstantiarum, sub quibus, posita causa materiali, hæc vel illa ejusdem effectus modificatio evenire debet, frequens causarum plurium concursus, magna opinionum de natura causarum cohors, præjudiciis ac hypothefibus erroneis superstructa, omnia hæc & adhuc plura, quæ jam *Baglivi*

(e) §. 28.

monuit (f), quæque nostris temporibus tanta elegantia ab Ill. *Zimmermanno* exposita sunt (g), hanc determinationem fere ad problemata altioris indaginis relegant.

§. 30.

Quamvis autem hæc fere insuperabilia impedimenta absolutam morborum naturæ indagationem valde onerent, tamen via sternenda est, qua ad morborum naturæ similitudinem relativam detegendam pervenire queamus. Videamus igitur, annon detur filum ariadneum, cujus ope ex hoc labyrintho nos extricare possemus. Ex phænomenis morbofis, id est, ex symptomatibus ad causas concludendum esse, supra datum est (h), nec alio modo hoc fieri posse, nemo nescit. Absolute autem atque sine alio habito respectu ex phænomenis morbi ad ejusdem causam concludere, ita sonat, ac si quis ex sola plantæ cujusdam incognitæ partium inspectione ac descriptione, citra ullam aliam rationem, vires ac indolem plantæ

(f) v. *Opp.* L. I. p. 8. seq. & L. 2. p. 166. seq.

(g) *Von der Erfahrung* B. 3. C. 2.

(h) §. præc.

vellet divinare , ad quod perficiendum multa adhuc alia auxilia concurrunt . Sic etiam in morbi causa indaganda , præter symptomata , alia attendenda sunt , ex quibus indolem causæ dijudicare possumus . Videamus quænam sunt auxilia , quæ nos in praxi ad causæ cognitionem perducere possunt .

§. 31.

Ex causis antecedentibus tam externis quam internis nonnunquam conclusio ad causam materialem duci potest . Sic ex intima conversatione prægressa cum homine , labe venerea inquinato , ad contagium venereum in sequenti morbo concludi potest . Sic in febre quadam acuta ex cholericæ corporis constitutione , ex animi affectibus prægressis , ad bilis cooperationem conclusio formari potest . Sic febris in constitutione robusta , ex refrigerio contracta , non facile nervosæ febris indolem servabit . Quum autem plurima harum causarum pars , varios , pro varia corporis conditione , edat effectus , atque sæpe etiam lateant , ita ut ne vestigium quidem de iis detegamus , ex iis solum absque alia relatione ad

causæ materialis conditionem concludi nequit, quamvis omnino negligi non debent.

§. 32.

Nec cadaverum sectiones certum quid de morbi natura exponunt. Causæ enim quodammodo effectus, rarissime vero ipsius naturam ostendunt, atque nil vel parum ad medelam spectans docent, dum externa cadaveris partium facies sæpius in diversissimis morbis una est eademque, neque simplex adspectus ad morbi naturam conclusionem admittit. Omnino quidem locum inter auxilia tenent, quibus ad causas formales quasdam pervenire possumus, sed ad causas materiales detegendas non semper sufficiunt. Aliud ergo adhuc medium investigandum erit, ejus ope ex phænomenis, naturalis morborum differentia judicari queat, vel quod saltim in sodalitia reliquorum instrumentorum aptiorem hanc viam reddat, atque conclusionibus, ex reliquis præmissis deductis, majus superaddere valeat pondus.

§. 33.

In omni humana cognitione res ex varia inter se relatione dijudicantur, nec alio modo cognosci possunt. Sic in proprietatibus corporum indagandis hæc corpora cum aliis combinamus, ut exinde varia eorundem phænomena atque effectus colligere, atque ex his ad corporam naturam concludere possimus. Sic etiam morborum natura ex eorundem ad remedia & medicamenta, quæ ad eos tollendos adhibemus, relationibus dijudicanda erit (i). Hac ratione ex methodo medendi antiphlogistica, in quibusdam febribus adhibenda, con-

(i) Ita in morborum naturæ investigatione agendum esse, *Pitcairn* jam monuit, atque verba ejusdem hic in medium proferre liceat: „Manifestum est“ ait, „nos nihil
 „ aliud in rebus cognoscere, quam earum ad alias relationem legesque & proprietates virium, quibus eas
 „ mutare vel ab iis mutari solent. — Causa vero physica & tantopere a philosophis quæsitæ rerum natura est
 „ illud in rebus ignotum, a quo vires emanare volunt.
 „ Illud autem cum sciri non posset, nisi prius agnitis
 „ viribus harumque legibus inventis, neque quidquam
 „ præstet nisi per vires, sequitur viribus ignotis notitiã
 „ illius esse nullam, adeoque medicis incumbit, ut vires
 „ medicamentorum & morborum, quæ per operationes
 „ possunt inveniri, expendant & ad leges revocent.“

Opusc. Roterod. 1714. p. 3. seq.

clusio duci potest, peculiarem humorum tenacitatem adesse. Vel saltem ex convenientia hujus methodi in morbi specie incognita ad eam febris indolem concludere possumus, quæ nobis sub febris inflammatoriæ denominatione constat. Quamvis ergo non semper ad morbi naturam absolutam hac ratione argumentandum sit, tamen analogiam morborum inde dijudicari posse, omnibus physicæ legibus congruit. Concurrunt quidem adhuc alia auxilia, jam supra memorata (k), quorum omnium tamen ipsa observatio practica, de morborum versus medicamenta relatione, certior ad eorundem naturæ indagacionem munit viam. Ut ergo in chymia corporum mixtionem ex varia eorundem ad alia relatione cognoscimus, sic ad morborum indolis cognitionem ipsius medelæ ope perducimur; & sicut systema mineralogicum naturale absque corporum examine chemico condi nequit, ita morborum systema naturale, sine experientia practica, quæ probe instituta, tum demum ad argumentacionem ex analogia ducimur, nullum est.

(k) §. 31. 32.

§. 34.

Quando itaque medendi. ratio normam præbet, secundum quam similitudinem morborum æstimamus, sequitur, ex medelæ analogia ad morborum analogiam concludendum esse, atque tot diversa tunc dari genera, quot diversas curationis methodos. Ut autem curationis officium in plures ramos divisum est, sic & pro hac ratione plures morborum subdivisiones confici debent. Tractaminis hinc morbi similitudo, quod generaliter, ad causam materialem tollendam, prosequitur, genera morborum determinat. Et quum pro vario, quem occupat, loco, vario quoque modo hæc causæ materialis ablatio perfici debeat, etiam ex hac curationis differentia alia morborum subdivisio statuenda est, & ad hanc morborum species pertinebunt. Et sic illud, quod generibus in curatione universaliter competit, ordines, eademque ratione classes constituit. Est ergo classis, illius medelæ similitudo, quæ ordinibus generatim convenit. Ordo similitudinem illius medicandi modi sistit, quo generum curatione universaliter perficienda est. Genus porro

similitudines illius curandi methodi continet, secundum quam species tolluntur. Et sic species tandem ex æquatione similitudinum individuus medendi rationis oriuntur.

§. 35.

Hæc argumentandi ratio jam a priscis medicis intenta atque exulta fuit, *Celso* (l) atque *Ammanno* (m) referentibus, & sane inter omnes mæandros simplicissimam exhibet viam, quæ, si caute ac debite illam sequamur, ad veritatis templum ducit. Sic etiam neotericorum nonnulli ad hanc morborum differentiam respexerunt, inter quos præcipue *Morton* (n), *Heben-*

(l) Empiricorum medicinam recensens, illos ab iis sumfisse præsidium, „ quæ experientia in ipsis curationibus docuerit, „ ait l. c. p. 8. Pauloque infra addit: illos, ignoto mali genere incidente, protinus investigasse „ cui morbo „ id proximum sit, remediaque tentasse similia illis, quæ „ vicino malo sæpe succurrerint. „ l. c. p. 10.

(m) „ Methodici „ ait, „ dicebantur a methodo, qua morbos in summa genera distribuebant, ad id inducti per „ analogias, quas morbi eosque curandi modi ad se invicem habere ipsis ex assiduis observationibus videbantur. „ v. Præf. ejusd ad *Cæli. Aurel.* p. 10.

(n) „ Ratio „ inquit, „ differentis morborum nomenclaturæ „ rite petenda est, a differenti eorum causa, symptomatis & indicationibus curativis differentibus. „ v. ejusdem *Pyretol. de febr. inst. C. v. §. 1.*

Hebenstreit (o), *Mangold*, (p) & *Drummond* (q) nominandi sunt. Attamen specimina, quæ hoc habito respectu exhibuerunt, non omni ex parte notionibus nostris congruere, videntur, cujus ratio tum in ipsa curationum differentia, tum in mediolorum diversa adplicatione minusque æquo concludendi modo quærenda est. Uterius ergo disquirendum est, quonam modo hæc ex curationis analogia argumentatio deducta institui debeat, undeque characteres ad tale systema struendum petendi sint.

§. 36.

Constat ex iis, quæ supra proposui, in morborum doctrina omnia ita definienda esse, ut sensibus nostris externis percipi possint (r), neque vere de morbi natura aliquid judicare possimus, nisi ex phænomenis (s). Hinc etiam in methodo nostra determinationes, quibus

(o) Eleganter non minus quam recte hanc ordinandi rationem proposuit in programmatibus quibusdam, de methodo morbos ordinante inscriptis, vel *Ordo morborum causalis*.

(p) v. *Opusc.* ab Ill. *Balding.* edita.

(q) *Medical Essays and Observ.* by a society in *Edinburgh*.

T. I. Art. 25.

(r) §. 4.

(s) §. 29.

differentia naturalis indicatur, sensibus externis conspicuas esse debere, simul consequitur. Alias enim jure meritoque opprobria illa, quæ *Sauvages* iis infert, qui methodum causalem seu ætiologicam adoptant (t), nos tangere possent. Ex symptomatibus ergo characteres morborum sumendi sunt. Quum autem jam supra evictum datum fuerit, indiscriminatim ex symptomatibus nil ad naturam morbi concludi posse (u), non idem esse, quænam symptomata, ad characteres constituendos adhibentur, satis manifeste adparet. Symptomata hinc ea tantum ratione pro characteribus sumenda sunt, quatenus morbi naturam ea indicare, ex practica observatione nobis constat: Neque hoc, factis indubitatis positis, difficultatibus premitur, nisi ab experientia vere fundata discedamus.

§. 37.

Quum nempe hæc naturalis morborum differentia ex medendi rationis diversitate judicari debeat (v), ea phænomena, ad charac-

(t) l. c. T. I. p. 34. §. 64. seq.

(u) §. 27. 30.

(v) §. 34. 35.

res constituendos, determinanda sunt, ex quibus, secundum experientiam optimorum artis peritorum, cognoscitur quænam medelæ methodus instituenda sit. Hæc autem phænomena indicantium nomine omnibus veniant. Præbent ergo indicantia characteres ad morbos determinandos atque ordinandos, ac gaudebit hoc systema requisito illo, quod supra postulatum fuerit, quod nempe, dum morbi nomen, seu, quod idem est, determinationem systematicam eruimus, simul medelæ nobis aperiat viam (x).

§. 38.

Similitudo ergo indicantium morborum divisiones constituit, atque cum hæc methodus non certis quibusdam phænomenis, distributionis fundamento inservientibus, superstructa sit, nisi certam eandemque semper morbi indolem declarent, id quod ex indicantis voce cuique patebit, nunquam in tali systemate morbus quidam, distinctionis nostræ fundamenti ratione, nunc ad hoc nunc ad illud genus referri potest, sed morbi sunt natura-

(*) §. 29.

les, a se invicem satis distincti, ita ut, simul sumtis omnibus eorundem signis, nunquam detur alia morborum species, quæ omnibus iisdemque signis sit prædita, & tamen natura sua & curatione distincta. Hinc repetitiones, & confusiones, quæ in reliquis systematibus vix evitari possunt, hic locum non habent, quum proxime a rerum natura absumus.

§. 39.

Supra jam aliqua de dispositione in methodo naturali stabilienda monui (y), atque secundum ea ulterioris dispositionis ratio facillime judicari potest. Similitudo nempe indicantium, quæ causam materiale[m] quandam manifestant, vel saltem, hac ignota, certam eamque experientia fideli comprobata[m] medendi methodum, ad morbi causam materiale[m] auferendam, indignant, genera morborum constituet, & sic ex quorundam universaliorum indicantium convenientia, ordines & classes confici poterunt. Species autem pro diversa phænomenorum facie externa determinari debent, cujus ratio ex iis, quæ de causæ mate-

(y) §. 34.

stialis & formalis conditione ac diversitate supra retuli, constare potest (3).

§. 40.

Ex omnibus his manifestum est, methodum ita comparatam omnia complecti, quæ unquam auctores postularunt, quæque debite postulari possunt. Cumque porro phænomena morbosa ita ordinentur, ut medendi ratio, hinc causa materialis, & ita simul natura morbi inde constet, jure meritoque systemati nostro naturalis methodi nomen tribui poterit.

§. 41.

Jam autem difficultates omnes nondum sublatae sunt. Fundamenta quidem ad systema naturale condendum absque periculo delineavimus, ipsum autem ædificium nondum structum est. Et hic denuo se offerunt obstacula & quidem non levis momenti, quæstionem tangentia, ex quibus nempe auctoribus (quippe qui omnes veræ fidelisque experientiæ practicæ gloriam præ se ferunt) hæc indicantia

(2) §. 18. seq.

sumenda atque determinanda sint. Et sane hic maxima illa latet difficultas, qua certe factum fuit, ut methodus nostra hucusque piis, ni fallor, desideriiis adnumerata fuerit. Singuli siquidem hominis experientia non sufficit, hinc observatores ex omni ævo in auxilium vocari debent. Semiologia ergo, ab omnibus practicis exculta, materialia ad systema morborum naturale struendum, nobis præbere debet. An hæc autem ita comparata est, ut id præstare valeat? Nonne ex perperam intellecto semiologiæ scopo hæc plerumque tantum ad meram prognosin, neglectis causis tendat? Magna tandem prohi dolor! opinionum & doctrinarum diversitas etiam in morbis curandis funestum influxum exercuit; & sane ad vera eaque utilia artis principia nunquam pervenire poterimus, nisi omnem illam doctrinarum & demonstrationum farraginem relinquamus, quæ in plerisque medicinæ systematibus ubique obviam reperitur, ac ad nuda experientiæ, debite institutæ, facta revertamus. Annon enim altero obstructions viscerum ad medicamenta roborantia, altero ad medicamenta resolventia adhibenda indicent? Quinam sint auctores, qui omnia rite pertractarunt,

ita ut semper dextra morbos facie viderint, qui ad omnia morbi phænomena, eorundemque nexum et mutationem, tum solius naturæ ope, tum medicamentorum auxilio productam, attenderunt, & nunquam medicamentum nisi ex vere fundata quadam indicatione adhibuerunt, qui simul liberi ab omni hypothese verum naturæ & veritatis tramitem secuti sunt? Annon præterea multi existant morbi, quorum veram medelæ methodum nondum deteximus? Annon ipsa experientia attentissimum medicum quandoque fallere potest? Sane multa adhuc sunt desideranda, antequam ad motas quæstiones in favorem responderi poterit, & tanta in rerum idearumque vacillitate temeritati fere verti potest, si ædes struere velimus, antequam materialia in præsto sint. Nisi interea omnem praxeos certitudinem inficiari contendamus, id quod post tot tantaque dignissimorum virorum per sæcula opera instituta summus scepticismi gradus foret, omnino concedendum est, regulas dari practicas vere fundatas, & adhuc ex observationibus prostantibus educi posse, quæ ulterius lucem in morborum differentiis naturalibus ordinandis diffundere valent. Confugiendum ergo est ad illos artis

exercitatores, qui maximam veritatis habent fidem, & ex iis signa eruenda sunt, quæ in quolibet morbo illam morbosam conditionem manifestant, ad quam in curatione medicus attendere debet, quique simul optimam naturæ morborum accommodatam atque multiplici experientia verorum medicorum comprobata iis medendi methodum docuerunt; et quamvis prima pericula infantilem ætatem hujus medicæ scientiæ partis sat manifestabunt, tamen via aperienda est, ut posterius eo frequentius illam sequantur, & ita magis magisque morborum cognitio perfectior reddi possit.

„ Sic enim se habet mentis humanæ conditio,
 „ ut omnes nunquam superabit difficultates:
 „ certissime tamen constat, quod æqua sollicitudo
 „ etque morborum consideratio eas multo
 „ pauciores reddet “ (a).

§. 42.

Quodsi nunc attendimus, quidnam sub indicantis voce intelligatur, facile adparebit,

(a) GRAINGER *Histor. febr. anomal. Batev. Altenburg.*
 1770. p. 58.

definitiones ad genera hæc naturalia insignien-
da, locum habere nullo modo posse. Genus
enim signa causæ materialis omnium specie-
rum tradere debet, hinc pro hac etiam cau-
sarum formalium varietate signa ejusdem va-
riant. Sic etiam pro utilitate præstat, ut mor-
bi indolem jam cognoscamus, antequam illa
phænomena erumpant, quæ morbi speciem
declarant. Quum tandem ex toto corporis &
aeris constitutionis ambitu, causarum antece-
dentium concursu & vario inter se sympto-
matum & causarum respectu (b), signa eru-
enda sint, ad morbum, naturæ suæ ratione,
ab omnibus aliis eadem ratione distinguen-
dum, potest non aliter fieri, quam ut multa
præcticus attendat, quæ nec satis habent per-
spicuitatem, vel saltem sub certis tantum cir-
cumstantiis, quæ non semper ut constanter
naturam morbi concomitantia deprehenduntur,
respectu ac relatione cæterorum, pro talibus
judicanda sunt, quæ hanc vel illam morbi in-
dolem manifestant (c). Quæ omnia, definitio-

(b) Sic v. c. ex symptomatum febrilium inter se atque
cum causis manifestis disproportionem ad nervosam febris
indolem concluditur.

(c) Sic enim in morbis inflammatoriis pulsus non semper

nes, usquedum saltim prohibent (d), nec veteres eadem ex ratione illis usi sunt (e). Genus ergo continere debet relationem & descriptionem omnium eorum, quæ ad causam materiale faciunt, sint vel functiones læsæ, vel conspicuarum corporis partium conditiones, tum prægressæ, tum adhuc præsentis, vel causarum externarum constitutiones, vel tandem relationes illæ, quas tum phænomena inter se, tum hæc versus causas prægressas, tum omnes ratione naturæ morbi mutuo inter se edunt atque observant. Aliter in ordinibus & reliquis divisionibus hoc se habet, ubi pro lubitu aliquid, quod omnibus generibus, ratione causæ materialis differentiæ, simul competit, seligere atque determinare queamus.

durus ac plenus occurrit, siquidem in peripneumonia mollis, in ventriculi & intestinorum inflammatione haud raro parvus deprehenditur. Sic in iisdem morbis inflammatoriis crusta sanguinis inflammatoria non semper adparet, quamvis morbus veram indolem inflammatoriam præ se ferat. Sic in febribus quibusdam nulla bilis atque humorum gastricorum corruptionis signa manifesta sunt, ubi tamen maxima causæ materialis pars in ea quærenda est. In his casibus ergo ex reliquis circumstantiis natura morbi dijudicanda est.

(d) Cf. HELVETIUS *de l'Économie animale* &c. p. 21. seq.

(e) v. AMMAN. l. c.

De speciebus autem, quas pro diversa partium singularium affectione, ab eadem causa materiali pendente, determinandas esse, supra jam monui (f), idem valet, quod de genere dictum fuit; hinc nec iis, in methodo, quæ praxi accommodari debet, definitiones competunt, quamvis in nosologia generali omnino in usum tironum rite definiri debeant.

§. 43.

Hæc sunt, quæ generatim de methodo morbos ordinandi naturali monere volui. Magnum omnino mihi proposui scopum, quem autem prorsus attingere, vanum foret desiderium. Hac nempe ratione theoriam & praxin magis concatenari, atque opprobrium illud tritum dirimi posse, credidi, nullam esse hæcenus theoriam inter & praxin connexionem, ex qua distinctione consequi perhibetur, quemdam bonum esse posse theoreticum, ad praxin tamen exercendam ineptum, & e contrario habiles existere artis exercitatores, in theoria haudquaquam versatos. Hanc differentiam minime firmo talo niti, nec vere essentialem

(f) §. 24. 29.

esse, cuique patefcere debet. Undenam autem hæc distinctio? Sane ex morborum illis definitionibus, quæ tantum in abstracto ad illos cognoscendos inserviunt, neutiquam vero ante ægrorum lectum adhiberi possunt, ex præconceptionibus de causis morborum nugis atque ex indicationibus hinc inde perperam derivatis, vel saltim ineptiis illis non respondentibus, (multi enim magni nominis viri longe diverse de morborum quorundam ætiologia differunt, quos tamen uno eodemque modo tollunt) maxima ex parte ortam esse, concedendum est. Et ex hac theoria omnino nil nisi maximum detrimentum arti accrescit. Quando autem theoria ita comparata est, „ ut in diver-
 „ sis & infinitis casibus, quos praxis exhibet,
 „ medici gressus dirigat, atque observationum
 „ penuriam suppleat, ita ut hujus ope muni-
 „ tus tiro, quotquot species morborum repe-
 „ rit, possit ex suo systemate non solum apte
 „ distinguere, sed etiam deductis ex eodem
 „ fonte indicationibus curare“ (g), unum-
 quemque practicum tali theoria imbutum esse
 debere, nec sine illius subsidio boni quid in
 arte exercenda præstare posse, neque versa

(g) SAUVAAGES l. c. T. I. p. 2.

ratione hac in theoria versatus, in praxi ineptum se præbere posse, nisi alias organis necessariis destitutus sit, quisque lubenter concedet, quamvis omnino ipsa experientia hoc opus facilius atque notiones clariores reddat. Hæc ergo theoria ea est, quam veteres secuti sunt (*h*), quam genuinus artis cultor lubenter amplectitur (*i*), & ad quam hodie redeundum est, si nexum theoriam inter & praxin restaurare velimus, quem hypotheses detraxerunt. Fundamenta, quæ hæctenus delineavi, ea esse, quibus talis vera eaque inconcussa atque practica theoria imponenda est, persuasissimum habeo, quamvis viribus meis concessum non sit, ipsam finire ædificium. Satis mihi erit, si & hæc pauca, quæ non transitorie, sed post iteratam pensitationem scripsi, ad artis nostræ emendationem aliquid facere valeant, sicque laudes eorum promeruerim, quos divina benevolentia ad corporea conservanda hominum bona nobis misit. Jam ergo de specimine meo, secundum principia hic proposita elaborata, pauca monere liceat.

(*h*) §. 35.

(*i*) „ Eam desideramus theoriam, quæ a praxi felicissima „ sit deducta ad eamque rursus accommodata.“ FREIND
in præf. ad Emmenolog.

§. 44.

Implicatissima febrium natura, earundemque sæpius, quoad partem saltim, facies similis, a diversissimis tamen sæpe causis pendens, & versa ratione, ex iisdem causis symptomatum diversa quandoque modificatio, præ aliis earundem distributionem, diagnosin & curationis viam eruendi & facilitandi aptam, exigunt. Post ea autem, quæ supra proposui, monitu non opus esse credo, hanc adhuc in votis esse. Dignum ideo hoc mihi videbatur objectum perscrutatione, & quamvis me momentosi quid præstitisse, atque hanc penuriam aliquo modo supplevisse, nequaquam præ me feram, attamen magna hujus methodi utilitatis satis patebit, & habiliores ac peritiores forsan, ad illam ulterius promovendam, excitabit. Trado, quæ potui. Semper eo saltim studui, ne a filo, ab optimorum medicorum experientia deducto, discederem. Hinc omnia, quæ stabilivi, observationibus atque auctoritate artis peritorum suffulcienda esse, existimavi, ne annorum penuriæ tribuantur, quæ senibus forte quibusdam falsa videntur. Qui obstacula omni passu in re tam ardua sese offerentia re-

cordatur, facile mancum hujus speciminis excusabit. Quodsi aliquando longiori experientia atque lectione animadversiones magis sint ditatae ac emendatae, hoc schema forsan ulterius pertractare studebo, nisi alias orbi medico, laborem meum inutilem esse, videatur.

§. 45.

Classis quidem, veluti infra pluribus constabit, in universa naturali methodo admitenda non est. Quum autem temporis atque virium mearum conditio non sit, ut ad universum morborum systema naturale stabilendum manus admittere potuissem, neque hoc ita facili negotio perfici queat, ex consuetis morborum divisionibus illam classem, quam febrium nomine omnes auctores tractant, selegi, atque hanc secundum ordinem naturalem disponere quaesivi. Quodsi enim singulam classem naturalem pro scopo habuissem, de omnibus febribus tractari non potuissem, (id quod intentioni meae non respondebat) quoniam haec per totum methodi naturalis ambitum disperguntur, cujus ratio iis facile constabit, qui attento animo ea perlegunt, quae de hujus methodi ratione supra retuli. Quod

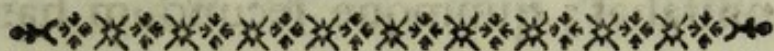
ad genera attinet, illa a neotericis artis eoryphæis maxima jam ex parte stabilita atque determinata sunt. Sistent quidem minime morborum universaliter spectatorum sed tantum febrium genera naturalia. Quoniam enim classis naturalis non est, genera etiam ea modo ratione naturalia dici possunt, quatenus subdivisiones febris, secundum differentiam naturalem ordinatas, constituunt. Hinc omnino genera infra posita non omnes morbos comprehendunt, qui natura cum iis conveniunt, sed illos tantum morbos complectuntur, qui classis descriptioni competunt. Quoad species iterum facile concedo, in earundem dispositione ordinem naturalem adhuc diremptum esse. In quo quidem imperfectio consistit, quam evitare nec rerum status neque exiguæ vires mihi concessæ, admiserunt. Nec credi velim, me certas atque ratione naturæ plane determinatas species ponere voluisse, dum plane nunquam duo morbi individui ejusdem speciei in omnibus sunt consimiles. Ut enim nullibi in rebus naturæ saltus deprehenditur, sic & in morbis insensibili gradu continuaque concatenatione differentia progreditur. Cæterum supra jam monui, ut species morborum in
methodo

methodo naturali definitionem admittere nequeant, nisi maximam tunc methodus utilitatem amittere debeat. Hinc semper descriptiones plurimorum symptomatum adjunxi, quæ morbi speciem plerumque concomitant vel potius constituunt; & quamvis non omnia hæc symptomata ad morbi speciei determinationem faciunt, tamen in curatione, signis specierum pathognomicis sic dictis nondum manifestis, maximam præstant utilitatem. Completam autem morbi historiam ponere, a foro meo alienum erat, quum ea tantum phænomena, secundum principia supra prolata, pro characteribus stabilire, mens esset, ex quibus indicatio quædam curativa deduci potest, atque hinc omnia ea omisi, quæ ulteriorem ad morbi naturam conclusionem hucusque non admiserunt. Quum porro multa phænomena variis morborum speciebus simul conveniant, atque hæc peculiari nomine insignita sint (id quod inde patet, quoniam sub variis generibus morbos aliàs univocos distribuere, methodi fundamentum exigebat), indeque autem repetitio oriatur, hæc phænomena, quæ morbis synonymis competunt, antea in generali de morbis tractatione, tradenda atque deter-

minanda fuissent. Sic pleuritis illum denotat statum morbosum, qui dolore lateris fixo, punctorio, respiratione brevi & inæquali & symptomatibus febrilibus se manifestat. Hæc autem definitio nondum morbum in concreto, vel, quod idem est, individualem morbi speciem sistit, sed tantum compendii causa in systemate locum habet, atque eo inservit, ut postea in speciebus determinandis repetitio evitetur. Sic itaque omnes voces definire debuissem, ut autem nimiam prolixitatem evitarem, hoc omisi, neque confusionem inde oboriri credo. Neque, omnes species determinare, anxie quæsi, sed eas tantum allegavi, quarum existentia, auctorum observatione, mihi constabat; quumque secundum hanc normam species obvenientes facile digeri queant, nec hujus systematis stamina ex toto absolvere animus fuerit, hic defectus vitio mihi verti haud potest. Nomina fingere nolui, de rerum perennitate nondum convictus. Omnes tandem febres absolute ad constituta genera reducendas esse, adfirmare non contendo, quin potius contrarium habeam persuasissimum, cujus vero differentiae ulteriorem determinationem tempori ac ingeniis sublimioribus relinquo.

**RUDIMENTA
PYRETOLOGIÆ
METHODICÆ**

**DELINEATIONEM SISTENTIA
ORDINUM, GENERUM ATQUE SPECIERUM
FEBRIUM SECUNDUM DIFFERENTIAM EARUN-
DEM NATURALEM DISPOSITAM.**

*Rationalis comparatio morborum est judicioſa
cognitio & aſſumptio cauſarum, quæ uti-
les ſunt ad inveniendas ſimilitudines.*

GALENVS.

METHODIC RUDIMENTA

PYRETHOPHORAE

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

METHODIC RUDIMENTA

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

METHODIC RUDIMENTA

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

METHODIC RUDIMENTA

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

METHODIC RUDIMENTA

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

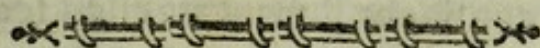
METHODIC RUDIMENTA

PHYSIOLOGIA

ANATOMIA

PYRETOLOGIÆ METHODICÆ RUDIMENTA.

FEBRIS.

MORBUS cum frigore, æstu & pulsu, naturali nunc frequentiori nunc tardiori, vario gradu atque tempore stipatus.

Omnes fere auctores febris definitionem anxie quæ-
siverunt, & omnes fere, illam ponendo, dissentiunt.
Nunquam autem quisque febris præsentiam in dubium
vocavit, si hominem a symptomatibus, modo recens-
tis, vidit correptum. Unde ergo dissensus ille auctorum
de febris definitione? Sane hic nil aliud in causa est,
nisi observatio illa trita, morbos dari, qui hæc febris
signa non admittunt, quique tamen ab eadem corporis
& aëris constitutione, ab eademque causa materiali pen-
dent, eundem decursum, crisin & eventum observant;

hinc eandem medendi methodum sibi vindicant. Sic diarrhoeæ, dysentericæ, cholerae epidemicæ eodem sæpe tempore obviam produnt, quo febres biliosæ grassantur, quæque omni habito respectu, pulsu celeri atque æstu febrili exceptis, cum febribus hisce natura consimiles dignoscuntur. Sic morbi periodici, maxima saltim ex parte, febris naturam conservant, quamvis signis illis destituti sint, quibus febris more consueto sese manifestare solet, id quod *Ill. MEDICUS (v. Geschichte period. Krankheiten)* acute non minus quam recte probavit. Quando ergo nulla dubitatio remanet, plures morbos existere, qui natura cum febribus conveniunt, quoad phænomena autem supra data differunt, omnes illas definitiones, quæ signa supra relata vel omnia vel singulatim continent, mancas esse, sequitur; quoniam non omnes morbos comprehendunt, qui ratione naturæ, vel, quod idem est, ratione causæ materialis naturali affinitate inter se conjuncti sunt. Hæc sane fuit ratio, cur auctores semper de insufficientia febris definitionis doluerunt, quamvis ipsam forte rationem non omnes viderint. Nisi ergo morbos illos, qui descriptioni nostræ non respondent, ex febrium catalogo relegare velimus, altera invenienda erit definitio vel saltem descriptio, signa continens, quæ omnibus iis morbis simul competunt, qui natura ad febres nostras accedunt. Sed hic impotentiam fateri non pudet. Quænam sunt signa, quæ febrili continenti putridæ, colicæ biliosæ epidemicæ & odontalgicæ periodicæ simul conveniunt, morbi qui omnino quoad naturam febribus adnumerari debent? Quænam inter phænomena febris inflammatoricæ continentis & mali hysterici similitudo, quum tamen hic morbus nervosus cum febribus nervosis ad unum eundemque ordinem natu-

ralem referendus sit? Quodsi ergo febris vocabulum latiori sensu sumas, ita ut omnes morbos febribus adnumereres, qui natura cum iis congeneres sunt, omni jure dicere potes, essentialia febrium signa, i. e. phænomena, quæ ex ejusdem natura promanant, omnibusque iis morbis, qui natura cum febribus consimiles sunt, simul competunt, nondum eruta atque determinata esse. Quum autem rei necessitas requirat, ut strictior hujus vocis sensus ponatur, certa quædam phænomena determinanda erunt, quibus præsentibus, febrem adesse, adfirmare possimus. Inter hæc, signa supra posita, præcipuum tenent locum, quippe quæ omnium frequentissime occurrunt, ideoque maximam partem ex eorum morborum numero comprehendunt, qui indolis ratione ad unam classem naturalem redigendi essent. Hæc autem phænomena non semper in eodem morbo insimul adsunt, neque semper mutuo succedunt, nec omni tempore manifeste adparent. Sic v. c. dantur individua, ubi frigus deprehendere non licet, vel saltim obscure tantum per tensionem quandam in dorso vel in regione lumbari se manifestat, atque interdum etiam unum duntaxat alterumve occupat membrum. Sic porro febres absque sensibili æstu occurrunt (v. de HAEN *Rat. medend. P. XI. p. 30.* & Cl. GESNERI *Beobacht. aus der Arzneigel. B. 2. p. 144*), vel saltim tactui & thermometro sensibilis non est (de HAEN *l. c. P. 7. p. 210.*), sed ex ægri tantum sensatione judicari debet, id quod etiam de frigore valet, ubi thermometron calorem naturalem, quin eum superantem, indicat (v. *l. c. P. XI. p. 23.*). Sic tandem febres cum pulsu a naturali parum decedente observare contingit (v. de HAEN *l. c. P. 7. p. 210.*). WERLHOFF *disqu. de variol. et anthrac. p. 37.* Cl. SARCO-

NE *Geschichte der Krankheiten zu Neapel. T. 2. p. 94; 99. SAUVAGES l. c. T. I. p. 308.*) . Et hæc caloris pulsusque conditio præcipue in febribus nervosis, in stadio tertio febris carcerum PRINGLIJ, eodemque stadio febris biliosæ americanæ HILLARII manifesta est, quam phænomenorum a consueta naturæ norma declinationem optime Cl. SARCONE *l. c. T. 2. p. 100* seq. adnotavit. Hinc eadem incommoda, ex febris nostræ notione, quæ descriptionibus communia sunt, redundant. Unum tamen alterumve ex his symptomatibus semper adesse oportet, si morbus pro febre haberi debeat. Recte quidem auctores monuerunt, omnia hæc symptomata, singulatim spectata, a levibus & transitoriis causis haud raro oriri, atque hinc vel levissimam sanguinis ebullitionem febrem dicendam esse, vel hæc phænomena minime pro genuinis febrium signis declarari posse. Sed hac ex ratione descriptioni, morbi vocem adposui. Hæc enim aliorum vel plurium jam phænomenorum præternaturalium præsentia ideam involvit, quæ præter frigus, calorem morbosum, & pulsum alienatum simul adsunt (*v. Introd. §. 8. de symptomate*). Idem in stabilienda febris notione HELVETIUS fecit. (*v. de l'Économie anim. p. 22*). Ubi ergo morbus, quo præter alia phænomena morbosa, unum alterumve symptomatum supra positorum adparet, quod nempe cum cæteris phænomenis præternaturalibus ita cohæret, ut omnia ab una eademque causa pendere videantur, ibi febrem adesse adfirmare poteris. Hoc ultimum requisitum, quod nempe ad connexionem phænomenorum inter se respicere debeamus, omnimodo necesse est; etenim aliàs altera difficultas occurreret. Sic v. c. hydropico ex animi adfectu, ex errore diætæ vel ex alia causa pulsus consueto celerior nasci potest, qui

tamen febrim haud indicat, dum nec permanens est, neque nexu quodam cum reliquis symptomatibus hydro-
pis junctus est.

Ex omnibus his propositis apertum est, nullo respectu veram febris definitionem philosophicam dari posse, nisi plures morbos apud omnes auctores sub febrium nomine cognitos ex febrium catalago relegare velimus. Jam enim ex supra adducta ratione constat, quoque ex nostræ descriptionis culpa multos morbos a febribus sejungendos esse, qui tamen naturæ habita ratione iis assimilari deberentur. Quodsi nunc unum tantum ex symptomatibus supra determinatis pro febris signo characteristico sufficiente ponere vellemus, maxima pars morborum, qui auctoribus febrium nomine venit, ad alias classes referenda esset, id quod intento meo non congruit. Hinc descriptionem substituere oportet, ut saltem stabilem quodammodo febris notionem ponere possimus, neque tamen a loquendi docendique usu nimis abhorreamus. Generatim omnes morbos hic recensabo, quibus unum vel alterum vel omnia phænomena supra posita simul, adsunt; nec differentiam curo, quæ inde poni potest, quod hæc phænomena vel statim ab initio adpareant, vel ex sympathetica coactione aliorum symptomatum producantur. Sufficit, quod omnia hæc phænomena facie diversa, eodem causæ materialis vinculo conjungantur. Id autem ex omnibus hucusque prolatis aperte sequitur, hanc morborum classem minime pro naturali habendam esse, quoniam non omnes morbos simul comprehendit, qui natura inter se conveniunt. Ast tamen videamus, annon illorum morborum, qui descriptioni nostræ competunt, naturam investigare queamus.

Febris naturam nunc in calore, vel in pulsus cele-

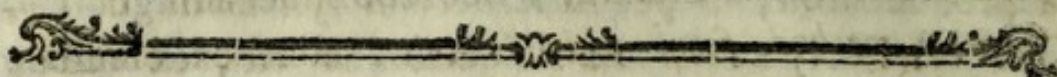
ritate, nunc in spasmo cordis, tandemque in aucto sanguinis circulo positam fuisse, cuius constabit. Omnes autem has notiones sensum modo relativum naturæ spectare, supra evicimus (v. *de morb. natur. sect.*), atque pro varia febris definitione, variam quoque hujus essentiæ ideam esse, eadem ex ratione constat. Quod autem ad absolutam febris naturam attinet, quæ quidem sub omnibus febrim considerandi & denominandi modis ei semper tanquam primum fundamentum, ex quo omnia phænomena consequuntur, competit, de ea auctores non conveniunt, nec ego has tenebras penetrare audeo. Id quidem ex essentiæ vel naturæ notione supra stabilita (*Introd. §. 24.*) patet, illud, quod febris naturam constituit, in peculiari solidorum vel fluidorum vel utriusque vitio latere. Sed propius hoc determinare, satis difficile est. BELLINUS (*l. de febr. p. 272*) omnem febrim vitium in sanguine supponere adfirmat, atque hæc sententia proxime forte a veritate abest. Quamvis enim sæpe sæpius sanguis manifeste vitiatum absque ulla febre deprehendatur, tamen causam febris materialem in sanguine contentam esse, ex phænomenorum, curationis & cresium ratione maxima gaudet probabilitate. Verosimilitudine quidem haud caret, omnes eas humorum depravationes, quæ in summo febris gradu obviam prodeunt, sæpe potius ad ipsius febris effectus pertinere. Attamen certa humorum dispositio jam adesse debet, quæ febris actione illas modificationes subeat, quæ postea se manifestant. In quo vis morbi decursu varia phænomena occurrunt, quæ ab omnibus pro morbis essentialibus habentur, quamvis non statim in initio, sed in vigore tantum morbi adpareant, indeque morbi effectus speciem præ se ferunt. Causa formalis autem, qua demum accedente, febris phænome-

na producuntur, in peculiari nervosi systematis conditione vel idiosyncrasia forte quærenda est, ex quibus binis causa tunc proxima enascit.

Quod ad curationem generalem atinet, medelæ febrium ratio universalis rite exhiberi nequit, quoniam hæc pro causæ materialis differentia quoque differt, nec symptomata supra data indicantium speciem præ se ferunt, quæ nos ad curationem quandam generalem atque omnibus febribus simul convenientem, duci possent. Neque opinio illa, quæ multis medicis arridet, quod nempe febriles motus spontanei, ad materiam quandam morbosam eliminandam, essentielles sint, qui in curatione singularem medici attentionem postulent, ad methodum febribus medendi universalem quid facere valet. Hæc enim naturæ conamina in multis aliis morbis chronicis deprehendere licet, neque etiam in febribus hanc naturæ virium efficaciam semper observamus, cujus exemplum febris lenta nervosa esse potest. Omnino quidem in omni febre materia ejusdem prius extricanda est, antequam ad ipsos motus febriles compescendos, manus admittamus, sed hæc indicatio in febribus longe diversa ratione absolvitur. Hinc generalis medelæ methodus nulla est, atque iterum ex hac ratione huic morborum classi naturalis prædicatum denegari debet. Quamvis autem febrium classis minime naturalis sit, genera tamen & species ei subsignata in toto ægritudinum systemate naturali omnino persistunt. V. infra Ord. morbor. natural.

O R D O P R I M U S .

CONTINENTES. ΣΥΝΟΧΟΙ ΓΡÆCΟRUM.

NULLA vicissitudine exacerbationum & remissionum notatæ sunt, sed a principio usque ad finem una veluti accessione protenduntur.

Hiscæ in febribus sanguis valde afficitur, ac ejusdem conditio quam maxime est attendenda. Pro omnium enim verisimilitudine continuus fervoris febrilis tenor depravationi ipsius sanguinis adscribendus est, ita ut essentialis harum ab aliis febrium differentia in eo consistat, quod nulla primarum viarum colluvies vitiosa adsit, quæ ita cum febre cohæreat, ut pro materiali causa haberi possit. Desunt nempe in his febribus hujus colluviei signa consueta. Quandoque quidem in febris initio aliqua adest primarum viarum impuritas, quæ ex cruditatibus collecta est, quæ autem haud magnum imperium in febre exercet, neque, expulsa, febrim infringit. Aliquando etiam simul cum horrore materies fordida ex sanguine ad intestina defertur, naturæque ope facile ulterius evacuatur, neque & hoc de colluvie impura primarum viarum tanquam febris causa materiali testatur. Sic quoque in febrium contagiosarum inflictu vomitus nonnunquam biliosus deprehenditur, ubi autem bilis affluxus ab irritatione contagii producitur (*cf. WINTRINGHAM Commentar. nosolog. p. 300.*). Haud raro etiam in febribus putridis, ubi sanguis primarie adfectus fuerit, materies ad primas vias defertur, tunc

autem febris typus mutatur, nec continue adfligit (v. *QUARIN method. febr. med. p. 40*). Hinc ex omnibus his nihil ad causæ materialis primis in viis præsentiam concludi potest. Quodsi porro observata illa attendamus, febres ad remissiones eo proniores esse, quo magis a colluvie impura, in primis viis contenta, pendunt; & versa ratione eo facilius typum continentem observare, quo minus primæ viæ visceraque chylopoietica in culpa sunt, id quod ex *PRINGLI* animadversionibus nobis constat (v. *Observ. on the diseases of the army Ed. 1765, p. 169.*), iterum in solius sanguinis affectione, præcipuam febris causam ponere, facile proni erimus. Hinc etiam varii auctores ea ratione febres distinxerunt. *LOMMIUS* (*Observ. med. p. 5.*) synochum ex sanguinis putrefactione, febres remittentes autem ab alterutra bile aut pituita profectas esse, affirmat. *FORESTUS* febres synochos ex sanguine, syneches vero a bile oriri, consentit (v. l. 1. *Obs. 24. in scholio & passim*). Et alio loco, ubi pleuritidem sanguineam a biliosa distinxit (l. 16. *Obs. 28. schol.*), „ febrim in pleuritide sanguinea esse simpliciore & „ nullam habere accessionem, ait. “ Sic etiam *SAUVAGES* (*nosol. method. T. 2. P. 1. p. 496. seq.*) „ peripneumoniam puram esse synocham, quæ autem a „ saburra primarum viarum foveatur, amphimerinam „ vel tritæophiam esse “ recte adnotavit. Scimus porro, ex optimorum auctorum experientia, quod omnia medicamenta, hisce in febribus utilitatem præstantia, præcipue sanguine concipiantur, qua ex ratione etiam *BALLONIUS* (*Opp. Ed. Thevart. T. 1. l. 2. Epid. p. 98*) febres in venosas & gastricas dispefcit, atque in his purgantia, in illis phlebotomiam suadet. Omnibus his tandem præcepta *HIPPOCRATIS* accedunt, qui pur-

gantia in febribus continentibus sedulo dissuasit, dum ait: „purgantia dare non oportet, donec febris remissa, ferit“ (*v. l. de purgant.*), id quod pluribus legendum est apud doctum ejusdem commentatorem Glasium (*v. Comment. de febrib. Amsterd. 1743. p. 101. vel Edit. Ill. BALDING. p. 78. seq.*) quocum etiam BAGLIVIVS convenit (*Opp. Ed. Lugd. p. 135. seq.*). Ex omnibus his aperte liquet, quod causa febrium continentium præcipue in sanguinis vitio quodam quærenda sit. Quod autem ratio sufficiens in solo sanguine non temerè hæreat, supra jam monui (*Schol. ad febr.*). Requiritur adhuc aliud quid, febrem promovere valens, quod autem nondum cognoscimus, neque in curatione peculiarem medici attentionem mereri videtur. Causa ergo materialis febrium continentium in sanguine vitiato hæret. Patet exinde, cur febris remittens ex colluvie biliosa orta sudoriferis pharmacis tam facile in continentem mutatur; quoniam nempe sordes illas ad vasa resorbentia vehunt, & sanguini admiscunt. Simul etiam adparet, quare tunc morbus sit periculosior, quoniam non solum massa humorum depravata est, sed quoque ob læsam digestionem cibi ac medicamenta auxilium rite præstare nequeunt. Facile quidem, ut opponi possit, perspicio, quod in febribus continentibus curandis, ubi nulla primarum viarum læsio in causa fuit, magna jam auxilii pars allata sit, si tenor febrilium symptomatum remittit, atque simul exemplum exhibeat, quod febris remittens ex solius sanguinis affectione oriatur. Verumtamen pro omni probabilitate viscera, digestioni inservientia, præternaturali quadam constitutione adfecta sunt, qua fit, ut ex cibis chyli præparatio rite perfici nequeat, quique tum sanguini admixtus, exacerbationem producit. Patet

ex his, quod omnino febris continens ex colluvie vitiosa primarum viarum oriri possit, quocum observata Cl. SARCONE coincidunt (v. l. c. T. 2. p. 93. T. 3. p. 282), quodque recte adnotavit Cl. RAUVERT in diff. sub præsidio Ill. BALDING. habita de februm acutarum Therapia p. 42. Tamen hæc colluvies, tam diu in primis viis hæret, febrim continentem non excitat, neque hinc causa ejusdem materialis dicenda est, sed jure ad remotas causas relegatur. Sanguini autem admixta februm continentium causam materialem, vel, quod idem est, earundem naturam sistit. Duplex hinc datur februm continentium status, quorum alter febres continentes ex sanguinis vitio, in eodem primarie genito, alter autem illas, quæ fomitem ex primis viis vel ex visceribus chylopoieticis trahunt, spectat. Ille veras synochas primarias comprehendit, quæ a principio usque ad finem typum continentem observant, hic autem eas sistit, quæ ex remittentibus oriuntur. An in binis casibus purgantia vitanda? An ergo canon practicus: „continentem februm typum purgantium contraindicans esse“? Omnino, optimis practicis consentientibus, affirmando responderi debet. Priori enim in casu nullam natura præbet indicationem, quod per hanc viam hostem expellere, prona sit. Altero autem in passu vires artificialem purgationem haud ferunt, nisi natura ipsa hanc viam feligat, atque ex sanguine materiem ad primas vias denuo deferat. Conamina ergo naturæ observanda sunt, quamvis in his febribus judicatio critica haud ita regulariter eveniat, quam in iis, quarum fomes statim ab initio in sanguine fuit. Hæc de natura continentium sufficiant. Id tantum adhuc, ut moneam, habeo, quod hæc continua febrilium symptomatum afflictio non ita stricte sumi debeat, quin uno

vel altero tempore mitiorem vel graviozem in modum intendi posset. Medela, victus, aliaque hanc mutationem efficere possunt, quum tamen febris pro continenti haberi debeat, quoniam remissiones atque exacerbationes non ita sunt manifestæ ac regulares, uti in biliosis &c. deprehendere licet (cf. SAUVAGES *Nof. method. T. 2. P. I. p. 231, 240. de HAEN Thes. febr. divis. sist. p. 10.*). Ita stricte quidem BRENDELIUS typi continentis vocem, ut sumserit, videtur, quum plane dubitet, febres continentis nostris in regionibus occurrere (*v. diss. de febr. partit. §. 5.*), quod tamen ex propria observatione redarguere possum, quamvis omnino concedendum, eas remittentibus multo rariores esse.

GENUS PRIMUM CONTINENTIUM.

CONTINENS INFLAMMATORIA.

EXÆSTUATIO . Refrigerium (a) . Neglecta sanguinis missio, & suppressio hæmorrhagiæ consuetæ, atque plethora ex his causis contracta (b) . Contagium . Vulnus & alia irritamenta tam interna quam externa . Constitutio robusta ac sensilis, fit hæc vel naturalis, vel ex anni tempestate orta (c), perflante nempe diu borea (d), præcipue hyemis tempore (e) . Sanguis ex vena detractus spissus, crusta alba vel

(a) v. de HAEN *Rat. medend.* T. 2. p. 19. Cl. GESNER *Beob. a. d. Arzneigel.* B. 1. p. 118.

(b) v. de HAEN l. c.

(c) v. HUXHAM *Op. Ed. Reichel*, T. 1. p. 12 seq. T. 2. p. 136.

(d) v. LANGRISH *modern theory and practice of physic.* London 1738. p. 10 seq. HUXHAM l. c. T. 1. p. 181 185 & T. 2. p. 37. 48. Cl. SARCONI l. c. T. 1. p. 60. 96.

(e) v. HIPPOCRAT. *Apbor.* S. 3. n. 23. PRINGLE l. c. p. 80, 124, 169. WINTRINGHAM *Comment. nosol. in Opp.* Lond. 1752. V. 2. p. 182, 198, 277, 312, 347. GRANT *Beobachtungen über die Natur und Heilung der Fieber.* Aus dem Englischen übersetzt. Leipzig 1785. p. 110.

grysea obtectus, ac parum vel nil feri fecedens (f). Pulsus durus, plenus, celer (g). Lingua arida, aliquanto alba (h). Cutis initio arida. Urina ante coctionem pro febris intensitate rubra, declinante vero morbo in colorem lateritium abit, turbatur, atque pulverulentum quid rubrum secedit. Vires ac sensibilitas bonæ. Corripit absque multis prægressis prodromis. Symptomata correspondentia.

(f) Hic sanguis sedulo discernendus est ab illo, qui ob pituitæ copiam ejusdemque tenacitatem crustæ inflammatoriae præ se fert speciem. Laxior tam crustæ quam cruoris cohesio, & coexistentia constitutionis phlegmaticæ cachymicæ absque veræ inflammatoriae indolis reliquis signis, diagnosin hujus atque differentiam illius conditionis constituunt, cf. LEVELING *disquisit. crust. inflammat.* C. I.

(g) Quandoque a nimia sanguinis copia pulsus oppressus deprehenditur ac vires languunt, ubi, phlebotomia instituta, pulsus excitatur, ac fortior & plenior evadit. v. HUXHAM l. c. T. 2. p. 19, 131, 166. Cl. STRACK *de morbo cum petechiis* p. 277. Cl. JUNGSCHEULTZ *diff. cit.* p. 17. LEAKE *Childbed fever* p. 113. seq. Sic etiam in pulmonum, cerebri & intestinorum inflammatione pulsus ab hac conditione aberrat, ubi febris natura ex reliquis judicanda est.

(h) Hæc linguæ albedo impuritatum in primis viis signum non est, si nempe papillulæ modo emicant. In pulmonum inflammatione alia facie adparet, de qua infra.

Omnia hæc indicant (1): ad Venæsectionem (v. GLASS. *Comment. de febr. Ed. Ill. BALDING. p. 55. seq. HUXHAM T. II. p. 18 seq. PRINGLE p. 126. SCHRÖDERI & JUNGSCHEIDT diff. de venæs. in febr. instit. præcip. cautel. §. 4. Cl. RAVERT diff. cit. p. 62 seq. QUARIN Method. febr. med. p. 7. seq.*) (2) ad medicamenta resolventia & diluentia, (v. HUXHAM T. II. p. 20. BROCKLESBY *Oeconom. u. medic. Beobacht. p. 97. Cl. RAVERT diff. cit. p. 64. seq.*) inter quæ præcipue nitrum in forma mixturæ adhibendum, atque acida tam vegetabilia quam mineralia cum potu diluente atque emolliente miscenda, eminent (QUARIN l. c. p. 12) (3). Ad emollientia, v. c. clysteres emollientes, Balnea tepida, fomentationes &c. (HUXHAM l. c. p. 26) (4). Ad Sinapismos (QUARIN l. c. p. 22.) & ad Vesicatoria (v. GLASS. l. c. p. 165. PRINGLE l. c. p. 130. *Whytt WORKS publ. by his Son. p. 241. seq.*) (5). Ad regimen temperatum atque victum tenuem vegetabilem (cf. ea, quæ de HAEN de *methodo refrigerante in Rat. met. ubique proposuit et QUARIN l. c. p. 14.*). Camphora & lenia dia phoretica, remediis atque medicamentis memoratis modo prægressis, locum nonnumquam habere possunt, si molimina deprehendantur, quibus natura materiem per cutim ejicere conata est, & tamen actuositate illa caret, quæ, ad opus perficiendum, requiritur (v. PRINGLE l. c. p. 129.). Opium autem solvendis obstructionibus phlogisticis dicatum non est, (v. TRALLES *Usus Opti T. II. p. 81. seq. QUARIN l. c. p. 18*). Sed tantum demissis symptomatibus inflammatoriis, & spasmodicis urgentibus, usurpari debet (v. PRINGLE l. c. p. 132). Roborantia, ad causam materialem harum febrium tollendam, minime conveniunt (v. HUXHAM T. I. p. 299.)

nisi jam remissiones adpareant (v. QUARIN *l. c. p. 23*); Solvuntur hujus generis morbi, hæmorrhagia, sudore, urina, sputo, fluxu narium, suppuratione, diarrhœa. Ultimam hanc viam natura rarissime sequitur. Indicatur hæmorrhagia narium rubedine oculorum, temporum gravitate, visus hebetudine, acuto occipitis dolore, lachrymis involuntariis, narium pruritu, pulsu dicroto, (cf. QUARIN *l. c. p. 26*. PEZOLD *spec. semiot. §. 29*). Sudorem præcedunt urina parca, cutis mollis, pruriginosa, pulsus mollis undosus (v. PEZOLD *l. c. §. 25*. QUARIN *l. c.*). Urinam criticam fore præfagiunt gravitas hypochondriorum & lumborum, ardoris circa pudenda sensus (QUARIN *l. c.* PEZOLD *l. c. §. 24*. De reliquis v. PEZOLD *l. c. §. 21*). Accidunt crises potissimum diebus quaternariis & septenariis (v. PEZOLD *l. c. §. 27*. QUARIN *l. c. p. 27*. HAEN *l. c. T. 1. C. 4*).

Ex hac adparenti sanguinis crassa conditione, sicut ex diluente curativa methodo sæpe conclusio trahitur, densitatem vel lentorem humorum id esse, quod his febribus peculiariter atque essentialiter competat. Quod autem hæc opinio nondum extra omnem dubitationem posita sit, sequentes difficultates, quibus adhuc premitur, probabunt. (1) Satis rapide plerumque sanguis e vena fluit, quid! quod observante HAENIO (*T. 1. p. 95. & T. XI. p. 95*) haud raro accidit, ut crassa eo crassior adpareat, quo majori impetu sanguis effluit, quamvis etiam contrarium viderit. (2) A sanguinis e vena missi conditione ad eam, qua gaudet, dum in vasis fluit, conclusio haud valet. Fortassis enim ille sanguis e vena missus densus, dum in corpore circulat, satis fluidæ consistentiæ est, id quod ex modo memorato sanguinis rapido fluxu haud absque ratione opinari potest. Revera enim sanguis phlogisticus sano lentius

in coagulum abit (v. *Philos. Transact. V. 60. Goett. Anzeig. St. 107. p. 917*), atque ex HAENII experimentis, cum sanguine institutis, crustam phlogisticam etiam ex dissoluto sanguine parari posse, didicimus (v. *l. c. T. 1. pag. 77*), ut ergo, nisi semper, nonnunquam tamen crusta inflammatoria putredinis sequela esse possit. (3) Hæc crustæ apparitio, ut nonnunquam ab accidentalibus circumstantiis pendeat, videtur. Febri enim non semper respondet (v. *Cl. GESNER Beob. B. 1. p. 121*), & quandoque in febris initio deest, ac secundo vel tertio die modo conspicitur (v. *HUXHAM l. c. T. 2. p. 45., 170. HAEN l. c. T. 1. p. 74. P. 9. p. 4, 24. Cel. GRIMM von der Epidemie zu Eisenach p. 26. Cl. JUNGSCULTZ diff. p. 12*). Accidit præterea, ut hæc crusta a principio morbi usque ad finem plenarie desit, ubi tamen ex reliquis phænomenis inflammatoria febris indoles manifesta est (v. *SWIETEN Comment. T. 2. ad §. 384. HAEN l. c. T. 1. p. 74. SARCONE l. c. T. 2. p. 191. Cl. JUNGSCULTZ l. c.*). Differt porro hæc crusta pro luminis venæ (HAEN *l. c. T. 9. C. 2. §. 3*), & pro vasorum, quibus excipitur, differenti conditione (v. *HAEN l. c. GESNER l. c. B. 1. p. 123*), & nonnunquam uno in vase vere pleuriticus, in altero penitus solutus sanguis in conspectum venit (v. *HAEN l. c. T. 10. p. 242*). Hinc omnes hi auctores sedulo monent, ex solius sanguinis conditione ad curationem haud secure concludi posse (cf. *ELLER Obs. de cogn. & cur. morb. p. 197 seq.*). (4) Hæc crusta sæpe in sanissimorum hominum sanguine obviam prodit, ubi ne vestigium morbi adparet (v. *SWIETEN l. c. T. 2. ad §. 384. T. V. p. 14. HAEN l. c. T. 10. C. 5. p. 242. GESNER l. c. B. 1. p. 126*), & SARCO-NE hanc diathesin Helvetiæ incolis fere naturalem esse

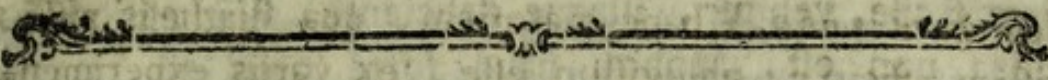
adfirmat (*v. l. c. T. 2. p. 96*). Sicut etiam **RUYSCHIA-
NA** experimenta atque **HAENIANA** ex sano sanguine
crustam phlogisticam parare docent (5). Sæpe in aliis
morbis sanguis phlogisticus deprehenditur, quibus tamen
methodus antiphlogistica haud congruit. Sic in febrî
nervosa sanguinem pleuriticum vidit **HOME** (*v. Medical
facts and experiments p. 194*). In podagra eum non-
nunquam adesse, adfirmat **SYDENHAM** (*v. Opp. Ed.
Lugd. p. 446*). Omnia hæc satis superque evincunt,
quod ex sanguinis illa conditione absque reliquorum
phænomenorum coincidentia nil certi ad praxin nec ad
febris naturam consequi possit. Coincidit quidem quo-
dammodo cum hac opinione observatum illud, quod
nempe quandoque hæc febres non prius judicentur, nisi
sanguis antea dissolutus apparuerit (*v. HAEN l. c. T.
20. C. 5 p. 242. SARCONE l. c. T. 2. p. 266. seq.*). At-
tamen hoc factum evidentem conclusionem non admittit,
quoniam alia ratio quam densitatis imminutio adesse po-
test, secundum quam materia per sanguinis dissolutio-
nem ad exitum apta redditur. Alterum argumentum
quod attinet, haud majori gaudet evidentia. Conve-
niunt enim diluentia multis aliis morbis, quibus hu-
morum densitas attribui nequit. Nec certitudine adfir-
mari potest, quod potus antiphlogisticus diluendo tan-
tum proficit. Si ex medicamentorum relationibus chemi-
cis ad operationes eorundem in corpore humano con-
cludere velimus, eadem ratione contrarium simul con-
sequi poterit. Satis nempe nota est proprietas illa acidi
vitriolici, qua humores animales extra corpus vivens
coagulare & incrassare valet, id quod eodem modo
in corpore vivente, assumpto illo, contingat, ex effec-
tibus ejusdem in morbis putridis quodammodo verifi-
catur. Et tamen idem acidum, optimis practicis con-

sentientibus, haud parum ad inflammatoriam sanguinis diathesin minuendam contribuit. HEWSON (*Experimental Enquiries into the properties of the blood. London 1772*) e contrario crustam inflammatoriam ex majori sanguinis fluiditate deducit, quoniam sanguis phlogisticus saepe lentius coagulat, indeque cruori tempus datur, ut a lymphæ secedat, quæ nunc ab aëris reactione coagulatur. HEY (*observations on the blood. London 1779*) quidem credit, crassamentum ipsum non attenuatum sed majori tantum feri copia dilutum esse, ita ut lymphæ coagulabilis separatio facilius fieri possit. Idem auctor pro diatheseos inflammatoriae criterio majorem lymphæ coagulabilis quantitatem dat. Nulla ergo ab argumentis supra datis ad humorum densitatem fundata conclusio duci potest, quin causam potius harum febrium materialem alio modo aliaque ratione quam densitatis, febriam accendere, ex objectionibus verisimile reddatur. Neque phlogistica sanguinis crusta essentielle febris inflammatoriae signum constituit, sed ex memoratorum symptomatum concursu & absentia signorum, quæ alias causas manifestant, febris natura vel inflammatoria ejusdem indoles judicanda est. An hæc materies, acrimonia peculiari prædita est, qua ad recensitas machinæ mutationes producendas idonea fit? Hoc ab ingenioso WHYTT satis certa probabilitate affirmatur, (*v. on nervous disorders in Opp. a filio ed. Edinb. 1768. p. 659*). An hæc materia ex peculiari corporis dispositione sensim generatur, vel an foras admovetur? Utrumque concurrere morbi historia docet. An tandem causæ materialis sanguini insit, & rationem crustæ phlogisticæ contineat? Ita HAEN affirmat (*v. l. c. T. II. C. de gener. puris*). MOSCATI (*Neue Beobachtungen und Versuche über das Blut &c. Aus dem Italienischen.*

Stuttgard 1780.) hanc materiem, qua diathesis phlogistica efficitur, phlogiston esse, ex variis experimentis, concludit, quæ tamen aliam adhuc explicationem admittunt.

Constitutio, huic feбри favens, naturali & sanissimæ proxime abest, atque res, quæ sanitatem custodiunt, febrim ex hoc genere accendunt (*v. c. Boreas v. SARCONE l. c. T. 1. p. 60*). Hinc morbi hujus generis, proba instituta medela, non facile periculum conducunt, nec inde, permanente duro & æquali pulsu, bonisque viribus, accedentibus tunc forte ex dolore *v. c.* deliriis vel aliis symptomatibus nervosis, periculum pertimescendum est, nisi localis simul complicata affectio periculum inducat (*cf. BAGLIV. Opp. p. 139*). Attamen semper nervorum quædam debilitas vel inconsueta sensilitas adesse debet, sine qua pro omni probabilitate nulla febris locum habet, quæque forsan summum gradum sani roboris & agilitatis sequitur. Summum enim fibrarum robur cum singulari nervorum debilitate consistere posse, experientia haud infrequens docet. Et in hac nervorum peculiari constitutione differentia forte sita est, quæ febres inter & iis affines morbos chronicos obtinet.

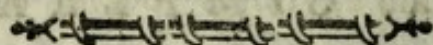

SPECIES CONTINENTIUM
INFLAMMATORIARUM.

(A) SIMPLEX.

SUB hac determinatione semper eam morbi modificationem intelligo, quæ nulla alia facie, quam ea, quæ generi competit, adparet, & ubi causæ illæ formales defunt, quarum cooperatione varia phænomena producuntur, quæ haud necessarie ex natura morbi promanant, quorum varietas ideo species constituit (*v. Introd. §. 20. 33*). Jure quidem nonnunquam opinari potest, ut simul alia causa materialis, quæ generi propria non est, se immisceat. Hinc inde vel novum genus ponendum esse, systematis regulæ postulant, vel notionum, ut ita dicam, universalitas aliquo modo infringi debet. Sic v. c. tali feбри pituita quædam vel irritamentum peculiare vel aliud quid, qua causa, simul adesse potest, quo natura febris quodammodo diverse modificatur. Annon autem hac ratione februm differentia in infinitum fere progrediretur? An omnes has varietates ita cognoscamus, ut eas determinare possimus? „Malumus hic gradum cohibere, „quam per tenebras illidere.“ Neque hujus defectus admissione systematis nostri utilitas dirimi potest, quatenus hanc deflectionem practicus ignorat. Quum enim methodus nostra nudis experientia factis superstructa sit, systematis vitia observationis penuriæ tribuenda erunt, nec ex iis praxi damnum enasci potest. Observatione locupletata systema ad majorem perfectionis gra-

dum facile vehitur, illaque deficiente, systematicus in culpa non est. Monitu haud forte opus est, unam tantum dari posse speciem simplicem. Quando enim phænomena, generi universaliter haud perpetua, apparent, alia causa atque a generica diversa adest, quæ tunc complicationis notionem præbet. v. infra.

SYNOCHUS *imputris* GALENI, (*de diff. febr. l. c. C. 12. & method. med. l. 9. C. 4. & l. 11. C. 14.*). *Synocha simplex* HOFFMANNI (*Med. rat. syst. T. 2. l. 3. C. 1.*). *Continua non putris* BOERHAVII (*van SWIETEN T. II. p. 417. T. III. p. 124. Ed. Lugd.*). *Febris inflammatoria simplex* HUXHAMI (*l. c. T. II. p. 15.*). *Simple inflammatory Fever* BROCKLESBY (*Oeconomical and medical Observ. Lond. 1764. p. 145. vel vers. meæ p. 96.*) & PRINGLI (*l. c. p. 124.*) cf. BROOKES *general practice of physic. V. 1. p. 149.* GRANT (*l. c. p. 473.*).

Pulsus reliquis febribus inflammatoriis minus durus, minus spasticus, reliquis plenior. Nulla inflammatio localis. Excretiones haud prorsus suppressæ.

Ulteriori probatione haud egere videtur, quod febris ex diathesi phlogistica absque inflammatione lo-

cali adesse possit, quum id auctorum observatione extra omnem dubitationem positum sit, quamvis hæc diathesis nunc majori nunc minori gradu intersit, ac priori in casu omnino facile inflammationem contrahat, posteriori in passu autem facile negligatur, prætereaque sicut omnes febres vere continentis haud frequenter occurrat. Cæterum ex hujus speciei cum genere competentia sequitur, ut omnia insimul, quæ de natura & curationis ratione generis dicta sunt, speciatim sibi vindicet.

Nonnunquam suppurationis universalis species in his febribus post mortem deprehenditur, dum omnia viscera humore puriformi oblecta inveniuntur. Et quidem sæpe in istis locis hæc materia reperitur, ubi alias lymphæ secernitur, cf. HEWSON *Experim. Inquir. into the lymphatic. system.* p. 118. An hic inflammatio a neotericis quibusdam venæ dicta hic pertineat?

(B) COMPLICATÆ.

Ex supra de simplicitate posita notione facile complicationis idea, quam hic termino affigere mens est, deduci poterit. Eam nempe morbi denotat speciem, quæ uno alterove symptomate aut pluribus a causa materiali generis haud necessarie pendentibus, sed diversarum formalium causarum concursu productis, stipata est. Iisdem quidem difficultatibus hæc notio obnoxia est, quibus prior premitur. Concurrent nempe omnino ad producendas species, quas huic rubricæ inferere de jure esse æstimo, diversæ aliæ causæ materiales, quæ generi proprie non competunt. Sic v. c.

natura febris variolosæ sine dubio ab ea pleuritidis vel aliæ febris inflammatoriæ, cum inflammatione particulari conjunctæ, discedit, neque has febres in omnibus, ratione causæ materialis consimiles esse, quisquam affirmabit. An autem ideo variolæ inflammatoriæ indolis novum genus determinant? Nonne curationis ratione, ceu distinctionis nostræ fundamentum, proxime conveniunt? An discessio optimæ hucusque medendi methodi cognitæ, in variolis hujus indolis major est, quam ea, qua curatio specialis pleuritidis a generali differt? Qui ea, quæ generaliter de nostra ordinandi methodo proposui, attento quodam animo perlegerit, facile has quæstiones solvet, atque mecum consentiet, omnes febres, quarum curatio methodum medendi antiphlogisticam proprie sibi vindicat, ad unum idemque genus februm inflammatarum referendas esse, quamvis ratione causarum quodammodo differunt. Posteris, factis experientiæ magis ditatis, eorum ulteriorem suppletionem tradimus, quæ, necessitate coacti, negligere oportet. Ubi quidem diversæ causæ materiales concurrunt, ab illa fundamentum ordinationis sumi debet, cujus curatione morbus aufertur. Concurfus diversarum causarum materialium ita junctus, complicationis nostræ notioni respondet. Sæpe etiam febres perperam ob diversam phænomenorum faciem pro complicatis habentur, neque ob ambiguitatem evitandam, a levi causarum materialium differentia generica dispositio fieri debet. Febris exanthematica cum inflammatione locali conjuncta, plerumque febris complicata dicitur, quamvis omnia hæc phænomena haud raro ex uno eodemque fonte promanant. Quid enim naturam febris exanthematicæ constituit? Miasma vel Contagium? Minime. Hoc ad causas remotas pertinet. Ea solidorum & humorum di-

spolitio, quam contagium pro terræ, loci, aëris & corporis singulari constitutione producit, ipsius morbi causam materiale[m] sistit. At cum hoc contagium sæpe diathesin inflammatoriam excitat, ex eadem simul inflammatio localis consequi potest. Ergo complicatio nulla. Differentia causarum remotarum in speciebus quidem determinandis nonnunquam attendenda est, nullo autem modo genera constituere potest.

(α) CUM INFLAMMATIONE
LOCALI.

(1) PHLEGMONE.

SENSATIO doloris atque ardoris permanens cum partis adfectæ læsa functione.

Hæc signa, ab omnibus aliis separatim spectata, haud raro aliarum etiam conditionum morbosarum indicia sũnt, neque semper sufficienti evidentiã inflammationem portendunt. Sic spastici affectus canalium intestinorum sæpe ita vehementer excruciant, atque certo quodam loco tam pertinaciter ac fixe inhærent, ut maxima in dubitatione hæreamus, an dolor pro mere spastico vel pro vere inflammatorio habendus sit. Ita v. c. vehementissima cephalalgia ex mera congestione, orta que exinde spastica contractione in febribus nonnunquam sævit. Sic contraria ratione haud raro inflammatio occulte serpit, ita ut maxima medici attentio decipitur. Sæpe enim dolor, constans alias inflammationis pedisequus, atque internarum inflammationum unicum fere signum, experientia teste defuit (v. MORGAGNI *de caus. ac sed. morb. Epist. 20. Art. 15.* HAEN *l. c. P. XIV. p. 233 seq. Cl. WIENHOLT Diss. de inflammationibus occultis. Gætt. 1772. p. 6 seq.*), neque semper perturbata fuit functio, parti adfectæ dicata (v. WIENHOLT *l. c. p. 7.*), nec tandem febris cum dolo-

re coexistentia partem quandam inflammata[m] esse indubie testatur, quum, ut modo monui, spasmus, inflammationem mentiens, etiam in febribus observetur, atque inflammatio absque febre vere existere possit (v. *van SWIETEN Comment. T. I. ad §. 370. Cl. WIENHOLT l. c. p. 5. HAEN l. c. T. XIV. p. 132*). At tamen omnes hæc fallaciæ nostris in febribus vere inflammatoriæ indolis haud temere contingere solent, sed scimus ex observatis, hanc deceptionem in febribus biliosis, nervosis atque putridis multo esse frequentiore[m], quam in febribus vere inflammatoriis, ac particularem inflammationem huic febre adjunctam esse, ex signis supra positis satis secure conjici potest. Certa præterea sibi que propria quæque partialis inflammatio habet symptomata, ex quorum concursu atque ad totum morbum relatione diagnosi eo facilius instituitur. Solvitur hæc machinæ ægritudo, dum materies illa, qua inflammatio existit, humoribus iterum assimilatur, & simul cum reliqua febris causæ materialis parte virium naturæ motricium, remediorum atque medicamentorum ope extricatur, vel dum sibi ipsa natura exitum per suppurationem parat. Et hæc ultima morbi solutio sequi solet, si quarto morbi die, prior facta non fuerit, quamvis hic suppurationis terminus haud raro ad diem septimum vel ultra protrahitur (v. *HAEN l. c. T. XIV. S. 1. C. 5*).

Docuit nos experientia, inflammationis resolutionem omni ea opitulatione tentandam atque perficiendam esse, quæ generalem curationem respicit, dum hujus ratio speciali adfectioni, pro diverso ejusdem situ & partium adfectarum varia conditione, tantum magis specialiter adaptatur. Et quidem venæ sectionem in parte ipsa adfecta, vel proxima huic saltim vicinia cum

fructu instituendam esse, observatio confirmat (v. *Cl. RAVERT diff. cit. p. 63*). Remediorum inflammationem resolventium sparta speciali etiam vesicatoria funguntur, quorum parti adfectæ immediata applicatio nostris temporibus eximia utilitate commendatur, cujus auctores videantur in *Cl. RAVERT diff. p. 69.* (cf. etiam meretur *WHYTT WORKS cit. p. 241. et BORDEU vom schleimichten Gewebe. p. 168.*) quo etiam fomentationes ficcæ camphoratæ pertinent, ea tamen differentia, ut vesicatoria materiem immediate extricare, fomentationes autem ad materiei assimilationem symbolam conferre, videantur. Hæc remedia autem tunc demum locum habent, quando humores diluti, eorundemque motus venæsectione et medicamentis temperantibus ac diluentibus jam sopiti sunt. Vesicatoria non tantum revellendo agere, sed inter ipsa medicamenta resolventia locum tenere, inde patet, quod usus externus Tincturæ Cantharidum effectum eundem edat absque pustulis et curis inflammatione, cf. *ALEXANDER medicinische Versuche und Erfahrungen. Aus dem Englischen. 1773. p. 168.* Emollientia etiam in usum vocantur, quamvis hæc magis ad promovendam suppurationem, quam ad resolutionem perficiendam plerumque spectant. Conferri hic merentur, quæ nuper *Cl. GOVLARD* huic curationis rationi in Opusculis chirurgicis objecit, cujus tamen remedium adstringens nostris inflammationibus congruens esse, haud videtur, id quod etiam de aquæ frigidæ (v. *SARCONE l. c. T. 1. p. 208.*) & corticis peruviani usu valet, (v. *Cl. WIENHOLT l. c. p. 31*). Quippe quæ remedia magis in iis curandis inflammationibus commendanda sunt, quæ febribus putridis superveniunt. Ubi interea nimia solidorum strictura cum aucta solidorum sensibili-

gate adest, balnea tepida omnino eximio fructu adhiberi possunt. Quodsi simul ex peculiari idiosyncrasia ægrorum ventriculus nitrum aliaque medicamenta resolventia ferre nequit, hæc in balneis soluta officia sua optime præstare valent, cf. ALEXANDER *libr. cit. De usu opii in principio, ad dolorem compescendum, facto* v. SARCONE *l. c. T. 2. p. 158. seq.*

Quænam nunc ex omnibus his de inflammatione prolatis ad naturam ejusdem conclusio duci potest? An materies, quæ febrim accendit, quæ phlogisticam sanguinis crustam format, quæ inflammationem producit, & quæ postea sputorum vel puris forma excernitur, una est eademque? Id veritati haud valde absimile esse, ex curationis febris atque inflammationis analogia, & ex similitudine materiei, quæ cadaveribus apertis in locis inflammatis transsudata conspicitur (v. HAEN *l. c. T. 1. p. 85. T. 2. p. 15. Cotunn. de Ischiad. nervos. §. 22. SARCONE l. c. T. 2. p. 188*), cum ea, quæ sanguini phlogistico admixta est, haud absque probabilitate opinari potest. SYDENHAM eandem opinionem adoptavit, dum ait: „Ex præcipitatione materiæ febrilis, „ crudæ nondumque per idoneam ebullitionem subactæ „ adeoque nec ad separationem debitam per loca magis „ conferentia præparatæ, in pleuram pleuritis produ- „ citur“ (v. *Opp. Ed. Lugd. p. 263.*). Et paulo infra addit: „Pleuritidem nihil aliud esse arbitror, quam „ febrem a propria & peculiari sanguinis inflammatione „ ortam, qua natura materiam peccantem in pleuram „ deponit, nonnunquam & in pulmones, unde perip- „ neumonia suboritur, quam a priore gradu tantum & „ pro majore ejusdem causæ intensione extentuque la- „ tiori, differre autumo“ (*l. c. p. 264. seq.*). Sicut autem sanguinis phlogistica diathesis (ea saltim, quæ

manifeste adparet), magis pro febris effectu habenda est, sic forte ad inflammationis existentiam aliud quid requiritur, quod in crusta non est. Sæpe enim nulla sanguinis inflammatoria conditio deprehenditur vel modo quandoque post aliquod præterlapsum temporis spatium, quo inflammatio jam adfuit, obviam prodit, & sic tandem haud raro sanguis antea phlogisticus nunc dissoluta facie adparet, absque ulla inflammationis imminutione (v. HAEN *l. c. T. 10. p. 242.*), quamvis etiam hic, materiem phlogisticam omnem nunc ad locum adfectum depositam esse, dici posse, perspiciam. Neque semper localis inflammatio pro febris effectu habenda est, quum haud raro hæc, inflammatione prægressa, sequitur (v. SARCONE *l. c. T. 1. §. 154, 186*). An porro inflammatoria materies sola densitate atque inde oborta in vasis obstructione causam constituat? Haud videtur, quum anastomoseos ratione sola vasorum quorundam obstructio irritare & adfluxum humorum attrahere nequeat. Hinc, ut materia non ex sola tenacitate, sed ex acrimonia quadam, partes sensiles irritante, inflammationem producat, videtur (v. WHYTT *l. c. p. 230.*), id quod inflammationum externarum geneseos atque omnium curationis rationibus simul confirmatur. An autem hæc acris materia in vasis tantum hæreat, eorundemque extensione tumorem efficiat, vel an hæc materies in cellulosa extravasata symptomata sua edat? Prius popularem sistit opinionem, posteriorem in cellulosa humorum extravasationem unicam inflammationum rationem continere, BORDEV adfirmat (v. *vom schleimichten Gewebe*), utrumque in natura vere existere haud exigua probabilitate adsumi potest. Satis enim perspicue vasorum illam extensionem in ophthalmia deprehendimus, atque simul hinc inde talis inflammationum ratio-

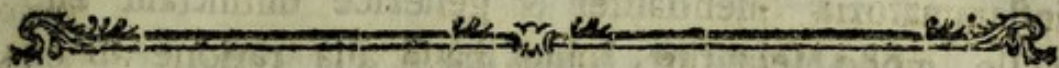
nis existentia in dubium vocari nequit, quamvis hoc omnino in minimis tantummodo vasis locum habere videatur, quoniam transpirationis suppressione acris materia, quæ per vascula excretoria minima evehi debebat, in iis stagnare cogitur, neque facile resorberi ac vasis majoribus advehi posse, credi potest (v. *WHYTT l. c. Edimburg. Versuche T. 2. p. 46*). Alteram inflammationis geneseos rationem quod attinet, variis eam metastasium phænomenis quodammodo verificatur, neque talis ad cutis cellulas humorum depositio negari potest, quamvis dubium relinquatur, an causæ partem constituat, vel annon pro inflammationis ipsius effectû habenda sit. Secundum *BORDEU* ex hac ratione præcipue inflammationes ex consensu, v. c. e bile &c. fiunt, quæ autem hic non pertinent, sicut præterea inflammatio, generi nostro febrium propria, ab omnibus aliis a febre biliosa vel putrida pendentibus, sedulo discernenda est. Plura enim existere inflammationis genera naturalia, ex subsequentiis adparebit, neque hinc natura inflammationis semper una est, eademque, sed pro varia constitutione & pro diversis causis remotis admodum differt. Hic tantum de ea inflammatione nobis agendum fuit, quæ a febre vere inflammatoria pendet, & huic tantum ea adplicari debent, quæ hic proposita sunt. Quodsi termino quodam hoc inflammationum genus insigare velimus, optime Phlegmone dicitur, quo nomine tunc inflammationes a bile, e putredine, ex miasmate rheumatico, arthritico, venereo & ab erysipelate &c. ab hac phlegmone separari debent.

Accidit interdum, quod inflammatio absque ullo sensibili motu febrili decursum suum absolvat, sed inde febrem cum inflammatione locali conjunctam a simplici

inflammatoria essentialiter & generice distinctam esse; nullo modo sequitur, cum haud alia ratione ab ea, nisi illa differat, quod in casu priori materiae impetus haud æquabiliter in totum corpus, sed præcipue in partem quandam singularem ruat, ibidemque conjuncta vi nocivum suum influxum exerceat. Tum febris tum inflammatio ab una eademque causa materiali pendent, diversis tantum circumstantiis quibusdam formalibus. Verum nempe est, quod febris sæpe ab inflammatione accendatur, contrarioque modo inflammatio ab impetu motuum febrilium producat. Sed hæc differentia haud essentialis æstimanda est. Præsenti diathesi phlogistica febris per inflammationem accensa, semper inflammatoriae indolis est. Prægressa febrim inflammatoriae indolis inflammatio inde oborta febris naturam haud mutat. Inflammatio nulla febrim conjuncta gradu tantum a prioribus differt, cum medendi methodus eadem sit. Secundum hæc principia, praxi suffulta, differentia generica inter febrim simplicem inflammatoriam & illam cum inflammatione locali conjunctam, locum habere non potest.

1. INFLAMMATIO OCULORUM

(a) *Externa.*

Chemosis VOGELII (*Præl. de cogn. & cur. C. H. Adf. p. 128. §. 175. PRINGLE l. c. p. 135*).

Rubor, dolor & tumor tunicæ adnatæ.

(b) *Interna.*

Ophthalmitis VOGELII (*l. c. §. 178*).

Dolor vehemens. Magna oculorum sensibilitas.
Visus valde debilitatus.

2. INFLAMMATIO AURIUM.

(a) *Externa.*

Oites externus VOGELII (*l. c. §. 170*).

Rubor, dolor & tumor auris externæ.

(b) *Interna.*

Oites internus VOGELII (*l. c. §. 170*).

Dolor magnus, ardens & pulsabilis auris
internæ.

3. INFLAMMATIO LARYNGIS MEMBRANACEA.

Suffocatio stridula HOME (*Inquiry into the nature cause and cure of the croup. Edinburgh. 1765*). *Angina membranacea* ROSENSTEIN *l. c.* 595. *Angina polyposa neoterico-rum* (cf. CULLEN *l. c.* p. 206).

Infantes delactati ad duodecimum annum ad-
doritur. Raucedo sibilans. Dolor capitis laryn-
gis. Respiratio difficilis. Aut tussis sicca, aut
excreatio membranularum. Cutis membrana-
cea laryngem obtegens.

Hæc membrana a multis medicis pituitosæ originis
creditur; pro omni verisimilitudine autem nihil aliud
est, nisi cutis ipsa ab acrimonia incrassata atque sepa-
rata, veluti idem in excoriationibus scrophulosis & scor-
buticis deprehenditur. Hoc inde simul elucescit, quod
hæc inflammatio raro in suppurationem vel gangrænam
abeat, sed potius spasmodica affectione & mechanica
suffocatione noceat. Hinc peculiaris acrimonia, scro-
phulosæ forsan naturæ, hujus morbi differentiam ab a-
liis constituit. Annon hic mercurialia, usque ad sali-
vationem propinata, utilia?

4. INFLAMMATIO PHARYNGIS.

Synanche TRALLIANI (*v. l. 4. C. v.*) &
Aeginetæ (*v. l. 3. C. 37*). *Cynanche* Aretæi

(*de Sign. & caus. morb. L. I. C. 7*). *Angina cum tumore* BOERHAVII (*Aphor. 804*)
cf. BROCKLESBY l. c. p. 149. vel vers. p. 99.
 PRINGLE *l. c. p. 137. Cynanche sanguinea*
 SAUVAGES *l. c. T. I. p. 487.*

Vox mutata. Deglutitio difficilis. Signa inflammationis perspicua.

Curatio specialis gargarismatum usum sibi vindicat, quæ resolutionem promoveant. Ribes nigrum hic specificè agere, legitur in *Philos. Trans. N. 459.*

5. INFLAMMATIO LARYNGIS.

Cynanche TRALLIANI & AEGINETÆ (*v. l. c.*). *Synanche* ARETAEI (*v. l. c.*) & CELSI (*L. 4. C. 4*). *Angina absque tumore* BOERHAVII (*Aphor. 802*). *Cynanche Trachealis* CULLEN (*v. Anfangsgründe der practischen Arzneiwissenschaft. T. 1. p. 204*).

Spiritus onere & cum sonore trahitur. Vox clangosa, stridula, acutissima. Vertigo. Anxietates. Rubor faciei atque oculorum. Deglutitio valde dolorosa. Nulla manifesta inflammationis signa.

Nonnunquam hydrophobiam ad laryngis inflammationis symptomata numerandam esse, probabilitate gaudet (*v. Edimb. Vers. T. I. Art. 29.*), nisi alia simul causa

adeſt, qua peculiare hoc ſymptoma efficitur, id quod ex materia viridi, quæ memorato caſu per vomitum ejecta ac quodammodo critica fuit, pateſcere videtur. De complicatione inflammationum laryngis & pharyngis v. SYDENHAM *Opp. Ed. Genev. 1757. S. 2. C. 3. p. 60.* ELLER *Obſ. de cogn. & cur. febr. p. 172.* VOGEL *l. c. p. 135.*

6. INFLAMMATIO LINGUÆ.

Gloſſitis. VOGELII l. c. p. 130. ſeq. van SWIETEN Comment. II. p. 626.

Linguæ dolor & tumor. Loquela, & deglutitio difficiles. Profluvium ſalivæ ſpiſſioris.

7. INFLAMMATIO ASPERÆ ARTERIÆ.

BOERHAVE *l. c. Aphor. 801 ejuſdemque Commentat. p. 655. Cynanche trachealis SAUVAGES l. c. p. 491.*

Vox acuta, clangoſa, ſibilans. Inſpiratio parva, frequens, cum ſummo molimine. Pulſus vacillans. Summa anguſtia.

8. INFLAMMATIO BRONCHIORUM.

Angina pectoris SELLE (Medicina clinica): Berol. 1783. p. 70.

Dolores lancinantes in pectore. Reſpiratio difficilis. Pulſus durus. Tuſſis doloroſa. Cephalalgia. Sputum cruentum.

ANNON hic morbus ille, qui ad litem de sede pleuritis ansam præbuit? Id maxime persuasum habeo. Multi enim auctores in peripneumonia, i. e. in pulmonum inflammatione vehementissimos dolores pleuriticos & pulsus durum observarunt, v. MARHERR *Prælect.* in *Boerhav. Instit. T. 2. p. 167.* Pro omni verisimilitudine hæc phænomena ex bronchiorum inflammatione orta fuere. Mihi hunc morbum sæpe in puerperio observare contigit.

9. INFLAMMATIO PLEURÆ.

Pleuritis sine sputo HIPPOCRATIS (v. de *morb. L. 1. S. 25. & L. 2. p. 42*) cf. BONNETI *Sepulchr. anat. L. 2. S. 4. Obs. 14. Comment. bonon. Tom. I. p. 153. van SWIETEN Comment. III. §. 877* SARCONE *l. c. T. I. p. 118. Naturæ ratione hanc pleuritis speciem ab omnibus aliis sub nomine pleuritis veræ optime distinxit SAUVAGES l. c. p. 450 de curandi ratione cf. PRINGLE l. c. p. 139. BROCKLESBY l. c. vers. germ. p. 102.*

Dolor punctorius, fixus in latere, circa sextam ut plurimum vel septimam costam ad dorsum sæpe & sternum lancinans. Inest exspiratio brevis & inæqualis.

Hic morbus multis medicis sub pleuritis nomine notissimus est, hac tamen differentia, ut nonnulli illam

simul thoracis inflammationem, quæ dolore punctorio, tussi ac sputis corripit, a folius pleuræ inflammatione oriri, adfirment. Quodsi autem concedatur, tussim (a) ac sputa vere pleuritica semper, pulmones adfectos esse, indicare, jure meritoque pleuritidis nomen tali morbo, cui hæc symptomata adsunt, haud competit, vel saltem, ut dissensus avertatur, & pleuræ pulmonumque inflammationes rite ab invicem discernantur, usurpari non debet. Nunc observatione edocemur, sputa talia, sicut in thoracis inflammatione comparata sunt, ab ipsorum pulmonum affectione oriri (v. TRILLER *de pleurit. C. 2. §. 4. 5.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 213*), neque ex folius pleuræ inflammatione evenire posse (v. TRILLER *l. c. §. 4. 5.*), eademque ex ratione in vera nostra pleuritide, sputa haud movenda esse, sedulo monent (v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 88.* SARCONE *l. c.*). Constat porro, inflammationem folius pleuræ vere occurrere, atque hanc absque sputis esse (v. *loca supra citata.* FREIND *Comment. 5. ad libr. epidem. HIPPOCR. in Opp. Ed. Paris. 1735. p. 23, 25.* WENDT *Diss. sist. observ. de pleur. & peripneum. Gott. 1762. p. 29.* SARCONE *l. c. p. 136*). Plures porro consentiunt medici, hanc folius pleuræ inflammationem, absque tussi et sputis, phænomenis tantum supra positis, evenit, pleuritidis, illam vero inflammationem, quæ pulmonibus inhæret, quæque dolore obtuso gravativo se manifestat, cuique simul tussis & sputa adsunt, peripneumonix, & illam tandem, ubi inflammatio pleuræ ad pulmones protendit, & phænomena binis communia adparent, pleuroperipneumonix no-

(a) Tussis quidem sicca huic morbo ob partis adfectæ viciniam facile accedit, attamen essentialiter ei non convenit, sæpeque deest. v. HUXHAM *l. c. P. 1. p. 88.*

mine insigniendam esse (v. RIOLANI filii *Autopogr. Paris.* 1726 p. 335. BONET *l. c.* HUXHAM *l. c.* TRILLER *l. c. C. 1. §. 8.* SARCONE *l. c. p. 233*). Quidnam ergo de memorabili illo medicorum, de sede pleuritidis dissensu, sentiendum? Annon ex falsa termino adjuncta notione obortus? Nonne iis positis, quæ modo memoravimus, facile dirimi potest? Fateri cæterum cum HAENIO (*l. c. T. XI. C. de membr. inflam.*) oportet, nos rationem ignorare, qua fit, ut pleura sicut reliquæ membranæ inflammatae nullum sæpe doloris vestigium edant. A MORGAGNI enim *l. c. Epist. 20. Art. 55 seq.* SARCONE *l. c. p. 223.* & HAENIO *l. c.* docemur, cadaverum sectiones sæpe pleuræ inflammationes in conspectum exhibere, ubi ob doloris absentiam nos antea latuerunt. Videtur in illo casu, quo dolor sentitur, inflammationem in pleuræ cellulosa esse, ubi vasa sanguifera nervorumque ramuli ac vicinia musculorum intercostalium dolorem facilius excitant, cui sententiæ etiam HAEN jam habeo consentientem (v. *l. c. P. IX. C. 4. §. 4. & P. XIV. l. c.*). Est vero etiam conditio sputi attendenda, quippe quod omnino adesse potest, absque tamen illa conditione, sub qua in pleuropneumonia deprehenditur. Dantur sputa alba, & spumida (v. SARCONE *l. c. p. 237.*), quandoque levamen adferentia, quæ vero nec eo tempore neque ordine, ut in pleuropneumonia, succedunt. Sic etiam sputa cocta per vasa ad pulmones derivari possunt, absque ulla pulmonum læsione (v. de HAEN *l. c. T. I. p. 87, & T. IX. C. 1. §. 9*). Hic autem desunt sputa illa sanguinea, quæ statim sub morbi initio adparent. Quum interdum quoque fordes primarum viarum sputum cruentum excitare possint, quod vomitorio tolli potest (v. ZIMMERMANN

von der Ruhr p. 24.), hoc iterum attendendum est. Neque puris veri excreatio in contrarium sententiam meam vergit. Potest in suppuratione pleuræ aliquod puris absorberi ac exspui, sed hoc de resolutionis casu admodum differt. Sputa enim, quæ cocta audiunt, veri puris speciem, sicut nonnulli supponunt, haud præbent, cujus rationes omnium optime exposuit SARCO-NE *l. c. T. I. p. 189 seq. & p. 225.* Omnino tandem morbus haud frequenter occurrit, quum facile in consensum pulmones trahantur, vel versa ratione, affectis pulmonibus, inflammatio facile ad pleuram usque protendatur (v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 215.* ELLER *l. c. p. 179*), præcipue si pleura pulmonibus annexa est, quo in casu etiam materies cocta facilius in pulmones ruere potest, illa vero libera, si suppuratio oboritur, facilius empyema sequitur (v. DIEMER-BROECK *Anatom. Ed. Lugd. 1683. p. 313.* BONET *l. c. L. 2. S. 4. obs. 30*), quamvis & hoc per absorptionis modum sputorum ope eliminari potest (v. Cl. LENTINI *Observ. F. 2. Obs. 23*).

10. INFLAMMATIO MEDIASTINI.

An pleuritis dorsalis HIPPOCRATIS? (v. *de morb. L. 3. p. 110. Ed. van der Linden. HUXHAM l. c. T. I. p. 336. & T. II. p. 215. SAUVAGES l. c. T. II. p. 451. BONET l. c. L. 2. S. 4. Obs. 2, 27. WENDT l. c. diff. cit. p. 21*).

Dolor sub scapula punctorius, usque ad sternum protendens. Gravitas pectoris. Spirandi difficultas. Tussis sicca.

11. INFLAMMATIO PERICARDII.

v. BONET *l. c. S. 4. Obs. 29.* HUXHAM
l. c. T. II. p. 215. Pleuritis Pericardii SAU-
VAGES l. c. T. II. P. I. p. 452.

Dolor punctorius ac gravitas in pectoris par-
te profundiore. Anxietas. Palpitatio cordis.
Perpetua ad tussendum proclivitas.

Haud raro accidit, ut plurium partium inflammatio-
nes simul coexistunt, pro cujus complicationis diversi-
tate alia atque alia phænomena adparent, quorum de-
terminatio sat difficilis est.

12. INFLAMMATIO DIAPHRAGMATIS.

v. BONET *l. c. L. 2. S. 4. Obs. 19.* HU-
XHAM *T. I. p. 301. & Tom. II. p. 215. Cl.*
EBELING diff. de inflam. Diaphr. Gætt. 1771.
p. 22. COE Treatise on biliary concretions,
or stones in the Gall-Bladder, and Ducts.
London 1757. p. 29.

Dolor punctorius ab inferioribus costis ver-
sus ultimas dorsi vertebrae protendens. Spi-
ritus brevis, interruptus, singultuosus. An-
xietas. Inquietudo. Tussis sicca. Hypochon-

driorum latus adfectum introrsum & sursum
versus costas trahitur. Risus sardonius. Deliria.

Hunc morbum semper cum deliriis continuis conjunctum esse, medici non pauci crediderunt, ideoque ei paraphrenitidis nomen imposuerunt. Haud quidem negari potest, hoc symptoma huic morbo nonnunquam adesse (v. HAEN l. c. T. I. p. 84. VOGEL l. c. p. 45. §. 62.), sed totidem observatio docuit, illud deesse, neque essentialiter huic morbo competere, (v. MOR-GAGNI l. c. Epist. 7. Art. 14. BONET l. c. T. I. L. 2. S. 7. Obs. 2. WILLIS. de anim. brut. C. 10. p. 257. de HAEN l. c. P. IX. C. 1. §. 5. & C. 2. §. 7. CLEGHORN Observ. on the epidemical diseases in Minorca p. 248. VOGEL l. c. SARCONE l. c. T. I. p. 245. WENDT diff. cit. p. 30. FEIN diff. de Indole ac sede phrenit. et paraphr. Gætt. 1765. §. 28. EBELING diff. cit. p. 33. CULLEN l. c. p. 221). Sed pro vario, quem inflammatio occupat, loco, varia deprehenduntur symptomata. Hinc jure meritoque concludere licet, hoc symptoma huic morbo eodem modo sicut reliquis inflammationibus accedere posse, quamvis ex partis peculiari conditione facilius, quam cæteris partibus inflammatis superveniat. Hinc naturæ ratione a pleuritide proxime abest, neque veræ phrenitidis præ se fert ingenium, quippe quæ absque omni diaphragmatis inflammatione occurrit, (v. SARCONE l. c. T. II. p. 145, & T. III. p. 588). Descripsit quidem HIPPOCRATES (L. 3. de morb. S. 9.) phrenitidem, ubi *αἱ φρένες* ita dolerent, ut tactum non ferant. Ast non videtur, HIPPOCRATEM hic diaphragmatis inflammationem intellexisse, dum morbum hunc peripneumo-

niæ affinem atque sursum materiam educendam esse, præcipit. Ex terminorum tandem apud alios auctores sensu ulterius dijudicari poterit, an paraphrenitidis nomen morbo nostro congruat. Phrenitidis nomine ea insania priscis medicis venit, quæ continua, acuta & in febre est (v. CELSUS *l. c. L. 3. C. 28. p. 248. Ed. Almel.*). Paraphrenitidis autem terminum ei dementiæ febrili affigunt, quæ quidem continue, minorⁱ tamen vehementia adfligit (v. BRENDDEL *diff. de paraphrenitidis & febr. malign. cognat. §. 2. 2. Cl. FEIN diff. cit. §. 4*). Quando nunc talis paraphrenitis ex longe aliis causis evenire potest, sicut ad febres putridas, biliosas & nervosas, absque ulla, manifesta saltim, particulari inflammatione haud raro accedit, hæc vox diaphragmatis inflammationi specialiter atque exclusive tribui non debet, quamvis quidem status ille accedere possit, qui paraphrenitidem modo determinatam denotat; qui autem in omnibus reliquis inflammationibus eodem jure (quando adest, & sæpe adesse, modo dictum fuit), hoc termino insigniendus est. Cæterum huius paraphrenitidis vocis mentionem HIPPOCRATES ipse nunquam fecit, notante jam HUXHAMO (*l. c. T. I. p. 337.*), neque, cum a phrenitide gradu tantum differat, utilitate conservatur. Hinc verbum hocce absque damno ex practico systemate relegari potest, quoniam alias, si hanc denominationis rationem sequi vellemus, praxeos terminologia infinita foret, quum tot morborum varietates existant, quot individua. Si necesse quis judicat, ut nomen ponatur, analogiæ ratione optime Diaphragmatitis morbus noster dici potest.

13. INFLAMMATIO PULMONUM.

Peripneumonia HIPPOCRATIS (*de morb. L. 3. C. 16*). *Peripneumonia pura* SAUVAGES (*l. c. p. 496*). SARCONE *l. c. T. I. §. 200.*

Dolor obtusus, quasi pectus comprimens. Respiratio brevis, æqualis, & plerumque auribus percipi potest. Spiritus calidus. Anxietas. Pulsus mollis, undosus (a). Rubor genarum. In affecto latere ægri plerumque commodius quiescunt. Sanguis, ex vena detractus, spumescens. Tussis. Dolores capitis, qui tussiendo augentur. Secundo aut tertio die sputa, striis sanguineis intertexta, (cruda) sexto vel septimo die flavescencia, (cocta) morbum levantia

(a) Observarunt hanc pulsus mollitiem GALENUS (*de caus. puls. l. 4.*). FORESTUS (*l. c. L. 16. Obs. 44. in schol.*) BAGLIVI (*l. c. p. 144.*). Quod autem hæc pulsus modificatio pulmonum inflammationi non adeo constanter competat, notarunt MORAGNI (*l. c. Epist. 20. N. 10.*) de HAEN (*l. c. T. 9. C. 2. §. 9. & T. XI. C. 2. §. 2. p. 109.*) & SARCONE (*l. c. T. I. p. 194.*) ut ideo essentialem & perpetuum peripneumonice characterem haud præbeat, quamvis, uti jam supra monui, tunc bronchiorum forsan inflammatio adest, quæ situs ratione alium morbum constituit, cui anginae pectoris nomen dedi.

tia (b). Lingua ex flavo ruffa posteaque nigrescens (c).

Curationis ratio hujus febrium inflammatoriarum speciei, generali, sicut reliquæ, respondet. Sectio nempe venæ jugularis summo fructu hæc adhibetur (v. SARCO-NE l. c. T. II. p. 200). Nec minus vesicatoria, ad satus adfectum applicata, utilitatem, supra memoratam, præstant (v. SARCO-NE l. c. p. 199). Quum autem nonnunquam tota thoracis regio doleat, nec certitudine locus peculiariter adfectus determinari potest, quum porro videatur, ut quandoque materies, quam sputorum ope nunc extricare natura molimina ciet, vesicatoriorum vi derivante, foras revehatur, atque ita hæc naturæ, ad morbum solvendum, tentamina supprimantur, quum tandem ulcera aurium his morbis haud raro magnum ferant præsidium, melioris consilii est, vesicatoria pone aures adplicare, cujus commendatio etiam legi potest apud BORDEV l. c. p. 169. seq. Præter hæc, pulmonum inflammatio peculiaris adhuc remedia ad sputa promovenda sibi vindicat, quorum tamen munus generali medendi ratione plerumque absolvitur, quamvis negari nequit, resolventia nonnulla specifica quadam ratione pulmonum infarctui convenire, inter quorum numerum gummi ammoniacum in oximelite squillitico solutum, & sal ammoniacum cum sulphure antimonii aurato combinatum præcipuum tenent locum. Radicem senegæ idem præstare, Cl. LENTINI (*Obs. med. F. 2.*

(b) WEBER *Opusc. semiol. p. 84.*

(c) Hæc linguæ sordities, ab ipsa pulmonum adfectione pendens, sedulo ab illa discernenda est, quæ colluviem in primis viis sordium indicat, id quod ex presentia vel absentia reliquorum hujus colluviei signorum dijudicari poterit.

Obs. 1. 2) & HULME observationes docent (*vomæ Kindbetter. Fieber. p. 61. seq.*). Optime autem hæc spartam absolvent emetica in parciore copia, ita, ut nec vomitum neque alvum moveant. Omnia autem hæc remedia fracta phlogosi tantum adhibenda sunt.

14. INFLAMMATIO PLEURÆ AC PULMONUM.

Pleuritis HIPPOCRATIS (de morb. L. 3).
Pleuritis humida BOERHAVII (Aphor. 876).
Pleuroperipneumonia HUXHAMI (T. I. p. 325
& T. II. p. 212 seq.).

Dolor lateris punctorius. Respiratio difficilis. Pectoris oppressio. Tussis. Sputa, initio striis sanguineis intertexta, postea flava (a).

Pro majori pulmonum vel pleuræ adfectione nunc pleuritidis nunc peripneumonix symptomata eminere, facile adparet, pro cuius differentia medendi quoque ratio diversa esse debet.

15. INFLAMMATIO HEPATIS.

(a) *Partis convexæ.*

Hepatis pleuritica SAUVAGES (l. c. p. 506)
v. FOREST. Obs. L. 19. Obs. 7, 8. MURRAY
Commentat. de hepatitide maxime Indiæ orientalis. Gætting. 1779. CLARCK Beobachtun-

(a) WEBER l. c. p. 72.

gen über die Krankheiten auf langen Reisen nach heißen Gegenden &c. Copenhagen 1778 p. 184.

Dolor lateris dextri acutus, sub costis spuriis, diaphragmatis motu increfcens, atque tunc ad humerum adfcendens. Pulsus durus, fpafmodicus. Tuffis ficca. Infpiratio difficilis. Exfpiratio faciliior. Haud raro tumor externus.

Hæc hepatis adfectio ea est, quæ plerumque febris inflammatoriæ genium confervat, quæque criſibus a GALENO indigitatis (*de criſib. L. 3. C. 3.*) ſolvitur, hæmorrhagiis nempe ex dextra nare atque ſudoribus utribus & urinis copioſis. Crediderunt auctores nonnulli, hanc hepatis inflammationem mere eryſipelaceam vel rheumaticam eſſe (v. HOFFMANN. *Opp. Ed. Genev. T. II. S. 2. C. 7. §. 4. et BIANCHI hiſt. hep. T. I. p. 426*). Quodſi hoc termino ſuperficiale tantum inflammationem inſigniant, illum etiam huic hepatis inflammationi tribui poſſe, quiſque largietur. Si autem peculiarem atque a phlegmone diverſam indolem eryſipelati adſcribunt, huius termini uſum, hoc in reſpectu, admittere nequeo, quum nec rationi neque experientiæ contrarietur, quod hepatis ſuperficiei inflammatio maxima cum pleuritide gaudeat affinitate, quamvis raro etiam accidat, ut materia rheumatica vel eryſipelacea hepatis inflammationem producat. Medendi hinc ratio huius inflammationum ſpeciei, generali reſpondet. Veſicatoria loco adfecto applicata eximio fructu PRINGLE in uſum traxit (*l. c. p. 146.*), & venarum hæ-

morrhoidalium aperturam hirudinum ope suadet SAR-
CONE (*l. c. T. I. p. 248*). Resolutionis scopo in
India mercurialia eximio cum fructu adhibentur (*v.*
MURRAY *l. c.*).

(b) *Partis concavæ.*

v. SWIETEN *l. c. C. 3. p. 83.*

Dolor præcedenti mitior & gravativus. Pul-
sus mollis. Symptomata icterica.

Hæc est, quæ notante GALENO (*l. c.*) excremen-
tis alvi biliosis atque sudoribus nonnunquam etiam &
vomitibus judicatur. An ergo majori jure ad febres
biliosas referenda? Plerumque saltem atque frequentius
in febribus biliosis occurrere varii auctores observarunt,
quorum loca allegavit Cl. WIENHOLT *l. c. p. 28.*

(c) *Cystitis felleæ.*

Hepatis cystica SAUVAGES l. c. p. 507.

16. INFLAMMATIO LIENIS.

v. FOREST. *l. c. L. 20. Obs. 5. Splenitis*
SAUVAGES *l. c. p. 509.*

Dolor & tumor hypocondrii sinistri.

17. INFLAMMATIO CORDIS.

Carditis SAUVAGES l. c. p. 482. MECKEL

*Obs. in act. Berol. 1756. SENAC Malad. du
Coeur C. 6. 7.*

Dolor punctorius sub sterno. Palpitatio cordis & anxietates continuæ. Pulsus parvus, inæqualis. Calor exiguus.

18. INFLAMMATIO RENUM.

a. *Nephritis vera SAUVAGES l. c. p. 510.*

Febri dolor supervenit pungens, in regione lumbari, quandoque ad spinæ dorsi latus procedens. Mictio turbata. Urina pauca, rufa, vel, in magno dolore, pallida. Obstructio alvi. Tenesmus. Vomitio.

b. *Nephritis calculosa SAUVAGES l. c. CELS.
L. 2. C. 7. p. 60, 61. Ed. Alm.*

Dolor, per exercitium vel commotionem pertinacius revertens. Urina cruenta, quandoque arenulosa. Stupor cruris. Testis retractio. Febris dolori supervenit.

Quamvis hæc nephritidis species ab indole vera inflammatoria haud parùm causæ materialis ratione discedat, fieri tamen potest, ut febris a calculo accensa, naturam febris inflammatoriæ præ se ferat, si reliqua, huic febris ansam præbentia, simul adsunt, & præter medicamenta calculum solventia, generalem methodum antiphlogisticam, vesicatoriis exceptis, sibi vindicet.

19. INFLAMMATIO VESICÆ URINARIÆ.

Cystitis SAUVAGES l. c. p. 475.

Dolor & tumor ovalis in regione pubis.
Mictio dolens. Tenesmus. Alvi obstructio.

20. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis SAUVAGES l. c. p. 466. TIMERMANNI & BOETCHERI diss. de inflam. uteri. Rintel. 1761. HULME von dem Kindbetterinnenfieber. Lips. 1772. p. 15 seq. LEAKE on Child-bed fever. B. 78. SELLE Beitræge zur Natur-und Arzneiwissenschaft. P. 2. p. 50.

Sensus doloris, ardoris & gravitatis in pelvi. Tumor in regione pubis dolens, fundo uteri inflammato. Os uteri ad contactum dolens, durum, clausum ac retractum. Stranguria & tenesmus, quando inflammatio magis ad cervicem protendit. Obstructio alvi. Vomitus. Capitis & mammarum dolor. Menstruorum vel lochiorum suppressio, vel eorundem putrida depravatio.

Hæc febris ab omnibus fere auctoribus febris puerperarum nomine insignita est, atque hanc semper uteri inflammationem pro causa agnoscere, crediderunt. Quod autem hæc uteri adfectio in puerperarum febre haud semper causam constituat, optime jam adnotaverunt

HULME (*l. c. p. 14. seq.*) & HOME (*clinische Versuche p. 84.*) v. infra febrim puerperarum. Oritur enim hæc inflammatio plerumque a mechanica uteri læsione in partu, atque eo illæso rarissime occurrit (v. SELLE *Beyträge l. c.*). Ea inflammationis species, quæ hæmorrhagias uteri nimias sequitur, raro manifesta febris concomitata est, nec decursum acutum absolvit.

21. INFLAMMATIO VENTRICULI.

Gastritis legitima SAUVAGES l. c. p. 469.
de HAEN l. c. P. IX. C. I. §. 4.

Dolor in ventriculo, magis sensibilis, si acre quid ingeritur, vel respiratur, aut regio epigastrica comprimitur. Conatus vomendi. Post ciborum vel medicamentorum ingestionem ipse vomitus. Alvi obstructio. Extremitatum frigus.

Hujus speciei signa pathognomonica, nec non indices ejusdem inflammatoria haud raro satis ambigue dignoscuntur. Observavit enim HAENIUS (*l. c. & C. 2. §. 6.*) in ægro absentiam nausæ & vomitus, quid! quod ciborum desiderium adesset, ubi tamen vera ventriculi inflammatio in secto cadavere obviam prodibat. Sic porro pulsus duritie & plenitudine plerumque caret, quæ alias inflammatoriis febribus propria est, cujus ratio v. apud WHYTT (*l. c. p. 241.*), ubi tum ex reliquis circumstantiis indicationes hauriri debent. De curandi ratione antiphlogistica, præcipue autem de ve-

ficatiorum, ad locum adfectum, usu, v. PRINGLE
(l. c. p. 246 seq.).

22. INFLAMMATIO INTESTINORUM.

(a) *Tenuium.*

Enteritis iliaca SAUVAGES l. c. p. 463. Fo-
REST. L. 21. Obs. 17.

Dolores fixi circa umbilicum. Obstructio
alvi. Vomitus post ciborum vel medicamen-
torum ingestionem. Respiratio brevis.

(b) *Crassorum.*

Enteritis colica SAUVAGES l. c. p. 464.

Dolor & gravitas lumborum. Obstructio alvi.
Rarius vomitus.

Febris in intestinorum inflammatione quoad calorem
& pulsum exigua est, quod sedulo attendi debet, ne
serpens malum medici superet imperium.

23. INFLAMMATIO MESENTERII.

Enteritis mesenterica SAUVAGES l. c. p. 465.

Dolor circa regionem umbilicalem profun-
dior, quam in tenuium intestinorum inflam-
matione.

24. INFLAMMATIO OMENTI.

Epiptoites vera SAUVAGES *l. c. p. 474.*

Dolor in superiori & media abdominis regione. Tumor plerumque externe deprehenditur.

25. INFLAMMATIO CEREBRI.

Οἴδημα ἐγκεφαλῆς HIPPOCRATIS (*de morb. L. 3. C. 1.*) FOREST. (*l. c. L. 9. Obs. 54. Schol.*) *Cephalitis spontanea* SAUVAGES (*l. c. p. 479*). *Coups de Soleil* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 10*). SELLE (*Medic. clinic. Entzündung der Hirnhäute*).

Prægressa animi vehemens perturbatio. Laesio & concussio capitis. Gravitatis in capite sensus, cum dolore pulsatili. Rubor & magna oculorum sensilitas. Conatus vomendi. Vomitus æruginosi. Vigiliæ. Intumescencia capitis (a). Stupor. Delirium obscurum. Carpalogia. Sopor.

(a) Hoc suppurationis esse signum, ex observationibus colligere licet, dum cadaverum sectiones, quas PRINOLIVS (*l. c. p. 300.*) instituit, sæpius suppurationem cerebri manifestarunt, intumescencia capitis ac stupore prægressis, id quod etiam cum illa morbi descriptione convenit,

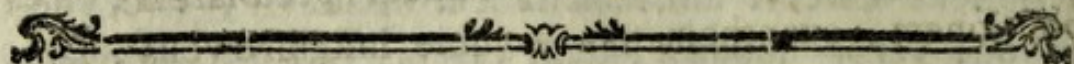
Hujus febrium inflammatoriarum speciei facies iterum a generica valde discedit, quum febris quoad pulsum & calorem periculum portendere haud videatur, quod tamen, ob loci conditionem, pertimescendum est; de qua pulsus ratione v. *WHYTT l. c. p. 241*. Quod autem medelæ ratione febribus inflammatoriis adnumeranda sit, ex ipsis *HIPPOCRATIS* libris patet, qui venæ sectionem & medicamenta antiphlogistica suadet, atque vinum prohibet. Verique simile est, illum morbum, quem *TISSOT (l. c.) Coups de soleil* nuncupat, cerebri inflammationem pro sua agnoscere causa, quo pari modo methodum antiphlogisticam commendat. *HOME (Medical facts and Exper. p. 184.)* ipse probabiliter inflammatione cerebri correptus fuit, ubi febris, lentæ nervosæ similis, adfuit, & tamen curationem antiphlogisticam adhibuit. In omnibus his morbis autem fallaciâ non semper evitari potest, dum hæc cerebri inflammatio, quæ plerumque in menyngibus originem ducit, signis certis destituta est. Hinc veram cerebri inflammationem adesse, tunc tantum secure dici potest, quando morbus læsionem atque commotionem capitis sequitur. Et hoc in casu, quamvis pulsus raro duritie inflammatoria adpareat, tamen methodus antiphlogistica in toto suo ambitu locum habet. Sic etiam statim ab initio fomentationes frigidæ & vesicatoria ad caput adhibenda sunt.

Longe nunc alia quæstio est, an hæc febris phrenitidis nomen, quo nempe plerisque auctoribus venit, mereatur. Et hoc quidem menti *HIPPOCRATIS* respondere, haud videtur. Nunquam enim in phrenitidis de-

quam *HIPPOCRATES (de morb. L. 3. C. 4.)* sub nomine cerebri sphacelismi exposuit, quippe qui nil aliud est, quam ipsa cerebri suppuratio. De quibus etiam conferri possunt *BONET. l. c. L. 1. S. 3. Obs. 31, 33, 34.* & *FOREST l. c. L. 10. Obs. 2.*

scriptione cerebri inflammationem accusavit, nec versa ratione verbo quodam, dum cerebri inflammationis descriptionem dedit, phrenitidis termini mentionem fecit, quippe quo omnem insaniam continuam, in quacunque febris occurrentem, insignivit (v. CELS. L. 3. C. 28). Ergo inde hoc saltem jam sequitur, ut morbo nostro phrenitidis nomen exclusive haud competat, quum nemo in dubium vocaverit, hoc phaenomenon multis etiam aliis febribus, natura & indole ab invicem longe diversis, sub certis quibusdam circumstantiis solemne esse. Cadaverum tandem sectiones, quibus institutis, saepius inflammationes cerebri, absque praegresso delirio (v. WILLIS *de Anim. brut.* P. 2. C. 20. p. 257. BONET *l. c.* L. 2. S. 7. *Obs.* 1. SARCONE *l. c.* T. 2. p. 230.), & vice versa in vere phreniticis ne vestigium quidem cerebri vel menyngum inflammationis signorum repertum fuit (v. BONET *l. c.* L. 2. S. 7. *Obs.* 23. 26. WEPFER *de Apoplex.* p. 435. MORGAGNI *l. c.* *Epist.* 7. *Art.* 2. 3. 4. 6. 8. qui adhuc alios auctores allegat, quibus haud raro nullam inflammationem in cerebro, phrenitide praegressa, videre contigit), fatis evincunt, quod, si unquam cerebri inflammatio pro phrenitidis causa habenda, nunquam tamen ab uno ad alterum secunda conclusio formanda sit. Neque ex statu post mortem reperto, absque alio respectu, argumentari licet (cf. WILLIS *l. c.* C. 20. p. 258. BONET *l. c.* P. I. L. 2. S. 6. *Obs.* 1, 23. SCHRÖDERI & FEINII *diff. de Indole ac sede phrenitidis &c.* VOGEL *l. c.* §. 60. SARCONE *l. c.* T. II. p. 229). Postulat hinc rerum ordo, ut ambigua haec vox, nisi ex toto relegatur, ad febrim nostram saltem peculiari-ter insigniendam haud adhibeatur, quum multis aliis febribus eodem jure eademque ex ratione tribui possit.

(2) ERYSIPELAS.

INFLAMMATIO in summa cute late serpens.
Calor acris. Rubor roseus.

An hæc inflammationis prophasîs a phlegmone natura distincta? Ita videtur. Plerumque enim ex acrimonia quadam humorum, constitutioni inflammatoriæ proprie haud congrua, ortum ducere, curationis ratio atque analogia docent, quum eadem ab acribus venenis producat. Ratione ergo hujus affectionis naturæ hic forte stricte non pertinet; febris autem, illam concomitantis, causæ, omnino hic referendam esse, experientia jubet. An autem eadem hæc discrepantia in inflammationibus internis locum habeat? Veteres quidem omnino ad hanc differentiam respexerunt, quamvis data, ad hoc probandum, evidentia ea non gaudeant, quæ conclusionem legitimare valeat.

1. de HAEN *Thes. febr. divis. sist. p. 20.*
MONRO *on the diseases of the army. p. 245.*
VOGEL *l. c. p. 192.* SCHRÖDERI & ZIEGLER
diss. de febr. erysipel. p. 46.

Inflammati feбри superveniens, & facta inflammationis elevatione, febris eodem tenore perdurans.

Febris erysipelatosâ a plerisque auctoribus febribus exanthematicis adnumerata fuit, nec id ut plurimum sine ratione fieri, concedendum. Quodsi autem omnem

materiæ febrilis, ad locum quemdam peculiarem, depositionem, exanthematurn nomine insignire velis, sane quæcunque fere phlegmone vel metastasis eodem jure illud meretur. Hinc limites poni debent, qui ex majori vel minori hujus erysipelatis cum phlegmone cognatione, atque ex febris conditione determinandi erunt. Et hanc quidem deviationem experientia confirmat. Observarunt auctores, supra memorati, febrem erysipelatosam quandoque veræ phlegmonis speciem, phænomenis externis exceptis, præ se ferre, ideoque hanc morbi modificationem inflammationibus accensendam esse, putavi. Quod autem hæc febrium species generi nostro, curationis causa, inscribenda sit, ex iisdem auctoribus constat, quamvis omnino, velut modo monui, peculiare adhuc quid in hujus affectus causa materiali lateat, quod autem in curatione attendi nequit, dum in tenebris adhuc migrat. Pro varia, quam occupat, fede, variæ species poni possent, quod tamen, prolixitatis causa, hic omittere liceat. An morbus ille indicus, quem *CARTHEUSER* (*de morb. endem. p. 162*) Proctalgia nomine descripsit, hic pertineat?

3. RHEUMATISMUS.

RHEUMATISMUS *inflammatorius* BALLONII (v. *Opp. Ed. Thevart. T. 4. C. de Rheumat.*). Rheumatismus *verus* SYDENHAMI (*Opp. Ed. Lugd. p. 272*). Rheumatismus *acutus* PRINGLI (*l. c. p. 155*). MONRO (*l. c. p. 141*). BROCKLESBY (*l. c. p. 111. vel vers. p. 73*). *Rhumatisme avec fièvre* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 11. §. 168*). *Synochus rheumatifans* SAUVAGES (*l. c. T. 2. p. 248*) *eiusdemque Rheumatismus calidus* (*l. c. T. III. P. I. p. 23.*) cf. SARCONE (*l. c. T. I. p. 83*).

Dolor in partibus musculosis vel juncturis vel in utrisque, cum calore, rubore, & tumore.

Quanam peculiari indole hæc inflammationis modificatio a præcedentibus differat, adhuc sub judice lis est. Proh dolor! & hic commentatores, veterum descriptiones eorum morborum, quos hac voce tradiderunt, iis applicandas esse æstimarunt, qui hodie eo termino nobis veniunt. Probarunt autem alii, inter quos BALLONIUS primus fuit, veteres sub rheumatismi nomine longe alium morbum intellexisse, cujus natura ab ea, qua rheumatismus noster acutus singulariter præditus

est, quam maxime abhorreat. Hinc priscorum de hoc morbo dicta, eadem limitatione adplicanda sunt, neque ex iis ad rheumatismi nostri inflammatorii indolem valens quid concludi potest. Ex neotericorum ergo medicorum practica observatione natura hujus morbi determinanda erit. Et hac quidem constat, rheumatismos occurrere, qui veram naturam inflammatoriam conservant, eundemque curandi modum requirunt, Differt tamen rheumatismus, a phlegmone & erysipelate, situs ratione, minori vehementia indeque tardiori decursu, & doloris diffusionem; nec probabilitate caret, etiam natura ab iis discedere. Differentiam quidem sanguinis rheumatici conditionem inter & illam inflammatorii adnotavit SAUVAGES (*l. c. T. 3. P. I. p. 24*), quæ autem non semper deprehenditur, quum haud raro vera crusta phlogistica sanguini supersit, atque morbi rheumatici chronici, natura, rheumatismo nostro acuto haud adfines sint (v. SYDENHAM. *Opp. Ed. Lugd. p. 273. & Ill. STOERCK (Ann. med. secund. p. 115.) v. SWIETEN (T. V. p. 651)*). Sedes materiæ rheumaticæ haud raro in partibus membranaceis esse videtur, ac ratione earum insensibilitatis idem valet, quod supra de pleuritide dictum est (v. *supra de pleur.*). De methodo huic morbo convenienti antiphlogistica v. BROCKLESBY *l. c.*

1. Rheumatismus universalis.

Rheumatismus vagus SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. P. I. p. 170. Ed. Lugd. p. 273*). SCHRÖDERI & DUGEND *diff. de arthritide vaga* §. 7, 13.

2. *Rheumatismus in juncturis.*

Febris rheumatica arthritica STOERCKII (*Ann. med. secund. p. 114*). *Rheumatismus arthriticus* SAUVAGES (*T. 3. p. 25*).

Male auctores arthritidis nomen huic rheumatismi speciei imposuerunt. Nominis enim confusione res sæpe confunduntur, ideoque rheumatismus, in juncturis habitans, non satis bene ab arthritide distinguitur, quippe quæ longe aliam agnoscit causam materialem, totoque coelo a rheumatismo differt. Eadem ergo differentia, quæ rheumatismi inflammatorii materiam inter & vere arthriticam vel podagricam observatur, etiam in nominibus ponenda est, ne ex nominis perversa adplicatione morborum natura confundatur, a cujus cognitione omnis fausta curatio pendet.

3. *Rheumatismus in lumbis.*

Lumbago rheumatica SYDENHAMI (*l. c.*) & SAUVAGES (*T. 3. p. 206*).

4. *Rheumatismus in coxa.*

Ischias rheumaticum SAUVAGES (*l. c. p. 216*).

5. *Rheumatismus in latere.*

Pleuritis spuria BOERHAVII (*Aph. 878*).

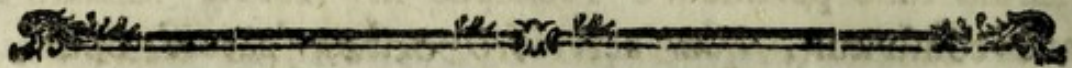
6. *Rheu-*

6. *Rheumatismus in hypochondrio dextro.*

Hepatitis spuria HOFFMANNI (*Opp. Ed. Genev. T. II. S. 2. C. 7. §. 4*). *Hepatitis muscularis* SAUVAGES (*T. II. P. 1. p. 507*).

Plures adhuc partium adfectiones colligi possent, nisi hæc pro norma sufficerent. Præcipue autem varios morbos ex rheumaticæ materiæ metastasi ad internas partes nobiliores oriri, observatione constat, qui huic rubricæ omni jure inscribendi sunt, quamvis phænomenorum facie diversi deprehendantur. Sic SARCONE (*l. c. T. II. n. 223.*) phrenitidem rheumaticam descripsit, cujus curandi ratio rheumatismi nostri curationi respondebat, & ita eadem materia rheumatica plures alios morbos mentitur, qui ad hoc morborum genus naturale referendi sunt.

Hæc sunt inflammationum differentia, quæ, naturæ ratione, medici attentionem merentur. Veri quidem simillimum est, plures adhuc existere. Sic inflammationes ex retropulsa exanthematum materie, diversa, a memoratis, natura esse videntur, attamen & tunc curationis ratio ex totius constitutionis conditione petenda erit. Siquè COTUNNIO (*l. c. p. 97 seq.*) adsentire velimus, inflammationes, in febribus exanthematicis occurrentes, a materia exanthematica haud pendent, sed a consueta diathesi phlogistica producuntur, prout id saltim de inflammationibus, in febris variolosa obvientibus, veritati satis simile reddidit. Hinc singularem sectionem inde conficere, magis fore subtile, quam utile existimavi.

(β) CUM CATARRHO.

RHUME TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 7. §. 123.*) STOLL (*Rat. med. P. 11. p. 4.*). GRANT. *l. c. p. 6.*

Dolor premens & tensivus. Extricatio materiæ ferosæ, quæ primo alba & acris (cruda) conspicitur, tunc flavescit, crassior evadit, acridinem amittit (cocta), & morbum solvit.

Harum affectionum causa materialis pro omni probabilitate serum extravasatum atque acre redditum est, cui tum materia inflammatoria se adjungit, unde phlegmonis speciem simulantur, atque eundem medicandi modum postulant. Quid! quod BORDEU (*l. c.*) pulmonum vel faucium inflammationem semper ex parte materiæ catarrhali ortum debere, putat. Natura hanc materiem, catarrhum efficientem, proxime a materia rheumatica abesse, probabilitate non caret, & forte cum ea una est eademque, at pro loci tantum, ad quem deponitur, diversitate, differt. Rheumatismum, catarrhum, dysenteriam & erysipelas magna inter se affinitate hæere atque vernali tempore erysipelatis repulsionem catarrhum & autumnò dysenteriam sequi, adfirmat GRANT (*l. c. p. 139, 142, 479.*). Hoc saltem extra omnem nunc dubitationem positum est, catarrhis haud raro curationem antiphlogisticam proficere, ideoque omni cum jure ad genus febrium inflammato-

riarum tunc pertinent. Præcipue his morbis vesicato-
riis confuitur, quæ acri sero exitum parare optime
valent (v. BRUNING *hist. const. Epid. Essend. p. 62*).

I. CATARRHUS NARIUM.

Febris catarrhalis benigna Germanorum.

Dolor tensivus in fronte. Sternutatio. Stil-
licidium narium.

Causam proximam obstructionis canalis nasalis non
stasin pituitæ, sed potius erethismum sphincteris ejus-
dem esse multis rationibus & experimentis probari stu-
duit JANIN (*Mémoires & Observations &c. sur l'Oeil.*
Lyon & Paris. 1772. p. 104. seq.).

2. CATARRHUS PULMONUM.

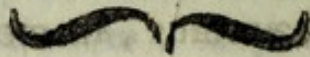
An Erysipelas pulmonum HIPPOCRATIS?
(*de morb. L. 2. S. 53.*) *Peripneumonia ca-*
tarrhalis HUXHAMI (*T. II. p. 189.*) & SAU-
VAGES (*T. II. p. 500.*) *Peripneumonia notha*
SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. C. I. p. 167*).

Sensus compressionis in pectore. Tussis ini-
tio sicca, postea humida. Anxietas. Dolores
capitis vehementes. Vertigo. Respiratio læsa.

Differt ab inflammatione pulmonum, quod febris
multo sit mitior, autumatque HAENIUS (*l. c. T. IX.*
C. 2. §. 85.) huic pulmonum infarctui essentialiter pul-

sum illum mollem competere, quem alii perperam ad peripneumoniam inflammatoriam signa pathognomonica numerassent. SYDENHAM in descriptione hujus morbi refert, sanguinem inflammatorium fuisse, ac venæ sectionem magnum præstitisse auxilium, ideoque omnino hic pertinet. Valde autem ab hac peripneumonia nota differt illa, quam HUXHAMUS eodem nomine descripsit, de qua infra pluribus. De curationis ratione eadem valent, quæ supra, peripneumoniam ponendo, adnotavi.

(7) CUM DYSENTERIA.

FEBRIS dysenterica ZIMMERMANNI (von der Ruhr &c. p. 326, 354, 368).

Dolor capitis. Tensio & dolor abdominis. Tenesmus. Alvus frequens, pituitosa, cruenta.

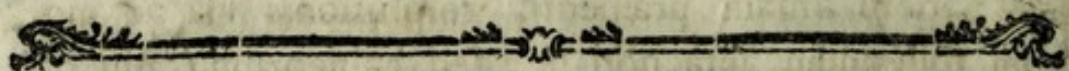
Constat observatione TRILLERI (*Opp. med. T. 3.*) dysenteriam occurrere absque dolore, neque semper alui fluxus sanguinolentus est (v. WILLIS. *Pharm. rat. p. 46.* PRINGLE *l. c. p. 228*). Nonnunquam autem omnia hæc symptomata adsunt, & febris tantum caret (v. GESNER *Beob. &c. B. 1. C. 1.*). Hinc maxima sæpe in dubitatione hæremus, an morbus pro vera dysenteria aut pro diarrhœa tantum habendus sit, nec revera posteriori in passu, si nempe febris caret, vel saltim manifesta non est, discrimen inter binos interest, quum & in diarrhœa alvus cruenta haud raro deprehendatur. Quodsi itaque veram eamque manifestam differentiam dysenteriam inter & diarrhœam ponere velimus, ad febris coexistentiam simul respiciendum est. Fluxus ergo alvi, cum feбри ita connexus, ut symptomatice ille ab hac, viceque versa, per totum morbi stadium pendeat, dysenteriam sistit. Hæc febris, quæ nonnunquam satis mitis est, ac in morbi declinatione ex crisi tantum conditione adparet, semper fluxus rationis partem continet, indeque in causa morbi indaganda, eique medendi methodo, maximam attentionem meretur. Longe autem diversæ indolis est, cujus

differentiam primo omnium optime ZIMMERMANN determinavit. Et quidem hanc febrim haud raro inflammatoriae indolis esse, medendique modum antiphlogisticum requirere, experientia docuit. Observarunt etiam auctores, evacuantia in dysenteria non semper prodesse, ubi nempe biliosa colluvies vel pituitae copia deest. Febris ergo inflammatoria cum dysenteria, ab hac febre, nec a colluvie quadam fordium pendente, illam speciem constituit, quae hic ponenda est. Minus autem conditio illa particularis patet, qua fluxus hic alvinus proprie efficitur. Maxima enim gaudet probabilitate, causam inflammatoriarum febrium reliquarum materialem ad dysenteriam producendam haud sufficere, sed aliam adhuc accedere, cujus ratione dysenteria existit. Popularis equidem opinio fructuum horaeorum usum accusat, sed horum apologia apud DEGNER, TISSOT, ZIMMERMANN & PRINGLE legi potest, quamvis negari nequit, eos quandoque inter remotas dysenteriae causas militare (v. BÜCHNERI *diff. de singul. indor. dysent.* & BONT. *de medic. ind. L. 3. B. 3. p. 64*). Neque materialis causa inde constat. An natura catarrhus & dysenteria conveniunt? Pituitae excretio, quae fordibus primarum viarum ortum proximum non debet, id veritati simile reddit. Recentiorum nonnulli intestina ex rheumatismo tunc laborare perhibent (v. AKENSI-DE *Tr. de dysent. p. 23, 22.*), & SARCONE inflammationem erysipelaceam intestinorum, dysenteria praegressa, vidit (*l. c. T. II. p. 242*). HUXHAMUS ait: „Vix unquam utique datur dysenteria epidemica, ubi „intestina non sunt aliquo saltem gradu, inflammata“ (*l. c. T. I. p. 290*). Non autem hanc inflammatoriam conditionem materiali dysenteriae causae essentialiter competere, inde constat, quod citissime saepe tollatur, ne-

que, per longum temporis spatium perdurans, suppurationem semper contrahat. Materia ergo pituitosa acris pro omni probabilitate dysentericam febrem accendit, neque intestinorum inflammatio ad causas, sed potius ad morbi sequelas numeranda est. Nec sanguinis excretio ab erosione produci potest, eadem ex ratione, qua inflammationi id denegatur. Observatio nos docet in hæmorrhoidario fluxu aliisque sanguinolentis, stases pituitæ adesse, atque analogiæ ratione idem hic supponi potest. Hinc proxima cum catarrho gaudet affinitate, & loci tantum ratione adfecti differt, atque de jure proxime ei adponitur. Et sicut staseos inflammatoriæ quid in hoc nonnunquam opinari potest, sic eadem forte ratione tale quid in dysenteria supponitur.

Quod cæterum dysenteria haud raro immoderatum fructuum usum sequatur, atque animalia ab herbarum recentium pastu sæpe fluxus alvinos contrahant, verissimum est; sed haud minori certitudine constat, eam sæpissime illos adoriri, qui nullos omnino fructus manducarunt. Constitutio morbi manifesta epidemica est, & in æere causa primaria latere debet. Annon fructuum exhalationes illam præbent? Nonne vegetabilia hoc tempore aliquid in sinu fovent, quod ad dysenteriam excitandam aptum sit? Id saltem ex omnibus apertum est, semper miasma quoddam epidemiciæ dysentericiæ constitutionis rationem continere. Et sic febris epidemica essentialem dysentericiæ characterem præbet, ita ut omnis alvi fluxus torminosa, frequens & cruenta mere pro diarrhœa habenda sit.

(d) CUM EXENTHEMATIBUS.

PROTUBERANTIÆ & maculæ cutis, motibus febrilibus prorumpentes.

Causa materialis exanthematum ab ea omnino differt, qua febris inflammatoria simplex producitur, cum peculiare plerumque contagium, aut aliud vitium supponunt, cujus ratione existunt. Quanam autem conditione peculiariter prædita atque ab omni alia totius morbi causa distincta sit, hucusque practicoꝝ inquisitionem delusit. Neque mens est, disputationes hic pertinentes recensendi, quum ex cunctis fere tribus naturæ regnis contagionis rationem deducere voluerint. Legi meretur hac de re **SARCONÆ** introductio ad librum plus simplice vice laudatum. Cum ergo contagii ratio in tenebris adhuc migret, neque a febre separatim cogitari possit, in praxi quoque attendi nequit. Quum porro in febribus exanthematicis satis magna differentia, tam phænomenorum quam naturæ ratione, deprehendatur, quæ ab ipso contagio non pendet, quippe quod, pro varia corporis constitutione, varios edii effectus (v. **MEAD de Variol. Opp. Ed. Goett. p. 20**), ad febris concomitantis naturam potius, ut animum relevemus, utilitas jubet. Et hac ratione experientia docemur, exanthemata febrilia haud raro febris inflammatoriæ genium præ se ferre, atque curationem, huic febre adaptatam, iis proficere. Neque miasmatis exanthematum ratione peculiare tractamen adhibendum est, nisi quod, illis recedentibus atque partes nobiliores occupantibus, unde haud raro harum partium in-

Inflammationi ansam præbent, resolutionis via ad morbum tollendum apta non sit, sed balneorum (nisi opinio COTUNNI fundata sit, quod humiditas eruptionem, variolarum saltim, impediatur (v. de sede Variol. *Syntagma* p. 236 seq.), epispasticorum atque sudoriferorum ope pustulæ ad cutim revocandæ sint. Gaudet quidem quilibet morbus singulari differentia, cui ars nostra prædia specialia suppeditat, sed nullum exinde argumentum differentiæ genericæ deduci potest. Sic etiam in febris exanthematicis pro earundem speciali differentia artisque potentia curatio plus minusve a generali differt, sed inde hæc febris nondum genericè differunt. Hinc fundamenti nostri lege, ratio facile stabit, qua, exanthemata febrilia generi febrium inflammatorio subordinare ac pro speciebus ponere, quæ alias apud auctores genus determinant, permotus sum.

I. PESTIS.

CHENOT *de Peste* p. 63. 124. GRANT (*neue Beobacht. &c.* p. 114). MERTENS (*Observ. med. de febr. putr. de pest. &c.*).

Tumores glandularum, qui perraro solvuntur, sed plerumque benignæ suppurationis ope correptos salvos reddunt.

Hanc pestis speciem CHENOT (*l. c.*) observavit, quæ ab aliis satis distincta est. Sunt enim hic calor æquabilis, pulsus fortis, sanguis inflammatorius, & methodus antiphlogistica magnum præstitit auxilium, quam adhuc commendarunt SYDENHAM (*p. 108 seq. Ed. Lugd.*) CHICOYNEAU (*Traité de la peste p.*

370) & HAEN (*l. c. P. XIV. p. 376*). Peculiare hic contagium adesse, omnes fere auctores conveniunt, cujus autem natura nobis plane ignota est (v. SYDENH. M. *Cap. 2. Art. 7*). Dispositio semper manet, ac pluries contrahitur pestis (v. *Voyages littéraires de la Grèce par M. Guys T. 2. p. 232, 234*). An contagium Aulro ex Aegypto advehatur, in dubium hodie vocatur (v. *Mém. de la soc. royal. de Médec. 1777, 1778, p. 303 seq.*). Neque ærem pestis contagii vehiculum esse, sed solo contactu corpus humanum ingredi, multis argumentis a morbi hujus teste oculari probatum est (v. SAMOILOVITZ *Abhandlung über die Pest zu Moskau. Leipz. 1785*). Neque specificum existat remedium, quod singulari vi polleat, venenum pestilentiale destruendi. SCHREIBER quidem (*Observ. de Pestilent. p. 52*) mercurio dulci hanc virtutem attribuit, sed idem in peste de eo valere, quod de specifica variolis medendi virtute dicendum erit, verisimilimum est. Majori autem jure, eodem suadente auctore, camphora atque vesicatoria hic pertinent, quæ materiei ad cutim atque ad glandulas depositionem promovere valent (v. *l. c. p. 32, 64*). Magna autem gaudet probabilitate, quod pestiferum contagium præcipue in solida agat, ac tali quidem ratione, ut constitutionis conditioni haud respondeat, dum robustiores sæpissime majori periculo sint obnoxia. Ab hac ergo ad febris indolem conclusio non valet. Hinc semper in pestis curatione, quæ natura inflammatoria esse videtur, eo respiciendum erit, quod nempe nervi, occulto modo affecti, tantum virium conflictum non permittant, uti in reliquis speciebus febris inflammatoriæ fieri licet, quæ magnam existentia rationis partem robusta constitutioni solidorum ac fluidorum debent.

Caute ergo, in venæ sectione instituenda, versandum est, ne virium prostratio inde contrahatur, id quod haud raro, observante CHICOYNEAU, factum est. Iphis enim febribus, quæ pulsu pleno duroque incidebant, venæ sectio tantas interdum intulit noxas, ut statim animi deliquia, ea instituta, secuta sint (v. *Traité de la Peste P. I. p. 329*). Hæc species, benignitatis ratione, ab illa proxime abest, qua, absque ullis febricitationis signis, bubonum eruptio facta est, ac ægri durante morbo, in plateis absque damno versati sunt, vel si etiam nonnulla symptomata adfuerunt, tamen, peracta eruptione mox ea evanuerunt (v. *Traité de la Peste Spec. 5. p. 41*). An autem in hac specie inflammatoria etiam anthraces? Vel, num semper humorum dissolutionem supponunt? Quantum ex individuorum, peste correptorum, historia eruere licet, docere videtur, anthraces pesti, melioris indolis, haud adesse, sed plerumque putredinem bilis atque sanguinis sequi. Hinc in descriptione hujus speciei eos omisi. Occurrit, ut nonnunquam tam bubones quam anthraces careant, ubi tamen morbum pestilentialem esse, summa probabilitate suspicari licet. Hinc HAENIUS (*l. c. P. XIV.*) dolet, quod pestis definitio nulla sit; sed quinam, quæso, sunt morbi, qui veram definitionem, characteribus iis præditam, quos supra (*Introd. §. 4.*) postulavimus, admittunt, quæque simul omnes species naturales, comprehendat (*cf. Introd. §. 42.*)! Omnes quidem has pestis distinctiones SAMOILOVITZ *l. c. p. 90.* rejicit, eamque tantummodo gradu differre adfirmat, ex ipsa tamen ejusdem methodo curativa, perceptaque venæ sectionis utilitate (*p. 124*) pestis differentia naturalis existentia elucet. Congruit autem observationibus, has benigniores pestis species, in initio tantum et in fine epidemiae occurrere.

2. VARIOLÆ.

Variolæ regulares SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. T. I. p. 79*). *Variolæ inflammatoriæ* HUXHAMI (*Opp. T. II. p. 121, 127*). WINTRINGHAMI (*l. c. p. 236, 264.*) & ELLERI (*l. c. p. 135*). GATTI *Betracht. über die Inoculat. &c. p. 78*. GRANT *neve Beobacht. p. 114.*

Febris cum somnolentia, obstructione alvi, & doloribus colli pertriduum perdurans. Pulsus celer, mollis (a). Urina turbida, fursuracea (b). Tertio die adultis cum sudore, infantibus cum motibus epilepticis fit eruptio pustularum, morfu pulicum similia, quæque in centro tuberculo rubro punctatæ sunt. Apparent primo in facie, tunc in manibus & corpore, deinde in extremitatibus inferioribus (c). Febris

(a) COTUNN *l. c. p. 223.*

(b) V. CAMPER *Ammerk. über die Einimpf. d. Blattern. p. 106, 122 seq.* & COTUNN. *l. c. p. 227.*

(c) Hoc interim non ita costans est, quin quandoque discessionem ab hac norma observare contingat, cujus ratio tum in virium defectu, tum in febris vehementia quæri potest. Observationem LENTINUS (*F. 2. Obs. 5.*) recenset, ubi pustulæ in reliquis partibus corporis primum, in facie vero ultimum prodirent, & pustulæ corporis sic

nunc cessat (d). Sexto die pustulæ faciei pallescunt, & tumor sub palpebris oritur. Septimo die in centro & octavo in disco albescent, circulis rubris circumductis. Nono die flavescent. Decimo nitorem amittunt. Undecimo crusta formatur, quibus delapsis remanent in cute foveolæ. Duodecimo exarescent, ac tumor evanescit. Suppuratio, tumor atque exsiccatio eundem ordinem sequuntur, quo eruptio succedebat.

cabantur, cum illæ faciei adhuc florent. Quod ad variolas internas attinet, earum existentia a multis medicis in dubium trahitur, a non paucis autem vere affirmatur. Quodsi historica fides quid valeat, utrumque concedendum. CORONNIUS quidem (*de sed. variol. syntagma p. 129. seq.*) iis tantum partibus variolas obvenire posse, probare annisus est, quæ libero aeris aggressui expositæ sunt, v. c. tracheæ, cui tamen experientia contraria est, quippe qua, etiam pulmones reliquaque viscera variolis obfessa fuisse, constat. Et quamvis a capitis mentisque adfectione conclusio ad variolarum ibidem factam eruptionem nulla sit, neque forte variolosum virus vera pustulatione hæc viscera obsideat, tamen alia ratione hoc venenum partes internas affici posse, probabile est. (*cf. Cl. OTTO diss. de concil. med. quoad var. int. dissent. Goett. 1771. v. SWIETEN T. V. p. 140.*)

(d) Quamvis variolæ regulares plerumque inflammatoria indole observentur, tamen, tum major hujus febris gradus, tum pustularum copia, symptomata magis urgent, atque febriam diutius protrahunt, quæ tunc sub secundariæ nomine venit, quæque nunc inflammatoriam naturam

Hæc febris haud raro veræ inflammatoriæ genium adoptat, atque veram medendi methodum antiphlogisticam postulat. Sanguinis conditionem in febris decursu plerumque ad diathesin phlogisticam vergere SWIETEN (*T. V. p. 45, 94*) jam adfirmat, sicut generatim methodum antiphlogisticam suadet, nisi febris maligna sit (*l. c. p. 64 seq.*). Sic etiam WINTRINGHAM (*l. c. p. 266.*) venæ sectionem hoc in statu quam maxime laudat. Acida mineralia eximia utilitate esse TISSOTI (*v. Epist. ad D. Hirtzel*) (*l. c. p. 232*) & omnium fere neotericorum observationibus constat. Vesicatoriorum usum ante eruptionem præter alios præcipue COTUNNIUS (*l. c. p. 235.*) & BRÜNING (*Constit. epid. essend. p. 62.*) commendant. Regimen temperatum ab insitionis cultoribus fausto eventu adhibitum fuit, & COTUNNIUS (*l. c. p. 142.*) illud ideo proficuum esse credit, quoni in cutis vasa robur inde contrahunt, quod eruptioni favet, atque eadem ex ratione omnia humectantia externa sedulo dissuadet (*l. c. p. 239*). Laudant quoque auctores memorati in eruptionis stadio laxantia. Haud rite autem statum inflammatorium simplicem ab illo distinxerunt, cui simul colluvies primarum viarum corrupta deprehenditur conjuncta. In priori casu, purgantia, quæ posteriori optime congruunt, vires debilitant, quarum sustentatio primum tamen inter regulas practicas, occupat locum. Hinc differentia hæc sedulo observanda. Minus autem ad praxin divisio illa spectat, qua auctores faciem pustularum discretam & confluentem distinxerunt. Occurrunt enim in febre variolosa, tam inflammatoriæ quam putridæ indolis, nunc pustulæ discretæ

exiit, ideoque peculiare tractamen sibi vindicat, præcipue incipiente pustularum exarescentia, quando ex puris resorptione putride humores resolvuntur.

nunc confluentes, nec ex una vel altera specie ad variolarum naturam, exindeque ad praxin certi quid concludere licet. Neque semper gradum morbi determinant, dum variolæ dantur confluentes valde mites, & e contrario discretæ, periculossimæ indolis (v. MEAD *Opp. de Variol. p. 26.* ELLER *de cogn. & cur. morb. ac. p. 239*). Sed alia, in ipso decursu morbi variolosi inflammatoriæ indolis, differentia observanda est, quæ in curatione maximam meretur attentionem. Valent nempe ea, quæ hætenus de medelæ ratione retuli, de stadio tantum variolarum eruptionis. Longe autem alia natura ea febris est, quæ in suppuratione atque initio exarescentiæ haud raro accedit, quæque sub vera febris putridæ prophasi adparet. Competunt ideoque huic morbi stadio præprimis laxantia, quorum usum primo commendationi MEADII atque FREINDII debetur (v. MEAD *l. c. p. 29.* FREIND *de purg. in febr. secund. var. p. 24.*), quos postea omnes fere medici secuti sunt (cf. COTUNN. *l. c. p. 247*). Neque minori in hoc morbi stadio utilitate vesicatoria deprehenduntur, quippe quæ viam sternunt, qua pus exire potest (v. COTUNN. *l. c. p. 235*). Ob putridam tandem febris indolem acidum vitriolicum summum sistit medicamentum, quod hoc tempore largiori copia, quam in febris eruptionis propinari debet (v. COTUNN. *l. c.*). Peculiarem attentionem in hoc stadio salivatio meretur, quæ adultos haud raro adoritur. Credit quidem COTUNNIUS (*l. c. p. 24.*), hanc, ob pustularum in pharynge & ore irritationem, oriri, cui sententiæ tamen observatio contraria est, qua, eam nonnunquam quodammodo criticam esse, constat (v. WEBER *Opusc. semiolog. p. 45*). Haud absque saltim periculo supprimitur, quid! quod, omnibus fere practicis consentientibus, gargarismatibus ac

resolventibus promoveri debeat. Videtur quidem, ut quandoque a fordibus primarum viarum pendeat, quum, mox in initio, purgatis primis viis, rarius adpareat, attamen nondum extra dubium est, annon alias adhuc agnoscat causas. HUXHAM (*l. c. T. I. p. 225.*) tempestivam pone aures epispasticorum adplicationem ad illam præcavendam suadet. Omnino quidem hæc febris secundaria, vel ut alii malunt, tertia, generi nostro inflammatorio haud responderet, neque exinde hic pertinet, sed peculiarem morbum, fundamenti nostri lege, sistit, qui ad aliam rubricam referendus est. Idque monitu opus esse, credidi, ne egometipse, contra systematis regulas ordinasse, criminationem subeam. Neque de hac febre sermo est, quando de natura febris variolosæ inflammatoriæ loquor.

Quamvis nunc autem ex supra prolatis constet, variolas subinde generi inflammatorio proxime accedere, tamen peculiare quid adhuc adesse, quo facies, variolis propria, efficitur, negari nequit. Atque hoc neque intrinsecus natum, nec labe hæreditaria genitum, sed peculiare contagium, foras admotum, esse, a plerisque medicis, optimo, uti quidem videtur, jure affirmatur. Quamvis enim hic morbus sæpius epidemice grassatur, tamen miasma in aëre genitum fuisse haud videtur, quoniam totidem sporadice sævit, & SWIETENIO observante (*T. V. p. 4.*) urbs sæpe immunis fuit, dum in vicinis pagis epidemiciæ regnabant variolæ, & contra vicinos pagos immunes manere a morbo, licet in urbe frequentissimus observaretur. Magna adparentia est, aërem singulari modo corpus prædisponere, ita ut contagium eo facilius propagari ac evolui possit, sicut etiam diversa morbi indoles absque dubio multum ab aëre mutatur. Verisimile ergo non est, nostris in regionibus

gionibus morbum variolosum absque contagio foras ad-
 moto ex earundem causarum concursu nasci posse, un-
 de omnium primo originem traxit. Nullam porro va-
 riolarum miasma cum aliis morborum seminibus subit
 conjunctionem, veluti ex observationibus COTUNNI
 (*l. c. p. 204.*) & CAMPER (*l. c. p. 24. seq.*) con-
 stat. Hinc singulari subtilitate atque immutabilitate esse
 debet. Neque hoc contagium alia via eliminari potest,
 nisi pustulatione cutis (*v. COTUNN. l. c. p. 224.*)
 quamvis SWIETEN (*l. c. T. V. p. 57.*) contrarium
 habeat persuasum, & SYDENHAMUS etiam, contagium
 solo sudore e corpore eliminari posse, credat. Et tan-
 dem eodem modo in solida ruere, quo id in reliquis
 contagiis observatur, constat, dum in variolis defun-
 ctorum membris magnam flexilitatem atque laxitatem
 deprehendit COTUNNIUS (*l. c. p. 224.*). Quaecunque
 autem natura venenum hoc variolosum præditum sit,
 sub omni tamen prophasi semper una eademque gaude-
 re, neque ab eo morborum ipsorum differentiam in
 individuis pendere, magna probabilitate adsumi potest.
 Atque hinc inde specialiter id confirmatur, quod in
 genere supra de exanthematum ratione proposui. Con-
 sentit mecum hac in re COTUNNIUS, cujus verba hic
 in medium proferre liceat: „Quantum“ ait, „profi-
 „ citur in destructione morbi, variolas concomitantis,
 „ tantum variolæ ipsæ sibi relictae melius procedent. =
 „ Itaque putrida febris, si variolis accesserit, ea cu-
 „ randa, quasi sola esset, suis præsiis est; si pecu-
 „ liaris aliqua insignis inflammatio, ei similiter occur-
 „ rendum: eademque cæterorum ratio est. Verbo de-
 „ mum dicam, singulorum, qui advenerint, morborum
 „ curatio ita fere instituenda est in variolosis, uti in-
 „ stitueretur, si variolæ non adessent. In quo pruden-

„tia multum & exercitatio valet“ (l. c. p. 242. v. SWIETEN T. V. p. 30). Pro ratione ergo, quem accendit, morbi, curatio, exindeque natura diversa est, & contagium inter remotas tantum morbi causas locum habere debet. Occurrunt quidem variolæ absque ulla fere manifesta febris, ubi tunc contagium omnino pro morbi causa materiali habendum esse, quis arbitrabitur, attamen semper ad phlogisticam vel ad putridam, vel biliosam indolem morbum magis vel minus accedere, summa probabilitate suspicari licet. Num autem peculiare detur variolarum antidotum? Mercurium dulcem nonnulli hac virtute imbutum esse crediderunt (v. SCHREIBER *de Peste* p. 47.), quod autem alii jure in dubium vocant (v. HUXHAM l. c. T. II. p. 226. CAMPER. l. c. p. 89. v. SWIETEN T. V. p. 58. seq.). *Casimir Medicus* corticem peruvianum pro hujus veneni antidoto dedit. Sed verissimum est, ad morbum averendum nil nisi impeditam contagii communicationem superesse.

3. VARIOLÆ SPURIÆ.

Chicken-vel Swine-Pox Anglorum v. HERBERDEN, *Arzeneikundige Abhandl. v. d. Colleg. der Aerzte zu London. B. I. p. 333.*
Spitz-Wind-vel Wasserpocken Germanorum.

Febris mitis. Altero die post febris ingressum eruptio tubercularum rubrarum, quæ plerumque primo in dorso obviam prodeunt, secundo die plerumque jam in suppurationem abeunt, aut post disruptionem exsiccant. Nunc

dura atque acuminata, nunc mollia & superficialia sunt. Priori in casu puris species, altero humor aqueus in tuberculis continetur.

Hanc variolarum speciem a vera præcedenti essentialiter differre, dicitur, quoniam ab hac non liberat, & longe alium decursum observat. Sed mihi hinc inde nil aliud sequi videtur, quam quod hac leviori morbi specie dispositio illa ad contagium variolosum acceptandum & elaborandum non ita mutata fuerit, ut in posterum hoc virus vim suam morbificam haud amplius exferere queat. Quærendum potius atque veris & indubitatis experientiæ factis demonstrandum erit, quænam sint prophæses veneni variolosi sub omnibus aëris & corporis constitutionibus. Hujus quæstionis solutio non solum naturam morbi variolosi magis dilucidare, sed etiam ad eam litem æstimandam juvare valeret, quæ semper adhuc movetur, num scilicet verus variolarum morbus bis adoriri possit?

Multa sunt, quæ probabile reddunt, quod omnes variolarum species haud essentialiter sed gradu tantum ab invicem recedant, ita ut hæc veneni modificatio & corporis tantum & aëris constitutione pendeat. Et quidem inter plures rationes sequentes hic in medium proferre liceat: (1) Experientia confirmatum est, ex materiæ a variolis maxime malignis desumptæ insitione sæpe variolas benignissimas & vice versa produci. (2) In ipso variolarum verarum epidemiæ cursu spurix frequentius observantur. (3) Post veri veneni variolosi insitionem sæpe pustulæ in vulneris vicinia prodeunt, quæ, nisi altera eruptio fit, a sequenti infectione ejusdemque effectum morbofo haud liberant. (4) Idem sæpe

in iis observatur, qui, vel hoc morbo jam laborarunt, aut dispositione ad eum concipiendum carent, & tamen materiem inspirant vel cutis attactu absorbent. Pustulæ nempe prodeunt, absque ulla febris, & eos, qui hunc morbum nondum superarunt, ab eo inde non liberant. Annon ergo in his casibus dispositio ad morbum concipiendum nunc defuit, quæ per universalem hujus veneni fermentationem nondum sublata est, quæ tamen sub aliis circumstantiis prodire potest? — Plura adhuc argumenta, quæ huic opinioni favent, apud SARCONE legi possunt (v. *von den Kinderpocken &c. Goetting. 1782. St. 84*).

4. MORBILLI.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 265.* ELLER *l. c. p. 154.* ROSEN VON ROSENSTEIN *von Kinderkrankheiten 1768. Ed. MURRAY p. 222. seq.*

Symptomata catarrhalia, quibus perdurantibus febris incidit. Tertio die eruptio papillarum sequitur, quæ variolis minus elevatæ, iisdem vero latiores sunt. Pars intermedia faciei solito magis rubet. Eruptio febrim raro mitigat. Sexto die rubor faciei minuitur, atque papillulæ per cutis desquamationem separantur (a).

(a) Pustulæ morbillosæ nonnunquam in squammas non abeunt, sed insensibili modo, bono ægrorum habitu, evan-

Hæc exanthematum species, auctoribus memoratis testantibus, sæpe febris inflammatoriæ natura gaudet. Sanguinem enim phlogisticum viderunt ROSEN (*l. c.*), & SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p. 519.*) atque venæ sectio tunc haud infelici successu instituitur; quid! quod eruptionem miro modo promovere valet, quæ antea ob virium, a sanguinis copia ortam, oppressionem impeditur (*cf. not. g. p. 97. QUARIN l. c. p. 103. HOME clinische Versuche p. 108*). Sic etiam vesicatoria eximie commendat COTUNNIUS (*l. c. p. 239.*), quæ materiem, alias facile pulmones irruentem, ad cutim determinant. Commune enim symptoma hujus morbi est peripneumonia, quæ facile incidit, nisi ei venæ sectione atque vesicatoriis summa cura occurratur. Pæcularis hujus morbi exanthematici causa materies quædam contagiosa est, nec in corpore progignitur (*cf. ROSEN l. c. p. 213*). Natura acrimoniæ scrophulosæ proxime accedit. Sæpe enim, desquamatione peracta, eruptiones herpeticas vidi. Hinc inde forte erosiones explicandæ, quas haud raro in partibus nobilioribus Morbilli relinquunt.

5. RUBEOLAE.

v. SELLE *Medic. clinic. p. 115. Rosalia*
v. *Histor. morb. Vratisl. Ao. 1700. p. 185.*

nescant, id quod anno 1772 hic Berolini sæpius observare mihi contigit. Idem SYDENHAM deprehendit (*v. Opp. Ed. Lugd. p. 520.*). Singulare est phænomenon, quod pustulæ non suppurent, & tamen, iis retrogressis metastasis purulenta deprehendatur, quæ non ex partium continentium inflammatione & exulceratione oritur, sed veræ metastaseos purulentæ speciem præ se fert (*v. HOME clin. Versuche p. 112*).

Angina. Pustulæ miliaribus similes, suppurantes, quibus exsiccatæ epidermis solvitur, quæ in magna frustula abit. Subsequitur nonnunquam tumor cutis leucophlegmaticus.

Hic morbus in systematibus raro occurrit & a plerisque medicis cum morbillis & febris scarlatina confunditur. Hinc etiam SAUVAGES hanc differentiam neglexit (*v. l. c. T. 2. P. 2. p. 386*). Differt autem morbus noster a morbillis, quod febris nunquam cum symptomatibus coryzæ, sed semper cum angina incipiat, & pustularum majori elevatione & suppuratione. A scarlatina discedit, quod eruptio miliarium speciem præ se ferat, & cutis magnis in frustulis solvatur. Omnibus cæterum eadem curatio, par est. Tumori leucophlegmatico optime balneis tepidis medetur (*cf. LENTIN memorabil. circa aërem &c. Clausthal. p. 35*).

6. FEBRIS SCARLATINA.

v. SYDENHAM (Opp. Ed. Gen. S. 6. C. 2. p. 162). *PLENCIZ (Tr. de Scarlat. §. 3)*. *HAEN (Rat. med. continuat. T. I. C. 7)*. *ROSEN (l. c. p. 423)*. *WITHERING (Sammlung für pract. Aerzte B. 5. St. 2)*. *BICKER (ibid. B. 9. St. 1)*.

Maculæ difformes, intense rubentes, latæ, facileque coalescentes. Cutis glabra, sicca. Rubor oculorum, æqualis, nitens, nec sen-

files. Eruptioni præcedit angina (a). Maculæ per desquaminationem cutis furfuraceam solvuntur. Tumor cutis leucophlegmaticus.

7. FEBRIS URTICATA.

Scarlatina urticata SAUVAGES (l. c. p. 426).

Febris urticata VOGELII (l. c. p. 115).

Febris plerumque ephemera. Pustulæ illis, ab urticæ punctura ortis, similes, prurientes, albæ, circulis rubris circumductæ.

VOGELIO (l. c.) notante, hoc exanthema id singulare habet, quod in frigido magis emergat, & in calido evanescat.

8. ESSERA.

Essera VOGELII (l. c. p. 114). *Porcelaine* SAUVAGES (l. c. p. 427).

Maculæ latæ, discretæ, rubræ, ardentes ac prurientes. Cuticula a cute femota, nullo fluido interposito, exsiccant & frustulatim abeunt.

Febris scarlatina, urticatâ atque essera natura valde inter se convenire, videntur. Neque peculiare conta-

(a) Hæc tamen angina essentialis febris scarlatinæ symptoma haud constituit, dum sine eo occurrat. (V. CULLEN l. c. P. 2. p. 78. BICKER. l. c.)

gium pro causa agnoscunt, unde a præcedentibus differunt. Attamen singularis quædam & ab indole causæ materialis febrium inflammatoriarum generatim diversa causa corpori tunc pro omni probabilitate inest, quæ tamen in curatione attentionem haud meretur. Neque hæc exanthemata studio prolicienda sunt, sed debita curatione in ortu tolli debent.

9. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

V. SYDENHAM (*Opp. Ed. Gen. p. 174.*)
 VAN SWIETEN (*Comment. II. p. 400.*) . EL-
 LER (*l. c. p. 156.*) . QUARIN (*l. c. p. 110.*) .
Erysipelas rosa SAUVAGES (l. c. p. 419).

Macula rubra, superficialis, cutem in tumorem attollens, digito prementi cedens, & facile locum mutans (a). In vehementiore statu adsunt pustulæ, quasi ab apum inflictu ortæ, humorem limpidum continentes, qui postea flavescit. Crepant tunc pustulæ, crustam efformant, & morbum tollunt,

Dubitat de ZIEGLER (*In diff. sub SCHRÖDERI præsid. de febr. erysip. p. 14.*) an unquam febris mere inflammatoria cum erysipelate conjuncta sit. Attamen

(a) Erysipelas febrilis acuta plerumque faciem occupat, quum chronicum magis ad pedes ruat. Linguam semel tali erysipelate vidi adortam. An autem eadem hæc exanthematum species viscera quoque adoriatur, sicut prisceorum nonnulli perhibent, certitudine dici nequit.

Speciem hic ponere, tam diu de jure esse, æstimavi, donec, ditioni experientia, extra dubium vera hujus morbi indoles determinari poterit.

10. FEBRIS MILIARIS.

v. SYDENHAM (*Sched. monit. de nov. febr. ingress.*) HOFFMANN (*Opp. Ed. Gen. T. 1. S. 1. C. 9*) ALLIONI (*de mil. nat. p. 39. §. 75*).

Sudoris proclivitas olidi. Tussis sicca. Anxietas. Dolor capitis. Sensilitas oculorum. Suspiria. Horrores vagi. Cutis abdominis dor-
sique pruritus. Pulsus tensus, duriusculus, inæqualis. Eruptio incerto tempore, atque rarissime critica (*a*). Pustulæ morbillis magis elevatae, iisdem vero minores, cum corrugatione & ariditate cutis. Variolis similes, deficiente tantum circulo rubro (*b*). Sensim grandescunt, limpidoque sero implentur, cum ali-

(*a*) Miliaria nonnunquam critica esse, extra omnem dubitationem positum est. Et quidem hoc contigit, quando non nimia materiæ copia atque ea jam cocta est (v. PRINGLE *l. c. Opp. p. 103.*). BRÜNINGE (*hist. const. epid. assend. in præf.*). An autem unquam in febre inflammatoria?

(*b*) Æque periculosa miliaria alba ac rubra esse, haud raro observatur. Annon autem purpura febribus inflammatoriis magis competat, quam alba?

qua cutis inflammatione . Septimo plerumque die , æquali reddito pulsu , cum cuticulæ desquamatione exsiccantur .

Omnes fere auctores miliaribus maligni quid adscripserunt , id quod sane ex febris naturæ neglecta perscrutatione manavit . Ut in cæteris sic & hic maxima februm differentia reperitur . „ Varius hic morbus „ ait BRÜNING (*l. c. in præf.*) „ pro diverso climate , diverso solo , diversa aëris temperie , diverso vitæ genere , hominumque natura , ubique , tam quoad ejus frequentiam , quam quoad ejus malignitatem &c. observatur . Idem in hoc morbi genere obtinet , quod in exanthematicis omnibus , aliisque morbis epidemice grassari solitis : ut quilibet fere locus , quælibet epidemia , singularia ostendat , ejusdem licet morbi , symptomata ; ipsaque lues , pro varia individui , quod occupat , natura , maxime variet . Sæpius methodum antiphlogisticam , quam alii ob acidum in corpore latens dissuaserunt , prædesse , de HAEN (*l. c. P. I. p. 54.*) & ALLIONI (*l. c. p. 97. §. 292. et 67. C. 20.*) observarunt . Sanguinem inflammatorium iidem auctores (v. HAEN *l. c. P. V. p. 4. 5. P. IX. p. 74*) , ALLIONI (*l. c. p. 44. §. 85*) , SAUVAGES (*l. c. p. 402.*) conspexerunt . Sæpe porro constitutiones robustæ miliaribus corripuntur hyemis tempore (ALLIONI *l. c. p. 30 , §. 61*) . Frequentes tandem miliarium prophases inflammatoriæ , v. c. rheumatismum vel anginam mentientes , vel etiam hos morbos comitantes (v. ALLIONI *l. c.* & Schulze von Schulzenheim *Preißchrift vom Friesel p. 24.*) , satis affinitatem hujus exanthematis , sub his nempe conditionibus , cum morbis inflammatoriis evincunt , & hujus miliarium

speciei existentiam probant. Sic etiam Ao. 1782 febres grassatae sunt, eruptione miliari conjunctae, ubi Venae sectionem nonnunquam summo fructu quater reitavi, & sanguis summam phlogisticam densitatem habuit. Idem eruptione jam peracta feci & nulla exanthematum retrogressio secuta est. Longe autem alia quaestio est, an haec exanthemata nil aliud, praeter hanc diathesin phlogisticam, pro causa agnoscant: de HAEN miliarium eruptionem semper perversae curationi attribuendam esse, adfirmat; neque negari potest, hanc nonnunquam, eadem ratione, veluti justo calidiori regimine ac medela, inflammatoria febris in putridam mutatur, in causa esse. Non autem miliarium ratio semper haec est. Sordes primarum viarum saepe miliarium causam esse, infra constabit, sed tunc hic non pertinent, neque haec unicam eorum causam sistunt. Quod autem ex inflammatione partium magis sensilium, ortum nonnunquam ducant, BRÜNING praeeunte WERLHOFFIO adfirmat, & hac ex ratione puerperis ita solemnia esse, probabilitate haud caret. Et haec conditio hujus morbi esse videtur, quae morbis inflammatoriis accensenda est. Satis saltem hic nobis esse potest, quod morbi exanthemata concomitantis curatio antiphlogistica iisdem miliaribus saepe quoque par sit. Haud minori autem probabilitate adparet, haec exanthemata in puerperio saepe a retropulso lacte aut ab abundantia lymphæ, quando lactis secretio impedita est, oriri. Haec quidem lactis deviatio plerumque a spasmo in constitutione sensili producitur, sicut morbus pro spasmi natura diversa itidem differt. Attamen & sub hac conditione saepe methodum antiphlogisticam adhibenda esse, experientia docet & jubet.

Num tandem species miliarium existat, peculiare miasma pro causa agnoscens, nec alio nisi eruptionis modo eliminanda, haud adparet.

11. FEBRIS BULLOSA.

Pemphigus SAUVAGES (*l. c. p. 382*). VOGEL (*l. c. p. 116*).

Vesiculæ magnitudinis avellanæ, sero flavo turgidæ, quibus ruptis, effusoque sero succedunt amplæ maculæ atro-rubræ, crustis epidermidis nigricantibus circumdatæ.

Hoc exanthema in febribus vere inflammatoriis rarissime observatur.

12. FEBRIS APHTHOSA.

Aphtha febrilis SAUVAGES (*l. c. p. 430*). VOGEL (*l. c. p. 118*).

Ulcuscula exigua, rotunda, albicantia, partes internas oris & faucium occupantia, atque tenacem ac glutinosum mucum emittentia, postea crustam, tenacissime adhærentem, atque frustulatum decidentem, formantia.

Hæc exanthemata febribus quibusdam haud accidentaliter accedere, sed proprium & constans nonnunquam febris epidemicæ symptoma esse, auctores memorati affirmant. Iisdem notantibus febris haud raro inflammatoriæ indolis est, atque venæ sectio, resolventia & vesicatoria ei profunt. Hinc eam hic jure inferendam

esse, existimavi. GRANT (*l. c. p. 330.*) aphthas cum dysenteria maxima gaudere affinitate, adfirmat.

13. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura benigna SAUVAGES (l. c. p. 415).

Maculæ rubræ, subrotundæ, pressione digiti non evanescentes. Prorumpunt incertis temporibus, rarissime, si unquam, sunt criticæ (a), & cæteris paribus absque damno, nisi cum fructu, evanescent.

Apparent quandoque petechiæ, ubi nulla sanguinis putredo, sed e contrario diathesis inflammatoria deprehenditur (v. HAEN *l. c. P. IV. p. 228. P. V. p. 4. 5. P. IX. p. 74. STRACK de morb. cum petechiis C. 6. p. 230. VOGEL l. c. p. 209*). Quænam autem est causa peculiaris, quæ rationem horum exanthematum continet? Non enim a mera diathesi putrida pendere, ex his consequitur. An peculiare contagium? Haud videtur. MORGAGNI quidem febrim descripsit, in qua primo ejusdem grassantis tempore sanguis dissolutus, postea vero, perseverante eadem epidemia, nimis concretus adparuit, omnibus autem petechiæ adfuerunt (v. HAEN *l. c. P. IX. p. 75*). Distinguendum autem cau-

(a) Nonnunquam quodammodo criticas esse, adfirmat SARCONE *l. c. T. 2. p. 116. T. 3. p. 145, 157*. Sicut autem sub conditione inflammatoria cum euphoria adesse possunt, sic facile fallacia in reliquis speciebus esse potest. Quodsi hinc criseos speciem præ se ferant, certissime hoc in febribus inflammatoriæ indolis contingere, arridet.

sam epidemicam inter atque contagiosam. Omnino enim miasma epidemicum, petechiarum mox sub morbi ingressu adparentium, rationem continere, inde patet, quod sub hac conditione diaphoretica morbum cum petechiis simul solvant atque in ipso ortu tollant. An semper acrimonia biliosa in causa, adfirmante STRACKIO (*l. c.*)? Quamvis quidem epidemia, quam descripsit, hujus conditionis fuisse, negari nequeat, tamen universalis canon inde jam trahi nondum debet: de HAEN de his, sicut de miliaribus observare credit, pravæ medelæ originem debere, cui autem experientia SARCONI contraria est (*v. l. c. T. II. p. 110*). Et hic arti damnosum fuit, unam stabilire causam, ubi plures earundem existunt.

GENUS SECUNDUM CONTI-
NENTIUM.

CONTINENS PUTRIDA.

SOLIDA laxa (*a*). Humores justo tenuiores (*b*). Effluvia putrida tempore calido & ficco (*c*). Aër per longum temporis spatium inclusus, ac exhalationibus animantium inquinatus (*d*). Abusus carniùm (*e*), & nimis ca-

(*a*) v. HUXHAM l. c. T. II. p. 41.

(*b*) l. c. p. 48.

(*c*) v. LANGRISH l. c. p. 349, 352. PRINGLE l. c. p. 79, 324. WINTRINGHAM l. c. p. 207. seq. & 317. quæst. 56. QUARIN l. c. p. 39. Ad putredinem humorum producendam varii auctores, BOERHAVIO (v. *Elem. Chym. T. I. p. 183.*) præeunte, atmosphæram humidam & calidam præcipue aptam esse, crediderunt. Historias autem constitutionum epidemiarum pervolvens, illam singulari ratione viscera chylopoietica afficere, perspexi. Hinc potius ad remotas febrium gastricarum causas aër calidus & humidus referendus est. Idem in constitutione epidemica, quæ anno 1771 grassata est, observavi. cf. Præfat. ad vers. BROCKLESBY.

(*d*) v. PRINGLE l. c. P. III. C. 7. BROCKLESBY l. c. p. 37. LUDWIG Adversar. Vol. I. P. I. p. 33.

(*e*) v. QUARIN l. c. p. 39. Salis communis abusus quidem inter causas putredinis numeratur, sed inde potius disso-

lidorum (*f*). Contagium (*g*). Sanguis floridus, laxiori & molliori contextu, quandoque foetidus ac faniosus (*h*), interdum cuticula, coloribus arquatis micanti, obiectus (*i*). Serum rubicundum (*k*). Cruor non secedens. Lingua initio alba, postea nigra atque arida. Calor tactui mordax (*l*). Excreta valde foetida. Pulsus initio & vigore celer, duriusculus, postea obscurus, inæqualis. Prostratio

virium

lutionem scorbuticam oriri, constat, quæ a constitutione putrida febrili satis abhorret. Neque humorum dissolutio ex venenis hic pertinet, qua quidem hæmorrhagiæ lethales, non autem febres putridæ efficiuntur.

(*f*) Hinc ex regimine calido & alexipharmaca medendi ratione febres inflammatoriæ indolis haud raro in putridas vertuntur.

(*g*) Videtur, nonnunquam peculiare contagium adesse, quod fermenti instar humores dissolvit, dum contagiosæ febres putridæ sæpe grassantur, ubi manifesta causa deprehendi nequit.

(*h*) v. FORESTUS l. c. L. 1. Obs. 14. & Obs. 17. in schol. & HUXHAM l. c. T. II. p. 57.

(*i*) Sanguis quandoque in superiori parte satis tenacem exhibet crustam, quæ crustæ inflammatoriæ similitudinem aliquatenus refert, quæque tamen ab ea satis distincta est, ratione coloris atque cruoris dissolutæ faciei, v. Hist. morb. Uratisl. Ao. 1699. p. 99. HAEN l. c. T. I. p. 77. seq.

(*k*) HUXHAM T. II. p. 64.

(*l*) v. PRINGLE l. c. p. 293. HUXHAM T. III. p. 128.

virium (*m*). Oculorum imminutus splendor (*n*). Stupor (*o*) & tremores, qui remittente pulsu crescunt. Pro re nata hæmorrhagiæ & excretiones sanguinolentæ (*p*), vel petechiæ lividæ seu vibices accedunt (*q*). Oculi, dentes &

(*m*) Hunc virium languorem præcipue in iis febribus observare licet, quæ peculiare contagium pro causa agnoscunt, de cujus ratione in scholio pluribus.

(*n*) Hic oculorum facies potius ad nervosi systematis affecti signa, ut pertineat, nec putredinis symptoma pedisequum sistat, veritati haud ab simile est, dum periculum portendit, atque iis præcipue febribus adest, quæ magna virium dejectione adparent.

(*o*) Hunc stuporem febrium putridarum pro signo pathognomonico tradit BROCKLESBY (*l. c. p. 137*).

(*p*) HUXHAM T. 2. C. V.

(*q*) Varii auctores petechiæ hic pro mere symptomaticis habuerunt, nec singularem illas febris putridæ speciem constituere, autumarunt (*v. RIVER. Prax. med. L. 16. S. 3*). Neque inficias quisque iverit, gradum putredinis quemdam certe eas præcipue lividas indicare. Attamen differentiam inter has maculas adnotavit LUDWIG (*in advers. V. I. P. I. p. 33.*) quæ hic in conspectum venire debet. Apparent nempe nonnunquam mox in initio maculæ irregulares, rubellæ, quæ petechiarum nomine ab auctoribus insignitæ sunt, ubi tanta humorum dissolutio manifesta non est, ut pro macularum causa haberi posset, ubi potius maculæ, si evanescent, ad causas putredinis referendæ sunt. Et hæ sunt, quæ putredinis characteribus genericis adnumerari non debent. Maculæ autem lividæ atque in ultimo morbi tantum stadio accedentes, eas petechias sistunt, quæ ad putredinis effectus pertinent. Hinc inter genericos characteres omni jure locum sibi vindicant, quoniam putredinem sequuntur.

labia sordibus obiecta, cum anima foetida (r).
Meteorismus (s).

Hæc febris putrida simplex sæpe cum illa, quæ ex sordium biliosarum primarum viarum colluviei putredine ortum trahit, confunditur. Indiscriminatim enim auctores nonnulli in febribus putridis, quibus etiam febres biliosas adnumerant, evacuantia laudant, quæ tamen febribus nostri generis haud competunt, de quibus nempe idem valet, quod supra generatim de continetibus proposui. Ut febris continens inflammatoria, sic & putrida continenter & absque remissione ardens per raro observatur. Hinc multi auctores nullam aliam febrem putridam agnoscunt, quam remittentem, sordibus primarum viarum conjunctam. Ut autem gradatio harum febrium melius determinari possit, duo puncta assumenda esse, existinavi, cujus primo idea febris putridæ pure sanguinæ, altero febris putridæ gastricæ notio affigenda sit, quibus determinatis, modificationes harum febrium accuratius judicari possunt. Essentialis porro harum febrium differentia exstat ratione causarum præcedentium. Febris putrida simplex absque ullo contagio, abs nimis forsitan tractamine calido, in febribus inflammatoriis perperam adhibito, orta, non tantis symptomatibus nervosis est stipata, sicut febres putridæ ex contagio. Sæpius enim febres variolosas pu-

(r) Annon hæc phænomena febribus biliosis putridis exclusive competunt?

(s) Meteorismus sæpissime in febribus biliosis adparet, ubi tunc sordium, in intestinis hærentium, putredinem indicat, qua aer fixus liberatur. Num autem etiam ex sola sanguinis putrida dissolutione oriatur? Haud videtur, nisi summus putredinis gradus etiam vasa solvat.

tridas cum satis bono virium vigore, observare contingit. Dantur autem febres putridæ, quæ summa nervorum affectione, virium prostratione, pulsu obscuro &c. incidunt, & ex his sunt *febris carcerum* PRINGLI, *angina maligna* FOTHERGILLII &c. An hæc ad unum idemque genus referri possint? Haud videtur; difficile autem erit, limites hic determinandi. Magnam habet probabilitatem, quod contagium, vi quadam specifica præditum, primo in nervos agat, horumque functiones lædat. Hinc varii auctores malignitatis rationem in contagio posuerunt (v. ELLER *l. c. p. 222.* & NIETZKI *l. c. §. 77.* GRANT *Essay on the pestilential fever &c. London 1775.*), quæ tamen notio nimis angusta est. Quod autem contagium sæpe nervos irruat, magna satis auctoritate comprobari potest. Consentientes hic habeo WILLISIUM, qui (*in Pathol. cerebri p. 66.*), contagium quandoque liquorem nervosum sanguine prius inficere, adfirmat, unde mox in initio deliria & convulsiones, & WINTRINGHAM (*l. c. p. 328, quæst. 57*), qui putat, quod contagium, ob magnam sibi que propriam volatilitatem subito in nervos agat. De putrido contagio peculiariter id confirmant PRINGLE (*l. c. P. III. C. 4. §. 3.*) & SARCONI (*l. c. T. II. p. 208*). Id saltem ex nonnullis, optimorum practitorum, observationibus constat, quod sanguinis putredo non semper pro causa proxima febris putridæ contagiosæ habenda sit, dum in initio sæpe atque haud raro in vigore febris, sanguis spissus, ac inflammatorius conspectus fuit (v. PRINGLE *l. c. p. 292.* HUXHAM *l. c. T. III. p. 120.* MONRO *Account of the diseases in the british military hospitals &c. p. 7.* HAEN *l. c. P. III. p. 120 & P. IX. p. 74*). Lucide ex his adparet, pro hac diffe-

rentia etiam medelam differre debere, exindeque hæc ex ratione fundamentique nostri lege separationem postulare. Et quidem illa differentia ita ordinanda esse, videtur, ut tales febres, quo magis sanguinis putredine expertes sunt, & tamen indolem benignam inflammatoriam haud conservant, neque bilis corruptioni ortum debent, eo majori jure ad nervosarum genus referendæ sint. Cujus quidem ratio ex medendi ratione clarius adparebit. Omnibus medicamentis, in febris putrida adhibendis, acida mineralia, interque hæc acidum vitriolicum palmam præripere, nostris temporibus extra omnem dubitationem multiplici medicorum experientia positum est. Occurrit autem febris putridæ conditio, quæ acidorum usum contraindicat. Quodsi nempe vires nimis exhaustæ sint, atque circulatio ideo languescat, acida hunc virium torporem augment, ideoque vitanda sunt (v. LUDWIG *l. c. p. 68*). Hinc curationis ratione hæc febris conditio distinguenda est.

Vesicatoria in febrium putridarum vigore, præsertim ubi contagii suspicio non est, haud conveniunt, dum humorum resolutionem promoveant, atque circulationem, quæ nunc nonnihil infringenda est, adaugeant (v. TISSOT *diff. de febr. bil. p. 50 seq.* GLASS. *Comment. de febr. p. 163 seq.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 113.* BROCKLESBY *l. c. vers. germ. p. 144 seq.*). Adest autem nonnunquam tanta virium prostratio, ut validissimis excitantibus opus sit. Hic illud stadium tertium febris carcerum pertinet, quod PRINGLIUS (*l. c. p. 312.*) descripsit, quo vesicatoriorum usum commendat, quocum etiam HUXHAM (*l. c. T. II. p. 115.*) consentit, dum ait: „Quando solida torpent, „ circulatio languescit, spiritus sunt effœti, & „ mate corripitur æger, tunc vesicatoria sunt adpli-

„ canſa , & utilitatem præſtant eximiam , quocumque
 „ febris tempore talis ſymptomatum accedit ſeries “
 (*cf.* QUARIN *l. c. p. 54.* SARCONE *l. c. T. III. p.*
215). Sic etiam nonnunquam in febribus contagioſis ,
 ubi conſtitutio mala non eſt , neque putredinis gradus
 in gnus deprehenditur , contagium ad cutem determi-
 nare poſſunt (*cf.* LUDWIG *Adv. V. I. P. I. p. 60.*) ,
 attamen & hic ſumma prudentia adhibenda ſunt , vel
 ſaltem eorum loco epifpaltico ex armoracia &c. uti
 debet .

Ubi excitantia adplicanda atque ſimul ſudores pro-
 movendi ſunt , ſalia alcalina volatilia locum habere
 poſſe , a nonnullis medicis adfirmatur , & quidem a
 PRINGLIO eo majori adparentia , quam perſuaſum ha-
 buerit , hunc ſalem neſtquam conſtans putredinis pro-
 ductum eſſe . Ab aliis autem hæc ſalia ob vim earun-
 dem attenuantem & diſſolventem rejiciuntur . Sed quam-
 vis rationes , quibus auctores , id negare vel adfirmare
 permoti ſunt , tam ex una , quam ex altera parte in-
 ſufficientes videntur , & hæc medicamenta omnino in
 febribus putridis contagioſis eximio cum fructu adhi-
 benda eſſe , perſuaſiſſimum habeo , præcipue in iis ,
 quæ magis ad nervoſarum genus vergunt , & ubi nimia
 humorum diſſolutio non ita facile timenda eſt .

Sudorem maximam criſeos partem conſtituere HU-
 XHAMUS obſervavit (*l. c. T. II. p. 223, 248.*) , at-
 que PRINGLIUS diaphoretica alexipharmaca quam ma-
 xime ſuadet (*l. c. p. 309*) . *cf.* QUARIN *l. c. p. 55.*
 Quam materie ad cutem tendentiam etiam ex criticis
 illis metaſtaſibus ad parotides concludere licet , quæ
 febribus contagioſis tam sæpe contingunt .

Hanc autem methodum non omnibus febris putridæ
 ſpeciebus congruentem eſſe , multiplici medicorum ob-

servatione constat. Pro varia enim febris conditione variaque causarum antecedentium qualitate prodesse aut nocere potest. Et hæc quidem differentia, optimorum practicorum experientia teste, in eo posita est, quod nempe, quo magis febris a contagio pestilentiali seu proprie putrido, dependeat, atque vires inde prostratæ sint, eo majori jure diaphoretica atque alexipharmaca convenient; quo major autem sanguinis putredo in vigore febris, ubi tanta virium dejectio nondum accesserit, quoque minus hæc sanguinis dissolutio ab immediata contagii reactione producta fuit, eo utiliora acida atque alumen fuerint neque alexipharmaca profint.

De cortice peruviano idem valet, quod supra de vesicantibus dictum fuit. Magis enim eo morbi stadio congruit, quo vires languunt, atque excitantia in usum vocari debent (*cf.* BRÜNING *l. c.* p. 77). Camphora eodem modo haud statim in initio febrium contagiosarum, neque in febribus putridis cum inflammatione, nisi reliquis medicamentis prægressis, locum habere debet; utilissimum vero est medicamentum, si diaphoresis promovenda est. Sub iisdem conditionibus, quæ excitantium usum postulant, vinum adhibendum est, quod largiter atque eximio cum fructu a PRINGLIO (*l. c.*) & BROCKLESBY (*l. c.*) factum est.

Quonam jure aër fixus ad putredinem compescendam adhibendus sit, ex practica observatione nondum certe constat (*cf.* *a medical Commentary on fixed air* by MATHEW DOBSON. London 1779. p. 25.), dum quidem hoc remedium in dissolutione scorbutica optimum præstet officium, hæc autem a putredine febrili valde differat. Pestem marsiliensem vindemiis peractis cessasse dicitur, cujus rationem vapori, gas dicto, ex novis vinis exhalanti tribuerunt. Gaudet etiam probabilitate,

vapores litanthracum in Britannia putredinem impedire, quæ ex nimio carniū usu oriri debet, sicuti idem vapor rationis partem fortasse febrium nervosarum continet, quæ Anglis communes sunt. Quomodocunque autem hæc sint, eo in casu, ubi vires excitandæ sunt, aqua cum aëre fixo impregnata v. c. aqua selterana pro potu ordinario cum fructu dari potest. In stadio tertio optime cum vino propinatur.

Emetica quidem præcipue ad materiem fordidam e primis viis eliminandam adhibentur, attamen etiam in febribus simplicibus putridis BROCKLESBY ea in usum traxit, eoque quidem effectu, ut lingua arida nigraque humiditatem illam recuperaverit, quæ boni ægrorum stus signum est (v. l. c. p. 147. seq.). Huic tractamini etiam observatio illa favet, qua constat, emeticorum operatione diaphoresis optime promotam fuisse, quæ febribus contagiosis tantum prodest.

Venæ sectio autem hisce febribus valde exitiosa esse potest, & quidem eo plus, quo magis contagium nervos affecerit. GALENUS jam monuit, putredinem non indicare ad phlebotomiam (v. *Opp. L. 2. C. 14. T. VI. p. 278*). FORESTUS multas noxas in febribus putridis a venæ sectione oriri vidit (v. l. c. *L. I. Obs. 28. in scholio & L. 6. Obs. 3*). GLASSIUS ex variis auctoribus idem probavit (v. l. c. p. 74). PRINGLIUS tandem (l. c. p. 291, 307, 332). HUXHAMUS (l. c. *T. I. p. 238. & T. II. p. 43, 67, 102*). BROCKLESBY (l. c. p. 208. seq.). FOTHERGILL (*Account of the putrid sore throat. Lond. 1769. p. 52.*) & MEDICI URATISLAVIENSES (*Hist. morb. Uratistlav. Ao. 1699. p. 9.*) sæpius immediate post venæ sectionem, pulsum demittere ac delirium accedere, viderunt (cf. etiam QUARIN l. c. p. 60). Ex omnibus breviter

horum aliorumque auctorum observationibus aperte colligere licet, venæ sectionem tantum in casu plethoræ, nunquam vero ob ipsius febris putridæ indolem instituendam esse. Adest quidem nonnunquam stasis inflammatoria, quæ phlebotomiam indicare videtur, plerumque vero hæc stasis putrida a phlegmone, in febribus inflammatoriis consueta, satis differt, nec eadem mendendi methodus ei convenit. Hinc hæmorrhagiæ in hisce febribus fere nunquam criticæ, & rarissime cum euphoria succedunt, dum plerumque ex dissolutione oriuntur, atque morbi gravitatem declarant. Neque temere vera plethora in febribus putridis observare licet, cujus adparentia ex resolutoria tantum sanguinis turgescentia producitur (cf. LUDWIG *Advers. V. P. I. p. 53, 288*). Attamen omnia hæc cum limitatione adsumenda sunt, neque illud HUXHAMI argumentum, quod nempe in iis morbis, quorum causa in ipsius soliusque sanguinis depravatione sita est, venæ sectio ideo non proficiat, quoniam reliqua sanguinis massa inde non corrigatur sed semper eandem naturam conservet, non adeo adæquatum esse videtur. Sola enim diminutio depravati sanguinis magni jam emolumenti esse potest. Præcipue autem notandum venit, quod sanguinis massa non semper æquabiliter depravata observetur. Quamvis enim in primo sanguinis e vena missi vase pituita aut serum malæ indolis prodeat, tamen plerumque sequens vas hanc sanguinis conditionem haud manifestare, quin potius sæpissime melioris indolis adpareat, omnes fere observationes docent. Quodsi ergo simul virium ratio in censum trahatur, venæ sectio omnino & in his febribus, præcipue versus crisin, ubi ejus motus sæpe abundantia humorum impediuntur, utilitatem præstare potest.

Ex omnibus hisce , triplicem febrium putridarum conditionem , curationis ratione , distinguendam esse , patet , pro cujus differentia etiam in practico systemate febres ordinari debent . Et primo quidem prima sectio eas febres comprehendere debet , quæ peculiariter acidorum usum sibi vindicant , & huic eæ accensendæ erunt , quæ ex perverso regimine vel medela , vel ex constitutione corporis laxa originem trahunt , quæque exanthematibus & inflammationibus , ex contagio epidemico haud obortis , stipatæ sunt . Altera sectio eam conditionem spectabit , cui diaphoretica profunt , quæque contagio epidemico ortum debet , nec tamen nimia virium dejectione adfligit . Tertiam tandem sectionem ea febrium putridarum conditio constituet , ubi ex nimia contagii virulentia vires mox ita prosteruntur , ut excitantium ope natura suffulcienda sit . Hic quidem pertinet ea pestis prophasis , quæ infra nervosarum febrium generi subordinavi . Huic porro conditioni ea proxime affinis est , ubi ex humorum dissolutione ea virium dejectio producitur , quæ acidorum usum perhibet , atque excitantia postulat , cui stadium tertium *febris carcerum PRINGLI* , stadium tertium *anginae malignæ FOTHERGILLII* , & stadium tertium *febris flavæ americanæ HILLARY* adnumeranda sunt . Sectio prima & secunda commode ad putridarum nostrum genus referuntur . Promiscue quidem eas distribui , attamen nimis ambigua distinctione lectoris memoriam onerare nolui , quum pro rerum circumstantia , quam hic determinavi , differentia facile discernenda fuerit . Ultima autem sectio , quamvis humorum putredo simul adest , fundamenti tamen nostri lege , generi infra ponendo , subordinanda est .

Quando nunc harum febrium naturam inquirere ve-

limus, ad hanc duplicem earundem conditionem respiciendum erit. Conveniunt multi auctores, quod harum febrium natura in humorum putrida dissolutione lateat. Dissentiunt alii, phænomena proferentes, quæ nullam dissolutionem ostendunt, quamvis febres hujus generis esse viderentur, ideoque putredinem ab harum febrium natura prorsus abesse, credunt. Sic de HAEN hanc febrium determinationem rejicit in T. I. Rat. med. contin. C. de febr. malign. Idem fere legitur apud LIEUTAUD (*in synopsis Prax. med. T. I. p. 14*). Hujus dissensus ratio, in neglecta hac febris putridæ duplici conditione sita est. Quamvis enim in febrium contagiosarum epidemicarum initio sanguis non semper dissolutus adpareat, tamen omnia reliqua ostendunt, humores, perseverante morbo, ad putredinem vergere, neque phænomena, summo febris putridæ gradui solemnia, nisi ab ipsa sanguinis & reliquorum humorum putrida dissolutione produci, experientia confirmata est. Neque prius, febris sporadicæ nomen putridæ competit, nisi hæc dissolutio signis supra positis sese manifestaverit. Negari quidem nequit, quod prima febrium contagiosarum epidemicarum causa putredo non sit, quin hæc potius effectibus quodammodo adnumeranda sit. Et sicut crusta phlogistica febris inflammatoriæ causa materialis dici temere nequit, sic eadem ratione sanguis dissolutus non omne id comprehendit, in quo febris natura sita est. Ut enim in casu priori materia quædam adesse debet, qua facies sanguinis phlogistica efficitur, & in qua, ut natura simul lateat, credere fas est, sic in febris putrida materies in corpore latere debet, quæ humores dissolvit, quæque una cum dissolutione naturam febris sistit. Et hæc quidem materia pro supra posita febrium putridarum differentia diversa

est, variamque medelam sibi vindicat, atque pro natura sua variam quoque eamque duplicem febrium putridarum naturam constituit. Febris putrida epidemica contagiosa a subtili contagio, nervos primo peculiari ratione irritante & debilitante posteaque sanguinem & reliquos humores dissolvente, pendet. Hoc natura sua ad putredinem vergere & humores ad eandem semper disponere, probabilitate haud caret, quum semper, sub omni rerum conditione febrim putridam gignat, nec, sicut de contagio exanthematico supra dictum fuit (*v. p. 156 seq.*), loci vel corporis conditionem spectet. Quamvis enim sanguinis dissolutio nonnunquam in summo febris gradu demum adpareat, tamen omnia reliqua hanc humorum diathesin facile manifestant, neque exceptio rara regulam quandam, innumeris exemplis comprobata, dirimere valet. Ea autem materia, qua sporadicæ febres putridæ producuntur, a reliquarum circumstantiarum concursu modificatur, atque in constitutione robusta hyemis tempore &c. febrim inflammatoriam, sub laxa autem corporis & aëris conditione, tempore sicco & calido febrim putridam accendit. Quum ergo febrim putridæ sporadicæ hoc nomen tribui nequeat, nisi humorum dissolutio atque putredo manifesta sint, harum natura in putredine consistere, omni jure dici poterit. Quando etiam contagium epidemicum genio suo putredinem semper producit, mox in initio morbi, putridi nomen meretur, quamvis illa dissolutio nondum manifesta sit, quæ pessimorum hujus febris symptomatum causa est. Quum enim homines dentur, quorum sanguis semper crustam phlogisticæ similem exhibet, hi autem eodem modo contagio affligi possint, ratio facile patet illius phænomeni, quo alii usi sunt, ad ætiologiam nostram debellandam. Hic enim sanguis phlogisticus pro contagii

aut febris effectu haberi nequit, cum brevi tempore dissolvatur (cf. HUXHAM *l. c. T. III. p. 222*). Quum porro in casu priori putredini jam manifestæ consulendum, altero in passu autem dissolutioni certe subsequendæ mature occurrendum sit, naturam febris putridæ generalem in putredine sitam esse, inde consequitur. Hac tamen differentia, ut materia, febres sporadicæ efficiens, ab indole illius, qua febres contagiosæ epidemicæ producuntur, supra memorata ratione discedat, quæ diversitas etiam in ipsa humorum noxia qualitate pro omni verisimilitudine obtinet. Quænam autem sunt qualitates, humoribus putridis propriæ? An acrimonia alcalina? Sic jubet chemia; ita vult medelæ ratio. Quamvis enim PRINGLIJ experimenta huic contrariantur, tamen alcali volatile putredinis partium animalium sempiternum productum esse, extra omnem dubitationis aleam positum est; neque hujus Viri, alias de re medica immortaliter meriti, experimenta ea cautione instituta fuisse videntur, quæ necessarie requiritur, ad parcam illam falis volatilis copiam manifestandam, quæ in experimentis parvis progigni potest, quæque facillime in auras abit. An autem putredo in corpore viventi ad illum gradum perveniat, ut verum alcali evolvi posset? Et hoc experientia NIETZKY (*l. c. Schol. ad §. MDLII. & MODELII Abhandl. vom Salmiack.*) probatur qui illud sub falis ammoniacalis forma in corpore esse, observarunt. A putredine autem scorbutica hæc febrilis diathesis putrida differre videtur, dum scorbuto medicamentis, in febribus putridis utilissimis, haud eodem fructu consulatur. Hinc saltem patet, quod præter humorum tenuitatem atque dissolutionem, materia, illam efficiens, maximam mereatur attentionem, quippe a qua horum morborum naturalis differentia pendet.

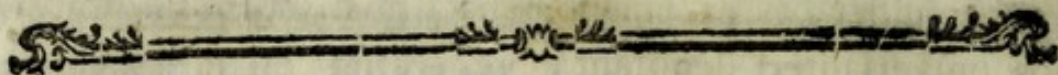
S P E C I E S C O N T I N E N T I U M
P U T R I D A R U M .

(a) S I M P L E X (*).

Synochus putris GALENI (v. *de differ. febr.* L. I. C. 9. & *meth. med.* L. II. C. 14).
LOMMII (*Obs. med.* L. I. p. 3, 5.) & FO-
RESTI (L. I. *Obs.* 15). *Febris maligna*
LANGRISHII (v. l. c. p. 348). *Jail or Hos-*
pital-fever PRINGLI (l. c. p. 287. seq.)
BROCKLESBY (l. c. *vers. germ.* p. 134).
Senegal fever BROOKES (*General practice of*
physic. &c. P. I. p. 164). *Febris putrida*
QUARIN (l. c. p. 38 seq.).

Hæc febris nostris regionibus plerumque aliquam si-
mul primarum viarum colluviem sordidam conducit, a
qua quidem natura febris haud pendet, quæ tamen in
febris typo quemdam exercet influxum, ita ut nonnihil
remittat. Ea febris autem, quam BROOKES (l. c.)
descripsit, uno tenore progressa est, & verum conti-
nentis typum conservavit. Quod autem hæc senogalliæ
febris vere hic pertineat, ex medendi methodo colligi
potest, dum omnes evacuationes nocuerunt, medica-
menta autem antiputredinosa sese utilia præbuerunt
(v. BROOKES l. c. & *Epist. VAGE ad D. BROCK-*
LESBY in Gentleman's magazine V. XXV.).

(*). v. Schol. p. 205.

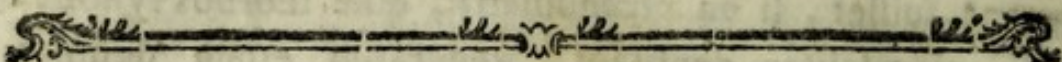

(b) COMPLICATÆ.

QUIDNAM generatim sub hac divisione indicetur, supra jam explicui (v. p. 207. seq.). Ibidem difficultates declaravi, quæ naturalis differentiæ determinationem onerant, quæque & hujus generis species premunt. In quo quidem scientiæ imperfectio latet, quam corrigere ultra vires meas est. Fundamentum distinctionis specierum existentiam probat, & hoc mihi sufficit. Eadem enim penuria, qua prius laborat, systema sequitur. Emendato fundamento, id quod unius vires superat, systema corrigi potest. Semper tamen hæc divisio filum præbet, quod in praxi generaliter proseguendum est. Quid enim inde resultat, utilitate haud destitutum est, quo autem adhuc caret, negativum tantum vitium est, cujus culpa in rerum natura latet, quam plane dilucidare, nobis hucusque licitum non est. In introductione (§. 20. 21.), ex una eademque causa materiali varia oriri phænomena, viceque versa phænomena facie consimilia, a differenti causa materiali, produci posse, evictum est. Huic rationi omnis nostra divisio superstructa est. Inflammationis ergo, exanthematum, catarrhi & dysentericiæ phænomena iterum & ad hujus generis species referri debent, methodi fundamento jubente. Specialis ergo febrium putridarum complicatarum character iis haud absimilis est, quibus species febris inflammatoriæ a natura insigniuntur. Hinc ob repetitionem evitandam, ea, quæ ex supra positis specierum descriptionibus supponi possunt, nunc omittere liceat. Ordini omnino quidem magis con-

gruens fuisset, si ea phænomena, quæ morbos synonymos universaliter denotant, generatim etiam definita atque determinata fuissent, ita ut, in speciebus nostris describendis, omnia illa omitti potuissent, quæ non ex ipsa morbi natura prominent, veluti supra in introductione jam monui (p. 79). Quum autem id hoc in specimine nimis ambiguum fuisset, neque id difficultatibus suis, haud temere superandis, careat, in speciebus primi generis ponendis, omnia phænomena, morbis specialiter solemnia, adnotavi. Nunc autem atque in omnibus subsequens, ut prolixitas evitetur, ea tantum allegabo, quæ speciebus peculiariter atque exclusive competunt, vel quod idem est, quæ ex natura generis essentialiter promanant, & pro quorum ratione species quædam putrida, cum specie quadam inflammatoria synonyma, ab hac, ratione causæ materialis diversa est.

(a) CUM INFLAMMATIONE.

AFFECTIO localis, phænomenis phlegmonis (a) stipata, facile in gangrænam transiens.

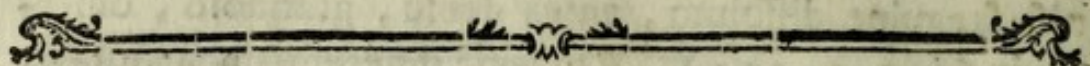
Inflammationes, febribus putridis supervenientes, natura & indole a phlegmoni, febribus inflammatoriis propria, valde abhorrent, neque ideo confundi debent. Quamvis quidem hæc differentia ex solius sanguinis diversitate haud absque allucinationis metu deduci poterit, quum dubitare adhuc liceat, sanguinem ex mera solaque densitate phlegmonem producere (v. *Schol. ad Phlegm. p. 220. seq.*), tamen harum febrium historia, tam pathologica quam practica, docet, tum phænomenorum, tum curationis ratione, inflammationes inter, quæ febribus inflammatoriis solemnes sunt, & eas, quæ in putridis deprehenduntur, magnam interesse differentiam, ita ut universa inflammationis definitio realis dari nequeat, sed semper ad febrium complicatarum naturam respiciendum sit. Inflammationes enim, febribus putridis contingentes, ex stasi quidem materiei cujusdam oriri, concedendum est, quæ tamen materia magis ad corruptionem, quam ad suppurationem, inflammationis phlogisticæ pedissequam, tendit. SARCONE (*l. c. P. II. p. 93.*) in febribus putridis sæpe vidit inflammationes, quæ tamen phlegmonis speciem non sistebant. Neque has inflammationes prius,

nisi

(a) v. supra p. 107.

nisi sanguine dissoluto, antea denso, glutinoso, observavit (*l. c. p. 295*). Eandem differentiam adnotavit LUDWIG (*l. c. p. 52.*), atque has stases potissimum in venis esse, cadaverum sectione expertus est (*l. c. p. 286*). Hinc etiam sæpe dolore expertes sunt, atque post mortem tantum in conspectum veniunt (v. WIENHOLT *diff. de infl. occult. p. 22 seq.*). Curationis tandem ratio, hanc inflammationis putridæ naturam ejusdemque a phlegmone phlogistica differentiam aperte declarat. Haud enim, SARCONE & LUDWIGIO testantibus, his inflammationibus putridis venæ sectio, & resolventia conveniunt, quippe quæ inflammationis causam urgent atque augent. Methodus autem antiputredinosa optime iis congruit. Quodsi resolventium ope has stases dirimere, mens sit, optime hoc perfici poterit salis ammoniaci ope, cujus vis resolvens omnibus nota est, cujusque virtutem simul antiputredinosam nonnulli experientia comprobarunt (v. GOULARD *Chirurg. Werke, T. II. p. 234*). Neque negari potest, inflammationes ante putredinem jam præsentem, hinc indeque phlegmoni magis adfines, methodum tunc anti-phlogisticam, minori quidem omnino in gradu, postulare. Ita autem res tantum modo in febribus sporadicis se habet, neque facile in constitutione epidemica contagiosa observatur. Hinc iterum ad differentiam febrium putridarum, supra generatim datam, respiciendum, & ex totius febris conditione affectionis quoque localis natura & curatio dijudicanda atque perficienda est.

I. INFLAMMATIO PHARYNGIS.

PÆDANCHONE MARCI AURELII SEVERINI (*de rec. abscess. natur. L. 8*). *Putrid sore throat* FOTHERGILLII (*v. Account of the putrid sore throat etc.*). *Angina maligna* HUXHAMI (*v. l. c. T. III, p. 92*). *Mal de gorge ulceré* TISSOTI (*v. Avis au peuple*). *Treatise on the malignant Angina or putrid and ulcerous sore throat &c. by J. Johnstone Worcester 1779. Sammlung für pract. Aerzte B. 5. St. 2.*

Primo die rubor inflammatorius faucium, Secundo vel tertio die partes albescunt, signo incipientis gangrænæ, Vox obscura, rauca, quasi ab ulcere venereo orta. Quarto vel quinto die partes livescunt ac putrescunt, & sanies putrida corrodens ex ore & naribus promanat.

Morbum putridum fuisse, ac in putredine compefcenda curationis cardinem constitisse, ex supra allegatorum auctorum observationibus luculenter adparet. Idem probavit VANDERMONDE *in diff. Ergo in ulcere tonsillarum gangrænoso antiseptica* (*v. HALLERI Collect. diff. pract. T. I. p. 568*). Signa colluviei biliotæ hic

non deprehenduntur, & FOTHERGILL (*l. c. præfat. p. 7. & in libr. ipso p. 42, 52*) monet, purgantia sæpius nocuisse, neque diarrhœam spontaneam profuisse (*v. Londn. Bemerk. T. I. p. 197*). Datur quidem angina putrida, quæ a bile fovetur, in quaque purgantia necessarie adhibenda sunt, quæ tamen hic non pertinet, sed ad febrium biliosarum numerum referenda est. Singulare hujus anginæ speciei phænomenon est, quod interdum vires ægrotorum nullo fere modo ita infractæ sint, velut in aliis morbis putridis observatur, ita ut haud raro accidat, quod ægroti per aliquot horas ante mortem adhuc ambulent (*cf. Lond. Bemerk. l. c.*).

2. INFLAMMATIO PLEURÆ.

v. HUXHAM (l. c. T. II. p. 230). SCHRÖDERI & HOFFMANNI diff. de pleurit. sic. differ. p. 8.

Symptomata pleuritidis inflammatoriæ (a).

3. INFLAMMATIO PULMOMUM.

Peripneumonia putrida HUXHAMI (l. c. T. I. p. 324, 326. T. II. p. 63.

Symptomata peripneumoniarum inflammatoriæ (b), sputo excepto, quod sanguine æqualiter permixtum est.

(a) *v. supra p. 122.* (b) *v. supra p. 129.*

4. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis putrida FORESTI (*l. c. L. I. Obs. 16, 17. in scholio. v. HUXHAM l. c. T. II. p. 63. & MONRO l. c. p. 8*).

Symptomata pleuroperipneumoniarum inflammatoriarum (a), eadem sputorum facie, quæ in peripneumonia putrida observatur.

5. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. FORESTUS (*l. c. L. 16. Obs. 46*).

Symptomata hepatitidis inflammatoriarum (b).

6. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis typhodes SAUVAGES *Nos. method. Ed. in 4to. T. I. p. 481.*

Symptomata metritidis inflammatoriarum (c).

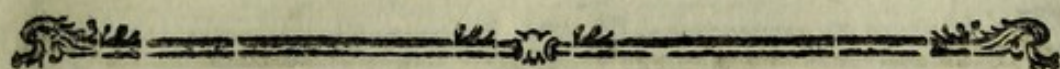
7. INFLAMMATIO CEREBRI.

v. PRINGLE *l. c. p. 300.*

Signa inflammationis supra posita (d).

(a) v. supra p. 131. (b) v. supra p. 132.

(c) v. supra p. 135. (d) v. supra p. 138.

(2) ERYSIPELAS .

Hic omnino erysipelatis species ponenda est, nisi semper ad febres exanthematicas referatur [idque, quod observationi contrarium sit, supra adnotavi (v. *Schol. p. 142.*)], quum sub febris putridæ concomitatione haud raro occurrat. Plerumque vero auctores erysipelas pro exanthematum specie habuerunt, nec ideo rite adnotarunt, an febres erysipelatosæ, quæ putridam indolem servarunt, ad inflammationum vel exanthematum ordinem pertineant. Hinc desunt observationes, ad hujus speciei existentiam probandam.

3. RHEUMATISMUS .

v. HOFFMANN. *Med. rat. syst. T. II. S.*

2. C. 8. BALLON. *l. c.* HUXHAM *l. c. T. I.*
p. 363.

Symptomata reumatismi inflammatorii (a).
Solutio tumoris putrida.

(a) p. 144. Haud tamen semper tumor & rubor manifeste deprehenduntur, sicut generatim hæc phænomena in inflammatione putrida plerumque desunt.

(β) CUM CATARRHO (a).

1. CATARRHUS NARIUM ET FAUCIUM.

Febris catarrhalis maligna Germanorum.
 v. BRÜNING *l. c. p. 18.* HUXHAM *l. c. T. I.*
p. 366.

Signa catarrhi inflammatorii (b). Materia
 acrior, vellicans & vesicans.

3. CATARRHUS PULMONUM.

Peripneumonia notha HUXHAMI (l. c. T.
I. p. 316. & T. III. p. 200).

Characteres Peripneumonix nothæ inflam-
 matoriæ (c).

Hæc peripneumonia notha ab illa, quam SYDENHAMUS descripsit, natura quam maxime differt. HUXHAMUS enim refert, sanguinem plerumque putridum, indeque venæsectionem nocivam fuisse. Hinc omni jure hoc in passu febribus putridis accensetur. Catarrhi putridi autem plerumque a bile putrida foventur. Hinc feбри continente concomitante haud frequenter occurrunt, sed plerumque sub remittentis prophasi deprehenduntur.

(a) p. 149. (b) p. 150. (c) l. c.

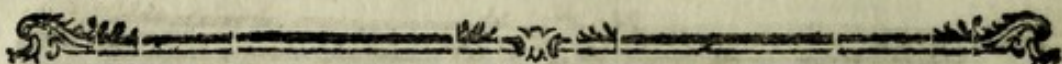
(2) CUM DYSENTERIA.

*F*EBRIS *dysenterica maligna* ZIMMERMANNI
(*l. c. p. 354, 359, 369*).

Symptomata cum iis dysentericæ inflammatoricæ consimilia (*a*).

PRINGLIUS dysenteriam semper putridæ indolis esse, adfirmat (*l. c. p. 252.*), & quidem natura proxime a febribus biliosis putridis abesse, autumat (*l. c. & p. 224.*), quoniam semper autumno sævit, atque secundum experientiam suam semper unam eandemque medicandi methodum sibi vindicat, & hinc ad simplices febres putridas, eo iubente, referri nequit. Quum autem hæc febrium dysentericarum differentia ab aliis extra dubium posita sit, cum ipse PRINGLIUS nonnunquam in cadaverum sectionibus nullam bilis vitiosam qualitatem aut quantitatem viderit, quum porro haud raro febres putridas contagiosas dysenteria excipiat, atque idem medendi modus utrisque aptus sit, speciem hic ponendam esse, æstimavi, quamvis facillime largiar, illam cæteris hujus generis speciebus æque infrequenter occurrere.

(*a*) *v. supra p. 152.*

(8) CUM EXANTHEMATIBUS.

PHENOMENA supra constituta (a).

Contagium vel miasma exanthematicum natura sua ad putredinem vergere, nuper HOFFMANNUS (*Abhandl. von den Pocken*) adfirmavit. Sicut autem, veluti supra dictum est, totius morbi exanthematici conditio & natura a solo contagio vel miasmate haud pendet, sed major vel minor in corpore putredinis, inde ortæ, gradus, a varia aëris, soli & corporis constitutione producitur, generatim hanc facultatem, contagio inesse, dici nequit. Vario enim modo, diversoque gradu, materia exanthematica a memoratarum circumstantiarum concursu modificatur, ita ut tantum absit, quod semper humores dissolvat, quin potius haud raro summum gradum febris inflammatoriæ excitet. Quando autem conditiones, quæ putredini generatim ansam præbere valent, simul coincidunt, morbi exanthematici omnino facile indolem putridam contrahunt, eoque facilius communicantur, quo magis miasma dissolutum ac rarefactum fuerit. Nec veri absimile est, miasma putredine, fermenti instar, multiplicari, totamque fluidorum massam sibi assimilari. Hinc summa cura huic putredini occurrendum est, atque hæc febrium exanthematicarum differentia summam medicorum meretur attentionem.

(a) v. supra p. 156.

I. P E S T I S .

v. *Traité de la peste* p. 38, 250, 318.

CHENOT (*l. c. p. 64.*) SAMOILOVITZ *l. c.*

Eruptio tumorum in partibus musculosis valde dolentium, qui simul cum bubonibus nigrescunt, ac facillime in gangrænam transeunt.

Hanc tumorum proclivitatem ad gangrænam ex humorum putredine oriri, analogiæ ratione concludi poterit, dum idem in omnibus hujus generis inflammationibus & exanthematibus observatur. Præcipue autem pestis putridæ signum pathognomonicum, cæteris paribus, anthraces esse, ex morborum historiis colligere licet (v. SCREIBER *l. c. p. 41*). Pestem semper putridæ indolis esse, SAMOILOVITZ adfirmat, nec aliud morbi genus agnoscit. Sic etiam ex ejusdem auctoris experientia patet, in medio epidemiæ stadio pestem semper cum petechiis & anthracibus conjunctam esse, nihilominus pro diversi epidemiæ temporis, pro loci, aëris & corporis constitutionis differentia, naturam pestis diversam esse, ex his sicut ex omnibus aliis observationibus apertum est. Sic etiam in his morbi speciebus usum glaciei externum inprimis prodesse, adparet (v. SAMOILOVITZ *l. c. p. 129*).

2. CARBUNCULUS.

Carbunculus benignus. Ignis persicus. SAU-

VAGES *l. c. T. I. p. 147. Ill. Balding. Neues Magazin für Aerzte B. 3. St. 3.*

Febris mitis. Symptomata nervosa. Tumor latus nec altus. Dolor urens. Nulla suppuration, sed maxima propensio in gangrænam.

Proxime a peste hic morbus abest. Haud raro epidemice sævit. Methodus medendi antiseptica.

3. VARIOLÆ.

v. FORESTUS (*l. c. L. I. obs. 17. schol.*)
 HUXHAM (*l. c. T. II. p. 58, 121.*) ELLER
 (*l. c. p. 136, 144.*) *Variolæ sanguinæ* MEA-
 DII (*v. Opp. de Var. p. 37.* SCHROEDERI &
 FELLINGER *diff. circa variol. distribut. etc. p.*
43. v. SWIETEN *T. V. p. 47*).

Eruptione peracta febris haud cessat. Pustulæ mox violacæ, sanguinæ & nigræ depressæ fiunt, maculis rubris & lividis interspersis.

Hæc variolarum conditio ab illa discrepat, quæ in secundo morbi stadio, suppurationis nimirum, sæpe apprehenditur, ubi ex pustularum copia pus sanguini admiscetur, atque febris putridæ species producitur. Sæpe enim variolæ mox sub earundem ingressu, paucissimis nonnunquam pustulis adparentibus, indolem putridam manifestant. Et hæc variolarum conditio plerumque a constitutione epidemica pendet, & veram

propriamque hujus generis speciem sistit. Altera autem modo memorata variolarum febris putrida sporadice tantum adparet & haud raro pravam curationem sequitur, qua variolæ peiores & ad putredinem producendam procliviores redduntur, præcipue in confluentibus, salivatione suppressa, atque purgantibus neglectis, cujus exempla vid. apud SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p. 267. 359*). Quamvis autem hujus febris putridæ variolosæ varia modificatio omnino discernenda est, comode tamen una atque altera ad unam eademque speciem reduci possunt, quum eandem curationem postulent.

4. MORBILLI (a).

v. FORESTUS (*l. c. L. 1. obs. 17.*) HUXHAM (*l. c. T. I. p. 216, 273, 277, 319.*) *Rubeola anomala* SAUVAGES (*Edit. in 4to. p. 433*).

Eruptio difficilis. Exanthemata ab humero & trunco incipiunt. Facile livescunt. Angina maligna (b).

§. RUBEOLÆ (c).

v. SELLE *Beytraege zur Natur-und Arzneiwissensch. P. I. p. 117.*

Color cutis purpureus.

(a) v. supra p. 169.

(b) hujus symptomata vid. p. 200.

(c) v. supra p. 172.

6. SCARLATINA (a).

Scarlatina maligna PLENCIZ (*Tr. 3. de Scarlat. p. 55. seq. cf. MORTON Pyretol. Exerc. III. C. 8.*)

Eruptio lenta. Color macularum purpureus vel lividus. Angina maligna. Ante desquam-
mationem in cute vesiculæ exurgunt, purpu-
ram albam referentes, spatio bidui flaccescen-
tes, quæ simul cum maculis decorticant.

Quamvis hæc febris semper fere cum angina con-
iuncta sit, tamen hanc speciem essentialiter ab angina
putrida differre, docet CULLEN. l. c. P. 2. p. 78.

7. FEBRIS ERYSIPELATA.

Erysipelas typhodes SAUVAGES (*Ed. in 4to. T. I. p. 450*). FORESTUS (*l. c. L. 1. obs. 17. Schol.*). Cum angina putrida sæpe compli-
cata est. v. FOTHERGILL (*l. c. præf. p. 5. libri p. 33*). HUXHAM (*l. c. T. III. p. 105*).
TISSOT (*Avis au peuple Ed. Laus. 1766. p. 143*).

Phænomena erysipelatis (b). Tumoris cor-
ruptio putrida.

(a) v. p. 172. (b) p. 173 seq.

8. MILIARIA (a).

Miliaris purpurata SAUVAGES (l. c. p. 445.)
 v. ELLER (l. c. p. 115.) STOERCK (Ann.
 med. p. 48.) ALLIONI (l. c. §. 105., 209.)
 SCHULZE von SCHULZENHEIM (Preiſſchrift vom
 Frieſel p. 18. ſ. q.).

Puſtulæ liveſcentes cum oleoſo fœtido fu-
 dore, petechiis interſperſis.

9. FEBRIS BULLOSA (b).

Pemphigus indicus SAUVAGES (l. c. p.
 432.) *Febris bulloſa maligna* VOGELII (l. c.
 p. 116).

Semel in puero, febr̄i putrida correpto, tales veſi-
 culas vidi, ubi in pectore ſimul miliaria prorupta e-
 rant, atque veſiculæ magnæ, pure repletæ, gradu tan-
 tum a miliaribus differre videbantur. An ergo hæc fe-
 br̄is cum præcedenti unam eandemque materiem pro
 cauſa agnoſcat?

10. FEBRIS APHTHOSA (c).

Aphtha maligna SAUVAGES (l. c. p. 456.)
 v. VOGEL (l. c. p. 119).

Papulæ cineritiæ & nigreſcentes.

(a) p. 174.

(b) v. p. 176.

(c) l. c.

I I. FEBRIS PETECHIALIS .

Purpura maligna SAUVAGES (*l. c. p. 447*).
LUDWIG (*Advers. V. 1. P. I. p. 33*).

Maculæ purpureæ, precipue in lumbo, pectore & dorso in morbi incremento adparentes .

Hæc petechiarum conditio ab ea diversa est, sub qua in ultimo morborum putridorum stadio deprehenduntur. Hi enim a mera sanguinis resolutione pendunt, & illam speciem constituunt, cui SAUVAGES (*l. c. p. 448.*) purpuræ symptomaticæ nomen dedit. Quando autem in constitutione epidemica omnibus fere individuis in morbi vigore accedunt, a peculiare eaque a mera sanguinis vel bilis putredine diversa materie pendere videntur, & tunc speciem nostram sistunt. Plerumque quidem in febribus biliosis putridis observantur, ita ut nonnulli, semper eas ex putrida primarum viarum colluvie oriri, autument. Quum autem nondum ex toto negari possit, quod nunquam in febre putrida simplici petechiæ oboriantur, species inde conficienda erat.

ORDO SECUNDUS.

REMITTENTES. ΣΥΝΕΧΕΕΣ
GRAECORUM.

Remissio ac exacerbatio symptomatum febrilium. Symptomata causis manifestis respondentia,

Plerumque hæ remissiones typum quemdam fixum servant, quem sequuntur & secundum cuius rationem plerique auctores harum febrium differentiam determinarunt. Quum autem hucusque ex remittentium typi differentia nihil ad febris naturam concludi possit, eundem neglexi, principiis nostris, supra positis (*v. Introd. §. 26, 29, 35.*), iubentibus, secundum quæ, ea tantum phænomena characterum munus absolvunt, ex quibus naturam morbi cognoscere possimus. Neque semper hæc exacerbatio frigore manifesto incipere solet, quod sæpissime deest. Nec tandem remissiones & exacerbationes in iis febribus, quas huic ordini subordinavi, semper regulares sunt, ita ut ex solius hujus phænomeni ratione ordo noster haud manifeste determinari possit, cum exacerbationes irregulares etiam nervosarum characterem constituent. Hinc causarum ratio simul attendenda est, ex cuius ad symptomata & curationem relatione ordo noster ab ordine nervosarum discerni debet.

A. CUM COLLUVIE IMPURA PRIMARUM
VIARUM.

FEBRES a bile HIPPOCRATIS (*de morb. L. 2. S. 36*). Febres mesentericæ BAGLIVI (*Opp. p. 51*). Febres gastricæ BALLONIE (*Opp. L. 2. Epid. p. 78*).

Varia hujus colluviei conditio, pro loci, quem occupat, pro ejusdemque variæ naturæ differentia, ad praxin valde momentosa, observatur & discerni debet.

I. Quandoque bilis sincera in ventriculo vel intestinis effusa est, per saporem amarum, pura vero lingua, vel aliquid tantum spumosi ei inhærens, sese manifestans (*a*). Huic bilis effusioni constitutiones cholericæ obnoxia sunt, & illa morborum differentia est, quam SAUVAGES biliosorum nomine distinxit (*b*).

2. Ple-

(*a*) Ita bilis conditio est in febre flava americana. (v. BISSET *Versuche und Bemerk. in der Arznei- und Wundarzneikunst. p. 18*).

(*b*) v. *Class. IX. ætiologica in T. II. Nos. meth. Ed. in 4to. p. 663.*

2. Plerumque bilis cum pituita commixta est, & parietibus primarum viarum firmiter adhæret, ita ut per evacuantia non facile moveri possit. Lingua tunc squalida, sed mucosæ tenaci, firmiter illi inhærenti, & pro bilis, quæ simul admixta est, majori vel minori copia, plus minusve flavo, obtecta est. Oris amaritudo, vel sapor putridus. Sensatio pituitæ in gustu. Appetitus prostratus. Pituitæ genesi præcipue favet constitutio melancholica. Morbi saburrales SAVVAGES inde producuntur (c).

3. Tam diu hæc saburra per totam machinam dispersa atque viribus naturæ ad exitum nondum parata est, variis phænomenis ansam præbet, ex hujus conditionis morbosæ internæ relatione dijudicandis (d). Hic pertinent, inter innumera alia, sequentia.

(c) v. Class. X. l. c. p. 665.

(d) Hoc quidem haud raro satis difficile dignosci potest, quoniam hoc in passu nonnunquam omnia signa consueta colluviei desunt. Sic in epidemia, anno 1772 grassata, quandoque ne vestigium quidem bilis vitiatæ deprehendi poterat, ubi tamen vomitorio magna bilis viridis copia ejiciebatur, & sic febris imminens in ortu tollebatur. cf. Præf. ad BROCKLEBY.

Pulsus intermittens (*e*). Sitis (*f*). Tremor labiorum & maxillæ (*g*). Pervigilia (*h*). Stupor & sopor (*i*). Convulsiones (*k*). Prostratio viarium (*l*). Deliria (*m*). Color cutis ictericus (*n*).

(*e*) Signum cruditatum constantissimum esse, & pulsum illum raro ex alia causa oriri FERREIN adfirmat (v. *Histoire de l'Acad. de Paris 1766, vel Comment. Lips. V. 18. P. I. p. 70*). Pulsum obscurum a saburra primarum viarum GALENUS jam deprehendit (v. *Metb. Med. L. 12. C. 3*).

(*f*) van SWIETEN Comment. II. p. 209. GORTER Exercit. med IV. §. 23, 24.

(*g*) SARCONE l. c. T. II. p. 258. RAHN diff. de miro inter caput & viscera abdominis commercio §. 29.

(*h*) v. TISSOT de febr. bil. Lauf. Ed. BALDING. p. 131. VALCARENGHI Medic. rat. T. I. p. 168.

(*i*) v. STRACK de morbo cum petechiis p. 41. RAHN diff. cit. §. 24.

(*k*) van SWIETEN Comment. II. p. 359. GLASS. l. c. p. 143. STRACK l. c. p. 58. TISSOT l. c. p. 113. RAHN diff. cit. p. 113 seq.

(*l*) Vires suppressas sæpe mirifice uno emetico erigi posse, observatione multorum medicorum constat, v. van SWIETEN Comment. II. p. 271. T. III. §. 661. TISSOT l. c. p. 128. STRACK l. c. p. 142. RAHN l. c. p. 74 seq. Male ergo hoc phænomenon ad malignitatis signa generatim numeratur. Sub hac conditione saltem ei tantum malignum est, cui ejusdem ratio latet.

(*m*) van SWIETEN Comment. II. §. 701. TISSOT. l. c. p. 103. HUXHAM l. c. T. I. p. 260. STRACK l. c. p. 53. RAHN l. c. p. 94 seq.

(*n*) Hunc observarunt HOME (*Medical facts and Experiments* p. 15). PRINGLE l. c. p. 172. & MONRO (l. c. p. 163.) ubi post mortem nullum calculi vestigium, vel

Hæmorrhagiæ (o). Sanguinis serum ex flavo viridescens (p). Urina jumentorum (q).

4. Mobili hæc colluvie reddita, vel ex massa sanguinis ad intestina delata, HIPPOCRATIS loquendi more tunc turgida est (r). Turget autem vel supra vel infra. Materies circa ventriculum vel supra turgescens, sequentibus signis sese manifestat: Lingua squalida, ita ut illa sordities digito desumi possit (f). Anima fœtida. Nausea. Conatus

alia ductus choledochi obstructio reperta fuit. Præcipue hæc cutis flavedo in illa febre americana observatur, quam HILLARY descripsit, quæque exinde nomen coepit *Yellow fever* (v. HILLARY *on the epidemical diseases of Barbados Lond. 1759. p. 148.*) ubi vesicula fellea, in cadaverum sectionibus, semper bile turgida visa est. (cf. etiam SARCONE l. c. T. II. p. 144).

(o) v. VAN SWIETEN T. II. p. 461. GLASS. l. c. p. 27. STRACK l. c. p. 163.

(p) v. Recueil periodique T. VII. p. 209. Medical Essays by a society of Edinburgh. P. I. V. 5. p. 33. HILLARY l. c. p. 148. ROSEN l. c. p. 448. Si crusta inflammatoria simul adest, hæc flavum habet colorem & serum amaro gaudet sapore, v. MONRO l. c. p. 162. LANGRISH l. c. p. 68. CLECHORN l. c. p. 245.

(q) v. GLASS. l. c. p. 7. STRACK l. c. p. 53.

(r) v. GLASS l. c. Comment. 7.

(f) Hæc linguæ ad materiem internam relatio observatione optime confirmatur, de qua præcipue SARCONE T. II. p. 150, 170. & BORDEV (*vom schleimichten Gewebe p. 97 seq.*) legi merentur.

vomendi. Vomitus biliosus vel pituitosus. Sensus molestiæ circa præcordia (*t*). Extremitatum frigus (*u*). Inquietudo & anxietas. Dolores artuum. Cephalalgia (*x*). Susurrus aurium (*y*). Oculorum caligo. Vertigo (*z*). Materiem autem infra turgere, vel intestinis insidere, significant: Genuum gravitas. Lumborum dolor. Ventris distensio (*aa*). Murmura & tormina, Alui egestiones liquidæ, corruptæ, acres.

(*t*) SARCONE l. c. T. II. p. 258. BISSET l. c. p. 18.

(*u*) GLASS l. c. p. 79.

(*x*) HIPPOCRATES Progn. III. §. 35. FORESTUS l. c. L. 7. obs. 15. TISSOT l. c. p. 7, 91. GRAINGER l. c. p. 33 seq. RAHN diff. cit. p. 8 seq.

(*y*) RAHN l. c. §. 20.

(*z*) RAHN l. c. p. 70.

(*aa*) Meteorismum haud raro in feбри biliosa, quam descripsit, observavit TISSOT l. c. p. 10. seq. cf. SARCONE l. c. T. II. p. 111.

Ordo systematicus, has colluviei primarum viarum sordidæ differentias ita quidem ordinare jubet, ut iis generibus superponendæ fuissent, quæ exclusive unam alteramve ex his sabburræ conditionem pro causa agnoscunt. Quum autem hæc phænomena vario modo mixta in individuis deprehendantur, unde eorundem determinatio satis difficilis est, totius hujus februm causæ materialis ambitum exhibere malui, quam hallucinationem subire.

Quod ad curationem harum febrium attinet, sequentibus generatim absolvitur:

1. Bilis pura effusa corrigenda est, nec, ita comparata, evacuanti bus expelli debet, quoniam constitutionis ratione facile inflammatio inde contrahitur.
2. Donec materies nondum turgescit, evacuari haud temere potest, sed primo mobilis reddi debet, leniter resolventibus & antispasmodicis (v. QUARIN *l. c. p. 43.*) . Opium in febris americana eximio fructu datur (v. BISSET *p. 35.*) .
3. Dum sanguini admixta est, laxantibus ad intestina determinari oportet.
4. Si autem turgeat, mox expellenda est, in quovis sit febris statu (v. CELS. *L. I. C. 3. L. II. C. 13.* HUXHAM *T. I. p. 238.* GLASS. *Comment. 7.* QUARIN *l. c. p. 8 seq.*) , & quidem vomitorio si supra, purgante autem, si infra turgescat. Fatuum ergo illud multorum medicorum præceptum, nunquam in febris initio & vigore purgare, „ medicina enim non ad tem- „ poris mensuram, sed ad morbi momenta ac- „ commodari debet “ (v. FREIND *de purg. in sed. var. febr. Lond. 1719. p. 23.*) . Criseos pars diarrhœa semper esse debet (v. GRANT *l. c. p. 29.*) .

Hæc sunt, quæ generatim de hac colluvie valent. Ulterius autem inquirendum est, an etiam veræ febrium causæ materialis nomen mereatur. In multis febribus eam manifestam esse, eaque neglecta, febrim sat benignæ indolis, summo vitæ periculo protrahi, nimis frequenti medicorum observatione constat, quam ut ulteriori probatione indigeat. Attamen varii auctores

magni nominis hanc bilis vitiosam qualitatem & quantitatem, non ad febrium causas, sed potius ad earundem effectus numerarunt (v. PRINGLE *l. c. p. 77, 186*). Quando autem innumera exempla probant, sæpe per totum constitutionis epidemicæ stadium, febres mere laxantibus profligatas fuisse, causæ materialis munere omnino perfuncta est. Differentia modo, variæ colluviei in primis viis conditionis, supra posita, hic attendenda est, cujus ratio hunc disensum facillime tollere poterit. Dantur nempe febres, ubi mox in earundem initio signa colluviei corruptæ in primis viis manifesta sunt, quæque vere proprieque febres biliosæ nuncupantur, quoniam ab hac colluvie foventur. Et hæc quidem ex vitiata digestionem, animi pathematibus, accedente nonnunquam miasmate epidemico, quo humores gastrici prorsus demum viciantur, originem trahunt. Nemo, veluti opinor, in his febribus colluviei biliosæ, causæ materialis prædicatum denegabit, vel, quod idem est, harum febrium naturam in hac colluvie sitam esse, dubitabit, tam facie quam curatione id suadentibus.

Aliud autem febrium genus existat, ubi sub earundem ingressu hujus colluviei cooperationis suspicio ne minima quidem est, ubi autem, viribus naturæ, atque medicamentorum laxantium ope, magna pituitæ stercoreosæ copia ad intestina defertur, ita ut ex omnibus colligi debeat, naturam hac via materiem eliminare vere intentam esse, quid! quod, si idem per alias vias præstare velimus, nunquam faustus curationis eventus expectari possit. Ita se præbuit epidemia, anno 1772 grassata, cujus genium in præfatione ad versionem BROCKLESBY *oecconomical and medical observations* exponere studui. Et hæc sunt febres, de quibus varii aucto-

res sententiam ferunt, quod bilem generent (v. QUARIN *l. c. p. 40*), neque exinde bilis pro causa haberi possit, Sed sane eodem jure, quo adfirmare contendis, hanc colluviem febris effectum nec causam esse, quoniam natura, febris durante, ad intestina illam defert, eadem ratione idem de omnibus aliis febrium causis dicere poteris, quum omnes causæ febris ope foras demum eliminantur. Distinguendum ergo inter proprietatem causarum, quibus morbi producuntur, & inter eandem extricationem. Hæc omnino quidem febris effectibus accensenda est, attamen ante expulsionem motus illos excitavit, quorum actione expellitur, indeque hæc ratione omnino febris causam constituit, neque ipsa a febre genita est. Hac ergo argumentandi ratione nil contra nos concludi potest. Attamen objici poterit, hanc colluviem non in primis viis genitam esse, nec inde causam harum febrium materialem in primis viis residere. Sed unde, quæso, hæc febris in ejusdem initio, uno quidem vomitorio sæpe, nisi ex toto in ortu tolli, valde saltim ejusdem vehementia in progressu infringi potest? Nonne primo materiem in primis viis latere, inde consequitur? Concedi quidem etiam debet, sæpissime hoc incassum profecutum fuisse, sed tunc forte materia in sanguinem jam transit, vel, quod adhuc majori probabilitate adparet, pars sanguinis, quæ hepatis bilis materiem præbet, depravata est, & nunc vomitoriis simul expellitur, ita ut febris fomitem simul secum trahat. Sic etiam ratio intelligi potest, cur hæc colluvies biliosa, medicamentis solventibus adhibitis, demum adpareat. Semper tamen probable manet, contagium peculiariter organa digestionis afficere (cf. LIND *Samml. für pract. Aerzte B. 2. St. 3. p. 178, 185*). Sane omnia harum febrium magnam

proximamque cum febribus biliosis affinitatem suadent, nec ab invicem, nisi modo memorata ratione, quæ tamen in praxi eadem est, differre, indeque ad unam eandemque classem naturalem referendas esse, consequitur. Alia autem adhuc difficultas discutienda est. Unde nempe harum febrium natura in earundem initio determinari potest, quum signa hujus colluviei statim sensibus externis manifesta non sint? Hoc, fateri debet, nonnunquam allucinationi obnoxium est. Attamen ex negativa febris conditione id quodammodo perfici potest. Sic febris acuta, remissionibus manifestis stipata, magnum jam suspicioni locum dat, colluviem impuram primarum viarum in causa esse. Quum etiam hæc febris haud temere, nisi epidemice, grassetur, post aliquot grassationis tempus genius epidemiæ ex prægressis quibusdam observationibus ulterius analogice determinari potest. Est hic omnino penuria, cujus suppletio posteris relinquenda est. Quod ad ætiologiam harum febrium attinet, miasma epidemicum specifica vi nociva humores gastricos interque illos bilem præcipue afficere, probabilitate ex modo præmissis abstrahere liceat. Hic autem gradum cohibeo.

Dantur tertio febres, ubi revera hæc colluvies, quamvis in præsto sit, causa tamen materialis exclusive dici nequit. Sic in variolis & aliis febribus inflammatoriis sæpe bilis vitiata deprehenditur, ex qua autem febrim ex toto ortam esse, nemo adfirmabit, quamvis ad ipsius febris modificationem symbolam conferat. Hic ergo complicatio duarum causarum materialium, quarum ratione febris existit, eaque quidem ratione, ut febris in genere miasma variolosum pro causa agnoscat, peculiaris autem hujus febris conditio & indoles a colluvie pendeat. Nunc autem supra, practicis op-

timis consentientibus, datum fuit, in curatione haud ad ipsum miasma, sed ad morbi concomitantis naturam respiciendum esse, (v. Schol. p. 156 seq.). Ergo hoc in casu curatio in extricanda colluvie versatur, exindeque hic febris variolosæ status ad febrium biliosarum ordinem, secundum distinctionis nostræ fundamentum, referendus est. Idem de febribus cum inflammatione locali conjunctis & reliquis valet, veluti infra auctorum testimoniis evincere studebo.

Hæc est varia conditio, sub qua colluvies materiæ morbosæ in primis viis, vel proprie ibi genita, vel saltem ortum inde ducens, imperium suum in febribus fovendis atque producendis exercet. Generatim ergo febris gastricæ natura in eo ponenda est, ut febris ita cum hac colluvie connexa sit, ut symptomata non prius cessent, nisi expurgata colluvie, vel, ut secundum principia in introductione posita loquar, omnes febres quarum curationis cardo in expurganda colluvie sordida per primas vias versatur, natura consimiles, & quidem ratione hujus colluviei, ad unum eundemque ordinem naturalem numerandæ sunt. Negari quidem nequit, his febribus alia adhuc medicamenta & remedia, præter evacuantia, non solum prodesse, sed etiam necessarie adhibenda esse, ex quorum tamen ad morbum relatione facile colligi potest, ad causam materiale auferendam proprie nihil facere, sed ad complicata simul symptomata, ab alia causa materiali pendentia, magis respicere, de quibus infra. Quum ergo a potiori determinatio fieri debeat, hujus colluviei ratione hæc febres ab aliis distinguendæ sunt, dum curatio præcipue in ea extricanda posita est. Sic a febribus nervosis gastricæ nostræ apte distinguuntur, quæ alias quodammodo affines ideo videntur, cum haud raro etiam

in febribus nervosis bilis vel pituita evacuanda sit. Hic autem causa materialis inprimis in morbosa nervosi systematis conditione laet, nec medela evacuantibus absolvi potest, id quod ex manifesta colluviei conditione ejusdemque signis, febrī haud respondentibus, prævidetur. Et quamvis febres biliosæ, ubi signa colluviei in initio haud statim manifesta sunt, hic difficultatem moveri videntur; tamen ex adparenti symptomatum indole, æris & corporis constitutione, facile simul adparebit, an causa magis in nervis vel in primis viis lateat.

Alia adhuc adnotanda venit harum febrium differentia, ipsius colluviei indolis ratione. Nunc quidem maximam colluviei partem bilis constituit, nunc pituita prævalet. Colluvies biliosa stricte dicta majori impetu agit, atque febres acutiores producere valet. In corporibus autem laxis pituita sensim coacervatur, cui alia adhuc irritante causa accedente, febris priori lentior, quamvis æque periculosa, excitatur. Hæ febres naturæ ratione ab invicem recedunt, ideoque sedulo discerni debent. Hæc differentia quidem quodammodo ab ipsa colluvie, præsertim autem ab æris & corporis constitutione pendet. Et hæc ea est, quæ simul fundamenta præbet, secundum quorum normam genera harum febrium ponenda erunt.

Occurrunt febres biliosæ, ubi in sanguine vitium manifestum vel a statu naturali aberrationem haud deprehendimus, eo excepto, quod pituitam ei admixtam conspiciamus. Hæ febres plerumque a colluvie pituitosa in primis viis foventur, & primum genus constituunt, natura a reliquis fatis distinctum.

Colluvies autem biliosa majus in sanguine excerset imperium, ejusdemque naturalem indolem plerumque mutat. Et quidem humores nunc magis ad putredinem, nunc potius ad diathesin inflammatoriam verge-re, experientia docuit. Quum porro ad hanc humorum diversam indolem semper respiciendum sit, etiam secundum hanc differentiam febres ordinandas esse, ex fundamentis nostris præmissis consequitur. Duplex ideo febrium biliosarum genus inde confici debet, quorum primum febres biliosas inflammatorias, alterum autem febres biliosas putridas comprehendet. Dantur tandem febres, ubi cruditates quidem in primis viis reperiuntur, quæ autem, si parva quantitate nec singulari mala indole infectæ sunt, haud magnam attentionem merentur, neque ad febrim modificandam faciunt, quamvis omnino expurgari debeant. Num remissio essentialiter a colluvie producitur? An cæteris paribus remissiones eo evidentiores adpareant, quo magis sanguis vitiatum est, versaque ratione eo obscuriores fiant, quo magis sanguis ad indolem accedit, quæ in febribus continentibus observatur? (*cf. PRINGLE l. c. p. 170*) MONRO (*l. c. p. 156*) *Schol. ad febr. continent. p. 90 seq.*).

Hæc est differentia harum febrium gastricarum, quam vere naturalem esse, ex reiterata medicorum experientia persuasissimum habeo, quamque nunc delineare ac conspectui exhibere, conabor.

GENUS PRIMUM REMITTENTIUM
GASTRICARUM.

FEBRIS BILIOSA INFLAMMATORIA.

TEMPUS vernale (*a*). Signa diatheseos sanguinis phlogisticæ & colluviei biliosæ (*b*).

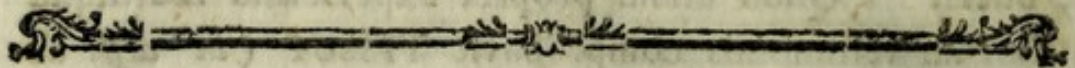
Duarum causarum materialium concursus, ut ad hæc duo momenta, in hac febre profliganda, respiciatur, requirit, ad diathesin nempe sanguinis inflammatoriam auferendam, atque ad colluviem biliosam expurgandam. Pro varia autem earundem implicatione, varius quoque medicamentorum & remediorum, quæ hic in usum trahuntur, ordo in iis adhibendis observari debet, ne ex præpostera harum indicationum executione damnum oboriatur. Militat inter remedia, huic febre congrua, ob sanguinis conditionem phlogisticam, phlebotomia. Quod autem venæ sectio hoc in statu facile, præcipue hac colluviæ neglectâ noxas contrahere queat, multis observationibus confirmatum est. HIPPOCRATES hoc jam adnotavit, dum ait: „ Venæ sectionem in pleuritide nocere, ubi cibum aversetur æger, sive præcordium sublime (*μετεωρον*) ha-

(*a*) PRINGLE l. c. p. 170. Sic etiam quando in fine autumnus constitutio biliosa grassata est, & tunc subito constitutio aëris phlogistica accedit, morbi hujus generis oriuntur. v. GRANT l. c. p. 137.

(*b*) v. Genus primum continentium p. 95. & signa colluviei modo data.

5, buerit“. Quod etiam propria experientia multisque auctorum testimoniis comprobavit TISSOT (*in diff. de febr. bil. Opp. Ed. BALDINGER T. I. p. 96*). Versa autem ratione urgente plethora atque diathesi sanguinis phlogistica evacuantia per os & alvum statum pejorem reddere possunt. Hinc practicus ei primo occurrere debet, quod magis urget. Ubi constitutio inflammatoria prævalet, atque localis affectio imminet, statim vena secanda est, & hoc peracto, evacuantia in auxilium vocanda sunt. Quo magis autem colluvies turget, quoque minus febris ad continentis inflammatoriæ naturam propendet, eo parcior sanguis mittendus est. Sic etiam venæ sectio sæpe materiæ turgescientiam promovere potest, id quod inde patet, quod haud raro ægri immediate post venæ sectionem bilem rejiciant. Ad eundem scopum antispasmodica & balnea tepida inservire possunt (*cf. LENTIN Memorab. circ. aërem &c.*). Idem de reliquis medicamentis & remediis, diathesi inflammatoriæ proficuis valet (*cf. GRANT l. c. p. 313, 370. TISSOT l. c. p. 216. & Lettre à Mr. ZIMMERMANN sur l'épidémie courante, p. 21 seq. PRINGLE l. c. p. 201. GLASS l. c. p. 76. KLOEKHOFF Opusc. med. p. 58. QUARIN l. c. p. 10. SCHROEDERI & JUNG-SCHULIZ diff. cit. de Venæ sectione &c. §. 8. seq.*

SPECIES.

(A) SIMPLEX.

QUAMVIS ex sæpe jam hujus termini data notione usus ejusdem hic, facile legitimatur, tamen lectorum quorundam memoriæ adhuc succurrere liceat. Maxima omnino hic ratione causarum materialium conditionis, complicatio adest, nec hoc respectu hanc febrim simplicem appellari possumus. Quatenus autem species occurrunt, nulla alia facie, quam generica adparentes, has simplices nominare distinctionis nostræ ordo jubet. v. Schol. p. 105, 107.

Febris putrida cum diathesi phlogistica TISSOTI (v. l. c. p. 126, 135). *Remitting fever of the camp* PRINGLI (l. c. p. 169) cf. HIPPOCRAT. *Aphor. S. III. n. 21.* WINTITCHAM l. c. p. 201. MONRO l. c. p. 105, 157. HOME *Medical facts and Exper.* p. 16. BROCKLESBY l. c. p. 172. *Febris cholericæ* HOFFMANNI (v. *Med. rat. T. IV. P. I. S. 2. §. 6*). *Synochus non putris* GRANT l. c. p. 475.

Hic etiam secundum auctorum nonnullorum descriptionem *febris ardens seu causus* pertinere videtur, de cujus denominationis ratione v. *Introd.* p. 50.

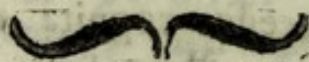
(A) COMPLICATÆ.

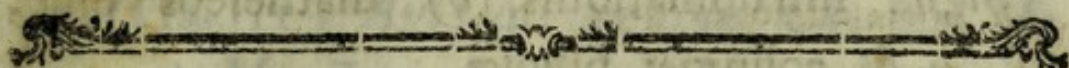
(a) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

INFLAMMATIO a colluvie pendens. Hac crescente facile in suppurationem transit, ea expulsa, valde, nisi ex toto infringitur.

Hæc inflammationum conditio frequentior sane occurrit, quam vulgo putatur & videtur. Vetusta jam est observatio, postea hypothefibus obsoleta reddita, reddita, nunc autem Hippocratico scientiam nostram tractandi modo restaurato, neotericorum observatione denuo comprobata. Obscura quidem omnino hæc ætiologia, haud tamen ideo minori veritate constat. An ipsa bilis metastatice ad loca deponatur, ibidemque acredine sua partes inflammet? (v. QUARIN *l. c. p. 41.* STOLL *Rat. med. T. I. p. 188*) Vel an ex consensu nervorum irritamentum tantum consensuale præbet, quo humores alliciuntur, & sic inflammationem producant? Ab ipsius bilis immediata erosione inflammationes produci posse, nemo in dubium vocabit, cui morbosa ejusdem acredo cognita est; cui sectiones cadaverum accedunt, quibus hæc causa atque ratio constat, unde hepatis, ventriculi & intestinorum inflammationes sæpe oriuntur. Quod autem ipsa bilis ad superiora vehatur, inde probabile redditur, quod crusta, viscera inflammata post mortem obsidens, magis flavescenti colore conspiciatur (v. TISSOT *Lettre à Mr. ZIMMERMANN sur l'epid. cour. p. 14*). Quod tamen

tales inflammationes sæpe a mero consensu pendeant, inde constare videtur, quoniam uno sæpe purgante tolluntur, ex qua subitanea curatione veram phlegmonem fuisse, suspicari non licet. De peculiari ratione, secundum quam cellulosæ ope has inflammationes oriri, dicitur, v. BORDEV (*vom schleimicht. Gewebe*). Omnino quidem inflammationes in febribus biliosis etiam veræ phlegmonoideæ indolis esse possunt, nulloque cum colluvie junctæ nexu. Attamen, quum colluvies semper ad febrim faciat, & ab hac iterum inflammatio pendeat, in curatione differentia nulla est. Hinc abque confusionis metu ad unum idemque genus referuntur. De curatione cæteris paribus idem valet, quod supra generatim de febribus biliosis inflammatoriis mendendis proposui (v. *Schol. p. 229*). Quo minus nempe inflammatio ab ipsa bile pendet, eo utilior methodus mere antiphlogistica est. Inflammationibus ex consensu evacuantia par sunt. Et in casu metastaseos novus bilis affluxus impediendus est.

I. INFLAMMATIO OCULORUM .

SIGNA Ophthalmitis (a), diatheseos inflammatoriae & colluviei biliosae .

Oculorum inflammationem haud raro ex saburra biliosa intestinorum ortum trahere HIPPOCRATES jam docuit (v. *Coac.* 208, 225. *Aphor.* L. IV. 27). Sola alvi purgatione uno saepe die oculorum phlogosin profligatam fuisse, quae frustra aliis medicamentis laborata fuit, adnotarunt GALENUS (*Meth. med.* L. 13. C. 2) & PECHLINUS (v. *Histor. morb. Vratisl.* Ao. 1699. p. 69) cf. HUXHAM (*l. c.* T. I. p. 341) & RAHN (*diff. cit.* p. 20 seq.). Ait quidem WHYTT ex hac purgantium utilitate haud consequi, inflammationem ex consensu ortam fuisse (v. *Opp. cit.* p. 503). Quum autem hoc in casu signa hujus colluviei manifesta sint, cum porro effectus medicamentorum mera derivatione tam subitaneus esse nequeat, omnino ex consensu hanc ophthalmiam fieri posse, inde deduci simul potest.

2. INFLAMMATIO PHARINGIS .

Cynanche synochalis SAUVAGES (*l. c.* T. I. *Ed. in 4to.* p. 488). *Angina biliosa* FORESTI (*l. c.* L. 15. *Obs.* 17). *Febris anginosa* HUXHAMI (*l. c.* T. I. p. 114. T. II. p. 485. T. III. p. 96). LENTIN (*memorab. &c.* p. 73).

(a) p. 118.

Signa inflammationis (b) diatheseos phlogisticae & colluviei biliosae.

Ex omnibus his auctorum locis colluviem biliosam in hoc morbo saepe adfuisse, in eaque evacuanda curationem constituisse, patet. BOERHAVIUS quoque repetitam purgationem in hoc morbo fuit (v. van SWIETEN *Comment. II, ad §. 809*). Quodsi autem fordes turgescant, majori fructu materia sursum, id est per vomitam educitur, cujus rationem v. apud BORDEV (*l. c. p. 118 seq.*).

3. INFLAMMATIO PLEURÆ.

Pleuritis sicca biliosa SCHRÖDERI (v. eiusdem & Hoffmanni *diss. de pleur. sicca. diss. p. 9*).

Signa pleuritidis (c) diatheseos inflammatoriae & colluviei.

Defunt hic observationes ob morbi indeterminatam apud auctores notionem.

4. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

An pleuritis biliosa HIPPOCRATIS? (v. *de morb. L. 3. S. 19*). *Pleuritis biliosa* FORESTI (*L. 16 Obs. 27. schol. & obs. 28*,

(b) p. 119.

(c) p. 122.

35). TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 20. & Lettres à Mr. ZIMMERMANN sur l'épidémie courante*). HUXHAM (*l. c. T. I. p. 313*). D'ARLUC (*Recueil periodique T. VII. p. 134, 171*). CLEGHORN (*Observ. on the epidemical diseases in Minorca p. 242, 245*). SYDENHAM (*C. 5. Art. 1*).

Hic quoque pertinent Pleuritis biliosa SAUVAGES (*l. c. p. 470*), Pleuritis erysipelatoſa ejuſdem (*l. c. p. 472*). Hujus indolis quoque pleuritis, a LENTINO (*in Observ. F. 2. Obſ. 1.*) deſcripta, erat, quamvis diatheſin putridam & inflammatoriam non rite diſtinxit. Hic quoque ſine dubio illa epidemia febris pleuriticæ referenda erit, quam GRIMM (*von der Epidemie zu Eifenach*) deſcripſit, etiamſi, illam ex bilioſarum claſſe fuiſſe, haud credat. Vomitus enim bilioſi, proſtratio appetitus, cutis & ſanguinis color flavus, linguaque ſordida, bilis cooperationem ſatis probant. Auctor quidem ea ex ratione de indole bilioſa epidemiæ dubitat, quoniam declinante febre quandoque diarrhœa, ægros valde debilitans, incidebat. Monet vero GLASSIUS (*l. c. Ed. Holl. p. 109*) quod ex neglectis vomitoriis in deſerveſcentia febris diarrhœa conſequatur, qua æger, jam morbo debilitatus, magis adhuc enervatur, & ſudores lenes præpediantur. Remiſſio tandem fervoris febrilis, quæ ſemper colluviem ſordidam in primis viis ſuſpicari licet, opinioni meæ adhuc ſuperaddit pondus. Poſt ſextum quidem diem, febris plerumque continenter progreſſa eſt, ſed omni probabilitate gaudet, hanc febris prophaſin ab ipſorum evacuantium

usu neglecto evenisse. Idem enim PRINGLIUS observavit, si quando nempe febris indoles neglecta fuerat (v. l. c. p. 170, 172).

Signa hujus inflammationis & colluviei.
Sputa flavescencia. Diathesis phlogistica.

De usu ac necessitate purgantium in pleuritide v. BOUTEILLE *sur l'usage des purgatifs dans la pleurésie*, quæ tractatio reperitur in VANDERMONDE *Journal de Médecine T. X. p. 27.* & GLASS (l. c. Ed. Germ. p. 72). Etiam illud BAGLIVI effatum hic inferere liceat, quod in *Appendice ad pleuritidem* (Opp. Ed. Lugd. p. 140) posuit: „Magna, inquit, copia materiæ morbosæ in „ primis viis collectæ, pleuritidem producere, atque „ quotidie fovere valet“. Quam sententiam etiam van den BOSCH *affirmat in Histor. constit. epid. vermin. p. 285.* Quod hic morbus cæteroquin eximio fructu etiam sursum educi possit, neotericorum experientia constat, (v. BORDEV l. c. p. 163. seq. TISSOT *Lettre sur l'épid. cour. p. 66. seq.*).

§. INFLAMMATIO PULMONUM.

Peripneumonia biliosa FORESTI (l. c. L. 16. Obs. 46). TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 20*). *Recueil periodique T. VII. p. 79.* *Amphimerina peripneumonica* SAUVAGES (l. c. p. 329). *Peripneumonia ardens ejusdem* (l. c. p. 496). HUXHAM T. I. p. 313.

Signa inflammationis pulmonum (d) & saburræ primarum viarum. Diathesis phlogistica.

6. INFLAMMATIO HEPATIS.

Signa inflammationis partis hepatis concavæ (e) & colluviei primarum viarum. Diathesis phlogistica.

Hujus visceris inflammationem plerumque a bile vitata pendere a priori jam opinari potest. Plerumque autem partem hepatis concavam inflammationi hujus indolis obnoxiam esse, observatio docet, v. WIENHOLT *diff. de inflamm. occult. p. 18, 20. & supra p. 226.* van SWIETEN sequentia habet: „Sæpe bilis circa præcordia in hepatide hæret, ex qua quandoque magna debilitas oritur, quum tunc febris a minus peritis maligna dicitur“ v. *Comment. III. p. 86, 125.*

7. INFLAMMATIO INTESTINORUM.

v. *Giornale di Medicina del S. Orteschi. Venez. 1767. T. V. p. 73. Colica inflammatoria auctorum.*

Signa inflammationis (f) diatheseos phlogisticæ & colluviei biliosæ.

(d) p. 129.

(e) p. 132.

(f) p. 137.

8. INFLAMMATIO INTESTINORUM ET OMENTI.

Febris puerperarum HULME *l. c.*).

Signa supra data (*g*). Lochia colore & quantitate mutata. Colluvies biliosa. Diathesis inflammatoria.

Harum partium inflammatio illam febrim sistit, quæ partum sæpe sequitur, atque sub febris puerperarum nomine cognita est. Id quidem HULME cadaverum sectionibus probavit (*v. l. c. p. 29 seq.*), quæ semper intestinorum, nunquam autem uteri inflammationem manifestarunt. Huic morbo secundum auctorem nostrum uteri gravidæ pressio, fordidaque primarum viarum colluvies ansam præbent. Ultimæ causæ existentiam sequentibus probat. Sanguinis serum flavo gaudet colore (*p. 8*). Sæpe bilis evomitur (*p. 6*), & haud raro diarrhœa biliosa (*p. 32*). Clysteres, emetica & purgantia eximio fructu adhibentur (*p. 22, 43*). Diarrhœa tandem semper bona, plerumque critica (*p. 8, 25, 54*). Hæc indolem hujus febris biliosam satis evincunt. Neque lochiorum obstructio in causa esse potest, quum sæpe, perseverante febre, revertat, nec sanguinis evacuationes tam naturales quam artificiales morbum auferre valeant (*p. 9*). Plerumque cæterum hanc inflammationem a lactis congestione ad intestina pendere, infra probabo, *v. Remittens puerperarum*.

9. INFLAMMATIO RENUM.

Symptomata nephritidis veræ (*h*) diatheseos inflammatoriæ & colluviei biliosæ.

(*g*) *p. 137. 138.* (*h*) *p. 134.*

Febrim nephriticam haud raro biliosam esse, eique purgantia prodesse, notat SAUVAGES l. c. p. 504.

IO. INFLAMMATIO UTERI (i).

V. SAUVAGES (l. c. P. I. p. 481).

Sicut hæmorrhagiæ uteri sæpissime a colluvie biliosa pendent, sic idem de subsequenti uteri inflammatione valet.

(i) p. 235.

(2) ERYSIPELAS.

FEBRIS erysipelatoſa præ aliis a colluvie bilioſa fovetur. Quam autem omnes fere auctores eam febribus exanthematicis adnumeraverint, eorundem obſervationes ibidem allegabo, cf. Schol. p. 143.

3. RHEUMATISMUS.

Symptomata rheumatismi inflammatorii (a).
Signa colluviei bilioſæ & diatheſeos phlogiſticæ.

Hunc morbum ſæpe a colluvie impura in primis viis pendere, ex eo adparet, quod plures auctores evacuantia, ad illum tollendum, ſuaſerint (v. SYDENHAM *Opp. T. I. Ed. Gen. p. 200. Samml. für pract. Aerzte B. 2. St. 2. p. 29*). MUSGRAVE (*de arthrit. sympt. C. 12. §. 8.*) vehementem & iteratam vomitionem ſuaſit (cf. LENTIN *Memorab. &c. p. 55*). In illa colica damnoniorum, quam HUXHAMUS (*T. I. p. 364. & T. III. p. 76.*) deſcripſit, ſæpius vexabant dolores rheumatici, qui peracta vomitione ceſſabant, & ego metipſe hoc tempore penetrantiſſimum genuum rheumatismum ſymptomaticum in feбри miliari aluiductione ſubito ſuſtuli. Signa tandem colluviei ſæpe ſatis manifeſta ſunt (v. HUXHAM *T. I. p. 323*). BAGLIVI etiam (*Opp. Ed. Lugd. p. 45.*) hanc cauſam agnoſcit: „Dolores iſchii, inquit, lumborum ex infarctu congeſtione, neque pravorum crudorumque humorum, in meſenterio orti, ad gœna & ultimos digitos ſæpe pro-

(a) p. 136. ſeq.

tenduntur“. Conferantur etiam HOFFMANNI *Opp. cit. T. II. S. 2. C. 8. §. 7.* BALLON *l. c. p. 282.* SCHRÖDERI & DUGEND *diff. de arthrit. vag. §. 4, 13, 20.* SARCONE *l. c. T. I. p. 107.* SWIETEN *l. c. T. V. p. 667.* STOLL *Rat. med. P. I. p. 20, 94, 103. P. 2, p. 24, 124.* An forsan materia rheumatica ex illa sanguinis parte, quæ ad bilis secretionem e systemate venæ portarum advehitur, ortum trahat? Ita videtur, quoniam in constitutione rheumatica, molimina hæmorrhoidum rarissime defunt, & medicamenta ecphrastica sæpissime profunt.

GRANT *l. c. p. 277.* STOLL *Rat. med. P. I. p. 22.*

1. CATARRHUS VENTRICI.

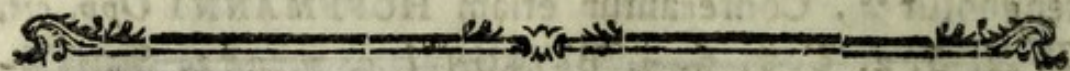
2. CATARRHUS PANCREATIS.

3. CATARRHUS COLLEICÆ GLANDULÆ.

4. CATARRHUS VESICULÆ BILIARIS.

5. CATARRHUS VESICULÆ URINARIÆ.

(β) CUM CATARRHO.

SIGNA catarrhi (a) & colluviei fordida in primis viis. Diathesis inflammatoria.

Catarrhos sæpissime & plerumque hujus indolis esse, auctorum testimoniis corroboratum legitur in MAY diff. sub SCHRÖDERI Præf. hab. de amplitudine generis februm biliosarum. §. 12. & RAHN diff. cit. §. 19. cf. GRANT l. c. p. 477. STOLL Rat. med. P. I. p. 22. P. 2. p. 6.

I. CATARRHUS NARIUM.

v. HUXHAM l. c. T. I. p. 102, 153.

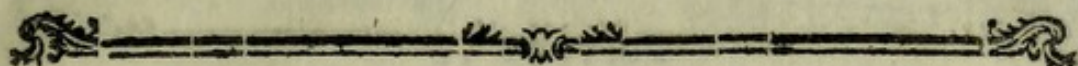
Signa colluviei feri in glandulis oris (b), & bilis in primis viis. Diathesis inflammatoria.

2. CATARRHUS PULMONUM.

Peripneumonia catarrhalis SAUVAGES (l. c. p. 498). *Peripneumonia notha* SYDENHAMI (l. c. Ed. Gen. P. I. p. 168). *Febris catarrhalis epidemica* HUXHAMI (l. c. T. I. p. 103). GRIMM von der Epidemie zu Eisenach p. 119.

Signa colluviei feri in pulmonibus (c) & bilis in primis viis. Diathesis inflammatoria.

(a) p. 140. (b) p. 141. (c) l. c.

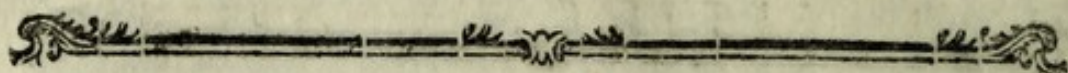
(2) CUM DYSENTERIA.

SYMP TOMATA dysenteriae, & signa colluviei biliosae. Diathesis inflammatoria. Alvus biliosa, minus cruenta.

Eximio fructu SYDENHAMUS in dysenteria curanda methodum antiphlogisticam evacuantibus conciliavit, v. Opp. Ed. Lugd. p. 183. cf. ZIMMERMANN *von der Ruhr &c.* p. 326, 385. Sic etiam PRINGLIUS prae-
cipue vernali tempore indolem inflammatoriam biliosam dysenteriae deprehendit, quamvis bilem pro causa haud affumit, id quod tamen ex curationis ratione veritati haud absimile esse videtur, quamvis tota causae materialis sparta haud fungatur (v. l. c. p. 257, 259). Ob phlogisticam constitutionem rhabarbara etiam non prodest, sed pulpa tamarindorum, & Cremor Tartari hic majori fructu adhibentur, cf. GRANT l. c. p. 319.

(8) CUM EXANTEMATIBUS.

AGNOSCUNT nonnulla exanthemata peculiare suum contagium, quod sub omni corporis & aëris conditione ea producit, nec proprie ab alia causa pendent. In indole tamen eorundem modificanda aliæ morbosæ conditiones symbolam conferre valent, ideoque sedulo attendendæ sunt. Id quidem ex supra generatim propositis, atque ex observatione infra in medium proferendæ de colluvie biliosa peculiariter constabit. Alia autem dantur exanthemata, quæ haud raro omnem originem ex tali acrimonia biliosa trahere videntur. Præsentia saltem hujus colluviei, & fructus, qui ex ejusdem evacuatione morbo adferuntur, nullam aliam conclusionem admittunt. Hujus indolis ea plerumque exanthemata esse solent, quæ morbo symptomatice accedunt, quamvis ex toto negari nequeat, etiam hujusmodi exanthemata critica esse posse. Tunc autem omnem morbosam materiem simul ad cutim deposuerunt, nec purgantibus revocanda sunt (v. GLASS. l. c. p. 202). Ubi tamen exanthemata symptomatica, signa colluviei biliosæ, nullaque peculiaris contagii suspicio, secure non solum sed etiam necessarie evacuantium ope removenda sunt, ac eruptio eorundem prohibenda est. Agnoverunt hanc exanthematum conditionem varii auctores, & verba nonnulla medici magni nominis hic inferere licet: „ Illud, ait van SWIETEN, quod pruritus & exanthemata facit, quandoque in ventriculo & circa præcordia hæret, atque hoc excusso statim evanescunt“. v. Comment. II. p. 399. cf. GLASS. l. c. Ed. BALDING, p. 98.

I. PESTIS.

Symptomata Pestis (a). Signa colluviei biliosæ & diatheseos phlogisticæ.

Pestis febrim sæpe hujus indolis esse observarunt FORESTUS l. c. L. 6. obs. 12. CHENOT l. c. p. 63, 146. SCHREIBER l. c. p. 15. ait: „Bilis est ille liquor humanus, cui character pestilens omnium profundissime impressus est“. Idem auctor l. c. p. 13. in cadaveribus eorum, quos pestis jugulavit, vesiculam felleam semper bile fluida flavescente repletissimam vidit. Et maximam tandem vomitoriorum utilitatem (*in obs. 21. p. 20.*) expertus est cf. SAMOILOVITZ l. c. qui semper morbo incipiente vomitoria optimo cum successu dedit.

2. VARIOLÆ (b).

V. HUXHAM (*l. c. T. II. p. 121, 127*). SCHROEDERI & FELLINGER *diff. de Variol. distributione Goett. 1770. p. 33 seq.* STOLL *l. c. P. 2. p. 52.*

Dolores lumborum & intestinorum ante eruptionem (c). Eruptio difficilior (d). Pu-

(a) p. 146.

(b) p. 148.

(c) Hæc symptomata COTUNNIUS præsertim observavit, ubi infectio per salivam facta est, quæ nunc vitiosa humores gastricos & inter hos bilem simul afficit, v. de sedib. Variol. p. 210.

(d) HOFFMANNUS observasse refert, quod semel, dato emetico, magna glutinis viridis copia de je cta, ac tunc e

stulæ confluentes (e). Facile diarrhœa consequitur.

3. MORBILLI (f).

v. SYDENHAM *l. c. p. 32.* MORTON *Pyret. de Febr. infl. C. 3. p. 12.* TISSOT *Avis au peuple §. 222, 252.* ROSEN *l. c. p. 223.* QUARIN *l. c. p. 103.* MAY *diff. de amplit. gen. Febr. bil. p. 51.* FELLINGER *diff. de Variol. distr. p. 13 seq.* GRANT *l. c. p. 375.* STOLL *l. c. P. 2. p. 52.*

Eruptio retardans, vomitu & diarrhœa prægræssis. Signa colluviei biliosæ.

4. FEBRIS SCARLATINA.

v. PLENCIZ *l. c. p. 163. §. 71.* ROSEN *l. c. p. 419.* LENTIN *momorab. &c. p. 32 seq.* STOLL *l. c. P. 3. p. 5.*

ruptio libera facta sit, quæ antea nimis retardabat, v. Opp. T. II. S. 1. C. 8. p. 63. & p. 66. obs. IV. Sic etiam COTUNNIUS hoc in casu purgantia eruptionem promoveri adnotat *l. c. p. 212. seq. cf. v. SWIETEN l. c. T. V. p. 77.*

(e) Supra jam adnotavi ex hac externa variolarum facie haud temere conclusionem ad eandem indolem ducendam esse. Videtur tamen, pustulas confluentes in febribus biliosis reliquis frequentiores esse. v. SCHRÖDERI & FELLINGER *diff. de variolar. distribut. &c. p. 11.*

(f) p. 169.

Symptomata hujus febris (a) & colluviei biliosæ.

Vidi anno 1773. in infantibus scarlatinam febrim, magna saburræ primarum viarum copia conjunctam, quam nonnunquam etiam tumor ille leucophlegmaticus secutus est, quem PLENCIZ ad propria hujus morbi symptomata numerat, quamvis eundem tumorem sub febris miliaris ejusdem indolis decremento observaverim, nec inde exclusive ad hunc morbum pertinere videatur.

5. FEBRIS URTICATA.

v. *Recueil periodique T. X.*

Signa hujus febris (b) & colluviei biliosæ.

6. ESSERA.

Signa hujus febris (c) & colluviei biliosæ.

Interdum hæc exanthemata febres biliosas antecedere adnotat VOGEL in Præl. p. 114.

7. FEBRIS ERYSIPELATOŒA.

v. FORESTUS l. c. L. 5. Obs. 22. in schol. ejusdemque *Observ. chirurg. P. I. L. 2. Obs. 1.* GALENUS *method. med. L. XIV. C. I. de symptom. caus.* L. 3. C. 2. l. de purgant. med. fac.

(a) p. 172. (b) l. c. (c) p. 173.

C. 5. SYDENHAM *Opp.* C. 6. FREIND *Comment. sept. libr.* HIPPOCR. p. 50. *Opp. Ed. Paris.* 1735. MEAD *monit. & præcept. med.* p. 17. BIANCHI *hist. hep.* T. I. p. 432. HUXHAM T. I. p. 313. *Recueil periodique* T. VII. p. 55. TISSOT *Avis au peuple* Ch. 19. §. 278 & *diss. de febr. bil. laus.* *Opp.* T. I. p. 125. SCHRÖDERI & de ZIEGLER *diss. de febr. erysipelat.* §. 7. BROCKLESBY *l. c. vers. germ.* p. 91 *seq.* QUARIN *l. c.* p. 110.

Symptomata erysipelatis (a) & colluviei biliosæ. Pustulæ lymphæ flavae turgidæ.

Ex omnibus his auctoribus constat, hanc febrim plerumque biliosæ indolis esse. Curationis & suppurationis rationes id nempe probant. Neglectis enim evacuantibus inflammatio facillime in suppurationem, laudabile pus haud præbentem, abit.

8. FEBRIS MILIARIS (b).

Eruptio incerta, haud critica. Signa colluviei biliosæ.

Hanc febrim sæpe in puerperis a sordibus primarum viarum oriri adfirmat HOFFMANNUS, v. *Opp.* T. II. S. I. C. 3. Obs. 5. Purgantia & emetica ante eruptionem ad ea neque prohibendam utilia observavit ALLIONI *l. c.* p. 143. cf. SYDENHAM de nov. febr. ingress. *Op.* Ed. Gen.

(a) p. 143. (b) p. 174.

Ed. Gen. p. 356. van SWIETEN T. II. p. 398. GLASS, l. c. Ed. holl. p. 126. ZIMMERMANN von der Ruhr p. 26, 63, 458. Recueil periodique T. VII. p. 78. SAUVAGES Ed. in 4to. p. 436. SCHULZE von SCHULZENHEIM l. c. p. 15. QUARIN l. c. p. 77. Anno præterito hic Berolini febres miliaris grassabantur, ubi colluvies biliosa manifesta non erat, ubi tamen laxantia profuerant, & quando natura statim sub primis diebus alvum frequentem movebat, eruptio miliaris non sequebatur, & febris longe mitiorem decursum observabat. VIOLANTE (de variolis & morbillis p. 136.) sæpe observavit, in variolarum morbo, pustulis jam exsiccatis miliaria erupisse, si quantitas fœcum in intestinis diu hæserit, quo in tempore educta exanthemata non adparuerunt, aut illis jam præsentibus, alvi evacuatione evanuerunt. Bilem in causa esse etiam confirmat DAMILANO *Abhandlung über den Friesel im Piemontesischen*. Goett. 1782. p. 19. In puerperio hæc bilis, irritando, lactis secretionem impedire potest, unde ad sanguinem redit, & sub miliarium prophasi expellitur. Ultimo denique verba neoterici observatoris in medium proferre liceat: Solvitur „ait BRÜNING, Purpura alvi „ fluxu & quidem tutissime. Observata me numerosa „ docuerunt, sæpius, quam quidem creditur, purpuræ „ matricis in primis viis earumque diversoriis hæere; „ quibus exturbatis, morbus hic, velut incantamento „ profligatus, filet sæpe totus“. Constit. epid. essend. præfat.

9. FEBRIS APHTHOSA .

Hujus febris facies (a) cum colluvie biliosa.

(a) p. 178.

Aphthæ febriles adultis consuetæ sunt, & SAUVAGES monente, phlebotomia & catharsi removentur v. l. c. p. 458. STOLL l. c. P. 3. p. 6.

10. FEBRIS PETECHIALIS.

Febris petechizans Germanorum. Purpura symptomatica SAUVAGES l. c. p. 448. v. Præf. ad vers. germ. Brocklesby von Feldkrankheiten.

Petechiæ (b) cum colluvie biliosa.

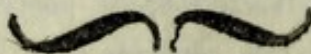
Hic petechiæ plerumque ex neglecto evacuantium usu accedunt, & eam tunc speciem sistunt, de qua HAENII dicta valent, quod nempe pravæ curationi ortum debeant. Petechiæ hujus indolis etiam observavit LUDWIG, v. Advers. V. I. P. I. p. 23. Not.

11. FEBRIS BULLOSA.

v. FINCKE *de morb. bil. anom.* 1780. p. 111.
Pemphigus (c) cum colluvie biliosa.

(b) p. 179.

(c) p. 178.

GENUS SECUNDUM REMITTENTIUM
GASTRICARUM .

FEBRIS BILIOSA PUTRIDA .

PUTRIDA effluvia tempore humido & calido huic feбри ansam præbent (a). Signa bilis putridæ in primis viis hærentis, & diatheseos sanguinis putridæ (b). Aestus simplicibus putridis acrior (c).

Hæmorrhagiæ in hisce febribus frequenter occurrunt, & bilis in iis excitandis magna vi prædita esse videtur, v. HILLARY l. c. p. 151. ROSEN l. c. p. 448. Differentia iterum inter has febres animadvertitur, quæ in praxi non est negligenda. Oritur hæc febris haud raro ex causa epidemica, qua uno eodemque tempore tam primæ quam secundæ viæ inficiuntur, ita ut omnia mox ad putredinem ruant. Hic pertinebunt febris hungarica (v. PRINGLE l. c. p. 187.) & pestis, quam THUCYDIDES descripsit (v. *Traité de la peste* p. 16). Hujus speciei febres magna nervorum affectione inci-

(a) v. PRINGLE l. c. p. 83, 85, 324. HUXHAM l. c. T. I. p. 66. HILLARY Observations on the changes of the air and the epidemical diseases in the Island of Barbados. London 1759. p. 147. LIND von den Krankheiten der Europæer in heißen Climates p. 226. MOULTRIE diff. de febr. malign. americ. Ed. BALDING. p. 6. seq. BRÜNING l. c. p. 5. LUDWIG Advers. V. I. P. I. p. 32. Londn. Bemerk. T. 4. p. 132, 267.

(b) p. 181.

(c) v. SARCONE l. c. T. II. p. 105, 109.

dunt, eadem forte ex ratione, quam supra (p. 289.) de contagii effectu proposui. Et hæ quidem illæ febres sunt, ubi colluviei biliosæ signa in febris initio manifesta non sunt, sed feбри durante obviam prodeunt, ideoque etiam bilem a feбри generatam esse, dicitur, quamvis maxima gaudeat probabilitate, contagium primo bilem inficere, quæ tunc, humoribus affimilata, iis infectionem conciliat (v. p. 224. seq.). MOULTRIE *diff. de febr. malign. americ. Ed. BALDING. p. 22. seq.*

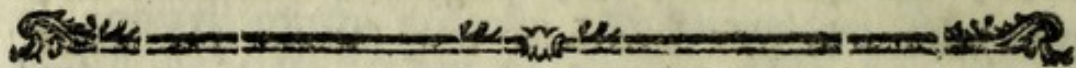
Alia autem hujus febris conditio est illa, ubi sanguis tantum ex bilis putrefactione, & hujus cum sanguine commixtione simul depravatur, quorsum pertinet febris biliosa TISSOTI. Hic quidem colluvies biliosa statim adparet, & pro vera stat causa materiali.

Iterum tandem quoque hic stadium illud, quo vires a nimia debilitate systematis nervosi labascunt (v. HILLARY *l. c. p. 249.*), ab illo, quo vires tantum ex colluviei turgescencia opprimuntur, discernendum est, quod prius quidem, veluti supra monui, februm nervosarum numero accensendum est (v. p. 225. seq.). Sic enim curationis exindeque distinctionis rationes jubent, quum hic evacuantia locum non habeant, & vires prorsus demum exhauriantur, quæ altero in passu, evacuantibus intenduntur.

Quod quidem generatim ad curationem attinet, evacuantibus & antiputredinosis absolvitur. Neque magna, evacuantium ratione, pro modo data febris putridæ biliosæ differentia, diversitas est. Sub omni enim febris conditione colluvies turgescens expellenda est. Hæc quidem turgescencia in febribus contagiosis magis in earundem decremento, in aliis autem plerumque sub initio deprehenditur. Hinc in prioribus leniter laxantibus colluvies e sanguine ad intestina determinanda &

Soluta, vel quod idem est, turgescens reddenda est, quum altero in casu hæc bilis turgescencia plerumque ab ipsa natura perficiatur, quæ hic non ita debilitata fuit. Sub omni autem febris conditione evacuantibus incipiendum est. Quamvis enim hæc febres, rationali curatione instituta, sudore & urina demum ad finem perducantur, in vigore tamen, si impuritates nondum ejectæ sunt, sudores nunquam profunt, sed prorsus demum humores corrumpunt (v. ZIMMEKMANN *von der Ruhr* p. 24. STRACK *l. c.* p. 149. LUDWIG *l. c.* p. 58. QUARIN *l. c.* p. 62). Expurgata tamen colluvie, medicamenta antiputredinosa hanc ultimam judicationem optime perficiunt.

De reliquis medicamentis idem valet, quod supra de curanda febre putrida simplici adnotavi (v. p. 184. seq.). Acida mineralia hic in initio non profunt, quoniam alvum adstrictiorem reddunt, nisi forsan sudores symptomaticos mitigare velis, cui proposito optime respondent (v. GRANT *l. c.* p. 329, 339). Quodsi propter nimiam ventriculi irritabilitatem medicamenta per vomitus reddantur, intestina tamen ob spasticam constrictionem colluviem expurgare nequeant, & clysmata locum, quo residet, attingere non possunt, vesicatoria optimum præstant officium, dum spasmum solvunt & intestina ad contractionem disponunt. Siquando ex nimia primarum viarum debilitate nova semper colluvies gignitur, decoctum corticis peruviani propinari potest, qui simul antiseptici medicamenti virtute præditus est. Venæ sectio denique hic æque exitiosa est, præcipue iis febribus, quæ a contagio pendent & tempestate calida grassantur (v. SCHRÖDERI & JUNGSCULTZ *diff. de V. S. caut. in febr. inst.* §. 11. seq. cf. LUDWIG *l. c.* p. 51. Lond. *Bemerk. T. 4.* p. 128. CLARKE *Beob.* p. 90).

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*).

1. *M*ARSH fever PRINGLI (*l. c.* p. 173).
Febris putrida HUXHAMI (*l. c.* T. I. p. 234,
 268, 318, 327, 352 & T. II. p. 94) cf.
 WINTRINGHAM *l. c.* p. 212. *Amphimerina*
hungarica SAUVAGES (*l. c.* T. I. p. 327).
 CLARK *Beobacht.* p. 81.

Plerique auctores hanc febrim putridam biliosam cum
 simplici putrida confuderunt, quæ tamen natura & cu-
 rationis ratione maxime ab invicem recedunt.

2. *Yellow fever* HILLARY (*l. c.* p. 143).
Febris flava putrida BRUCE (v. LIND *l. c.*
 p. 225). *Febris maligna biliosa Americæ*
 MOULTRIE (v. *diff. cit.* p. 3). *Vomito pretto*
 HISPANORUM. *Maladie de Siam vel Fievre de*
Mattelotte GALLORUM. *Typhus icterodes* SAU-
 VAGES T. 2. Cl. 2. Ord. 4. *Febris Indiæ*
occidentalis flava maligna MAKITTRICK v.
Sylog. select. opusc. med. pract. a BALDING
 edit. *Biffet Vers.* p. 17.

(*) p. 105.

Febris acutissima. Ardor magnus oculorum. Anxietas prægravis. Summa debilitas. Vomitus immanis, assiduus bilis nigricantis. Tensio hypochondriorum pressione dolens. Univerſa cutis flavedo. Hæmorrhagiæ. Et nunc vel cutis humida & crisis, vel coma & mors.

Hanc febrim bilioſam putridam eſſe, ideoque hic pertinere, ex obſervatione auctorum memoratorum conſtat. Gradu tantum a præcedenti differt. Hinc etiam curationis ratione ab eo quodammodo recedit. Emetica enim & fortiora purgantia hic locum non habent, quoniam ob maximam materie acridinem inflammationes ventriculi & inteſtinorum facillime ſequuntur. Conveniunt ſub morbi initio fructus tamarindorum, cryſtalli tartari aliaque laxantia antiphlogiſtica, clyſmata blanda & diluentia, antiſpaſmodica, emollientia, & balnea tepida quæ ſenſim & ſine ulla vehementia materiem ſolvere, corrigere & extricare valent (v. LIND l. c. MOULTRIE l. c. p. 18). MAKITTRICK quidem ex variis argumentis, hanc febrim bilioſæ naturæ eſſe negat. Lingua enim rariffime ſordida eſt. Per vomitum niſi meræ bilis quoddam ejicitur. Caret illa debilitas quæ depravationi primarum viarum anſam præbet, dum ſaniffimæ atque ſenſiles conſtitutiones hoc feбри corripiuntur. In cadaveribus sæpe nullum bilis vitium viſum eſt, ſicut reliqua viſcera abdominalia in ſtatu ſano erant (cf. *Samml. für Aerzte B. 2. St. 4. p. 23*). Attamen curationis ratio, hanc febrim vere bilioſam eſſe, evincit, eo tamen discrimine, quod ſuper jam adnotavi p. 254.

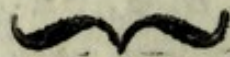

(B) COMPLICATÆ (*).

(a) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

INFLAMMATIONES, quæ in his febris occurrunt, satis diversæ conditionis sunt. Nonnunquam enim in febris initio vera phlegmone adfuit, quæ quidem, mutata febris natura, etiam indolem suam exuit, attamen ortum suum haud prorsus denegat. Alia vice inflammatio hic a bile magis pendet, & haud raro a putredine. Nonnunquam omnes hæ circumstantiæ convenire videntur, ad inflammationem constituendam. Hæc quidem differentia in curatione magnam attentionem haud meretur, quum semper ad febris ipsius naturam respicere debeamus. Neque hinc inde distinctio formanda, Cæteroquin harum febrium inflammationes, ob humorum putridam conditionem, facillime in gangrænam transeunt. Sic etiam bilis, putredine acrior adhuc redita, partes, quas tangit, facile erodit, & ad gangrænescentiam disponit. Hinc sæpe gangræna deprehenditur, nullis manifestis inflammationis stadii signis prægressis, cf. WIENHOLT diff. cit. de inflamma. occult.

[(*) v. p. 107.

I. INFLAMMATIO PHARINGIS.

ANGINA maligna HUXHAMI (*l. c. T. III. p. 92*). *Ulcerated sore throat* GRANT (*l. c. p. 549*).

Signa putredinis (a) colluviei biliosæ & inflammationis faucium (b).

Vomitoria hoc in morbo cum fructu adhibuit HUXHAM (*l. c. p. 222.*) de quorum utilitate etiam cf. D'ARLUC (*Recueil periodique T. VII. p. 62*). Etiam in progressu morbi lenia cathartica profuerunt (v. HUXHAM *l. c. p. 225*). Hinc summo jure talis anginæ malignæ conditio ad genus nostrum pertinet. Ejusdem indolis quoque FOTHERGILL (*l. c. p. 32.*) & TISSOT illam observarunt (v. *Avis au peuple p. 246*).

2. INFLAMMATIO PLEURÆ.

v. SCHRÖDERI & HOFFMANNI *diff. cit. de Pleur. sic. diff. p. 9.*

Symptomata pleuritidis (c). Signa putredinis & colluviei biliosæ.

(a) p. 181.

(b) p. 119.

(c) p. 122.

3. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

V. FORESTUS *l. c. L. 16. obs. 28, 35.*
Pleuritis putrida SAUVAGES l. c. p. 471. Pleu-
resie maligne TISSOT seconde lettre sur l'épi-
démie cour. p. 21. Medical Essays of Edin-
burgh P. I. V. 5. p. 32. CLEGHORN on the
epid. diseas. in Minorc. p. 245. pleuroperip-
neumoniam descripsit, quæ initio biliosa erat
inflammatoria, postea autem ad biliosæ pu-
tridæ febris indolem propendebat.

Signa pleuroperipneumonix (d), putredinis
 & colluviei biliosæ.

4. INFLAMMATIO PULMONUM.

Peripneumonia typhodes SAUVAGES l. c.
p. 497. cf. HUXHAM l. c. T. I. p. 333. CLEG-
HORN l. c.

Signa peripneumonix (e), putredinis & col-
 luviei biliosæ.

5. INFLAMMATIO HEPATIS.

V. WIENHOLT *diff. de infl. occult. p. 16.*
seq. MOULTRIE diff. cit. p. 6.

(d) p. 133. (e) p. 129.

Signa hepatitis in parte concava (f), putredinis & colluviei biliosæ.

6. INFLAMMATIO VENTRICULI.

v. MOULTRIE *diff. cit. p. 6.*

Signa inflammationis ventriculi (g), putredinis & colluviei biliosæ.

7. INFLAMMATIO INTESTINORUM.

v. MOULTRIE *diff. cit. p. 6.*

Signa enteritidis (h) colluviei biliosæ & diatheseos putridæ.

8. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis typhodes SAUVAGES l.c. T. I. p. 481

Signa metritidis (i), colluviei biliosæ & putredinis.

---

(2) RHEUMATISMUS.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 272.*

(f) p. 133.

(g) p. 136.

(h) p. 137.

(i) p. 135.

Signa rheumatismi (k), putredinis & colluviei biliosæ.

(β) CUM CATARRHO.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 272, 312, 313, 316.*

Signa catarrhi (l), putredinis & colluviei biliosæ.

(γ) CUM DYSENTERIA.

Febris dysenterica putrida ZIMMERMANNI (*von der Ruhr p. 10, 369*). *Dysenteria bilioso-contagiosa* DEGNERI (*v. Histor. med. de dysent. &c. §. 29*). GRANT (*l. c. p. 315*).

Symptomata dysentericæ (m), putredinis & colluviei biliosæ.

An hic clysmata aëris fixi conveniunt (v. PERCIVALI *Samml. für pract. Aerzte B. 2. St. 2. p. 97*), haud credo, quoniam experientia me docuit, aërem fixum alvum & hæmorrhoidalem fluxum movere.

(k) p. 144.

(l) p. 149.

(m) p. 152.

(8) CUM EXANTHEMATIBUS (a) .

1. PESTIS .

v. CHENOT *l. c. p. 64.* SCHREIBER *l. c. p. 20 seq.*

Characteres pestis (b), colluviei biliosæ & humorum putredinis .

2. VARIOLÆ .

v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 134.* CLEGHORN *l. c. p. 276.* GRANT *l. c. p. 292.*

Differunt ab illis cum simplici putrida febris conjunctis, quod quidem suppurent, sed petechiis commixtæ sint .

3. MORBILLI .

v. QUARIN *l. c. p. 103.* WATSON *Lond. Bemerk. T. 4. p. 112.*

Phænomena febris morbillosæ (c) . Signa colluviei biliosæ & diatheseos putridæ .

4. FEBRIS SCARLATINA .

v. BRÜNING *l. c. p. 28.*

(a) p. 156.

(b) p. 157.

(c) p. 169.

Characteres hujus febris (*d*). Phænomena putredinis. Signa colluviei biliosæ.

5. FEBRIS ERYSIPELATOZA.

v. VANDERMONDE *Journal de Médecine* T. X. p. 449. & T. XII. p. 354. GRANT *l. c.* p. 6, 492.

Signa erysipelatis (*e*), colluviei biliosæ & putredinis.

6. FEBRIS MILIARIS.

v. GLASS. *l. c.* p. 98. BRÜNING *l. c.* LUDWIG *Adv. T. I. P. I.* p. 39.

Signa hujus exanthematis (*f*), putridæ dissolutionis & colluviei biliosæ.

Hic miliaria nunquam fere critica sunt. Anxietatem quidem quodammodo tollunt, sed febrim minime.

7. FEBRIS PETECHIALIS.

Febris nautica HUXHAMI *l. c.* T. I. p. 234. *Gaol fever.* BROCKLESBY *l. c.* p. 205. *vel vers. germ.* p. 134 GLASS. *l. c.* p. 110. LUDWIG *l. c.* p. 38. STRACK *l. c.* C. 6,7. p. 133 *seq.*

Maculæ cutis (*g*) cum signis colluviei biliosæ & putredinis.

(*d*) p. 172. (*e*) p. 173. (*f*) p. 174. (*g*) p. 179.

Adfirmat STRACK l. c. p. III. semper colluviem sordium putridarum in primis viis & quidem in intestinis hæerere, atque has maculas semper ad purgationem indicare. Supra tamen jam monui, hoc pro axiomatico pratico nondum stabiliri posse, nisi pluribus observationibus corroboratum sit. Plerumque tamen saltem hujus indolis esse, experientia omnino docet. Describitur in Hist. morb. Uratisl. Ao. 1699, 1700, 1701. p. 3. seq. febris petechialis, quæ hujus erat naturæ. Dolor erat in scrobiculo cordis, linguaque squalida; & ii, quibus alvus adstricta erat, intensioribus symptomatibus infestabantur. Nonnullis vero alvus in fluxum concitata erat, ac excrementa copiosa & fœtida varii coloris rejiciebantur, & in his symptomata mitiora erant, per totum morbi cursum. Hinc purgantia maximam præstabant utilitatem, v. p. 9, 10. Ejusdem quoque indolis erat epidemia, nuper in Germania grassata, de quibus v. scripta neotericorum & Præf. ad vers. BROCKLESBY.

8. FEBRIS APHTHOSA.

v. HUXHAM l. c. T. I. p. 313. GRANT l. c. p. 323.

Aphthæ (*h*). Diathesis putrida. Colluvies biliosa.

Hic nonnumquam criticæ sunt.

(*b*) p. 178.

GENUS TERTIUM REMITTENTIUM
GASTRICARUM.

FEBRIS CUM COLLUVIE PITUITÆ
IN PRIMIS VIIS.

CONSTITUTIO aëris frigida & humida (*a*). Mala atque insana diæta sordidumque vitæ regimen (*b*). Alimentorum inopia atque inedia (*c*). Lingua glutinosa substantia alba, quasi lardo obducta (*d*). Nonnunquam os & fauces hac sorditie mucosa obducuntur (*e*). Sanguis glutinosa crusta obtectus (*f*), ex lamellis, humiditatem serosam continentibus, constans (*g*), nec flammam facile concipiens (*h*). Cruor
disso-

(*a*) v. GLASS. l. c. p. 94. Constitutio pituitosa inflammatoriam sequitur, atque putridæ præcedit, hinc inde transitum ab inflammatorio ad putridum statum facit. v. GRANT l. c. p. 172.

(*b*) SARCONE l. c. T. II. p. 10.

(*c*) l. c. p. 39.

(*d*) l. c. p. 100.

(*e*) l. c. p. 126, 150, 170.

(*f*) l. c. p. 155.

(*g*) l. c. p. 194.

(*h*) l. c. p. 94, 99.

dissolutus (i). Febris lenta, cum pulsu debili, intermittente (k). Urina tenuis limpida (l).

Hoc febrium genus, hucusque plerumque neglectum, vel saltim cum biliosis confusum, hodie observatione & genio practico plus simplici vice allegati SARCONE nobis delineatum est. Et quidem ab omnibus aliis natura sua differre, ex hac ejusdem descriptione adparet. Memorata sanguinis glutinosa conditio haud raro cum diathesi phlogistica confunditur, a qua tamen maxime recedit. Ipsa enim sanguinis facies, quæ semper dissolutionis quemdam gradum exhibebat, præcipue tamen ipsius morbi therapia hujus conditionis glutinosæ differentiam manifeste declarant. Maxima etiam arridet probabilitate, hanc colluviam haud proprie in primis viis genitam, sed ibi e sanguine depositam esse (v. GRANT *l. c. p. 184*). Febris porro vehementia illa non adoritur, qua febres veræ inflammatoriæ indolis incidunt (v. SARCONE *l. c. T. II. p. 190*). Neque methodus antiphlogistica ei par est (*l. c. T. III. p. 192, 224*). Sic porro colluviei pituitosæ signa sæpe pro biliosæ symptomatibus habentur, quamvis iterum pathognomonica bilis vitiatæ signa desint, nec effectus respondeant (v. *l. c. T. II. p. 152*). Methodus e contrario huic feбри medendi gluten illud, ejusdemque rationem, qua morbi causam constitit, manifestavit. Prima enim indicatio hujus colluviei in primis viis expurgatio est, qua aperte in sensus cadit (v. *l. c. T. II. p. 241. T. III. p. 70, 186, 215*). Sic etiam vesicatoria substantiam

(i) *l. c. p. 105, 128, 170.*

(k) *l. c. p. 195.*

(l) *l. c. p. 158, 195.*

glutinofam separarunt (*l. c. T. II. p. 163, 172.*), & cadaverum tandem sectione, intestina hoc glutine obducta videbantur (*l. c. p. 141*). Ex omnibus his, quæ apud sagacissimum epidemix neapolitanæ observatorem pluribus legi possunt, naturalis differentia hujus febrium generis satis constat. Ab hac febre proxime absunt, quas GLASSIUS descripsit, & HUXHAMO præeunte pro febribus nervosis tradit. Et quidem gradu tantum ab iis, a SARCONE descriptis, differre, ex curationis ratione lucide adparet. Obtinet quidem nonnunquam in febribus nervosis colluvies pituitæ, sed tanta copia non adest, ut omnem causæ ambitum comprehendere videretur. Ubi enim curationis cardo in hac colluvie expurganda versatur, febris nervosa dici nequit, veluti infra pluribus constabit, sed peculiare genus constituit, magis ex systematis nervosi oppressione quam ex ejusdem debilitate & sensibilitate ortum ducens. Raro etiam eo in gradu occurrit, quo in Italia grassata est. Est enim hic in eadem ratione, uti febris flava americana inter biliosas putridas. Neque pituita ea acrimonia, qua bilis gaudet, prædita est, hinc humores haud æque facile dissolvit, nec putredo, nisi summum morbi gradum sequitur. Ubi inedia, & alimentorum prava conditio vel inopia in causa non fuit, hæc humorum dissolutio, haud saltim eo in gradu, quem SARCONE vidit, non adest.

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*).

FEBRIS glutinosa gastrica absque affectione locali SARCONE (l. c. T. III. p. 182), v. GLASS. l. c. Ed. BALDING p. 94, 102, 113.

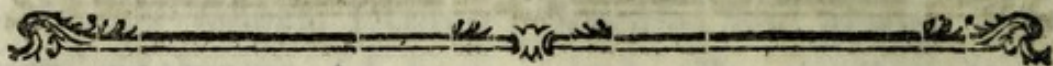
(B) COMPLICATÆ.

(a) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

INFLAMMATIONES his febris supervenientes semper staseos putridæ indolem præ se ferebant, & facillime in gangrænam transibant, hinc eodem medicandi modo iis occurrendum est, cf. Schol. ad inflamm. putr. p. 200. Neque alias facile, nisi in summo hujus febris gradu adparent, quoniam a putredine ortum ducunt, hæc tamen mitiori in statu tam manifeste haud apprehenditur. Quum autem certitudine negari nequeat, pituitæ congestionem ad loca adfecta simul in causa fuisse, hinc eas, tanquam species febrium pituitosarum, inferere volui. An humorum putredo causa inflammationum prædisponens; pituita autem, occasionalis? Sic videtur; inflammationes enim non prius nisi dissoluto sanguine adparuerunt, hinc forte pituitæ quædam copia haud solvitur, & ad loca deponitur, ubi postea inflammationis speciem producit.

(*) p. 105.

1. INFLAMMATIO PHARINGIS.

v. SARCONE *l. c. T. III. p. 221.*

Symptomata anginæ putridæ (*a*). Colluvies pituitosa.

2. INFLAMMATIO PULMONUM.

v. SARCONE *l. c. T. III. p. 180.*

Prophasis peripneumoniarum inflammatoriarum (*b*).
Colluvies pituitosa.

3. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. SARCONE *l. c. p. 180, 232.*

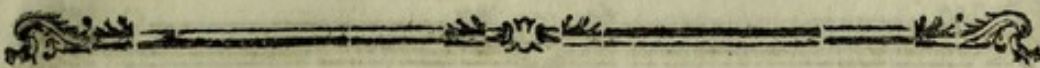
Characteres hepatitidis (*c*). Colluvies pituitosa.

4. INFLAMMATIO VENTRICULI.

v. SARCONE *l. c. p. 180, 231.*

Signa gastritidis (*d*). Colluvies pituitosa.

(*a*) p. 118. (*b*) p. 128. (*c*) p. 130. seq. (*d*) p. 135.

(β) CUM CATARRHO.

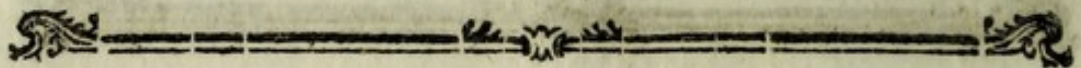
I. CATARRHUS PULMONUM.

PERIPNEUMONIA spuria atrabilaria GRANT
l. c. p. 437.

Constitutio pituitosa. Pulsus parvus, mollis. Plenitudo capitis. Orthopnoea & raucedo. Tussis sicca. Excretio denique pituitæ initio albæ & tenacis, postea mollis & flavæ.

Hæc peripneumonix nothæ conditio ea esse videtur, quæ omnibus reliquis inter catarrhos supra (p. 246, 298, 234) memoratos frequentior occurrit. Quamvis enim materia catarrhalis atque colluvies nostra pituitosa quodammodo convenire videantur, tamen causæ, quæ peripneumonix nothæ prægredi solent, magis huic colluviei, quam stasi catarrhali ansam præbere valent. Sicut enim peripneumonia notha haud facile subito atque catarrhorum more contrahitur, sic hæc colluvies pituitosa minus ex mera perspiratione suppressa aliisque acutarum febrium causis, quam potius lente coacervatur. Attamen materies catarrhalis simul complicata esse potest, at quoniam ei proxime accedit, hunc locum de jure præ aliis sibi vindicare affectio memorata videtur.

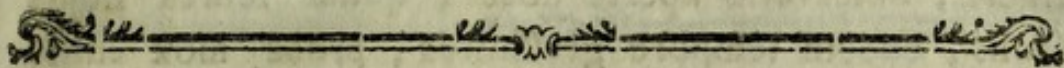
(2) CUM DYSENTERIA.

V. SARCONE *l. c.*

Signa dysenteriae (a). Colluvies pituitosa.

Quamvis dubitare liceat, num pituita illa, quæ tanta sæpe copia fluxu dysenterico excernitur, magis ad morbi causas, quam ad ejusdem effectus numerari debeat, nec omnino semper promovenda sit, tamen nonnunquam nulla alia materies morbosa deprehenditur, atque magno levamine quandoque per vomitum ejicitur. Hinc illam, sub hac conditione, febribus pituitosis accensendam esse, autumo. Nec obstat, quod huic pituitæ excretioni adstringentia nonnunquam profint, testante VOGELIO (*l. c. p. 248*). Præter enim peculiarem corporis conditionem, quæ adesse debet, si hanc medelæ rationem fructu sequi velimus, qua ipsa natura apta redditur ad illam purgationem suscipiendam, cujus munus alias purgantibus perficitur, etiam nil aliud inde sequi videtur, quam vis medicamentorum roborantium, qua causæ materialis ulteriorem genesin perhibent. Ut enim febribus biliosis americanis evacuantiæ raro conveniunt, partium ad inflammationem proclivitatatis ratione (*v. p. 257*), sic diu jam dysenteria protracta, evacuantiæ noxas inferre possunt, dum irritabilitatem, nimis jam intestinis conciliatam, adaugeant. Sicut autem in casu priori febris natura nihilominus cum biliosis convenit, sic etiam dysenteriae causa materialis semper eadem est, quamvis sub certa conditione evacuantiæ noceant.

(a) p. 152.

(8) CUM EXANTHEMATIBUS (a).

I. MILIARIA.

CHARACTERES exanthematum miliarium (b).

Colluvies pituitosa.

Hujus indolis miliaria hoc tempore quandoque observare mihi contingit. Nulla bilis vitiosa qualitas aut quantitas manifesta est. Lingua tenui pellicula alba obtecta, in febris vigore nigra, nec facile arida. Emetici ope aut naturæ moliminibus, magna pituitæ copia, nullo manifesto amaro, quin potius acido sapore, ejicitur. Febris quoad pulsum & calorem exigua, versus noctem recrudescens. Eruptio miliarium incerto tempore, haud critica. Urina exacerbatione durante rubra, plerumque pellucida, remissionis tempore, alba, tenuis. Ubi vires haud deficiunt, diarrhœa valde levans, his deficientibus, clysteres & lenia laxantia magnam colluviei pituitosæ & stercorosæ, nec tamen valde foetidæ copiam, adstantium obstupescencia, magnaue symptomatum allevatione educunt. Primis viis purgatis, lingua crustam nigram amittit, & febris per urinam ultimo judicatur. Has febres vere hic pertinere, omnia hæc aperte docent. Curationis enim cardo in hac colluviei pituitosæ expurgatione per primas vias versatur, atque nisi constitutio debilis, vel prava curatio naturæ molimina supprimunt, his ipsis morbus hac via solvitur. Sic etiam ipsam hanc pituitam proximam miliarium materiem con-

(a) p. 156. (b) p. 174.

stitueret, observatio aperte docet, quum febres hujus indolis, eodem tempore grassantes, proba mox instituta medela, nulla sæpe, vel saltim haud copiosa exanthemata præbeant, quæ alias, præcipue sudoriferis mox in initio perperam adhibitis, copiosissime totum corpus occupant, bonamque crisin haud temere, sed lentam tædiosam tantum admittunt, veluti propria observatione vere edoctus sum. Non autem magna hic sanguinis putredo sese manifestavit. Quamvis enim lingua nigritiem illam contraxerit, quæ de illa testatur, tamen ariditate ea non adparet, qua plerumque simul in febribus putridis laborat. Hinc gradum minorem generis constituti denotat.

(2) FEBRIS PETECHIALIS.

Sæpissime SARCONE maculas petechiales in epidemia neapolitana vidit. Dubitare autem licet, an hic gluten illud morbosum, febris genium constituens, vel mera humorum dissolutio in causa fuerit. Ultimo in passu, hæc morbi conditio ad febres putridas referenda est.

**B. CUM COLLUVIE VERMINOSA
IN PRIMIS VIIS.**

CONDITIO corporis debilis . Constitutio aëris frigida & humida . Magnus capitis dolor supra-orbitalis, radicem nasi & partes fronti vicinas occupans (a) . Vertigo (b) . Oculi concavi, lachrymofi, renitentes, cum pupillæ majori consueta dilatatione ac nigredine (c) . Narium pruritus & hæmorrhagia (d) . Aurium susurrus & surditas (e) . Lingua arida, crusta obvelata fusca, sæpe aphthosa, cum oris fœtido halitu peculiari acido putrido . Salivatio (f) . Dolor & stridor dentium (g) . Ritus fardonius (h) . Pervigilia (i) . Sopor (k) .

(a) v. van den BOSCH Hist. cit. const. epid. vermin. §. 56. p. 288. RAHN diff. cit. de commerc. inter cap. & visc. abdom. p. 12.

(b) RAHN l. c. p. 69.

(c) van den BOSCH l. c. p. 329. RAHN l. c. p. 24.

(d) RAHN l. c. p. 36.

(e) RAHN l. c. p. 47.

(f) RAHN l. c. p. 56.

(g) RAHN l. c. p. 54, 66.

(h) RAHN l. c. p. 50.

(i) RAHN l. c. p. 72.

(k) RAHN l. c. p. 30.

Deliria (*l*). Convulsiones (*m*). Appetitus prostratus. Respiratio læsa. Motus cordis inordinatus. Pulsus inconstans, sæpe intermittens (*n*). Præcordiorum angor magnus. Dolores vagi artuum. Stranguria. Urina tenuis, limpida, jumentacea (*o*). Alvinæ dejectiones putridæ, ramentosæ, seu vermium putridorum cadaveribus commistæ. Febris lenta.

Hæc sunt signa, quibus vermes plerumque sese manifestare solent, & quamvis de HAEN (*in Rat. med. T. XIV. c. de febr. vermin.*) ea nonnunquam fallacia esse, observaverit, tamen inde nihil contra eorundem veritatem atque utilitatem consequitur, dum idem de omnibus aliis morborum signis valet, quippe quæ fere nunquam veram definitionem philosophicam constituunt, quoniam constantia ea haud adparent, quæ signis propria esse debet, si definitionis notas sistere debent. Hoc supra jam datum est, & hæc fuit ratio, quod ubique descriptiones posui, definitiones morborum in concreto, hucusque omnes fere mancas, prorsus negligens. Simul etiam symptomata quædam adnotavi, quæ per se ad vermes dignoscendos nil faciunt, quæ tamen, experientia teste, haud raro unice vermibus originem debent. Vermes haud raro tam irritatione, dum vivent, quam putrefactione, iisdem mortuis, hominibus

(*l*) RAHN I. c. p. 102.

(*m*) RAHN I. c. p. 117.

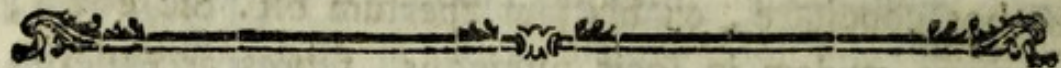
(*n*) BRÜNING I. c. p. 42.

(*o*) van den BOSCH I. c. §. 83. p. 321.

morbos concitare, ex his jam apertum est. Sic etiam, præcipue quidem in locis uliginosis, febres accendere, haud pariori observatione comprobatum est. Hinc merito in syllemate practico divisionem præbent, & differentiam naturalem constituunt. Maxima enim harum febrium curationis pars vermium extricatione perficitur. Plerumque tamen non unicum harum febrium causam sistere, iterum ex medelæ ratione consequitur, quamvis cum toto morbo ita cohæreant, ut hic, iis neglectis, tolli nequeat (v. *van den BOSCH l. c. p. 279*). Pro hac simul complicatæ causæ morbosæ diversitate nunc etiam varia harum febrium genera a natura conficiuntur, quam in eorundem determinatione, fundamenti nostri lege, sequi debemus.

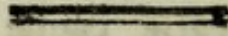

GENUS PRIMUM FEBRIUM
VERMINOSARUM.

FEBRIS VERMINOSA INFLAMMATORIA.

SIGNA vermium & diatheseos phlogisticae (a).

SPECIES.

(A) SIMPLEX (b).

VAN den BOSCH *l. c. p. 189, 196.*

Hic etiam pertinet *febris hectica verminosa* van den BOSCH (*l. c. p. 127*) *cf. SAUVAGES (l. c. T. I. p. 319).*

(B) COMPLICATÆ.

(a) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

HÆC inflammationum ratio eadem esse videtur, quia inflammationes e colluvie biliosa existunt. Per consensum nempe materia quædam alicubi defertur, quæ hic inflammationis speciem producit. Atque hoc sectione cadaverum varii auctores comprobarunt (*v. de HAEN T. XIV. p. 149. seq.*). Nonnunquam quidem

(a) p. 138. (b) p. 105.

vermes, in sublimi intestino colo hærentes, ibidemque vellicantes, dolorem pleuriticum mentiri possunt (v. de HAEN l. c. p. 148.), absque ulla vera inflammatione. De his autem hic nobis sermo non est, & ex reliquis facile dijudicari poterit, an vera affectio localis adsit, nec ne.

---

1. INFLAMMATIO OCULORUM.

v. RAHN *diff. cit.* p. 21 *seq.*

Signa ophthalmitis (a) & vermium.

2. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis verminosa SAUVAGES (l. c. p. 471),
v. HARDERI *Apiar. Basil.* 1687. *Obs.* XCVI.
van den BOSCH l. c. p. 107, 190, 288. de
HAEN l. c. T. XIV. p. 149. LENTINI *Fasc.*
obs. 1. *obs.* 22.

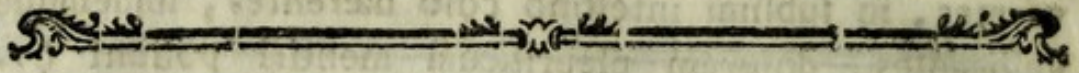
Signa pleuripneumoniæ (b) minori in gradu, & vermium.

3. INFLAMMATIO PULMONUM.

v. van den BOSCH l. c. p. 261, 269.

Symptomata peripneumoniæ (c). Signa vermium.

(a) p. 117. (b) p. 130. (c) p. 128.

(2) RHEUMATISMUS.

Rheumatismus verminosus SAUVAGES (*l. c.*
T. II. p. 32).

Symptomata rheumatismi (a) mitiora. Signa
vermium.

(β) CUM CATARRHO.

v. RAHN *diff. cit.* p. 42.

Signa catarrhi (b) & vermium.

(γ) CUM EXANTHEMATIBUS.

Hic eadem valeat, quæ supra de colluviei biliosæ
imperio in modificandis febribus exanthematicis dedi,
v. p. 227.

I. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. *van. den Bosch l. c.* p. 179.

Facies erysipelatis (c). Colluvies verminosa.

Aphthæ jam supra inter vermium generica signa ad-
notavi, nec facile singularis speciei prædicatum me-
rentur.

(a) p. 144. (b) p. 149. (c) p. 142.

GENUS SECUNDUM FEBRIUM
VERMINOSARUM .

FEBRIS VERMINOSA PUTRIDA .

SIGNA putredinis (a) & vermium .

Hæc febrium verminosarum conditio priori frequen-
tior occurrit , quum aëris & corporis constitutio , quæ
vermes facile fovent , putredini quoque ansam præ-
beant , quam mortua vermium cadavera deinde adau-
gent .

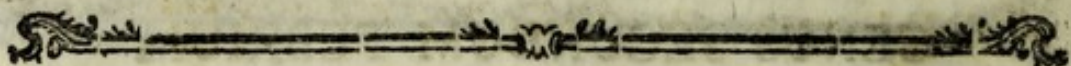
S P E C I E S .

(A) S I M P L E X (b) .

*VAN den BOSCH l. c. p. 30. Medic. Com-
ment. Edinb. P. 2. p. 156.*

Simplicem hanc febriem nominare liceat , si quando
maxima curationis pars in hac colluvie verminosa ex-
purganda versetur , quamvis facile concedam , eam haud
exclusive in causa esse , ut generatim supra jam largi-
tus sum . Adest nonnunquam peculiare simul contagium
vel miasma epidemicum , cui præcipue orgasmus fe-
brilis originem debet , qui alias ex solis vermibus for-
tasse haud adparuisset . Plerumque etiam colluvies pitui-
tosa simul complicata est , vel saltim facile generatur ,
atque in praxi attendenda est . Observatione teste hæc
pituita , a vermibus orta , peculiari facie ac indole gau-
det , & a nonnullis verminosæ (*Wurmschleim*) epitheto
insignitur .

(a) p. 181. (b) p. 105 , 197.

(B) COMPLICATÆ.

(a) CUM INFLAMMATIONE LOCALI (a).

I. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

PLEUROPNEUMONIA *putrido-verminosa* van den Bosch l. c. §. 59. p. 238.

Signa pleuropneumonix (b) putredinis (c) & vermium.

 (β) CUM EXANTHEMATIBUS (d).

I. FEBRIS PETECHIALIS.

PURPURA *verminosa* SAUVAGES (l. c. T. I. p. 449) van den Bosch l. c. p. 87, 91.

Maculæ petechiales (e). Signa vermium.

c. CUM

(a) p. 110. & schol. p. 200.

(b) p. 130. (c) p. 175. (d) p. 200. (e) p. 206.

c. CUM METASTASI LACTIS AD
VISCERA ABDOMINIS .

FEBRIS puerperarum SELLE *Medic. clin.*
p. 510. *Ejusdem Beiträge zur Naturund Ar-
zeneiwissenschaft P. I. p. 45, 173. P. 2. p.
45, 111, 168. Mémoires de l'Académie des
sciences de Paris 1746. p. 160. Samml. für
pract. Aerzte. B. 8. P. 1.*

Morbus puerperis exclusive proprius (a).
Absentia (b), vel diminutio, vel retrogressio,
vel depravatio lactis mammarum. Abdomen
maxime tensum, tactum non ferens. Dolores
vagi lancinantes, in tota abdominis regione.
Pulsus parvus, spasmodicus. Lochia puriformia
alba, raro foetida.

In puerperio variæ occurrunt febres, quæ natura
maxime inter se differunt. Sic uteri læsionem metritis
sequitur; sic Eclampsia, febris erysipelacea, febris la-

(a) Plerumque secundo ad duodecimum usque diem post
partum adoritur. Raro ante febrim lacteam. Rarissime,
si unquam, tertia vel quarta puerperii hebdomade præ-
terlapfa.

(b) Nonnunquam, uti modo dictum, hic morbus febrim la-
cteam præcedit, aut eam immediate excipit, ita ut secre-
tio in mammis fieri nequeat.

ctea nimia, puerperis solemnes sunt. Sed ab omnibus his morbus ille causæ & curationis habita ratione differt, quem hic sub febris puerperarum nomine constituo. Quodsi enim hoc nomen certæ cuidam morborum speciei imponere velimus, optimo jure illa ita nuncupatur, quæ ex peculiari & puerperis tantum solemnique conditione ortum trahit.

Et quidem hujus morbi ratio ita comparata est. Omnes partes, quæ partus & graviditatis tempore hoc vel alio modo afficiuntur, velut partes genitales internæ, intestina & vasa chylopoietica causam hujus febris formalem constituunt. Congestio, vel potius metastatica lymphæ & lactis in his partibus coacervatio summo jure, pro causa materiali habenda est. Hæc metastasis a spasmō producitur, qui varia irritamenta pro causa agnoscit, quæque causæ materialis partem constituunt. Sequentia id ulterius probant.

(I) Post mortem colluvies purulenta in cavitate abdominis reperitur, quæ solius & consuetæ intestinorum & omenti inflammationis productum esse nequit, quoniam (a) hæc inflammatio cum suppuratione nunquam est in ratione directa. Sæpe enim exigua est partium inflammatio, ubi magna puris copia, & vice versa. (b) Has inflammationes sæpe ex humoris extravasati acredine oriri, experientia edoctus sum, dum partes tantum externæ inflammatae vel erosæ deprehenduntur. (c) Nunquam vel saltem rarissime extra puerperium hæc humoris puriformis collectio intestinorum & omenti inflammationem sequitur. Male ergo arguunt HULME I. C. & LA ROCHE (*Untersuch. über die Natur und Behandlung des Kindbetterinnenfiebers. Mit Anmerkungen von D. Selle*), hanc humoris puriformis collectionem ex sola partium inflammatione oriri. Hæc quidem inter

causas remotas omnino locum obtinet, morbus vero absque ea consistere potest, reveraque frequenter occurrit. Nec veritate congruit opinio WALTERI (*von den Krankheiten des Bauchfelles und dem Schlagflus*), qui hanc collectionem inflammationis peritonæi effectum esse, affirmat. Nullam enim hujus inflammationis vestigium in cadaveribus deprehenditur, nisi ab ipsa colluvie in abdomine extravasata demum oborta sit. Verissimum quidem est, hanc materiem ex peritonæi vasis exsudare; si quidem eadem ex ratione intestina, quorum externa superficies ab ipso peritonæo tegitur, sæpe cohæsiõnem quandam subeunt, intacta illæsaque intestinorum substantia. A causa autem longe diversa hæc exsudatio producitur, neque illa in ipso peritonæo sita est, sed a congestione humorum lymphaticorum proxime pendet.

(2) Hanc materiem lac vel lympham corruptam esse, inde patet, quod (a) morbus sæpe immediate retrogressionem lactis e mammis sequatur, quod (b) in eunte hoc morbo, lactis depositio in mammis locum non habeat, (c) quod humor lacteus in mammis corruptus in omnibus qualitatibus cum eo, qui in cavitate abdominali reperitur, sit consimilis, & (d) lactis metastases ad alias partes possibilitatem metastaseos ad partes abdominis internas eo majori pondere probant, quum omnes hæ partes peculiari nexu inter se junctæ sint.

(3) Tertio enim, partes genitales internas, quæ semper copiam hujus purulenti humoris continent, in singulari sympathia cum mammis esse, inter alia, sequentibus docetur: Defunt plerumque menses, quando lac in mammis est, & vice versa haud raro virgines, menstruo fluxu suppresso, lactem in mammis fovent; tumores mammarum menstruis suppressis aut finitis fem-

per in peius ruunt; Cucurbitulæ ad mammas ad uteri hæmorrhagias sedandas utiles sunt; Lochia sanguinea, ineunte febris lactea silent, febris & lactis secretionem finitis quidem redeunt, sed nunc alba sunt, & probabiliter superfluum lactei humoris evehunt; Chorio ab ovo separato, sæpe humor lacteus detegitur, & vasa uteri lymphatica humore lactiformi repleta nonnunquam videntur ASTRUC *Traité des malad. de femmes T. I. p. 22.* WINSLOW *du bas ventre no. 623. p. 578.* id quod & mihi hoc anno videre contigit, quum uterus discissus humore lacti simillimo turgeret. Huc etiam illa observatio pertinet, quam alio loco (*Beytraege l. c.*) adnotavi, ubi foeminæ gravidæ subito perterrefactæ uno eodemque tempore lac corruptum e mammis simulque ex vagina effluebat. Intestina tandem & vasa chylopoietica proximo nexu cum toto lymphatico systemate cohærent. Non ergo mirandum, quando hæ partes ex lactis secretionis anomalia præcipue afficiuntur.

Negare cæterum nolo, hanc humoris lactiformis collectionem sæpe fieri, ubi nulla fere lactis in mammis secretio antea facta est. Hoc autem theoriæ nostræ fundamentum suffodere minime valet. Hic enim eadem lymphæ, quæ ad lactis secretionem inservire debuit, alibi congesta fuit, nec mammas contingere potuit. Atque hanc lymphæ congestionem facillime fieri posse, ab ipsis WALTERI experimentis deduci potest, cui semel, quum vasa lymphatica cadaveris in puerperio defuncti injiciebat, ingentem vasorum lymphaticorum uteri copiam detegere contigit (*v. l. c. §. 34*). Quando ergo huic lymphæ, quæ tanta copia ad uterum graviditatis tempore adfluit, uteri contractione obex ponitur, eadem lymphæ ad alias partes, præcipue ad mammas, congeri debet, nec mirum, hisce obstructis, stagnationes lymphæ in aliis partibus fieri.

(4) Causæ, quæ hanc febrim accendunt, sub aliis circumstantiis lac in mammis corrumpere valent, ita ut eandem acredinem sibi conciliet, quæ in abdominis cavitate post mortem, aut in aliis partibus deprehenditur.

(5) Prima metastaseos causa inflammatio exclusive esse nequit, quoniam morbus noster sæpe longiorem decursum observat. Sic etiam conditio corporis & causarum satis probant, spasmus illud esse, quod huic morbo ansam præbet. Quomodo ex tali spasmodica affectione motus humorum lymphaticorum inversus fieri possit, optime & ingeniose demonstravit DARWIN (v. *Samml. für praktische Aerzte B. 6. p. 254. seq.*).

Hæc omnia, hujus morbi naturam extra omne dubium ponunt, simulque probant, HULME l. c. hunc morbum perperam pro vera & nuda omenti & intestinorum inflammatione declarasse. LEAKE (*Observ. on the Child-bed fever*) & HOME (*Clin. Vers.*) multa huic sententiæ opposuerunt, quæ tamen in l. c. (*Beitr. zur Natur-und Arzneiwissensch. p. 34. seq. & p. 172.*) observationibus & argumentis refutare studui.

Sic etiam in re nil mutat, quod hæc metastasis haud raro febrim sequatur, itaque pro morbi effectu quodammodo habenda sit. Absque enim hac metastasi febris longe alium eumque mitiorem decursum observat, nec periculum illud portendit, quod semper cum hac metastasi conjunctum est.

Ultimo tandem loco adhuc notandum venit, hanc febrim rarissime sporadice occurrere, sed plerumque epidemice sævire. Quando nempe febres biliosæ epidemice grassantur, hæc febris præcipue in puerperio timenda est, atque summa arte omnes motus febriles avertendi sunt.

Hæc morbi posita conditione methodus ei medendi

facillime concluditur. Causa enim spasmi solvenda & materia congesta eliminanda est. Primum pro specifica causarum differentia, alterum eo modo perficitur, qui a natura indicatur.

Sequentes hujus morbi species secundum causarum occasionalium differentiam observare mihi contigit.

SPECIES.

I. FEBRIS PUERPERARUM CUM CONSTITUTIONE BILIOSO-INFLAMMATORIA.

v. SELLE *Beyträge etc. p. 45.*

Signa colluviei biliosæ & metastaseos lactis ad abdomen.

Hujus indolis ea est febris, quæ epidemice sævit. Curatio in eadem est ratione, sicut in reliquis febribus biliosis, ea tamen differentia, quod semper antispasmodica reliquis medicamentis subjungenda sint.

2. FEBRIS PUERPERARUM EX ANIMI PATHEMATE.

Sæpius hanc febrim inde oriri & altero in casu depravationem lactis terrorem immediate sequi, observavi (v. *Beytr. P. 1. p. 66, 39. P. 2. p. 169*).

3. EX REFRIGERIO.

Quando nulla epidemica constitutio obtinet, tamen hac ex causa febris sporadice occurrit, sicut idem de

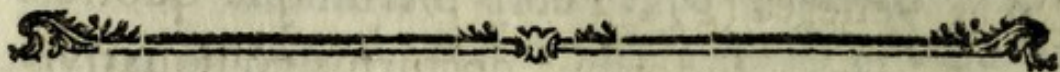
secunda specie valet. Plures cæterum adhuc dati species, persuasissimum habeo (*Beytr. l. c.*).

4. EX INFLAMMATIONE .

Sic inflammatio intestinorum & uteri omnino causæ occasionalis speciem præ se fert; febris puerperarum nomine autem tunc demum hi morbi insigniendi sunt, quando lymphæ lactiferæ congestionem simul contrahunt. Inflammationes intestinorum & uteri vidi (*cf. Beytraege l. c.*) absque omni humorum lymphaticorum extravasatione conjunctas. His autem diebus casum mihi observare contigit, in quo oris uterini læsio, durante partu facta, verissimam lactiformis humoris copiosam extravasationem simulque omnia febris puerperarum phænomena produxit.

Ex omnibus his, specifici, nuper a gallis medicis laudati, pretium judicari potest (*v. LA ROCHE l. c. in Append.*). Ipecacuanhæ usus omnino huic morbo competit, quando hæc lymphæ & lactis congestio ab acris colluviei circa præcordia hærentis irritatione pendet. Et hoc præcipue de illa febre, quæ epidemice sævit, & semper fere biliosæ indolis est, valet. Ubi autem causa occasionalis potius in debili ac irritabili nervorum systemate latet, ibi omnes irritationes sedulo vitandæ sunt, & morbus magis sedantibus, emollientibus, temperantibus & blandis diaphoreticis prosequendus est.

D. EX ULCERE INTERNO.

MORBI purulenti SAUVAGES Cl. XVI. method. ætiolog. T. II. Ed. in 4to. Febres phthificæ SELLE Med. clin. REID Essay on the nature and cause of the phthisis pulmonalis. Lond. 1782. Sammlung für pract. Aerzte T. X. p. 515.

Debilitas viscerum (a). Tubercula (b). Obstructiones viscerum. Suppressio fluxuum sanguineorum naturalium (c). Prægressæ hæmorrhagiæ (d) & inflammationes (e). Exanthemata quondam retropulsa vel retrogressa (f). Ulcera externa consueta subito sanata. Acri-
monia rheumatica scrophulosa, scorbutica.

(a) VAN SWIETEN Comment. IV. p. 11.

(b) Horum natura optime ab Anglo STARCH perscrutata & determinata fuit. Sunt nempe aggregata rotunda, alba, dura, ex toto inorganica, & hac ex ratione nec dolentia neque inflammabilia, quamvis in partibus vicinis inflammationem indeque febrim excitare valeant, v. MICHAELIS Med. Beiträge T. 1. p. 332.

(c) VAN SWIETEN l. c. p. 18. MORTON l. c. p. 149.

(d) VAN SWIETEN l. c. p. 3. MORTON Opp. T. I. p. 129.

(e) HIPPOCRATES CORC. N. 188, 195. MORTON l. c. p. 152.

(f) MORTON l. c. p. 169.

Labes venerea (g). Febris plerumque quotidiana remittens, sudoribus nocturnis colliquativis, pulsu parvo, & urina intense rubra. Corporis consumptio. Facies hippoeratica. Excretio humoris albi, lutei, viridescentis, magis vel minus foetidi (h), in aqua subsidentis (i). Tumores pedum. Diarrhoea aquosa vel purulenta.

His febribus puris extricatione & ulceris perfanatione medetur. Prius medicamentis perficitur, excretionibus earum partium specificis promoventibus, per quas ob loci adfecti conditionem pus evehi potest. Sic in pulmonum exulceratione gummi ammoniacum, oxymel squiliticum, infusa pectoralia &c. in hepatis exulceratione laxantia resolventia, v. c. rhabarbara, salia media &c. in renum ulcere salia diuretica, v. c. sal ammoniacum puris excretionem juvant. Ad exitum puri parandum utilissima etiam sunt fonticuli & setacea, quae tamen magis suppuratione imminente, quam ea jam diu progressa profunt. Ad puris generationem impediendam & ulcera prorsus perfananda varia medicamenta omni tempore varioque successu adhibita sunt. Multi medici gummata & oleosa balsamica in usum traxerunt, ast tamen alii febris & suppurationis augmentum inde observarunt, si sanguini prius admiscetur. Majoris fructus ea esse, si immediate ad partem adfectam sub fomentationum forma applicari possunt, observatione constat. Sic MU-

(g) MORTON I. c. p. 145. seq.

(h) Odor hic perentis nec describi potest.

(i) Samml. für pract. Aerzte B. 6. p. 237. & MICHAELIS Medic. Beyträge T. I. p. 362.

ZELIUS (*l. c. Samml. I. p. 22.*) oleum terebinthinæ pectoralis decocti ferventis ope in fumos resolvit, atque infundibulo mediante per inspirationem pulmonibus vapores conciliavit. Hinc forte exhalationes ab incensis balsamicis haud spernendæ. Eidem intentioni etiam succus cucumerum majorum, docente MUZELIO (*l. c. C. 2.*) & florum bellidis, suadente VOGELIO (*l. c. p. 547.*) respondent. Oleum Asphalti nostris temporibus multum laudatum est, expectationi autem non respondet. Idem de femine Phellandrii valet. Roborantia tandem alii laudant, alii prorsus rejiciunt. Medium & hic forte tenere beatum. Quibus his roborantibus puris excretio haud supprimitur, iis ea omnino convenire videntur, quoniam vires amissas restaurant & læsam digestionem meliorem reddunt. Præcipue autem cortex peruvianus ibi adhibendus est, ubi solida nimis laxa, & suppuratio magis ex pituita depravata ortum ducit. Omnibus his morbis generaliter methodo antiphlogistica consulitur, ita ut omnis nova inflammatio impediatur, & puri semper liber exitus conservetur. Ultimo in his omnibus medicamentis adhibendis ad corporis constitutionem & causarum antecedentium variam conditionem maxima cum attentione respiciendum est. Sic exulcerationes ex diathesi scorbutica, labe venerea, miasmate arthritico medicamenta simul, his morbis opportuna sibi vindicant. Sic roborantia ulceribus sanandis, quæ febrim inflammatoriam secuta sunt, haud congruunt, constitutione forte satis adhuc robusta, & ad ebullitionem prona. Sic exanthemata retrogressa balneis, frictionibus, epispasticis &c. revocanda sunt, e. f. p.

Quamvis nunc quidem ex hac curationis ratione nihil ad morbi ipsius naturam deduci potest, tamen facillime perspicere licet, hanc febrium ex suppuratione naturam

non semper unam eandemque esse, sed pro varia constitutione variisque causis præcedentibus admodum differre, quum probabilitate haud careat, etiam ipsum pro hac differentia variæ indolis esse. Hinc pro hac causarum differentia, secundum principia ordinationis naturalis, species determinandas esse, patet; quum autem curationis ratio semper simul pro partis exulceratæ conditione differat (1), & morbo sic dicto jam consumato, rarissime curatio causis antecedentibus adaptata institui possit, & tandem hæc divisio hic nimia prolixitate noceret, consuetam divisionem conservare, utilius fore, existimavi.

S P E C I E S .

I. EXULCERATIO PULMONUM .

v. *Phthisis pulmonalis* van SWIETEN l. c. p. 49. 62. §. 1206.

Dispositio hæreditaria (a). Habitus φδινοςδεις (b). Tubercula cruda (c). Acrimonia scro-

(1) Sic phthisis pulmonalis ex dispositione hæreditaria longe aliam habet medendi rationem, quam phthisis ex renum exulceratione.

(a) FERNEL Pathol. L. V. C. X.

(b) van SWIETEN l. c. p. 9. PORTAL hanc dispositionem scrophulosam esse adfirmat, v. Samml. für pract. Aerzte B. X.

(c) HIPPOCR. de morb. L. I. S. 14. Phthisin inde ortam

phulosa (*d*). Diathesis scorbutica (*e*). Constitutio pituitosa (*f*). Compressio pectoris. Respiratio difficilis. Vox rauca. Tussis. Lingua rubra, vel mucro nigro obtecta. Sapor ex dulci falsus. Sputum purulentum (*g*).

MORTON Opp. Amstel. 1696. p. 110. scrophulosam nuncupat. cf. STARCK Med. Beiträge I. c. & REID. Samml. für pract. Aerzte I. c.

(*d*) Tubercula scrophulosa ab iis tuberculis, quæ proprie hoc nomine insignienda sunt, natura differunt, cf. STARCK I. c.

(*e*) Duo MORTON adnotat signa, quæ hanc phthisin præfagiunt, eruptionem scilicet frequentem exanthematum herpetis miliaris instar, & excreationem perpetuam, præcipue matutinam phlegmatis molesti falsi e tonsillis rejecti, erosione gingivarum non raro stipatam, v. Opp. cit. T. I. p. 117. Ex multis autem observationibus mihi constat, eruptiones herpeticas constitutionem scrophulosam indicare, & sic forsan MORTON Phthisin scorbuticam cum scrophulosa confudit.

(*f*) In morbis mucosis & constitutionibus verminosis, pituita sensim ad pulmones deferri, ibidemque exulceratio effici potest, v. van den BOSCH I. c. de phthisi accessoria verminantium, p. 221. Sic etiam catarrhum sæpe febris phthisica excipit. Hæc phthiseos species pituitosa dicitur, & præcipue ei cortice peruviano & aëre fixo medetur, v. MURRAY de Phthisi pituit. in BALDING. Opusc. med. V. 5. WEBER Op. semiol. p. 142. Vera exulceratio hic quidem non est, tamen, nisi hæc pituitæ depravatio cohibeatur, fatis exitiosa evenire potest, cf. SELLE Med. clin. p. 314. ejusd. Beiträge P. 2. p. 7, 110.

(*g*) Sputum purulentum nonnunquam absque omni pulmonum exulceratione contingere, observatione MUZELII, v. Medic. Wahrnehm. Samml. II. obs. 1, 2. HAENII Rat.

2. EMPYEMA.

v. SAUVAGES *l. c.* T. I. p. 693.

Respirandi difficultas, a pectoris reclinatio-
ne crescens. Gravitas diaphragmatis. In cor-
poris circumversione quandoque fluctuatio per-
sentitur. Tussis sicca (*h*).

3. EXULCERATIO HEPATIS.

Hepatalgia apostematosa SAUVAGES *l. c.*
T. II. p. 109. *Hectica hepatica* v. *Hist.*
morb. Uratisl. Ao. 1700. p. 214.

Dolor hypochondrii dextri compressivus,
pulsatilis. Respiratio anhelosa. Color cutis
flavescens. Urina rubra, consistentia crassa.
Dejectiones jam nimium duræ, jam liquidæ
& spumosæ.

med. T. I. p. 87. & HOFFMANNI von den Pocken p.
92. constat, sicut vera pulmonum exulceratio absque tussi
& sputo esse potest, v. LIEUTAUD *Hist. anat. med. L. 2.*
obs. 163. Hinc phthises pulmonales ex aliorum viscerum
exulceratione. Num cæterum hæc materia purulenta con-
tagiosa sit, in dubio est. MORTON id affirmat, v. *Ejusd.*
Phthisiol. p. 70. PORTAL variis argumentis contrarium
suadet, v. *Sammlung für pract. Aerzte B. X. p. 678.*

(*h*) Nonnunquam pus absorbetur & per pulmones extrica-
tur, v. supra p. 129.

4. EXULCERATIO LIENIS.

Splenalgia suppuratoria SAUVAGES l. c. T. II. p. 212. Hectica splenetica, v. Hist. morb. Uratisl. p. 215.

Tumor hypocondrii sinistri. Palpitatio lienis. Dyspnœa. Decubitus in dextrum latus molestior. Color faciei & corporis luridus & sublividus. Pedis sinistri intumescencia dura, cum dolore contusorio. Anxietas cum mœstitie & morositate.

5. EXULCERATIO PANCREATIS.

v. TULPII *Obs. L. IV. C. 33.*

Præcordiorum anxietas.

Hujus visceris exulceratio haud raro absque ullis signis manifestis locum habet, id quod ex ejusdem in cadaveribus reperta coalitione cum ventriculo apertum est.

6. EXULCERATIO RENUM.

Nephralgia purulenta SAUVAGES (l. c. T. II. p. 215). Hectica nephritica, v. Hist. morb. Uratisl. p. 216.

Gravitas continua in lumbo alterutro. Cru-

ris stupor. Urina deponit materiem fluidam albam, mucidam, lacteam, cruentam.

7. EXULCERATIO UTERI.

Hysteralgia ulcerosa SAUVAGES (l. c. T. II. p. 123).

Dolor in infimo ventre. Effluxus humoris purulenti.

8. EXULCERATIO OMENTI.

Hæctica omentalis. *Histor. morb. Uratisl.* p. 216.

Abdomen circa regionem umbilicalem duriusculum, subtumidum.

Et hic morbus rarissime per se existit. Nec status ille hic pertinet, qui in puerperis post mortem videtur, dum perperam auctores materiem purulentam omenti superficiem obtegentem pro hujus partis suppurationis effectu habuerunt, quæ non alio modo nisi lymphæ corruptæ extravasatione producitur.

9. EXULCERATIO MESENTERII.

Hæctica mesaraica, v. *Hist. morb. Uratisl.* p. 217.

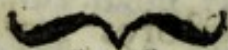
Tensio ac gravitas subter ventriculum.

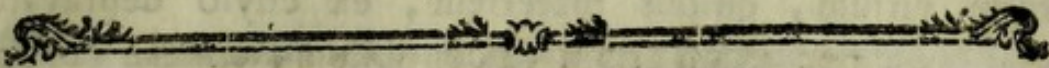
10. EXULCERATIO VENTRICULI
ET INTESTINORUM.

Hæctica stomachica & intestinalis. Hist. morb. Uratisl. p. 217. Pyrosis ulcerosa SAUVAGES (l. c. T. II. p. 84). Gastrodynia ulcerosa ejusdem (l. c. p. 95).

Dolor post ciborum vel potulentorum ingestionem.

De reliquis partium internarum exulcerationibus, quas febris hæctica sequitur, v. *Hist. morb. Uratisl. p. 217.*

z. EX OBSTRUCTIONE VISCERUM .

DIGESTIO vitiata . Acrimonia febrilis, scrophulosa (a), venerea . Obstructiones viscerum . Secretiones & excretiones naturales inordinatæ . Febris lenta chronica . Corporis emaciatio .

Curatio in solvendis obstructionibus, materiam efficientem educendo, atque debilitatis visceribus robur reddendo versatur . Ad priorem indicationem satisfaciendam plerique medici haud infelici successu salibus mediis interque hæc sale ammoniaco & tartaro tartarifato, nec minus emeticis, pariori in copia, ne vomitus exciterur, usi sunt . Roborantia, præcipue autem corticem peruvianum idem præstare, a medicis haud parvi nominis adfirmatur, inter quos MUZELIUM & FOTHERGILL allegasse sufficiat . Alteri intentioni Ipecacuanha & rhabarbara præprimis respondent, &, feбри sublata, vires martialibus medicamentis & balneis frigidis optime restituuntur .

Hæc febris primum ortum suum ex illis causis trahit, quæ digestionis officinam lædunt valdeque debilitant . Turbata tunc digestionem, facillime viscerum præsertim chylopoieticorum infarctus sequuntur, quibus secretiones labefactæ, indeque humores iupuri redduntur, & hinc tam ex nutritionis defectu, quam ex moliminibus na-

(a) Sic juvenes ex scrophulosa labe hoc morbo sæpe labo-
rant, v. GRANT l. c. p. 32.

turæ virium, quibus materiem, ex chylo depravato genitam, nec assimilationi susceptibilem, ejicere conata est, quæque tandem exhauriuntur, vires corporis decrescunt, & habitus ejusdem emaciatur. Variæ etiam humorum acrimoniæ hic attendendæ sunt.

Hujus generis febres plerumque hecticarum nomine insigniuntur, quamvis iis simul accensentur, quæ supurationi internæ originem debent, id quod tamen facile confusio anam præbere potest. Non autem huic divisioni omnes febres lentæ vel hecticæ subordinandæ sunt, sed illæ modo hic pertinent, ubi febris constans & essentielle symptoma est.

Iterum & hic species pro causarum materialium differentia ponendæ fuissent. Eadem autem rationes, quas supra dedi (p. 277.) hic etiam valent.

S P E C I E S .

1. HECTICA HEPATICA .

TABES hepatica SAUVAGES (*l. c.* T. II. p. 449) *cf.* Edimb. Versf. T. IV. Art. 47. Obs. 5.

Tumor in hepatis regione (*a*). A partu dolor epigastrii .

2. HECTICA MESENTERICA .

Tabes mesenterica SAUVAGES (*l. c.*). *Pædatrophia* VOGELII (*l. c.* p. 534.).

Voracitas aut appetitus omnino prostratus .
Ventris tumor partialis .

Hectica chlorotica , phthisis nervosa , tabes dorsalis , marasmus senilis & aliæ hujus generis proxime his natura accedunt , quoniam autem consuetis febrium signis destitutæ sunt , hic locum non habent .

(*a*) Hoc signum plerumque deficit , nec semper in cadaveribus , hoc morbo consumtis , obstructio manifesta est . Impedita sanguinis per vasa hepatis circulatio primum morbi fontem sistit , cujus signa autem definitionem hucusque non admittunt .

ORDO TERTIUS.

ATACTÆ (a).

MAGNA atque præternaturalis partium irritabilitas & sensibilitas. Febris inordinata, nec continens, neque regulariter remittens. Symptomata nervosa, nec inter se, neque causis manifestis respondentia (b).

(a) Vocabulum hoc usurpare liceat, quum ob præcedentium denominationem analogica sumenda erat. Legitimatæ præterea symptomatum a præcedentium norma aberratione, respondet illi SYDENHAMI spirituum ataxiæ, quæ hæc in febribus quoad symptomata præcipue apprehenditur, & invenitur tandem in *Coacis HIPPOCRATIS S. I, N. 37.*

(b) Hic sequentia pertinent. Certa morbi sensatio absque phænomenis externis. Querularum defectus & indifferencia, ubi symptomata minantia. Nimis mortis metus. Insomnia absque febre & dolore. Exacerbationis atque fervoris tempore pulsus debilior & contractior (v. GRANT l. c. p. 21.). Typus febris inordinatus. Lingua arida absque siti. Lingua humida & sitis magna. Cutis sicca absque calore. Sudores sine levamine. Excretiones spontaneæ vermium. Excretiones absque levamine. Venæ sectio dolores non mitigat, sed singultus eam sequitur. Emetica effectum non præstant, sed facile catharsin producant.

Hæc febris neotericis sub nomine febris nervosæ factis innotescit. Admodum autem difficilis est propria, perspicua eaque utilis hujus febris determinatio, cujus ratio partim in tenebrosa nervorum cognitione, partim in eo latet, quod, ni fallor, non satis bene hucusque medici hoc febrium genus ab aliis distinxerint. Sub hybrida malignitatis voce quidem plerumque indicatur; quodsi autem recordemur, quotuplex quantaque sit notio, quam medici huic termino affigunt (v. MARCARD *diff. de malignit. febr.*), facile inde deduci potest, quam varia sit harum febrium apud auctores idea, sicut idem de omnibus aliis morbis nervosis valet. Ex supra datis hujus febris characteribus, rite intellectis, facile quoque differentia earundem naturalis intelligi potest; in hac autem notarum ratione difficultas latet, qua fit, ut hæc febris haud rite discernatur, nisi omnis febrium differentia naturalis jam cognita sit. Ex mera enim symptomatum nervosorum facie nihil ad febris naturam concludi potest. Sic in febribus biliosis sæpissime symptomata deprehenduntur, quæ omnibus nervosorum denominatione veniunt, eaque ratione jure illam mereri videntur, quoniam perturbatas functiones, a nervoso systemate proxime pendentes, sistunt. Non autem eadem est ratio, qua febres nostræ nervosæ nuncupantur, neque symptomata in febribus biliosis eodem jure nervosorum nomen merentur, quo febres nostræ ita appellamus. Et hæc generis nostri ratio satis obscura est, & facilius negative quam affirmative describitur. Febrim enim, characteribus supra positis notatam, nulla diathesi humorum phlogistica vel putrida, nullaque colluvie biliosa vel pituitosa in primis viis, nullis tandem viscerum obstructionibus vel exulcerationibus stipatam, vel tamen, si hæc adsunt, haud ea relatione

cum iis connexam, ut pro febris causa materiali haberi possint, talem febrim ex atactarum numero esse, haud exigua probabilitate opinari poterit. Ipsa autem ratio, qua ipsa natura febris quodammodo dijudicari potest, observatione phaenomenorum & effectuum medicamentorum consentiente, sequens est. Datur constitutio corporis, qua, levissimis causis accedentibus, phaenomena producuntur, quae alias graviorem causarum modum ad sui existentiam supponunt. Ubi ergo febris, symptomatibus nervosis stipata, nullam causam ex iis manifestat, quae alias febres producere solent, vel, quod idem est, si phaenomena causis manifestis consuetis haud respondent, ibi febrim nervosam vel atactam esse, affirmari debet. Hæc sane vera propriaque est notio, quam huic generi affigere debemus, si omnem confusionem evitare velimus. Eodemque modo WHYTT hanc morborum classem ab aliis rite distinxit, cujus verba hic in medium proferre liceat: „All diseases, ait, „ may, in some sense, be called affections of the „ nervous system, because, in almost every disease, „ the nerves are more or less hurt; and, in consequence of this, various sensations, motions, and „ changes, are produced in the body. However, those „ disorders may peculiarly deserve the name of nervous, which, on account of an unusual delicacy, „ or unnatural state of the nerves, are produced by „ causes, which, in people of a sound constitution, „ would either have no such effects, or at least in a „ much less degree“ (v. *Opp. cit. p. 528.*).

In prædispositione ergo nervosi systematis maxima febrium hujus generis causæ materialis pars sita est, & quidem duplex ejusdem est conditio, cujus diversitas tum in ordinandis quam in curandis his febribus maxima

attentione observanda est. Primo nempe, ob peculiarem atque præternaturalem irritabilitatem, magna symptomata ex levi causa, quæ in sana constitutione illa haud efficere valet, sæpe producuntur. Hic status morbos chronicos nervosos, sub certa que conditione febres nervosas acutas, infra proprius determinandas, comprehendit. Secundo singularis nonnunquam systematis nervosi debilitas in causa est, qua natura, ad causam quandam levem superandam atque extricandam, impotens redditur. Hic pertinent febres lentæ nervosæ, quæ raro perfectam crisin admittunt. Hinc harum febrium phænomena nonnunquam sat levia atque absque ullo periculo esse videntur, quoniam ex virium cooperationis defectu febris magna non est, quamvis periculo haud vacat. Et hæc est ea conditio, quæ a plerisque medicis maligna vocatur. Neque prorsus hoc verbum rejiciendum esset, si omnes medici hanc ideam unanimiter ei conciliarent. Nec tamen pro febris nostræ synonymo dari potest, quoniam totum earundem ambitum haud complectit. Nonnunquam enim phænomena, sensibus externis conspicua, manifeste atque absque ullo furo periculosa sunt, & tamen causæ manifestæ haud respondent. Hinc omnino etiam hic status ad febres nervosas referendus est, quamvis proprie malignus dici nequeat, quoniam satis sese manifestat. Hinc hæc vox nulla ratione, ad genus nostrum denotandum, adhiberi potest.

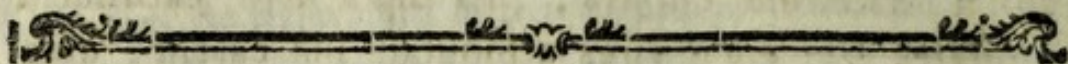
Quum ergo ex hac nervorum morbosa conditione in connubio levis causæ cujusdam occasionalis, omnia oriantur, quæ ad febris conditionem spectant, ex his binis etiam naturam harum febrium constare, consequitur. Quamvis autem causa prædisponens semper adesse debeat, tamen hæc ipsa non semper homini naturalis

fuit, sed nonnunquam febris causarum remotarum productum est. Sic nonnulla contagia specifica vi nervos afficere valent, ita ut, alia adhuc causa interna accedente, febris hujus indolis oriatur, quam contagiorum proprietatem nervis nocivam supra jam adnotavi (v. p. 285 *cf. etiam HUXHAM l. c. T. II. p. 205. & SCHWENCKE Hæmatol. p. 4.*). Hujus indolis tunc nonnunquam pestis vel alia febris contagiosa deprehenditur, de quibus infra. Hæc de causa prædisponente, quæ vel ex idiosyncrasia ægrorum vel ex prægressis causis dijudicanda est.

Quod ad causas occasionales attinet, plerumque in sensus non cadunt, quoniam in ratione effectuum non sunt. Nulla enim manifesta sanguinis depravatio deprehenditur, vel saltim, si aliqua adest, ad febrim haud temere facit (v. BRENDÉL *diff. de ferior. usu evac. in quibusd. acut. §. 20.*), quamvis omnino in statu complicato putredinem haud raro observare liceat. Sic etiam sanguis quandoque inflammatorius repertus fuit, ac tamen repetita venæ sectio nocuit (v. HOME *l. c. p. 294*). Nonnunquam etiam bilis vitium adeste videtur, sedulo autem hic status ab illo discernendus est, de quo jam in remittentium ordine mentionem feci, quippe cujus symptomata ex mera colluvie primarum viarum vitiosa ortum ducunt, & probe facta diagnosi, causam expurgando, facile tolli potest. Profunt quidem quandoque in febribus nervosis sub certis suis conditionibus evacuationia, nequaquam vero cardo curationis in eo versari debet, uti BRENDÉLIUS (*diff. de phrenit. p. 9.*) affirmavit. Si quando enim talem bilis vel aliarum impuritatum in primis viis organum deprehendimus, ita ut eo sublato, morbus simul tollatur, sane ad hunc ordinem non pertinebit, sed ex remittentium gastricarum genere esse, jure vereque judicandum est. Differt

februm atactarum curatio, pro supra data earundem diversitate. Ubi enim vires actuositate illa carent, quæ ad materiei expulsionem requiritur, iis roborantibus & alexipharmacis succurrendum est. Ubi autem nimia sensibilitas, magnus indeque circulationis orgasmus, omnino temperantibus his febribus propriis, ille sedari debet. Præcipue autem observandum est, per quas vias febris plerumque materiem ejicere conata est. Quum enim, præcipue in febribus lentis nervosis, natura ad crisin perficiendam haud magno satis vigore gaudeat, in hoc opere suffulcienda est. Fateamur cæteroquin lubenter, harum febrium curationem nondum ita comparatam esse, ut veræ doctrinæ speciem præ se ferat. Hucusque diagnosis facilis felixque curatio earundem artificis qualitas occulta est, quæ claram notionem non admittit.

GENUS PRIMUM ATACTARUM.

FEBRIS NERVOSA ACUTA SPORADICA.

FEBRIS incipit intercurrentibus perfrigeriis, tenuisque sudore vix levante, pulsu parvo, imbecillo, duriusculo, nunc celeri nunc tardo. Dolores artuum & præcordiorum. Pulsatio circa præcordia vel umbilicum. Vox per intervalla acutior vel subrauca. Lingua aspera, sicca, alba, tremula. Conatus vomendi vel vomitus æruginosi, in scretus desinentes. Conatus mingendi inanes. Urina tenuis, limpida. Oculi in unum locum fixi, fulgentes, rubentes, squalidi, vel clausi. Aurium sonitus. Difficultas auditus, vel solito acies major. Febris acuta.

Temperantia, venæ sectio, balnea frigida, vesicatoria, atque excitantia vel cardiaca in curatione adhibenda sunt (v. VOGEL *l. c. p. 43. seq.*). Sed his in febribus medendi ratio difficillime docetur. Medici ingenium hic vim suam manifestare potest.

S P E C I E S .

1. PHRENITIS .

PHRENITIS BRENDÉLII (*v. diff. de phrenit.*) SCHRÖDERI (*v. Feinii diff. de indole ac sede phrenit. et paraphr.*) et VOGELII (*v. l. c. p. 41 seq.*)

Vigilium pertinax cum oblivione eorum, quæ audiunt, vel ipsimet dicunt. Delirium furiosum, permanens, prænotante plerumque difficili ac convulsoria deglutitione.

Hunc morbum phrenitidem HIPPOCRATIS esse, neque cerebri vel menyngum vel diaphragmatis inflammationem, docentibus cadaverum sectionibus, pro causa agnoscere, supra jam adnotavi (*v. p. 226. seq. & 238. seq.*), cf. etiam VOGELIUM l. c. Crisium ratio idem corroborare videtur, dum morbus haud raro hæmorrhagia vel alvi fluxu judicatur. De curatione *v. VOGEL* l. c. SARCONE l. c. T. II. p. 220. seq. Semel hunc morbum observavi, ubi Tænia pro omni probabilitate irritamenti locum tenebat (*v. SELLE Beiträge &c. p. 25*).

2. FEBRIS SOPOROSA .

Typhus comatosus SAUVAGES (*l. c. T. I. p. 312.*) *LETHARGUS* VOGELII (*l. c. p. 48*)

cf. MORGAGNI *de caus. ac sed. morb. Epist. 6. Art. 2.* & GRIMM *von der Epidem. zu Eise- nach p. 130.*

Febris incidit magna in somnum propen- sione, sed irrequieto, pavoribus interrupto & magis delassante.

Febris nervosa acuta, quæ medium tenet locum phrenitidem inter & febrim soporosam, descripta legi- tur in *Hist. morb. Uratisl. 1702. p. 40. seq.*

3. HYDROPHOBIA.

Hydrophobia spontanea SAUVAGES (v. l. c. T. II. p. 235) & VOGELII (l. c. p. 73). TRIBOLET DE LA LANCE *de Hydroph. sine morfu præv. in Opusc. Bald. V. I. p. 236.*

Potulentorum averfatio. In eorundem de- glutitione summa anxietas & convulsiones. Sitis ingens. Spuma oris cum insuperabili de- siderio illam in alios exspuendi.

Hydrophobiam ex morfu canis rabidi ad affectiones nervosas referendam esse, plerique medici conveniunt, inter quos recentiorum nonnullos allegare sufficiat (v. WHYTT *l. c. p. 549.* NUGENT *Essay on the hydropho- bia &c. v. Comment. Lipsiens. V. 5. P. II.* BAUDOT *Essays antihydrophobiques Paris 1770*). Datur autem hydrophobia spontanea, quæ aliis febribus symptoma- tice accedit, inter quas ea tantum hic pertinet, quæ

in febris nervosis acutis haud raro deprehenditur, qua ex ratione etiam VOGEL eam ad febres malignas recenset. Sic etiam ab abusu potuum spirituosorum observata est (v. *Samml. für pract. Aerzte B. 2. p. 64. THEDEN Neue Bemerk. &c. P. 2. p. 262*). An autem cum priori natura consimilis? Num iisdem medicamentis medeatur? Hæc nondum extra dubitationis limites posita sunt. Sufficit nobis, eam nonnunquam in febris nervosis præcipuum symptoma esse, ideoque hujus speciei existentia legitimatur.

4. FEBRIS NERVOSA ACUTA PUERPERARUM .

v. SYDENHAM (*Opp. p. 425.*) HALL *diff. cit. de febr. p. 32.*

Monet SYDENHAMVS, puerperarum febres acutas sæpe ex constitutione hysterica oriri, neque vehementes evacuationes ferre. Hinc eam hic adnotare volui, quamvis talem morbum proprie febris puerperarum nomine haud insigniendum esse, supra monui (p. 263 seq.).

GENUS SECUNDUM ATACTARUM.

FEBRIS NERVOSA ACUTA EX CONTAGIO.

FEBRIS contagiosa, symptomatibus mere nervosis stipata, vel ob inflictus vehementiam absque ulla manifesta evacuatione necans, vel exanthematibus, in partibus glandulosis prorumpentibus, vel magno sudore, insignita.

Hujus generis sunt febres, quarum causa ad febres nervosas prædisponens a contagio producitur, veluti supra in scholio monui. Duplex autem specialiter conditio hic venit adnotanda. Nonnunquam enim hæc nervorum affectio immediate atque sub prima infectione a contagio admovetur, quandoque autem in morbi progressu nervosum systema demum debilitatur, ita ut in eo roborando inque viribus erigendis omnis curatio versari debeat. Natura ergo hæc conditiones ab invicem quodammodo recedunt, quum posteriori in casu hic status morborum systematis nervosi simul ab alia causa pendere videatur. Attamen generatim in eo conveniunt, ut maxima adsit nervorum perturbatio, qua vires, ad morbosam materiem eliminandam necessariæ, infringuntur, & ad quam tollendam methodus cardiaca in auxilium vocanda est, ut natura opus suum perficere queat.

S P E C I E S .

I. SUDOR ANGLICUS .

HYDRONOSOS FORESTI (v. l. c. L. 6. Obs. 7, 8.) cf. SENNERT (de febribus L. IV. C. 25.) Sudor anglicus MEADII (v. Opp. Ed. Goett. 1749. T. II. diff. de peste p. 50).

Primo invasionis die magnus & immoderatus sudor, cum insigni virium lapsu aliisque symptomatibus nervosis, vel subito necans, vel morbum intra 24 horas solvens.

An huc ephemera britannica referenda sit? Subitaneus morbi inflictus & decursus, vitium sanguinis vel primarum viarum in causa fuisse, opinari non jubent, ideoque contagium præsertim nervos afflixisse, probabilitate haud caret, qua ex ratione hanc febrem nostris accensendam esse, credidi.

Ab hac febre autem illa veterum *Elodes* (de quibus v. HIPPOCRATIS *Epid.* L. 7.) quam maxime differt, sedulo monente FORESTO (l. c. & L. 11. Obs. 62.). Hac enim per plures dies continuata, sudoribus ægros consumit, quum contrario sudor anglicus vel statim necans vel maxime criticus fuerit. Ex elodum numero fuit febris variolosa SYDENHAMI (v. Opp. p. 98.) qua effusissimi sudores ab initio morbi absque ullo levamine adfuerunt. Et sic veteres omnes febres elodum

nomine tradiderunt, quarum præcipuum symptoma sudor erat; quæ autem naturæ ratione valde ab invicem recedunt, neque ullo jure hujus symptomatis ratione hic referendæ sunt.

2. PESTIS ACUTISSIMA.

Species prima CHICOYNEAN (v. *Traité de la peste P. I. p. 37, 224, 242, 244*). *Species septima* CHENOTI (l. c. p. 68).

Pulsus parvus, mollis, frequens, inæqualis. Lingua primo alba, postea rubra, nigra & arida. Vomitus æruginosi, atrii, cruenti. Oculorum aspectus alienus. Anxietates. Summa virium prostratio. Stupor & abjectio animi. Deliria. Animi deliquia. Convulsiones. Nulla manifesta bubonum vel anthracum eruptio. Mors intra aliquot horas vel ad summum tres dies.

Maxima nervorum perturbatio, in his pestis speciebus deprehensa, atque pro rerum conditione sine omni dubio ex immediata contagii in nervos actione producta, ordinationem earundem ad nervosarum febrium genus satis superque legitimam reddere poterit. Et quidem sequentes rationes hanc immediatam nervorum a contagio affectionem, probare mihi videntur. (1) Biliosa primarum viarum colluvies horum symptomatum causa generaliter esse nequit, quoniam sæpius deest, quamvis, si adest, id quod non raro deprehenditur (v. *Genus febr. remitt.*), omnino statum peiorem reddere valeat, v. CHENOT. l. c. p. 61. 246, 266. Vomitus autem

autem bilis viridis vel atræ, hoc in contrarium verte-
re nequeunt, quin potius sententiam meam firmissime sta-
bilire valent. Hanc enim bilis comparisonem ex ner-
vorum affectione oriri, plures medici consentiunt, v.
SYDENH. l. c. P. I. p. 262. CHENOT l. c. p. 267. &
multis optimorum auctorum testimoniis id ulterius in
SCHRÖDERI & STARCK *diff. de alienata bilis qualitate*
Goett. 1767. habita, probatum est. Et HIPPOCRATES
jam bilis ita comparatæ vomitus, lethales prædixit, v.
COAC. S. 1. n. 100. quo colligi poterit, quod tales
vomitus longe ab illis distent, qui a colluvie sordida
excitantur. Hujus etiam bilis abundantia, post mortem
in primis viis & vesica fellea deprehensa fuit, v. *Traité*
de la peste p. 262, 277. (3) Neque semper hæc symp-
tomata a putredine dependere, subitaneus symptomatum
inflictus eorundemque sævities jam probant, qua robu-
stissimæ constitutiones correptæ fuerunt, quid! quod
hæ majori plerumque periculo obnoxia essent, v. *Trai-*
té de la peste P. I. p. 39, 226. Magna porro diffe-
rentia pestis hanc speciem inter & febres putridas ra-
tione caloris deprehenditur, quippe qui tactu plerumque
naturalis adparuit, quamvis interno urens fuerit. Et in
hac caloris differentia FORESTUS jam limites pestem
inter & febres putridas posuit, v. FOREST. L. 6. *Obs.*
2. in Scholio. Traité de la peste P. I. p. 38, 250.
Occurrit quidem etiam in febribus putridis (v. *stad.* 31.
febr. carc. PRINGLI l. c. p. 322.) talis status, qui
tamen, etsi huic proxime absit, tamen in eo ab illo
differt, ut non statim ab initio, sed post aliquam fe-
bris perduratiorem incidat, putredinique superveniat,
in hac vero pestis specie symptomata periosa antece-
dunt, quibus tunc putredo supervenire potest. In pri-
mo enim impetu pestis, quem edit, nullum aliujus hu-

*morum corruptelæ, cui hæc symptomatum sævities adscribi queat, adest indicium, v. CHENOT. l. c. p. 42. Et hæc differentia in medela non est levis momenti, dum illa nervorum adfectio, quæ putredini supervenit, averti potest, id quod in peste igitur fieri nequit, quoniam prima contagii actio in nervos ruit. (4) In ple-
 risque tandem cadaveribus, quibus apertis non solum viscera, sed etiam cerebrum & nervi destructa gan-
 grænosaque reperta fuerunt (v. *Tr. de la peste p. 2.*), nullus fœtor, uti in putredine esse solet, deprehensus fuit (v. *Tr. de la peste p. 262.*), quin potius humorum aciditas prævalere videbatur, dum bilis excreta, acido gaudebat sapore (v. *Tr. de la peste p. 255.*). Ex quibus omnibus satis hujus pestis speciei a febribus putri-
 dis differentia magnaque ejusdem cum febribus atactis vel nervosis affinitas constare poterit. Qui non nescit, quid BRENDLIUS febris malignæ vocabulo insignire voluerit, ille hunc mecum consentientem videbit, in *diff. de febr. part. §. 24.* ubi pestem ad febres malignas refert, & in *diff. de paraphr. & febr. malign. cognat. §. 24.* dicentem: *Pestem procul dubio nihil aliud esse, quam paraphrenitidis speciem, singulari quodam contagio enatam.* MEAD. *opp. Ed. Goett. T. II. de peste p. 34.* etiam credit, contagium in succum nervosum agere (cf. *Traité de la peste p. 75.*). PRINGLE *p. 337. & supra p. 286.* (5) Medelæ tandem methodus, etsi pro-
 dolor! rarissime, in his nempe pestis speciebus, ex voto succedebat, prosperior tamen præ aliis cum ea in febrī nervosa adhibenda, convenit, quæ nempe in vomitoriis, diaphoreticis, cardiacis &c. consistit, quibus adhuc cortex peruvianus accedit, quippe quem non solum CHENOTUS (*l. c.*) sed etiam alii perutilem inven-
 venerunt, v. MORTONI *Opp. append. 20. Ex hist. febr.**

*Mo. 1658, 1691. MAKENZIE neves bremisches Magaz.
T. II. p. 300.*

3. FEBRIS NERVOSA PUTRIDA.

Febris pestilentialis GRANT neve Beob. p. 24.

Supra jam monui (v. p. 279.), febribus putridis contagiosis haud raro statum accedere, ubi ob maximam virium dejectionem summamque nervosi systematis debilitatem methodus alexipharmaca instituenda est. Et quamvis hujus numeri febres a præcedenti specie, indolis & morbi decursus ratione haud parum abhorreant, nunc tamen, si ad hunc gradum pervenerint, eadem medendi methodo indigent. Simul enim complicata putredo has species separare videtur. Non autem putredo, per se spectata, hujus conditionis causa materialis esse potest, quoniam antiputredinosa statum peiorem reddunt. Quoniam ergo hæc febris putridæ conditio medelam, febribus nervosis propriam, postulat, natura cum iisdem hac ratione etiam convenire, consequitur. Unde autem unius ejusdemque contagii diversa vis, qua nunc primo nervos, nunc mox humores afficit? An constitutiones nonnullæ vi contagii, nervos lædenti, resistere valent? An hoc contagium putredine humorum aptius redditur, ut nunc nervos facilius afficere valeat, quos antea immunes relinquebat? Nonnumquam tum putredo, tum nervorum affectio simul incidunt, quod sequens pestis species probat.

(a) P E S T I S .

SPECIES *secunda* CHICOYNEAN (*l. c. P. I. p. 38, 250, 318*). *Species quarta* CHENOTI (*l. c. p. 64*) *cf. FOREST. (l. c. L. 6. Obs. 12)*.

Pulsus celer, contractus, inæqualis, premente arteria evanescens. Sitis. Nausea. Vomitus, æruginosi, cruenti vel atrii. Æstus interne urens, externe naturalem non superans. Ingens cephalalgia. Oculi torvi vagi. Lingua initio alba, deinde nigra. Deliria. Hemorrhagiæ. Petechiæ. Vibices. Bubonum & anthracum eruptio, acrius vero dolentium, nigrescentium, facillimeque in gangrænam transeuntium.

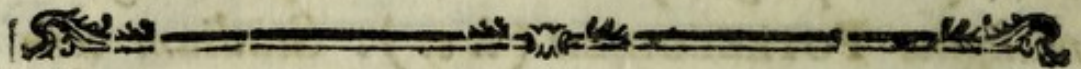
Hæc pestis conditio ita comparata esse videtur, ut contagium tum humores tum nervos simul affecerit, nec inde unum alterius causa vel effectus dici queat, quoniam uno eodemque tempore a contagio producuntur. Experientia autem teste, hoc in passu magis ad nervorum quam ad humorum affectionem respiciendum est, hinc prior etiam magis ad causam materialem vel naturam febris spectare, consequitur, ideoque febribus nervosis merito adnumerari debet.

(b) *Stadium tertium febris carcerum* PRIN-

GLII (l. c. p. 311). Stadium tertium anginae malignae FOTHERGILLII (l. c.). Stadium tertium febris flavae malignae americanae HIL-LARY (l. c.).

Hic etiam febris hungarica aliaque febres pestilentiales pertinent, ubi mox in initio humorum putrida dissolutio nervorumque summa affectio incidunt. Nequaquam quidem generatim tales febres hanc indolem servant, sed plerumque a constitutione ita modificantur. Cæterum omnino hujus conditionis determinatio admodum difficilis est, quod tamen haud systemati nostro, sed exiguae humanae cognitioni phaenomenorum eorundemque causarum in machina humana tribui debet.

GENUS TERTIUM ATACTARUM.

FEBRIS LENTA NERVOSA.

HABITUS corporis laxus, debilis, sensibilis. Causæ prægressæ systema nervosum defatigantes. Incipit levi horrore, cum errante repentino calore, sæpe vix perceptibili, languoris specie, animique dejectione, pulsu celeri, inæquali, nunc forti, pleno, nunc vero & ilico parvo, debili & fere inconspicuo, nonnunquam naturali tardiori, vel non multum ab eo discedenti. Ita status sæpe repit, sine luculento periculo, cum tunc ex improvise symptomata graviora accedant (a).

Capitis dolor & gravedo. Vertigo. Nausea. Dolor oppressivus præcordiorum. Vomitiones inanes. Vomitus acidi humoris. Singultus. Lingua initio alba, postea rubra & arida, etsi vix unquam sitis, denique tremulenta. Torporis species, somnolentia, & tamen æger

(a) Hoc stadium mitius præcedentis verum ac genuinum hujus febris characterem præbet, unde a febre nervosa acuta differt, sed plerumque vel ob absentiam vel ob imperitiam medici, observationem fugit.

somno destituitur, vel saltem fugax tantum est, soporosus, pavorebus interruptus, non delectans. Oculorum tristior aspectus sordidusque, lucem fugientes. Sternutatio. Calor & horror inæquales, sæpe dum caput ardet, pedes frigescunt. Calor ad contactum, naturalem non superans, interne urens. Sudores fugitivi, gelidiusculi. Urina tenuis, limpida, nonnumquam turbida nec secedens, quandoque autem optima facie critica absque ulla symptomatum alleviatione. Posthæc convulsiones. Delirium manifestius, raro phreniticum, sed tranquillum, labiorum & manuum motibus, oculis intentis, & quasi studiose aliquid adspicientibus. Vires decrescunt, ita ut levissimo sæpe nixu animi deliquia & sudores frigidi adpareant. Extremitates frigescunt. Pulsus tremulus, undosus, intermittens. Aegri in principio valde irritabiles, nunc surdi & stupidi fiunt. Imminente morte delirium comate finitur, excreta invite profluunt, ac universalibus convulsionibus vel morte apoplectica æger e medio tollitur.

Hujus generis conditio ea est, ubi singularis systematis nervosi debilitas adesse videtur, qua natura ad causam quandam occasionalem internam expellendam in

fana constitutione mox subigendam, inepta est, & sic materies ad partes nobiliores metastatice defertur, vel ibidem sensim accumulatur, unde summum periculum, atque, nisi vera crisis sequatur, mors certa imminet. Crediderunt quidem alii, hujus febris naturam in locali quodam vitio sitam esse, quod tamen probabilitate destitutum est. Sic HOME inflammationem cerebri in causa esse, adfirmat, in propriaque observatione nititur. Febris enim lentæ nervosæ specie ipse correptus fuit, atque signa inflammationis cerebri percipere credidit. Unde autem, quæso, determinare potuerit, hæc symptomata haud meræ congestionis versus superiora effectus fuisse? Vidit quidem nonnunquam cerebrum sanguine aut pure turgidum, quod etiam WILLISII experientia jam constabat, attamen probabilius pro morbi sequela vel pro statu complicato, quam pro causa habenda est. Neque ipsa corporis constitutio, causarum præcedentium conditio, & curationis tandem ratio, huic feбри, optimis omnibus practicis consentientibus, opportuna, ad talem causam localem indicant. Quamvis enim nec rationi neque experientiæ contrarietur, ex nervosa debilitate stases in systemate vasculoso fieri posse, verèque oboriri, tamen hæc plerumque indole vere inflammatoria expertes sunt, atque, veluti ex morbi hysterici & hypochondriaci analogia concludi potest, magis viscerum abdominalium quam partium nobiliorum obstructions efformant. Et quamvis quidem porro observatione constet, nonnunquam veras inflammationes cum feбри nostra complicatas esse, attamen pro causa materiali haberi nequeunt, neque exinde febris naturam constituunt. Quisnam enim excitantia & roborantia ad inflammationes tollendas idonea esse, dicet? Hæc quidem est methodus, quam optimi practici adoptarunt,

quæque experientia teste atque ratione consentiente huic feбри maxime congruit. Vinum apud auctores, ut non solum magna sit in hac feбри utilitate, sed etiam optimi præservativi remedii speciem præ se ferat, relatam legitur (v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 88.* HOME *medic. factis and. Exp. p. 6.* GIBSON *treatise on fevers. Lond. 1769. p. 172. Edimb. Vers. T. V. P. II. p. 734. seq. Lond. Bemerk. T. I. p. 207.*). Unde sane nihil ad hujus causæ existentiam concludi potest. Sique ad auctoritatem provocare velimus, & hinc hujus causæ nullitas adparet. HIPPOCRATIS enim inflammationis cerebri descriptio atque præscripta ejusdem hujus morbi curatio feбри nostræ haud respondent, quum expressis verbis vinum prohibeat, methodumque antiphlogisticam suadeat (v. *supra p. 137.*), quæ tamen, uti modo dixi, hujus febris non est. Plerique auctores consentiunt, maximam februm nervosarum causæ materialis partem in morbosa quadam nervorum conditione latere (v. LANGRISH *l. c. p. 330.* & GIBSON *l. c. p. 163*), qui sequentia habet: „I may warrantably conclude, „ ait, that the cause of this fever is some matter affecting the nerves, so as sometimes to hinder their „ influence, and at other times to occasion too great „ an exertion of it“ (cf. etiam LENTINI *Obs. T. II. Obs. 19.*). An hæc nervorum mala conditio cum debilitate hysterica vel hypochondriaca natura conveniat? Sic descriptio hujus febris MANNINGHAMI suadere videtur. Ait enim, hanc febrim in principio sæpe morbi hysterici vel hypochondriaci faciem præ se ferre. Quænam autem hæc sit materia, quæ irritamentum præbet, quod hanc nervorum peculiarem irritabilitatem actuosam reddere valeat, nondum plane cognitum est. Hanc causam occasionalem nonnulli pituitam esse, autumarunt.

Sic HUXHAMUS (*l. c.*) pituitæ putredinem accusat, & GLASSIUS hac ex ratione eas febribus gastricis adnumeravit. Supra autem jam illam febrem quæ a coluvie pituitæ pendet, a nostris separavi, atque rationes dedi, quæ id peragendi, mihi suaserunt (*v. p. 257. seq.*). Facillime quidem in constitutione debili ob læsam simul digestionem pituita generatur, sed hæc potius ad morbi effectus quam ad ejusdem causas referenda est, quum vera febrium nervosarum medendi methodus in impuritatibus primarum viarum expurgandis haudquam versetur. Attamen ex toto negare nolo, hanc pituitam quandoque in præsto esse, atque causæ occasionalis genium præ se ferre. Persuasissimum enim habeo, causam occasionalem febrium nostrarum non semper unam eandemque esse, sed pro individuorum ratione admodum differre. Hanc autem differentiam hactenus ignoramus, ardentique desiderio observationes expecto, quibus ad hanc cognitionem pervenire queamus. Nonnunquam materiem arthriticam causam hujus febris occasionalem præbere, sequenti observatione edoctus sum, quæque simul omnem de vera existentia harum febrium sub ea conditione, sub qua eas determinavi, dubitationem sustulit.

Vir quidam a prima juventute hæmorrhagiis per nares perque vasa hæmorrhoidalia laborabat. Ad has sedandas largiter instituta sæpiusque repetita venæ sectio debilitatem illam induxerat, quæ plerumque largas sanguinis rubri evacuationes sequitur. Ante aliquot annos, vîgesimo quidem nono ætatis suæ, morbo arthritico universali correptus, iterum illum sanguinis evacuatione profecutus est, postea ex artis parte fomentationibus, emollientibus & vesicatoriis, a natura autem eruptione miliari solutum. Iterum autem hunc morbum insignis

Afluxus hæmorrhoidum excepit, cui varicum, quæ sanguini viam parabant, extirpatione obicem posuit. Ex omnibus his autem singularem debilitatem una cum magna irritabilitate contraxit, quæ tum ex corporis tum ex animæ conditione manifeste adparebant. Duobus annis præterlapsis febrilis morbi indicia persentiscere cœpit, at quoniam eodem tempore febris putridæ biliosæ species epidemice sæviebat, suum morbum ejusdem indolis esse, autumat. Hinc repetitis primas vias evacuantibus illum profligare studuit, sed incassum. Magna mortis apprehensione, quamvis ambulando, nec peculiarem debilitatem artuum vel alia symptomata sentiendo, duobus septimanis post morbi inflictum præterlapsis, eum reperiēbam, nulla alia fere quærela, quam de insomnia, per totum morbi jam stadium protracta. Pulsus mane naturali proxime accedebat, versus vesperum motus febriles, nec vehementes, pulsu haud mali ominis. Ex nimio autem evacuantium usu paulo antea vomitus acidi acerbissimi spontanei secuti erant, quorum conamina semper ex præconcepta opinione, colluviem impuram primarum viarum in causa esse, mechanice suffulserat. Facillime ex omnibus perspiciebam, materiem haud copiam, nec peculiaris virulentiam sed morbose systematis nervosi ratione nocere. Hinc resolventia opiatum commixta, atque vesicatoria ei suadebam, sed omnia evomebat, quæ minimæ irritationi ansam præbere valebant, at quum vesicatorium molesta stranguria, nec camphora neque emollientibus simul adhibitis prorsus prohibenda, sequeretur, & hæc rejecit. Ex propria nunc voluntate magnam corticis peruviani copiam sumfit, atque nocte sequenti, quum somnus, uti semper, eum fugeret, aëri libero sese exposuit, unde, atque corticis simul peruviani ope, pro omni probabilitate,

materia, eodem tempore forte quodammodo perspirans, suppressa & ad partes nobiliores delata est. Sequenti enim die rigore convulsivo universali atque spasmodicis faciei contractionibus paroxysmus incidebat, quem pro mortis instantis apparatu tum ipse tum adstantes habuerunt, ideoque ilico sat larga venæ sectione ei occurrere crediderunt. Quamvis autem hoc remedium sane hic maxime iniquum erat, tamen epispasticis & antispasmodicis internis adhibitis, spasmi remittebant, mentis magis compos reddebatur, sudor profusus sequebatur, atque urina omnem criticæ faciem præ se ferebat. Sequenti die eum e lecto surgentem vidi. Quum autem pulsus febrilis adhuc adesset, nec somnum, quem secure sequi credideram, eum refecisse, doleret, morbum nondum iudicatum esse, prævidebam. Et revera versus vesperum paroxysmus revertebat, omnem expectationem meam superans. Universales enim convulsiones per totam noctem eum vexebant, nec largissimus antispasmodicorum efficacissimorum usus eas mitigare, valebat. Attamen versus meridiem filebant. Vesicatoria tum suris tum pectori applicabantur, & camphora, opium, moschus, crocus &c. haud parca dosi interne adhibebantur. Nulla autem critica evacuatio. Post aliquot dies delirium, non autem permanens, sed mox filens. Nunc exacerbatio nulla. Secundum adparentiam febris mitis erat. Pulsus incerto tempore a consueta conditione aberrans, plerumque naturali similis. Nec urina morbosa esse videbatur, quid! quod quandoque criseos signa exhiberet. Spiritus mildereri, vinum, cortex peruvianus aliaque medicamenta & remedia supra memorata sine fructu dabantur. Lingua humida satisque bona, quamvis haud colore naturali. Alvi excretio fere naturalis. Vires haud valde prostratæ. Nec mens pror-

fus alienata, quamvis semper mortis ideam fovens. Sed infomnia semper, atque oculorum splendoris imminutio. Sic repit febris per duas septimanas nulla excretionem critica sequenti, quo tempore elapso sopor accedit, & more apoplectico æger obiit.

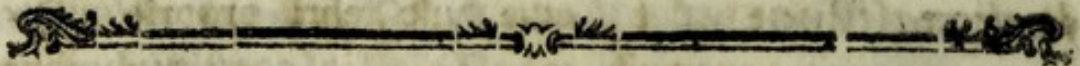
Hanc febrem vere lentam nervosam fuisse, ex hac morbi historia manifeste adparet. Et quidem primo ex negativa febris conditione id concludi potest. Nulla enim febris inflammatoriæ diatheseos signa exhibuit. Febris erat mitis, longa, haud magna apparenti sanguinis ebullitione, omniaque deerant, quæ alias febrem inflammatoriam concomitare eique prægredi solent. Sanguis e vena emissus naturalis faciem præ se tulit, crustæ pituitosæ modo quid exhibens. Neque febris putridarum numero accenseri poterit, ob memoratam sanguinis conditionem & reliquorum putredinis signorum absentiam. Nulla certe primarum viarum colluvies fordidum in causa fuit, quum usque ad finem ejusdem signa & symptomata defuerint. Nulla breviter causa materialis, symptomatibus respondens, detegi potuit. His rationes accedunt, ex quibus ipsam febris indolem nervosam magis adhuc corroborare possumus. Morbosa illa conditio systematis nervosi, ex vita morbisque prægressis, ex ipsa ægri constitutione, ex curatione tandem haud adæquata quam mox in initio ipse gessit, lucide aperta est. Concitata ergo febris fuit ab exigua causa, corporis conditione autem maxime perniciose reddita. His morbi decursus ratio magnum adhuc pondus superaddere valet. Sæpius nempe evacuationes adparebant, omnem criseos faciem præ se ferentes, absque ulla tamen levamine succedentes. Sudor enim profusus paroxysmis primis finitis cum bono urinæ sedimento superveniens, magnam dabat spem, ut morbo profligando

par foret, quam tamen eventus fefellit. Intrabat postea fluxus hæmorrhoidalis, spem denuo erigens, iterum illam deludens. Suppurabant ulcera artificialia absque omni fructu. Hæc, credo, sufficere possunt, ad morbi indolem dijudicandam. Quænam autem fuit hujus febris causa occasionalis? Hanc materiem arthriticam fuisse, ex aliarum causarum absentia, ex morbo arthritico prægresso, atque ex observatione, materiem arthriticam haud temere corpus, quod semel habitavit, prorsus deferere, haud exigua probabilitate conjecturare licet. Hanc materiem tum ob ipsius acredinem tum propter peculiarem irritabilitatem convulsiones excitasse videtur, neque ea ob contractam simul nervosi systematis debilitatem expelli potuit, partim nocturna ambulatione & nimis præmature corticis chinæ usu retropulsa & retenta, & sic ad viscus quoddam nobilius delata atque coacervata est. En morbi historia, quæ generis nostri existentiam extra omnem dubitationem ponere valet.

Quod ad curationem febrium nostrarum attinet, generatim illam determinare non audeo, persuasissimum habens eam pro varia causarum occasionalium conditione, diversam esse debere. Latent autem plerumque hæ causæ, ideoque repetita earundem observatio expectanda est. Id quidem universaliter dari potest, mox in initio roborantia mere adstringentia haud prodesse, quoniam materiei exitum prohibent. Docet hoc ægri nostri historia, atque observatione LENTINI (l. c.) idem confirmatur. Evacuantia hic summa cautione institui debent, nec, si forte sordes adsunt, quæ expelli debent, hoc ad naturam febris facit. Quando enim talis pituitæ condito & abundantia adest, ut in ea tollenda maxima curationis pars versetur, febris hujus generis non est, sed gastricis accenseri debet. Idem

de venæ sectione valet, quæ huic feбри proprie nunquam congruit, quamvis, præsertim in constitutionibus epidemicis, status quidam inflammatorius simul complicatus sit (*v. HOME l. c. p. 4, 194. JUNGSCSCHULZ diff. cit. de V. S. &c. p. 42. seq.*). Frictiones, epispastica leniaque diaphoretica statim sub morbi ingressu adhibenda esse, omnia indicant. Exulcerationes artificiales huic feбри potissimum congruere videntur, quid! quod GIBSON observaverit, cutim diuturno recubitu quandoque bono successu gangrænescentiam concepisse, quæ quodammodo critica fuerit (*v. l. c. p. 176.*). Vinum magnæ hic utilitatis esse, supra jam monui, quod pro varia constitutione pro diversaque ægrorum consuetudine feligendum est.

SPECIES.

(A) SIMPLEX (a).

SELLE *Beyträge P. I. p. 72 seq. (b). Febris hectica maligna WILLISII (v. Cerebr. pathol. p. 65). Little fever MANNINGHAMI (v. the symptoms, nature, causes and cure of the febricula or little fever. Lond. 1746). Slow fever LANGRISH (l. c. p. 329). Nervous fever GILCHRISTII (v. Medical Essays and Observ. by a society in Edinburgh T. IV. Art. 23 & T. V. P. II. Art. 48). Febris lenta nervosa HUXHAMI (l. c. T. II. p. 78) & GLASSII (c) (l. c. p. 94). Epidemic low fever HOME (d) (l. c. p. 1 seq.) Febris lenta maligna*

(a) p. 105.

(b) Hic varios dedi hujus morbi casus, qui theoriam nostram optime corroborare valent.

(c) Sedulo attendendum est, quod supra jam monui, GLASSIUM nempe, febrim nostram cum ea, quæ a coluvie pituitæ fovetur, confudisse, sicut etiam HUXHAMUS genuinam hujus febris notionem non habuit.

(d) Febrim nonnunquam epidemice grassari, hic auctor observavit. An autem natura cum sporadica consimilis? Febrim etiam malignam epidemicam descripsit MORGAGNI (l. c. Epist. 7. Art. 16.) de qua tamen certitudine dici nequit, eam ad genus nostrum pertinere.

maligna VOGELII (*l. c. p. 39 seq.*). *An typhus* HIPPOCRATIS ? (*v. Epid. L. 7. Ed. van der Linden p. 816, de intern. affect. p. 247*).
An morbus crassus HIPPOCRATIS ? (*l. c. p. 257*)
An passio cardiaca COELII AURELIANI ? (*v. de morb. acut. L. 2. C. 32*) *An morbus cardiacus* CELSI ? (*e*) (*l. c. L. 3. C. 19*) *An Phthisis nervosa* MORTONI ? *An Tabes dorsalis* HIPPOCRATIS & *Typhus exhaustorum* SAUVAGES *hic pertinent ?* (*f*).

(B) COMPLICATÆ .

QUUM generis nostri notio multis medicis hucusque satis ambigua sit, mirandum sane non est, varias ejusdem modificationes & complicationes itidem indeterminatas esse. Supra jam monui, hanc febrim nunc cum colluvie primarum viarum pituitosa, nunc cum materia arthritica ita connexam esse, ut hæc pro causa occasionali stare possint, nec proprie inde complicationis ideam involvere videntur. Hæc enim ad febris naturam spectant, neque phænomenorum diversitas, a

(*e*) Omnibus his hanc indolem denegat VOGEL (*l. c.*), quamvis id ob ambiguam hujus febris faciem satis difficile determinari potest.

(*f*) Majori forte jure hi morbi ad chronicos morbos referuntur, quamvis omnino natura cum febribus nervosis conveniant. Idem de Apoplexia nervosa valet (*v. SELÆ Med. clin. in Cap. de Apoplex.*).

differenti causa occasionali ortum ducens, complicati status divisionem præbet. His ergo nondum extra dubitationem collocatis, divisionem superstruere non audeo, & eas tantum hujus generis species hic allegabo, quarum phænomena specifica a natura febris proprie pendere videntur, quarum existentia indubia est, quæque manifeste in sensus cadunt. Quamvis enim nonnunquam status quidam inflammatorius vere adsit, nec raro cadaverum sectiones inflammationes locales manifestaverint, tamen signis consuetis haud prodeunt, nec facile inde dignosci possunt. Idem de catarrhis valet. Nonnunquam enim peripneumonia notha hujus indolis esse videtur, quæ tamen plerumque majori forte jure ad febres gastricas pituitosas refertur. Nonnulla autem exanthemata hujus indolis haud raro occurrunt, quæ hic præ aliis specificare liceat.

(α) CUM EXANTHEMATIBUS.

I. VARIOLÆ.

Variolæ crystallinæ & verrucosæ MEADII (v. *Opp. cit. de Variol. p. 34, 36*) cf. HUXHAM (*l. c. T. II. p. 121, 133, 137, 138*). ELLER (*l. c. p. 136*) SCHRÖDERI & FELLINGER *diss. circa variol. distrib. ratione febr. &c. p. 31, 50.*

Eruptio ultra terminum consuetum protrahitur. Die septimo vel octavo stigmata pro-

deunt, quæ lento gradu in papulas pallidas & depressas convertuntur, & loco puris cocti, saniem corrodentem continent, unde pustulæ lymphaticæ vel crystallinæ dicuntur. Humore evaporato vel absorpto, flaccidæ evadunt, & pustulas siliquosas efformant. Nonnunquam nullus humor pustulis inest, & verrucosæ nuncupantur. Urina præter rationem cocta. Pustulæ in artubus prius ac in facie prodeuntes. Deficiens capitis & manuum justis temporibus intumescencia. Nova pustularum copia post alteram erumpens. Salivatio.

Ptyalismum huic variolarum speciei præcipue solemnem esse, observationes docent, eundemque in morbis nervosis quam maxime solitum esse, totidem experientia constat. Quodsi ergo ex analogia concludere liceat, etiam ex hoc phænomeno variolarum indoles nervosa dijudicari poterit, quamvis hanc conclusionem omnino in sodalitie tantum reliquorum febris nervosæ signorum admittat. Sæpe enim salivatio colluviem biliosam vel verminosam pro causâ agnoscit (*v. van den BOSCH l. c. p. 242*), FELLINGER *diff. cit. p. 22*. An hic contagium causam febris occasionalem constituit? Vel num, uti in reliquis ordinibus, ipsa febris indoles a contagio haud pendet?

2. MORBILLI.

v. HOFFMANN (Med. rat. syst. Q de morb.

obs. 7). MORTON (*Exerc. 3. C. 4. p. m. 28 seq. & Pyret. C. de febr. infl. C. 3. p. 12*).
Eruptio lenta.

3. MILLIARIA.

v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 87. GLASS (l. c. p. 95. seq.)*. PERCIVALL *Philosoph. and medic. Essays*.

Præcedunt spirandi difficultas, anxietas, sudor acidulus, cutis pruritus. Eruptio critica vel saltim levans. Exanthemata femini papaveris similia, mox albas vesiculas, lymphæ turgidas, effingentia & cum cutis desquamatione exarescentia.

Hæc exanthemata iis præcipue febribus nervosis consueta esse videntur, quæ colluviem quamdam pituitosam in primis viis simul conducunt. Peculiare saltim contagium haud agnoscunt, uti supra jam monui (*v. p. 272*). Differt autem hæc miliarium conditio ab aliis in eo, quod haud raro e. isin perfectam perficiant, ideoque cardiacis promovenda sint (*v. HUXHAM l. c.*). An hæc differentia copię materiei tantum ratione? Sic videtur. In febribus enim biliosis vel mere pituitosis materia nimis magna copia adest, quam ut hac via eliminari posset. Hic autem materia tantum pauca ex toto unaque eruptione ejicitur, & sic febris simul judicatur.

4. SCARLATINA.

v. PLENCIZ *de febr. scarl. p. 19.*

Stadium mitius præcedens. Nulla cutis desquamatio nec tumescencia.

5. PEMPHIGUS.

v. SELLE *Beyträge P. I. p. 103.*

Hæc exanthemata peculiarem attentionem mereri, haud videtur. In febribus nervosis pessimum sunt malignitatis signum.

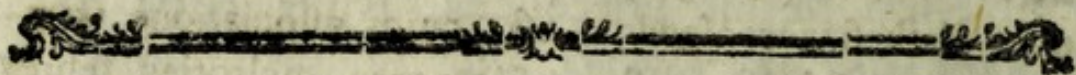

 (β) CUM DYSENTERIA .

Dysenteria malign. v. SELLE *Beyträge P. I. p. 102.*

Hic exigua febris, nullaque phænomena terrentia, nisi indomptabilis alvi fluxus cruentus absque ullo fere fœtore. Diaphoretica & cardiaca mox sub morbi ingressu summa sunt utilitate, & iterum ab hoc morbo plebem curationem suam confortantem abstraxisse, probabile est.

ORDO QUARTUS.

INTERMITTENTES.

FRIGORE subsequenteque calore paroxysmi incidunt, & evacuationibus criticis terminantur. In paroxysmorum intervallis perfecta apyrexia.

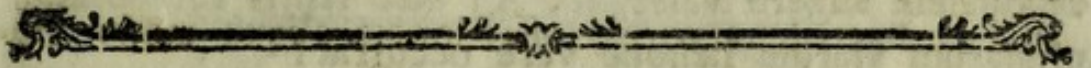
De harum febrium natura medici valde adhuc dissentiunt, quum conditiones morbosæ, quas sæpe in febribus intermittibus observant, earundem causæ materiales exclusive dici nequeant, quoniam haud raro absque febris intermittens concomitatione deprehenduntur, totidemque in his ipsis febribus prorsus deesse videntur. Quando autem curationis ratio simul in censu fertur, hic dissensus forte levior reddi poterit. Primo quidem febres intermittentes occurrere, diathesin inflammatoriam manifestantes atque ad curationem methodum antiphlogisticam postulantes, observatione constat. An ergo hinc febris natura in hac inflammatoria diathesi latet? Hoc negatur. Sed quoad partem tantum negari deberet. Quodsi ex curationis ratione ad causæ indolem conclusio valeat, omnino hanc diathesin veræ causæ materialis speciem præ se ferre, consequitur. Nondum autem omne id complectit, quod ad febris intermittens hujus generis naturam concurrat. Febris enim vera inflammatoria ab his satis diversa est, nec sola curatio antiphlogistica ad febrim intermittentem

hujus indolis profligandam sufficit. Ergo aliud adhuc quid diathesi accensendum est, cujus associatione natura demum febris constat. Sic porro multoties febres intermittentes cum colluvie biliosa vel pituitosa observantur, ita ut, hac colluvie neglecta, febres tolli nequeant. Annon hic colluvies impura febris causa materialis? Iterum negatur, quoniam hæc colluvies sæpissime adest, absque febris intermittens coexistentia, viceque versa totidem febres intermittentes absque hac colluvie occurrunt. Quando autem, si adest, absque ejusdem expurgatione febris haud aufertur, omnino ad causam materialem pertinet. Sed in ea sola natura non sita est, quoniam febris perfecta curatio colluviei expurgatione nondum absolvitur, neque hæc colluvies semper febrim intermittentem producit. Sic porro febres intermittentes cum vermibus, eademque eorundem ad febrim relatione existant. Hinc sane vel omnia hæc ad febrim intermittentem producendam faciunt, ideoque causarum munus absolvunt, vel nunquam in medicina conclusio formanda est. Quod autem hæc nondum sufficiant, sed peculiaris alia adhuc conditio simul adesse debeat, qua diathesis inflammatoria vel colluvies biliosa vel vermes determinantur aut ita modificantur, ut proprie febrim intermittentem nec alium morbum producant, iterum ex modo dictis adparet. Quænam autem hæc sit, omnino determinatu satis difficile est. Multi medici eam in sanguine quæsierunt. Patet autem ex iis, quæ supra (*p. 92. seq.*) de febris causa monui, pro omni probabilitate sanguinis ipsius qualitatem vitiosam febres continentes excitare. Huic etiam magis adhuc pondus superadditur, quum observatione constet, febres intermittentes, quo magis corporum & aëris constitutiones ad illas, quæ febres continentes produ-

cere solent, accedunt, eo facilius in continuas transire (v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 30. seq.*). Sic etiam nullum sæpe manifestum sanguinis vitium deprehenditur. Omnino quidem febrilis paroxysmus a materia in sanguine contenta producitur. Hanc autem materiem semper pluribus vicibus in sanguinem transire, maxima gaudet probabilitate, quum alias febris non prius remitteretur, nisi omnis materia expulsa esset, veluti in continuis observare licet. Ex alio loco ergo reiteratis vicibus materia ad sanguinis massam defertur, ubi mox paroxysmum concitat, quo foras expellitur. Et hanc quidem materiei fabricam in primis viis esse, plerique medici adfirmant. „Primæ viæ, ait HOFFMANNUS, „sunt latibulum, in quo vitiosa materia fermenti in- „star hospitatur“ (v. *Med. rat. system. S. I. C. 3. §. 9. & C. 2. p. 26*). Eandem sententiam TORTI profert, dum ait: „Fermentum febrium intermittendum „non sanguini primarie inest, sed vasis lacteis admi- „scetur, & facta materiæ accumulatione paroxysmum „excitat“ (v. *Therap. spec. L. I. C. 8. p. 90. cf. LANGRISH l. c. p. 247, 277*). Magnus febrium intermittendum cum primarum viarum læsione consensus etiam ex multis aliis circumstantiis adparet. Sic NICOLAI exemplum refert, ubi paroxysmi inflictus illum ordinem sequebatur, quo æger cibos sumebat (v. *von kalten Fiebern &c.*). Sic etiam primarum viarum neglecta evacuatio febrium intermittendum ad continuas transitum efficit (v. PRINGLE *l. c. p. 270*). Ex omnibus his patet, materiem primo in primis viis paratam esse. Hæc autem materies ipsa colluvies fordida non est, ex rationibus supra adductis. An ergo peculiare contagium? Haud videtur, quamvis hæc febres haud raro epidemice grassentur. Constat quidem observatio-

ne, contagia, quæ alias febres continuas efficiunt, nonnunquam intermittentes producere. Pestis nempe interdum sub febris intermittens prophasi deprehensa fuit (*v. Traité de la peste T. I. p. 322, 323*). Sic etiam febris variolosa haud raro periodice decurrit (*v. SCHRÖDERI Progr. de duob. variol. insit. hist. Goett. 1766. p. 8. HAEN l. c. T. II. p. 90. SARCONI l. c. T. I. p. 230*). Sed hæc sunt exceptiones, in systemate nihil mutant. Plerumque nulla contagii suspicio est. Maxima, ut sententiam meam proferam, gaudet probabilitate, hanc conditionem aut qualitatem, qua colluviei pars ad febrim intermittentem producendam apta redditur atque sanguini admiscetur, in peculiari systematis nervosi conditione latere. Quodsi enim observationes illas attendamus, ab intempestivo purgantium usu facillime febris recidivum oriri (*v. WERLHOFF obs. de febr. §. 7. p. 24. van SWIETEN de febr. interm. SAUVAGES Ed. prior. P. II. T. II. p. 272.*), roborantia, si purgationem producant, curationem haud perficere, & vomitoria, si per alvum effectum edunt, febrim protrahere, probabiliter assumi potest, morbosam quamdam nervorum irritabilitatem primariam involvere febris rationem, quum nemini ignotum fuerit, quanta sit vis purgantium debilitans, nisi a natura indicentur. His magnum accedit animi pathematum in producendis febribus intermittentibus imperium, quippe quæ absque dubio præcipuum effectum in nervos edunt. Hoc etiam probat salubris sæpe Opii usus, præcipue in febribus pertinacioribus. Satis tandem corticis peruviani, in roborando systemate nervoso, virtus cognita est, & quum universalem fere hujus corticis virtutem in sanandis tam ipsis febribus intermittentibus, quam multis aliis morbis periodicis, per tot medicorum magni nominis observationes satis

evictam, nemo facile in dubium vocare potuerit, iterum ex hac ad nervorum affectionem aliquo modo concludere licet. Huic sententiæ illa proxime accedit, quam van SWIETEN de febrium intermittantium ratione exposuit (*v. Comment. II. §. 757*). Negat quidem SENAC (*von Wechselfiebern. Leipz. 1772. p. 20. seq.*) hanc nervorum in febribus intermittantibus producendis cooperationem, sed absque sufficienti ratione, quum in mali hysterici ad febres nostras comparatione nullam similitudinem deprehendit. Omnino nequaquam hæc nervorum conditio cum ea convenit, quæ in morbis hysterici obtinet, sed ab hac satis distincta est, neque cum ulla alia nervorum læsione, affinitate gaudet. An forte tantummodo nervi primarum viarum vitiati sunt? Hæc fuit sententia WHYTTII, omnium maxime probabilis (*v. l. c. p. 587. seq.*), quam nuper GRANT (*l. c. p. 33.*) etiam adoptavit. Nec hac ex ratione febres intermittentes ad nervosarum genus referandas esse, sequitur. Satis enim hæc febres a nostris differunt. In febribus intermittantibus vires naturæ magna actuositate conveniunt, ad materiam febrilem expellendam, cum in febribus nervosis naturæ vires suppressæ videntur. Hinc hæc nervorum affectiones essentialiter ab invicem recedunt. Neque veluti supra dictum fuit, hæc nervorum mala conditio per se naturam febris constituit, sed alia adhuc causa adesse debet, quæ in hujus nervorum morbosæ conditionis connubio, causam demum febris materialem constituit. Causa ergo prædisponens semper eadem est, occasionalis autem, ut supra monui, satis differt, pro cuius tunc differentia etiam complexa febrium intermittantium natura diversa erit. Pro hac ergo differentia, generalibus nostris principiis jubentibus, genera harum febrium ordinanda erunt, quæ nunc specificare appropero.

 GENUS PRIMUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS INFLAMMATORIA.

HIEMIS & vernali tempore incidunt (a). Constitutio robusta (b). Sanguis inflammatorius (c). Reliqua signa diatheseos phlogisticæ.

Hunc febrium intermittantium genium in primis neoterici angli determinarunt. Methodus nempe antiphlogistica his febribus necessarie adhibenda est, qua neglecta, hujus generis febres facillime in continuas transeunt (v. HUXHAM *l. c.* WINTRINGHAM *l. c.* p. 292, 294. LANGRISH *l. c.* MONRO *l. c.* p. 138. GRAINGER *hist. febr. anom. bat.* p. 66. SENAC *l. c.* p. 219. *seqq.* PRINGLE *l. c.* p. 215. QUARIN *l. c.* p. 127, 132). Temperantium sparta sal ammoniacus hic optime perfungitur, cujus virtus simul antifebrilis satis cognita est. Non autem hæc curatio antiphlogistica ad febrim profligandam sufficit, sed causam tantum occasionalem dirimit (cf. HAEN *l. c.* T. XI. p. 53. *seq.*). Hac sublata, ad prædisponentem causam auferendam tunc roborantia in usum trahi debent, quæ antea causam oc-

(a) v. WINTRINGHAM *l. c.* p. 326. HUXHAM *l. c.* p. 32.

(b) HUXHAM *l. c.* p. 30.

(c) Diathesin sanguinis inflammatoriam conspexerunt HUXHAM *l. c.* p. 32. & LANGRISH *l. c.* p. 252. & quidem tali modo, ut in quotidianis spissior, quam in tertianis, & in his densior, quam in quartanis fuerit, cf. WINTRINGHAM *l. c.*

casionalem augere valebant. An hæc febris absque ulla primarum viarum læsione vere occurrat?

SPECIES.

(A) SIMPLEX. (a).

v. *Auctores supra allegatos*. GRANT *l. c.*
p. 133. seq.

(B) COMPLICATÆ.

I. INFLAMMATIO OCULORUM.

v. SENAC *l. c. p. 129.*

Signa ophtalmiæ (b). Febris periodica.

2. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis periodica SAUVAGES (*l. c. T. I. p.*
473).

Signa pleuropneumoniæ (c). Febris intermit-
 tens.

3. INFLAMMATIO PULMONUM.

v. SARCONE *l. c. T. I. p. 211.*

Signa peripneumoniæ (d). Febris intermit-
 tens.

(a) p. 105. (b) p. 210.

(c) p. 130. (d) p. 128.

GENUS SECUNDUM INTERMITTENTIUM.

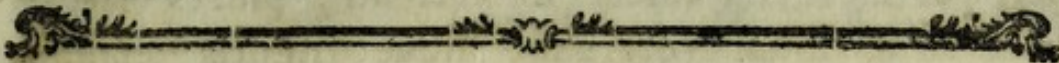
INTERMITTENS BILIOSA INFLAMMATORIA.

VERNI & æstatis tempore incidunt. Cum frigore vomitus biliosi. Signa colluviei biliosæ. Diathesis phlogistica. Paroxyfmi plerumque tertiani.

Supra jam colluviem primarum viarum fordidam generatim inter febrium intermittantium causas recensuimus, nec quisque hoc in dubium vocabit, cui haud ignotum est, vomitoria haud raro febrim ex toto auferre (v. GRAINGER *histor. febr. anom. batav. Edimb. 1753. p. 73. Edimb. Versuche T. IV. p. 533.*). Præcipue autem bilem magnum, in alendis febribus intermittentibus, exercere imperium, observatione constat, ab omnique vere tempore agnotum est (v. GALEN. *de diff. febr. L. II. C. 3. HOFFMANNI Med. rat. syst. T. II. P. I. S. 1. c. 2. §. 4, 25. SENAC l. c. p. 27, 289. MONRO l. c. p. 292. MEDICUS Beobacht. T. I. p. 50, 67, 71, 206.*). Hinc etiam plerique auctores ad febrim tollendam emetica nec sine fructu adhibuerunt. Etiam & hic præcepta HIPPOCRATIS valent, in hac scilicet colluvie expurganda naturam sequendam, atque turgescentiæ tempore materiem educendam esse. Hæc autem fordium turgescencia præcipue frigore incipiente deprehenditur, atque haud raro natura ipsi evacuationis

operi par est. Illa autem insufficienti, plures medici artem in auxilium vocarunt, atque frigoris tempore emeticum dederunt, quo naturæ molimina suffulcire studebant, cui etiam plerumque successus haud defuit (*v. Edimb. Versuche T. IV. Art. 24. de HAEN l. c. T. XI. p. 44. seq. SENAC l. c. p. 227. seq.*). Hanc bilis præsentiam etiam adnotavit MEDICUS, ubi tam evacuationibus quam cadaverum sectionibus sese manifestavit (*v. l. c.*). Hæc sunt, quæ de bile valent. Dantur febres, quæ prorsus fere evacuationibus atque ipsius naturæ moliminum ope tolluntur, neque aliam causam simul agnoscere videntur. Plerumque autem constitutiones, febribus hujus indolis correptæ, vitium simul in humoribus fovent, quod symbolam ad febris existentiam confert. Et sic haud raro in febribus epidemicis intermittentibus vera simul sanguinis diathesis inflammatoria deprehenditur, quæ maximam in curatione meretur attentionem (*v. HUXHAM l. c. T. II. p. 33. MEDICUS l. c. T. I. p. 278.*). Præmittenda enim evacuantibus venæ sectio est, ut inflammationes locales prohibeantur, quæ, hac methodo neglecta, facillime sequuntur. Et hæc est ea febris, quam sub hujus generis determinatione indicare, intendo.

 S P E C I E S.

(A) S I M P L E X. (a)

v. **W**ERLHOFF *Obs. de febribus* §. 8. p. 27. GRAINGER *l. c.* p. 10, 95. HUXHAM *l. c.* MEDICUS *l. c.* STOLL *Rat. medend. P. I.* p. 104.

 (B) C O M P L I C A T Æ.

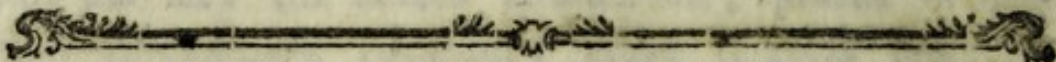
I. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis intermittens SAUVAGES (*l. c.*).Signa pleuropneumoniz (*b*).

SAUVAGES, hunc morbum venæ sectione & cathartico sanatum fuisse refert.

(a) p. 105. (b) p. 131.

 GENUS TERTIUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS BILIOSA PUTRIDA.

AER humidus & calidus, putridis effluviis inquinatus (*a*). Tempore autumnii consuetae sunt. Signa colluviei biliosae (*b*). Sanguinis putredo (*c*). Varia symptomata nervosa periculosissima (*d*). Apyrexia brevis (*e*).

Ex his plerumque sunt febres intermittentes, quas medici sub malignarum nomine descripserunt. Nec est, quod paroxysmorum furor miretur, quum omnia cor-
respon-

(*a*) v. PRINGLE l. c. p. 189. HUXHAM l. c. p. 34, 35. GRAINGER l. c. p. 55, 59. SENAC l. c. p. 33. MEDICUS l. c. p. 118.

(*b*) v. Auctores supra citat. QUARIN l. c. p. 121. Ob nervosi systematis adfectionem bilis saepe praeternaturaliter colorata deprehenditur, v. SENAC l. c. TORTI l. c. p. 257. v. SWIETEN Comment. II. p. 54. Plerumque atra bilis evomitur, v. GRANT l. c. p. 488. & in sectionibus cadaverum systema biliferum semper fere morbidam visum est, v. AURIVILL diff. de febr. interm. malign. in Opusc. Balding. V. I. p. 17.

(*c*) v. WERLHOFF l. c. §. 61. p. 23. CLEGHORN l. c. p. 151. MEDICUS l. c. p. 118.

(*d*) v. MEDICUS l. c. p. 24. Malignitas in contagio non est, quoniam rarissime contagiosae sunt, v. RAYMOND diff. de febr. interm. malign. in BALDING Opusc. V. I. p. 29, 33.

(*e*) v. MEDICUS l. c. p. 100.

respondeant, ad effectum infaustum producendum. Summum hic remedium, colluvie expulsa, est cortex peruvianus tam ob nervorum affectionem, quam putredinis ratione, qui mox in primo intervallo larga dosi adhibenda est (v. WERLHOFF *l. c. p. 90, 170. MEDICUS l. c. p. 227. seq.*). Omnibus autem palmam præripit alumen crudum, cujus vim antisepticam & antifebrilem MEDICUS ex practicoꝝ observationibus adnotavit (v. *l. c. p. 227. seq.*). An hic putredo ad causam materialem pertineat? Sic volunt causæ antecedentes atque curationis ratio. Quum autem supra jam merito suspicati simus, febrilem materiem, paroxysmo finito, sanguini haud inesse, majori etiam jure hanc sanguinis putredinem a putrida bile ad sanguinem ante paroxysmum delata, atque proprie materiem febrilem constituyente, productam, hinc indeque uno cum paroxysmo magis ad effectus quam ad causas referendam esse, concludere licet.

SPECIES.

INTERMITTENTES malignæ, v. Auctores modo allegat.

GENUS QUARTUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS PITUITOSA.

CONSTITUTIO melancholica. Frigus nunc mite longeque perdurans, nunc vehemens, convulsivum (a). Vomitus pituitæ frigore incunte. Paroxyfmi quotidiani & quartani. Hæmorrhagiæ naturales fuppreffæ (b). Obftructiones viscerum.

His febribus primo evacuantia & refolventia, deinde roborantia conveniunt (v. SENAC l. c. p. 242). Viscerum obftructiones haud proprie ad naturam febris pertinere videntur, quoniam has febres per longum temporis spatium protractas modo fequuntur, id quod etiam sub eadem conditione haud raro de aliis generibus obfervatur.

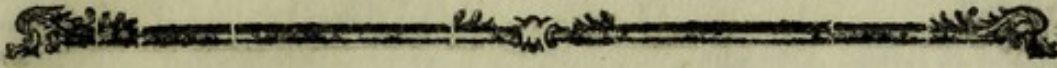

SPECIES.

v. LOMMII *Obs. med.* p. 10. SENAC l. c. *Histor. morb. Uratisl.* l. c.

(a) *Histor. morb. Uratisl.* 1699. p. 102.

(b) v. HAEN l. c. T. XI. p. 54. seq.

GENUS QUINTUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS VERMINOSA.

COLLUVIES verminosa (a). Paroxyfmi plerumque tertiani.

Hic primo causa occasionalis, vermes scilicet expurgari debent, quo facto specifica antifebrilia adhibenda sunt.

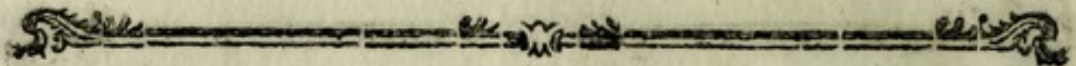
SPECIES.

v. van den Bosch l. c. p. 72, 79. AURIVILL. l. c. p. 16.

Peculiare genus etiam febrium intermittentium constituere videntur, quæ febres remittentes excipiunt, quæque folius corticis peruviani ope tolluntur (*v. PRINGLE l. c. p. 287. MONRO l. c. p. 290, 289. HILARY l. c. p. 22. WINTRINGHAM l. c. p. 250*).

(a) p. 265.

GENUS SEXTUM INTER-
MITTENTIUM.

INTERMITTENS NERVOSA.

DEBILITAS nervosa. Absentia signorum alius
causæ manifestæ.

Videtur, hic apparatus non magnum esse, cujus
ope materia febrilis producitur. Hinc minus ad causas
occasionales, majori vero attentione ad ipsam condi-
tionem prædisponentem respiciendum est. Mox ergo in
initio cortex peruvianus cum cardiacis & martialibus
adhiberi debet. De his etiam forte valent præcipue,
quæ de purgantium noxis in febribus intermittibus
leguntur (v. MORTON *Opp. L. 2. C. 20. §. 2*). Si
in paroxysmis symptomata spasmodica urgent, LIND
opiata faustissimo eventu adhibet (*von den Krankheitenⁿ
der Europæer in heissen Climates p. 265.*). An hoc de
omnibus febribus intermittibus absque alia relatione
valeat, vel an potius febres hujus generis hanc metho-
dum sibi vindicent?

SPECIES.

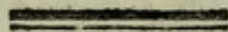
v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 32.*

HÆC sunt, Benevole Lector, quæ secundum eum ordinem, quem vere naturalem vel huic saltim proxime accedentem esse, facillime largieris, tibi exponere studui. Individuorum perfecta cognitione imbutus, notionibus eorundem universalibus facile vacat. Fructus ergo, quos tibi, ut ex omni systemate, sic ex hoc libello decerpere poteris, in ratione erunt inversa cognitionis tuæ morborum individualium. Sicut autem omnes rei cujusdam modificationes ideas universales præbere possunt, sic haud omnes æquali valore atque utilitate operam compensant. Eas, quibus systema præcedens superstruxi, omnium sæcundissimas esse, persuasissimum habeo. Cæteris ergo paribus, maximam utilitatem ex methodo nostra, artis præcepta atque regulas combinandi, contrahes. — Heu! dices, ex uno morbo nunc multos condidisti. An hoc compendii causa? Num tyronis levamine? — Prius minime.

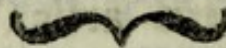
Nomina repetii, res contraxi. Phænomena externa, ab omni alia re abstracta, nec causis juncta, repetita invenies, haud morbos, phænomena sistentes, ex determinatis causis iisdemque perpetuis, profecta. Hinc adparens morborum multiplicatio, revera nulla. Et quidem, si ulla, veritatis gratia. In artis & artificis emendationem. Da speciebus aliud nomen, & difficultas soluta est. Omnino quidem species numerosiores videbis, nec tamen inde commoda promissa infringuntur, quamvis sufficiens jam foret, naturam in culpa esse, excusatio. Quum enim specierum cognitio nulla difficultate prematur, atque in generum diagnosi omne fere practici opus versetur, hæc autem secundum methodum nostram aliis longe minoris numeri sint, merito compendii idque utilissimi nomen methodus nostra meretur. — Cæterum singuli hominis non est, omnia observatione propria confirmandi, hinc semper auctores fide dignos allegavi. — Nimis tandem frequenter mancas observationes deprehendi, quæ saltim illud haud dabant, quod in quæstione erat, & haud raro id illud neglectum vidi, quod, nisi absolute, quoad partem saltim, aliaque simul habita ratione, ad

morbi naturæ cognitionem ducere potuisset. Quodsi ergo verum naturæ tramitem secutus sim, hæc pauca practitorum attentionem concitabunt, ut morborum phænomena, secundum principia nostra, diligenter comparent, unde vel quo carent suppleri, quod verum est corroborari, falsa corrigi queant. Data enim mensura, qua res æstimari possunt, facilius ad emendationem pervenimus, quam ambigua & indeterminata observatione. Hæc fuit ratio, qua permotus sum, ut hanc febrium delineationem jam orbi exhibeam, atque, de fundamentorum utilitate convictus, ædificii emendationem artis nostræ exercitatoribus trado. — Si labores mei scientiæ nostræ utiles judicentur, illos prosequi mens est. Omnem quidem operis ambitum & gravitatem perspicio, at tamen dulce & officium est, pro scientia facere, quamvis unius vires parum efficere valeant.

Hac in secunda hujus libri editione multa emendare & locupletare studui. Totius autem systematis absolutionem in provectius tempus differre, rerum atque virium status jubet. Hinc schema tantum subjungere liceat, hunc ad finem generaliter delineatum. = Ulti-

no tandem loco monitu opus esse credo, hanc meam
methodum naturalem, ab *ætiologica Sauvagesii* multum
 distare. Et quidem hujus differentię ratio, in chara-
 cterum, quibus usus sum, conditione sita est. Metho-
 dus enim ætiologica secundum *causarum* differentiam,
 ordo autem naturalis pro *indicantium* ratione digeritur.
 Et sic theoria optime cum praxi coincidit.

APPENDIX
ICHNOGRAPHIAM
SYSTEMATIS MORBORUM NATU-
RALIS SISTENS.

GENUS PRIMUM.

FIENS INFLAMMATORIA.

Miasma epidemicum, contagiosum. Pulsus
durus, plenus, celer. Lingua arida, aliquando
alba. Febris continua. Cuius initio arida.
Urina ante coctionem pro febris intensitate
turbida, declinate autem morbo in exortum
larvatum alba, carbutur, aque polyzotica.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

APPENDIX

CHRONOLOGICAL

SYSTEMATIC HISTORY

OF THE

Faint, illegible text in the lower half of the page, likely bleed-through from the reverse side.

ICHNOGRAPHIA SYSTEMATIS
MORBORUM NATURALIS.

I. MORBI INFLAMMATORII.

NEGLECTA sanguinis missio. Suppressio vel Emanatio hæmorrhagiæ consuetæ. Plethora ex his causis contracta, indeque propensio ad congestiones. Constitutio robusta & sensilis, sit hæc vel naturalis vel ex anni tempestate orta, perflante nempe diu Borea, præcipue hyemis tempore. Exæstuatio. Refrigerium. Vultus aliaque irritamenta tam interna quam externa. Sanguis ex vena detractus spissus, crusta alba vel grysea obtectus, ac parum vel nil feri secedens.

GENUS PRIMUM.

FEBRIS INFLAMMATORIA.

Miasma epidemicum, contagiosum. Pulsus durus, plenus, celer. Lingua arida, aliquanto alba. Febris continens. Cutis initio arida. Urina ante coctionem pro febris intensitate rubra, declinante autem morbo in colorem lateritium abit, turbatur, atque pulverulen-

tum quid rubrum fecedit. Vires ac sensibilitas bonæ. Corripit absque multis prægressis prodromis. Symptomata correspondentia.

SPECIES.

Hic omnes species generis inflammatoriæ continentis pertinent, v. supra p. 105 seq.

GENUS SECUNDUM.

MORBUS INFLAMMATORIUS CHRONICUS.

Defunt signa præcedentis generis. Constitutio corporis debilior & gracilior. Signa staseos phlogisticæ.

Methodus antiphlogistica hic quidem adhibenda, summo tamen ad vires habito respectu. Usus internus medicamentorum irritantium evitandus.

SPECIES.

Plures hæmoptyses, incipientis phthiseos, rheumatismi chronici & inflammationis partium externarum species.

II. MORBI PUTRIDI.

Dissolutio & corruptio partium vel solidarum vel fluidarum.

GENUS PRIMUM.

FEBRIS PUTRIDA.

Signa putredinis humorum (a). Febris continens.

(a) v. supra p. 175. seq.

SPECIES.

Febris putridæ continentis species, v. supra p. 189. seq.

GENUS SECUNDUM.

GANGRÆNA.

Dissolutio putrida solidorum, persistente sensibilitate. Inflammatio prægressa nimia. Humororum acrimonia.

Methodus antiseptica, antispasmodica.

SPECIES.

Hic pertinet, præter eas, quæ inflammationes veras sequuntur, carbunculus, p. 201.

GENUS TERTIUM.

SPHACELUS.

Partes mortuæ, separatione tantum corpus sanum relinquunt.

Curatio confortans, chirurgica.

GENUS QUARTUM.

NECROSIS.

Gangræna sicca, absque prævia inflammatione.

SPECIES.

Hic pertinent *Ergot Gallorum*, & sphacelus digitorum pedis spontaneus.

GENUS QUINTUM.

CARIES.

Corruptio ossium.

Curatio chirurgica.

SPECIES.

Hic eæ tantum species recensendæ sunt, quibus chirurgico auxilio medetur. Omnes, quæ curationem internam admittunt, & postulant, ad illas classes pertinent, quarum indicantia exhibent.

III. MORBI BILIOSI.

Signa colluviei biliosæ in primis viis & circa præcordia (a). Constitutio cholericæ. Irritabilitas nimia solidorum.

Hinc demulcentia & emollientia, temperantia & antispasmodica, denique evacuantia.

ORDO PRIMUS.

FEBRES BILIOSÆ.

Signa turgescentiæ bilis (b). Miasma epidemicum. Contagium. Febris remittens.

Hæc turgescencia in curatione maxime attendenda est, quoniam coctionis speciem præ se fert.

GENUS PRIMUM.

Febris bilioso-inflammatoria (c).

(a) v. supra p. 208. seq. & Medic. clinic. p. 30 seq.

(b) v. supra p. 210. (c) v. supra p. 281.

GENUS SECUNDUM.

Febris bilioso-putrida (a).

ORDO SECUNDUS.

MORBI BILIOSI CHRONICI.

Nulla turgescencia. Affectiones hæmorrhoidales. Animi pathemata. Digestio vitiata. Sapor amarus cum lingua sæpe pura.

Hic bilis secretio plerumque ob difficilem sanguinis per systema venæ portarum circuitum vitiata est, unde irritamenti vim acquirit, & sanguinis congestiones causat. Raro etiam colluvies in primis viis aperte hæret, sed potius circa præcordia, i. e. in vesica fellea, & in ipso hepate stagnat. Hinc medicamenta solventia. Sanguinis congestio aut venæ sectione, aut, si hæmorrhagiæ consuetæ emanferint, hirudinibus sublevanda.

IV. MORBI PITUITOSI.

Signa pituitæ in primis viis (b).

GENUS PRIMUM.

FEBRIS GASTRICA PITUITOSA.

Febris remittens (c).

GENUS SECUNDUM.

MORBUS CHRONICUS EX PITUITA.

Hic pertinent morbi sic dicti atrabilarii.

(a) v. supra p. 243.

(b) v. supra p. 256. seq. (c) v. supra p. 259. seq.

V. MORBI VERMINOSI.

Conditio corporis debilis, phlegmatica.
 Constitutio aëris frigida & humida. Victus
 fordidus, glutinosus, piscarius. Symptomata
 non nisi medicamentis anthelminticis cedentia.

GENUS PRIMUM.

LUMBRICI.

Signa lumbricorum (a). Intestina tenuia
 habitant.

GENUS SECUNDUM.

ASCARIDES ET TRICOCEPHALI.

In crassis intestinis tantum habitant. Hinc
 pruritu, tenesmo, ani dolore & clysmatorum
 effectu cognoscuntur.

Hic præter eas species, quas supra allegavi, etiam
 febres hecticæ ex vermibus pertinent. Sic porro v. c.
 Cephalalgia, v. RAHN diff. de commerc. inter caput
 & visc. abdom. §. 5. Mydriasis & Amaurosis, ibid. p.
 24, 26. Trismus. SAUVAGES p. 532. Tetanus, ibid.
 p. 544. Epilepsia, HOFFMANN. Opp. T. 3. p. 42. T.
 4. p. 351. v. PHELSUM p. 232. PECHLIN L. I. Obs.
 65. L. 2. Obs. 29. Chorea S. Viti, van DOEVEREN de
 verm. int. p. 63. SELLE Medic. clin. p. 189. seq. Ca-
 talepsis,

(a) v. supra p. 265 seq.

talepsis. SWIETEN T. 3. p. 316. SELLE Beyträge T. 2. Sopor. PECHLIN. Obs. L. 2. Obs. 29. HOFFMANN. Opp. T. 3. p. 42. van PHELSUM p. 229. Apoplexia. RAHN l. c. p. 80. R. fus fardonius, v. PHELSUM p. 201. Hæmorrhagia narium, ibid. p. 198. Hæmorrhagia uteri van den BOSCH l. c. p. 104, 153. Suppressio fluxus menstrui. BISSET Essay on the epidemical constit. of Gr. Britain. p. 332.

GENUS TERTIUM.

TÆNIA.

Motus undulatorius in abdomine præcipue sternutationem & alvi dejectionem sequens. Sensatio ponderis in abdomine, locum mutantis.

VI. MORBI LACTEI.

Rarissime ante partum, plerumque in puerperio occurrunt. Lactis e mammis subitanea retrogressio vel ejusdem secretionis impeditio. Alvi dejectio alba. Urina albescens. Sudores acidi. Saliva lactea, acida. Cruor sanguinis e vena detracti pellicula albescenti obiectus, vel sero lacteo innatans.

GENUS PRIMUM.

FEBRIS PUERPERARUM.

Signa metastaseos lactis vel lymphæ ad abdomen (a).

(a) v. supra p. 278 seq.

GENUS SECUNDUM.

FEBRIS EXANTHEMATICA.

Ex lactis reditu ad sanguinem sæpissime puerperarum miliaria oriri, verisimillimum est.

GENUS TERTIUM.

INFLAMMATIO PECTORIS.

Signa metastaseos lymphæ ad pulmones.

Anginæ pectoris speciem, probabiliter a lactis vel lymphæ metastasi lethalem vidi, cf. LEVRET Art. des Accouch. §. 887.

GENUS QUARTUM.

MORBI NERVORUM A LACTIS METASTASI.

Apoplexiam hujus generis observavit LEVRET l. c. §. 874. Maniam, pro omni verisimilitate a lactis metastasi ad cerebrum ortam, observavi, v. SELLE Beyträge P. I.

GENUS QUINTUM.

METASTASIS LACTIS VEL LIMPHE AD PARTES
CORPORIS EXTERNAS.

Hoc in casu materia vel rheumatismum mentitur, vel in suppurationem abit, pro cujus & partium adfectarum differentia species determinandæ sunt, cf. SELLE Beyträge T. 2. p. 69.

VII. MORBI NERVOSI.

Symptomata nervosa nec inter se neque causis manifestis consueto modo respondentia. Summa animi & corporis sensibilitas.

Hujus classis morbi ab omnibus aliis irregularitate singulari tam causarum quam phænomenorum ratione differunt. Defunt nempe vel omnino causæ consuetæ, vel etiam longe insufficientes videntur. Horrenda enim adspectui symptomata sæpe a levissimis causis excitantur. Et quum haud raro plurimæ harum causarum concurrant, syndrome inde symptomatum enascit, quæ nullum inter se nexum observant, quin potius maxime invicem contraria sint.

Horum phænomenorum ratio sufficiens plurima ex parte in systemate nervoso singulariter debili ac irritabili latet, quo fit, ut non solum a levissimis causis ægri afficiantur, sed etiam causarum effectus multum ab illis recedant, qui in aliis & consuetis constitutionibus ab iisdem causis producuntur.

Quomodocunque autem ratio systematis nervosi se habeat, semper tamen causa irritans simul adest, quæ ad morbum nervosum producendum symbolam suam confert, ita ut nullus detur morbus nervosus, ex sola nervorum morbosa qualitate originem trahens, sed ratio sufficiens cujusvis morbi nervosi semper simul, in causa quadam irritante, a dicta nervorum morbosa qualitate diversa, quærenda sit. Hoc non solum observatione practica suffulcitur, sed etiam a priori patet, dum hæc nervorum mala conditio magis causæ prædisponentis speciem præ se ferat. Nec obstat, quod sæpe morbi hujus classis ab ideis & animi pathematibus proxime producti videantur, quum certissime alienatio & mutatio quædam in fluidis & solidis prægredi debeat, antequam causæ morales effectus sensibiles causare valeant.

His positis horum morborum divisio in morbos *cum* & *sine materie* judicari potest. Nullus enim datur mor-

bus, stricto in sensu, sine materie, quamvis hæc sæpe ita exigua esse possit, ut omnem observationem & determinationem fugat. Quo magis autem hæc causa irritans ita comparata est, ut in consuetis constitutionibus eisdem effectus producere valeat, eo minori jure tales morbi nervosorum nomen merentur; quid! quod ipsa symptomata nervosa, tunc *morbum* quidem *nervosorum*, haud vero morbum nervosum sistant. Certos interea hic ponere limites perquam difficile est.

Id autem ex generali horum morborum notione satis apertum est, eos minus ad causam irritantem reme-
vendam, quam potius ad nervos sopiendos & roborandos indicare, dum causa irritans sæpe in sensus non cadat, nec, si etiam manifesta est, removeri possit. Si quando enim hæc causa irritans ita comparata est, ut maximam morbi rationis partem contineat, morbus hujus classis non est.

Genera pro causæ irritantis differentia non solum, sed etiam pro diversitate conditionis nervosi systematis ordinanda sunt.

ORDO PRIMUS.

FEBRES NERVOSÆ.

v. Genera febrium ordinis atactarum supra p. 298.

ORDO SECUNDUS.

MORBI NERVOSI CHRONICI.

GENUS PRIMUM.

MORBI EX IDIOSYNCRASIA.

Nulla universalis nervorum debilitas. Obje-

torum quorundam magna & insuperabilis a-
versatio vel cupiditas, quam mox symptoma-
ta nervosa sequuntur.

Hic pertinent affectiones quædam gravidarum, animi
deliquia ex sensatione felis &c.

GENUS SECUNDUM.

MORBI MORALES.

Causa irritans moralis, nec vitium manife-
stum in corpore. Functio moralis læsa.

SPECIES.

Amentia partialis.

GENUS TERTIUM.

MALUM HYPOCHONDRIACUM ET HYSTERICUM.

Syndrome symptomatum nervosorum, quæ
aut facile transeunt, aut opio cedunt.

Causa horum morborum materialis præcipue in debili
& irritabili nervorum systemate sita est. Obstructiones
viscerum symbolam suam quidem conferre possunt, sed
morbus absque illis vere & in omni suo ambitu existe-
re potest. Species describuntur a *Sydenhamo*, *Swietenio*,
Whytt, *Haenio*, *Tissot* &c.

VIII. MORBI PERIODICI.

Absque prodromis ex improvise adoriuntur

& paroxysmos observant. Urina in interval-
lis rubra, plerumque sedimentum lateritium
deponens.

Indicant ad resolventia, antispasmodica, roborantia.

ORDO PRIMUS.

FEBRES INTERMITTENTES.

v. Genera febrium intermittantium supra p. 331.

ORDO SECUNDUS.

MORBI CHRONICI PERIODICI.

Absentia febris. Intervallum raro breve,
sed plerumque hebdomadis vel mensis, imo &
anni spatium complectens.

GENERA.

v. *MEDICUS Geschichte period. Krankheiten.*

IX. MORBI EMPHRACTICI.

Signa staseos frigidæ in constitutionibus pi-
tuitosis, atrabilaris.

Hæc classis eas tantum obstructions comprehendit,
quæ non peculiarem & determinatam humorum acredi-
nem pro causa materiali agnoscunt, sed potius ex mera
solidorum debilitate & humorum tenacitate originem
trahunt.

GENUS PRIMUM.

OBSTRUCTIO VISCERUM.

Hic præter multos alios pertinent morbi ex metastasi in febribus, plures hydropis, febris hæcticæ, & hæmorrhagiarum species (cf. v. SWIETEN *T.* 2. p. 462. *T.* 4. p. 27. RAHN *diff. cit.*). Præcipue autem infarctus KÆMPFII, v. *Abhandlung von einer neuen Art. &c.* 2784.

Indicant sal ammoniacum, squillam, mercurialia, amara & roborantia. Clysteres viscerales Kæmpfii.

GENUS SECUNDUM.

SCIRRHI.

A tumoribus scrophulosis causis prægressis distinguuntur.

Species pro loci diversitate.

GENUS TERTIUM.

CALCULUS VESICÆ FELLÆ ET DUCTUS

CHOLEDOCHI.

Anxietates & dolores cardialgici post partum. Icterus periodice & absque aliis causis manifestis recurrens. Dolor in scrobiculo cordis, usque ad costas spurias protendens.

Succi recentes herbarum & radicum amararum. Aquæ minerales.

GENUS QUARTUM.

CALCULUS VIARUM URINARIUM.

Hujus generis species sunt calculus renum, ureterum, vesicæ & urethræ, qui omnes chirurgicum auxilium postulant. An arena, quæ secundum nonnullorum observationes nunquam cum calculis coexistit, ab iis natura differat? An transitum ad arthritidem faciat?

Hic etiam pertinent, v. c. Vertigo PECHLIN Obs. 15. RAHN p. 86. Tetanus TULP. L. 3. C. 2. Epilepsia PECHLIN Obs. L. 2. Obs. 29.

X. MORBI ARTHRITICI.

Dispositio hæreditaria. Corpus magnum, crassum, plenum. Proclivitas ad sudorem acidum, præcipue extremitatum. Exercitia corporis mentisque dura longeque protracta. Vitus opiparus. Vina acidula. Paroxysmos plerumque præcedunt ructus acidi, flatulentia, alvus adstrictior, motus febriles, sudores solidi intercepti, fornicatio & difficilis flexio earum partium, quæ tanguntur. Dolor sensim increfcens cum partium plerumque intumescencia. Paroxysmus finitur madore partium dolentium & diaphoresi, acidum odorem spiranti, vomitu materiæ acidæ, urinæ sedimento arenuloso, vel nodis calcareis in adfectis partibus enatis.

GENUS PRIMUM.

ARTHRITIS PARTIALIS.

Hic pertinent podagra, chiragra &c.

GENUS SECUNDUM.

ARTHRITIS UNIVERSALIS.

Gicht Germanorum.

GENUS TERTIUM.

ARTHRITIS ANOMALA.

Hic omnes morbi ex retrogressionem vel impedito expulso ad extremitates materiæ arthriticæ recensendi sunt, v. c. Apoplexia; v. MUSGRAVE de Arthrit. anom. Genev. 1757. p. 129. seq. RAHN diff. cit. p. 88. seq. Amentia arthritica WHYTT Works Contractura arthritica SAUVAGES l. c. p. 539. seq.

XI. MORBI RACHITICI.

Morbi ætati infantili & juvenili proprii.
Singularis acrimonia, præcipue ossa depravans.

GENUS PRIMUM.

RACHITIS.

Morbus haud facile ante mensem sextum

& raro post annum septimum adoriens. Dispositio hæreditaria. Habitus corporis laxus. Humores tenues. Plerumque ingenium acre, nonnumquam stupidum. Acidum in primis viis. Fæces albæ. Obstructio alvi. Insolita capitis magnitudo. Facies pallida & tumida. Frons prominens. Fontanella solito longius aperta. Dentes nigrescunt & facile carioli evadunt. Costæ planescunt. Sternum anterius propellitur. Artus curvati. Abdominis extensio, præcipue hypochondrii dextri. Apophyses & Epiphyses naturalibus majores & spongiosæ, præcipue extremitatum posteriorum ulnæ, radii, tibiæ & fibulæ. In summo morbi gradu ulcera in partibus glandulosis & articulis.

GENUS SECUNDUM.

PÆDARTHROFACE.

Raro post annum tertium adoritur. Dispositio rachitica. Dolores in certis artuum locis, absque signis externe conspicuis. Tunc tumor oritur, aliquanto tensus, nec durus, sensim rubescens, & tandem in exulcerationem abiens. Ulcus plerumque ad os penetrans.

Hic etiam nonnullæ species spinæ ventosæ pertinent.

GENUS TERTIUM .

CARIÆ VERTEBRARUM .

Difformitas gibbosa. Claudicatio absque cau-
sis manifestis prægressis. Paralysis extrema-
tum inferiorum. Ulcera & collectiones puris
in cruribus & inguinibus.

v. SELLE Beyträge zur Natur. und Arzneiwissen-
schaft. T. 2.

XII. MORBI SCROPHULOSI.

Glandulæ tumidæ, mobiles, plus minusve
duræ, semper tamen scirrhis molliores. La-
bium oris superius inferiori crassius. Sudores
odorem alliaceum spargentes. Eruptiones her-
peticæ. Ophthalmiæ & anginae frequentes.

GENUS PRIMUM.

TUMORES SCROPHULOSI.

Species pro loci diversitate ponendæ sunt.

GENUS SECUNDUM .

HERPES SCROPHULOSUS.

GENUS TERTIUM .

INFLAMMATIONES SCROPHULOSÆ .

GENUS QUARTUM .

EXULCERATIONES SCROPHULOSÆ .

GENUS QUINTUM.

GONORRHOEA MALIGNA.

v. infra morb. vener.

XIII. MORBI CANCROSI.

Induratio superficiei inæqualis, dolorosa.
Exulceratio fœtida, exedens, summe dolorifica.

GENUS PRIMUM.

CANCER SCIRRHOSUS.

GENUS SECUNDUM.

CANCER PHAGEDÆNICUS.

Nulla durities scirrhusa præcedens, sed immediatam cutis vel verrucæ exulcerationem sequens.

Quum cancri natura plane incognita sit, hujus classis subdivisio naturalis locum habere nequit, donec felicior ejusdem curatio fundamenta vera distinctionis præbeat.

XIV. MORBI VENEREI.

Morbi a peculiari viru, commercio sexuali physico contracto, pendentes.

GENUS PRIMUM.

MORBI GONORRHOICI.

Defluxiones materiæ acris, contactum im-

purum sequentes. Inflammationes, exulcerationes & dolores ex absorbtione hujus materiae provenientes.

Curatio antiphlogistica. Differentia therapeutica inter morbos gonorrhoeicos & illos, quos schancrosos nuncupare liceat, hodie unanimi fere consensu agnoscitur. Nec probabilitate caret, virus gonorrhoeicum schancroso longe vetustius atque originis ratione ab illo toto caelo diversum esse (*cf. CELEBERRIMI HENSLERI Geschichte der Lustseuche. Altona 1783*). Et hac ratione hi morbi cum schancrosis ad unam eandemque classem naturalem referre, systematis naturalis principia prohibent, & potius analogiae ratione morbis scrophulosis adnumerandi forent. His autem nondum extra omnem dubitationem positis, consuetum ordinem sequi malui.

GENUS SECUNDUM.

MORBI SCHANCROSI.

Ulcera contactum impurum sequentia & mala inde secundarie producta.

Mercurialium usum indicant, nec sine eis curationem tutam admittunt.

SPECIES.

Dolores, maculae, tumores, inflammationes & exulcerationes.

XV. MORBI SCABIOSI.

Hæc classis omnia exanthemata chronica & vitia cutis comprehendit (*v. SELLE Med. clin. von den chronischen Ausschlägen*).

Horum morborum natura in acredine, cuti præ aliis partibus peculiariter propria, sita est. Curatio ergo specifica, & plurima ex parte externa; pro cujus diversitate genera determinanda sunt.

XVI. MORBI SCORBUTICI.

Habitus corporis lividus, tumidus. Corporis torpor & animi dejectio. Cutis arida. Gingivæ tumidæ, sanguinolentæ, spongiosæ, a dentibus solutæ. Spiritus fœtidus ab impuritatibus primarum viarum non pendens, facile deficiens. Maculæ & ulcera mala. Hæmorrhagiæ absque congestionibus. Animi deliquia mutato aëre atmosphærico. Ossium fragilitas.

GENUS PRIMUM.

SCORBUTUS EPIDEMICUS.

Humiditas. Frigus. Mala & dyspepta diætata. Hinc regionum septentrionalium incolis & nautis consuetus & veteribus ignotus.

Curatio diætetica.

GENUS SECUNDUM.

SCORBUTUS SPORADICUS.

Acrimonia rheumatica & impedita sanguinis per viscera abdominis circulatio prædisponunt. Omnia quæ cutis perspirationem impedire, solida relaxare & digestionis officinam

lædere valent, causarum occasionalium munere funguntur.

Curatio resolvens, attenuans, aperiens.

XVII. MORBI VENENOSI.

Causa physica, facile lethalis.

GENUS PRIMUM.

MORBI A VENENO ACRI.

Dolor urens & pungens in œsophago, ventriculo & intestinis. Vomitus & diarrhœa absque aliis causis internis. Urinæ missio vel impedita vel maxime dolorosa. Facies lurida. Meteorismus.

Hic pertinent morbi ab assumptis mercurialibus causticis, arsenico, medicamentis drastis, cantharidibus &c.

GENUS SECUNDUM.

MORBI A VENENO NARCOTICO.

Vertigo, nausea & vomitus absque aliis causis internis. Anxietas & stupor. Mydriasis. Pulsus tardus. Facies pallida. Sudores frigidi. Status soporosus.

SPECIES.

v. SAUVAGES Nos. meth. l. c. BOERHAVE Præl. Acad. Vol. 6. p. 388. HILDANI obs. chirurg. C. I. Obs.

34. TRALLES de Opio S. I. p. 88. LUDWIG Advers. med. pract. Vol. I. P. 4. Journal de Médecine T. II. p. 119. T. 18. p. 144. Sammlung. für pract. Aerzte B. 2. St. 2. p. 64.

GENUS TERTIUM.

MORBI A VENENIS ADSTRINGENTIBUS.

Obstructio viscerum & tabes absque causis consuetis prægressis.

SPECIES.

v. c. ex plumbo, v. HAEN rat. med. T. 3. C. 2.

GENUS QUARTUM.

MORBI A VENENO EXTERNO.

Hic præter hydrophobiam & viperarum morsum etiam morbi ex aëris & atmosphæræ vitio pertinent.

XVIII. MORBI ORGANICI.

Hæc classis non solum morbos externos, sed etiam vitia organica interna comprehendit. Non omnes morbi autem externi hic pertinent, sed ii tantum hic recensendi sunt, quibus auxilio mechanico medetur. In hoc enim indicante character essentialis hujus ordinis situs est.

SYNO-

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
I nstitutio	3
de tractationis objecto	5
--- nosologiae objecto	11
--- morbo	17
--- symptomate	24
--- morbi natura	27
--- causa morbi	35
--- morbo profligando	44
--- methodo morbos ordinandi	46

Ordines, genera & species febrium secundum differentiam naturalem	83
---	----

Febris	85
------------------	----

Ordo primus

Continentes	92
-----------------------	----

Genus primum continentium

Continens inflammatoria	97
-----------------------------------	----

Species continentium inflammatoriarum

(a) Simplex	105
(b) complicatae	107

(a) Cum inflammatione locali

I. Phlegmone	110
------------------------	-----

I. Inflammatio oculorum

(a) externa	117
-----------------------	-----

(b) interna	ibid.
-----------------------	-------

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
2. Inflammatio aurium	
(a) externa	117
(b) interna	ibid.
3. Inflammatio laryngis membranacea	118
4. Inflammatio pharyngis	ibid.
5. - - - - laryngis	119
6. - - - - linguæ	120
7. - - - - asperæ arteriæ	ibid.
8. - - - - bronchiorum	ibid.
9. - - - - pleuræ	121
10. - - - - mediastini	124
11. - - - - pericardii	125
12. - - - - diaphragmatis	ibid.
13. - - - - pulmonum	128
14. - - - - pleuræ & pulmonum	130
15. - - - - hepatis	ibid.
(a) partis convexæ	ibid.
(b) concavæ	132
(c) cystidis felleæ	ibid.
16. Inflammatio lienis	ibid.
17. - - - - cordis	ibid.
18. - - - - renum	133
(a) vera	ibid.
(b) calculosa	ibid.
19. Inflammatio vesicæ urinariæ	134
20. - - - - uteri	ibid.
21. - - - - ventriculi	135
22. - - - - intestinorum	136
(a) tenuium	ibid.
(b) crassorum	ibid.
23. Inflammatio mesenterii	ibid.
24. - - - - omenti	137
25. - - - - cerebri	ibid.
II. Erysipelas	140
III. Rheumatismus	142
(a) universalis	143
(b) in juncturis	144
(c) in lumbis	ibid.
(d) in coxa	ibid.

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
(e) in latere	144
(f) in hypocondrio dextro	145
 (3) <i>Cum Catarrho</i>	 146
1. Catarrhus narium	147
2. - - - pulmonum	ibid.
 (γ) <i>Cum dysenteria</i>	 149
Species	ibid.
 (δ) <i>Cum exanthematibus</i>	 152
1. Pestis	153
2. Variolæ	156
3. - - - spuria	162
4. Morbilli	164
5. Rubeolæ	165
6. Febris scarlatina	166
7. - - urticata	167
8. Effera	ibid.
9. Febris erysipelatosa	168
10. - - miliaris	169
11. - - bullofa	172
12. - - aphthosa	ibid.
13. - - petechialis	173

Genus secundum continentium.

Continens putrida	175
-----------------------------	-----

Species continentium putridarum.

(a) simplex	189
(b) complicatae	190

(α) *Cum inflammatione locali.*

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
I.	192
1. Inflammatio pharyngis	194
2. - - - - pleuræ	195
3. - - - - pulmonum	ibid.
4. - - - - pleuræ & pulmonum	196
5. - - - - hepatis	ibid.
6. - - - - uteri	ibid.
7. - - - - cerebri	ibid.
II. Erysipelas	197
III. Rheumatismus	ibid.
(β) <i>cum catarrho</i> .	
1. Catarrhus narium & faucium	198
2. - - - - pulmonum	ibid.
(γ) <i>cum dysenteria</i> .	
Species	195
(δ) <i>cum exanthematibus</i>	
1. Pestis	201
2. Carbunculus	ibid.
3. Variolæ	202
4. Morbilli	203
5. Rubeolæ	ibid.
6. Scarlatina	204
7. Febris erysipelacea	ibid.
8. Miliaria	205
9. Febris bullosa	ibid.
10. - - aphthosa	ibid.
11. - - petechialis	206

Ordo secundus.

Remittentes	207
A. Cum colluvie impura primarum viarum	208

SYNOPSIS RERUM

Pag.

Genus primum remittentium gastricarum

Febris biliosa inflammatoria 220

Species.

(a) simplex 222
 (b) complicatae 223

(a) *Cum inflammatione locali*

I. . . . . ibid.
 I. Inflammatio oculorum 225
 2. - - - - pharyngis . . . . . ibid.
 3. - - - - pleurae 226
 4. - - - - - & pulmonum . . . . . ibid.
 5. - - - - pulmonum 228
 6. - - - - hepatis 229
 7. - - - - intestinorum . . . . . ibid.
 8. - - - - - & omenti 230
 9. - - - - renum . . . . . ibid.
 10. - - - - uteri 231

II. Erysipelas 232

III. Rheumatismus . . . . . ibid.

(β) *Cum Catarrho.*

I. Catarrhus narium 234
 2. - - - - pulmonum . . . . . ibid.

(γ) *Cum dysenteria.*

Species 235

(δ) *Cum exanthematibus* 236

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
1. Pestis	237
2. Variolæ	ibid.
3. Morbilli	238
4. Febris scarlatina	ibid.
5. - - - urticata	239
6. Effera	ibid.
7. Febris erysipelatosa	ibid.
8. Febris miliaris	240
9. - - - aphthosa	241
10. - - - petechialis	242
11. - - - bullosa	ibid.

Genus secundum remittentium gastricarum.

Febris biliosa putrida	243
----------------------------------	-----

Species.

(a) simplex	246
(b) complicatæ	248

(α) <i>Cum inflammatione locali</i>	ibid.
-------------------------------------	-------

1. Inflammatio pharyngis	249
2. - - - - - pleuræ	ibid.
3. - - - - - & pulmonum	250
4. Inflammatio pulmonum	ibid.
5. - - - hepatis	ibid.
6. - - - ventriculi	251
7. - - - intestinorum	ibid.
8. - - - uteri	ibid.

II. Rheumatismus	ibid.
----------------------------	-------

(β) <i>Cum Catarrho</i>	252
-----------------------------------	-----

(γ) - <i>dysenteria</i>	ibid.
-----------------------------------	-------

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
(δ) - <i>exanthematibus</i>	253
1. Pestis	ibid.
2. Variolæ	ibid.
3. Morbilli	ibid.
4. Febris scarlatina	ibid.
5. - - erysipelatosa	254
6. - - miliaris	ibid.
7. - - petechialis	ibid.
8. - - aphthosa	255
<i>Genus tertium remittentium gastricarum.</i>	
Febris cum colluvie pituitæ in primis viis	256
<i>Species.</i>	
(a) simplex	259
(b) complicatæ	ibid.
(<i>α</i>) <i>Cum inflammatione locali</i>	
1. Inflammatio pharyngis	260
2. - - - pulmonum	ibid.
3. - - - hepatis	ibid.
4. - - - ventriculi	ibid.
(<i>β</i>) <i>Cum Catarrho</i>	
1. Catarrhus pulmonum	ibid.
(<i>γ</i>) <i>Cum dysenteria</i>	
262	
(<i>δ</i>) <i>Cum exanthematibus</i>	
1. Miliaria	ibid.
2. Febris petechialis	264
B. <i>Cum colluvie verminosa in primis viis</i>	
265	
<i>Genus primum febrium verminosarum</i>	
268	
Febris verminosa inflammatoria	ibid.

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
<i>Species</i>	268
(a) simplex	ibid.
(b) complicatæ	ibid.
(α) <i>Cum inflammatione locali</i>	ibid.
I. Inflammatio oculorum	269
2. - - - - pleuræ & pulmonum	ibid.
3. - - - - pulmonum	ibid.
II. Rheumatismus	270
(β) <i>Cum catarrho</i>	ibid.
(γ) <i>Cum exanthematibus</i>	ibid.
I. Febris erysipelatosa	ibid.
<i>Genus secundum febrium verminosarum</i>	271
Febris verminosa putrida	ibid.
<i>Species</i>	ibid.
(a) simplex	ibid.
(b) complicatæ	272
(α) <i>Cum inflammatione locali</i>	ibid.
I. Inflammatio pleuræ & pulmonum	ibid.
(β) <i>Cum exanthematibus</i>	ibid.
I. Febris petechialis	ibid.
C. <i>Cum metastasi lactis ad viscera abdominis</i>	273
<i>Species</i>	278
I. Ex constitutione bilioso-inflammatoria	ibid.
2. Ex animi pathemate	ibid.
3. Ex refrigerio	ibid.
4. Ex inflammatione	ibid.
D. <i>Ex ulcere interno</i>	280
<i>Species</i>	283

SYNOPSIS RERUM.

	pag.
1. Exulceratio pulmonum	283
2. Empyema	285
3. Exulceratio hepatis	ibid.
4. - - - lienis	286
5. - - - pancreatis	ibid.
6. - - - renum	ibid.
7. - - - uteri	287
8. - - - omenti	ibid.
9. - - - mesenterii	299
10. - - - ventriculi & intestinorum .	288
H. Ex obstructione viscerum	289
<i>Species</i>	291
1. Hectica hepatica	ibid.
2. - - - mesenterica	ibid.
Ordo tertius	292
Atactæ	ibid.
<i>Genus primum atactarum . . . . .</i>	<i>298</i>
Febris nervosa acuta sporadica	ibid.
<i>Species</i>	299
1. Phrenitis	ibid.
2. Febris soporosa	ibid.
3. Hydrophobia	300
4. Febris nervosa acuta puerperarum	301
<i>Genus secundum atactarum . . . . .</i>	<i>302</i>
Febris nervosa acuta ex contagio	ibid.
<i>Species</i>	303
1. Sudor anglicus	ibid.
2. Pestis acutissima	304
3. Febris nervosa putrida	307
(a) Pestis	308
(b) Stadium tertium febrium biliofo- putridarum	ibid.

SYNOPSIS RERUM.

	Pag.
<i>Genus tertium ataxiarum</i>	310
Febris lenta nervosa	ibid.
<i>Species</i>	320
(a) simplex	ibid.
(b) complicatae	321
(a) <i>Cum exanthematibus</i>	322
1. Variolæ	ibid.
2. Morbilli	323
3. Miliaria	324
4. Scarlatina	ibid.
5. Pemphigus	325
(β) <i>Cum dysenteria</i>	ibid.
Ordo quartus	326
Intermittentes	ibid.
<i>Genus primum intermittens</i>	331
Intermittens inflammatoria	ibid.
<i>Species</i>	
(a) simplex	ibid.
(b) complicatae	ibid.
1. Inflammatio oculorum	ibid.
2. - - - - pleuræ & pulmonum	ibid.
3. - - - - pulmonum	ibid.
<i>Genus secundum intermittens</i>	333
Intermittens inflammatoria biliosa	ibid.
<i>Species</i>	335
(a) simplex	ibid.
(b) complicatae	ibid.
1. Inflammatio pleuræ & pulmonum	ibid.
<i>Genus tertium intermittens</i>	336
Intermittens biliosa putrida	ibid.

SYNOPSIS RERUM.

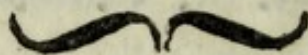
	Pag.
<i>Species</i>	337
<i>Genus quartum intermittendum</i>	338
Intermittens pituitosa	ibid.
<i>Species</i>	ibid.
<i>Genus quintum intermittendum</i>	339
Intermittens verminosa	ibid.
<i>Species</i>	ibid.
<i>Genus sextum intermittendum</i>	340
Intermittens nervosa	ibid.
<i>Species</i>	ibid.
Appendix	347

Classes morborum naturales.

1. Morbi inflammatorii	347
2. - - - putridi	348
3. - - - biliosi	350
4. - - - pituitosi	351
5. - - - verminosi	352
6. - - - lactei	353
7. - - - nervosi	354
8. - - - periodici	357
9. - - - emphracticici	358
10. - - - arthritici	360
11. - - - rachitici	361
12. - - - scrophulosi	363
13. - - - cancrofi	364
14. - - - venerei	ibid.
15. - - - scabiosi	365
16. - - - scorbutici	366
17. - - - venenosi	367
18. - - - organici	368

INDEX SYNONYMORUM.

A.

	Pag.
<i>Amphimerina hungarica</i>	246
- - - <i>peripneumonica</i>	228
<i>Angina absque tumore</i>	119
- - <i>biliosa</i>	225
- - <i>cum tumore</i>	119
- - <i>maligna</i>	194, 249
- - <i>membranacea</i>	118
- - <i>polyposa</i>	ibid.
- - <i>pectoris</i>	120
<i>Aphtha febrilis.</i>	172
- <i>maligna</i>	206

C.

<i>Carbunculus benignus</i>	201
<i>Carditis</i>	132
<i>Causus</i>	222
<i>Cephalitis spontanea</i>	139
<i>Chemosis</i>	117
<i>Chicken-Pox</i>	162
<i>Colica inflammatoria</i>	229
<i>Continua non putris</i>	106
<i>Coups de soleil</i>	137
<i>Cynanche</i>	118
- - - <i>sanguinea</i>	ibid.
<i>Cynanche synochalis</i>	225
- - - <i>trachealis</i>	119, 120
<i>Cystitis</i>	134

INDEX SYNONYMORUM.

Pag.

D.

<i>Dysenteria bilioso-contagiosa</i>	252
- - - <i>maligna</i>	225

E

<i>Elodes</i>	303
<i>Enteritis colica</i>	236
- - <i>iliaca</i>	<i>ibid.</i>
- - <i>mesenterica</i>	<i>ibid.</i>
<i>Entzündung der Hirnhäute</i>	237
<i>Ephmera britannica</i>	303
<i>Epidemic low fever</i>	320
<i>Epiploitis vera</i>	237
<i>Erysipelas pulmonum</i>	247
- - - <i>rosa</i>	268
- - - <i>typhodes</i>	204
<i>Essera</i>	267

F.

<i>Febricula</i>	320
<i>Febres a bile</i>	208
- - <i>gastricæ</i>	<i>ibid.</i>
- - <i>mesentericæ</i>	<i>ibid.</i>
- - <i>phthificæ</i>	280
<i>Febris anginosa</i>	226
- - <i>ardens</i>	222
- - <i>bullosa maligna</i>	205
- - <i>carcerum</i>	279
- - <i>catarrhalis benigna</i>	247
- - <i>epidemica</i>	234
- - <i>catarrhalis maligna</i>	298
- - <i>cholericæ</i>	222
- - <i>dysenterica</i>	249
- - - - <i>putrida</i>	252
- - - - <i>maligna</i>	297

INDEX SYNONYMORUM.

	Pag.
<i>Febris flava putrida</i>	246
- - <i>glutinosa gastrica</i>	259
- - <i>hectica maligna</i>	320
- - - - <i>verminosa</i>	268
- - <i>Indiæ occidentalis flava maligna</i>	246
- - <i>Inflammatoria simplex</i>	206
- - <i>intermittens maligna</i>	337
- - <i>lenta maligna</i>	320
- - - - <i>nervosa</i>	ibid.
- - <i>maligna</i>	289
- - - - <i>biliosa Americæ</i>	246
- - <i>nautica</i>	254
- - <i>pestilentialis</i>	307
- - <i>petechizans Germanorum</i>	242
- - <i>puerperarum</i>	230, 247, 273
- - <i>putrida</i>	289, 246
- - - - <i>cum diathesi phlogistica</i>	222
- - <i>rheumatica arthritica</i>	244
- - <i>urticata</i>	267
<i>Fievre de Mattelotte</i>	246

G.

<i>Gaol fever</i>	254
<i>Gastritis legitima</i>	235
<i>Gastrodynia ulcerosa</i>	288
<i>Glossitis</i>	220

H.

<i>Hectica chlorotica</i>	292
- - - <i>hepatica</i>	285
- - - <i>mesaraica</i>	287
- - - <i>nephritica</i>	285
- - - <i>orientalis</i>	287
- - - <i>splenetica</i>	286
- - - <i>stomachica & intestinalis</i>	288
<i>Hepatalgia apostematosa</i>	285

INDEX SYNONYMORUM.

	Pag.
<i>Hepatitis cystica</i>	232
- - - <i>muscularis</i>	245
- - - <i>pleuritica</i>	230
- - - <i>spuria</i>	245
<i>Hospital fever</i>	289
<i>Hydronosus</i>	303
<i>Hydrophobia spontanea</i>	300
<i>Hysteralgia ulcerosa</i>	287

I.

<i>Jail-fever</i>	289
<i>Ignis persicus</i>	202
<i>Ischias rheumaticum</i>	245

L.

<i>Lethargus</i>	299
<i>Little fever</i>	320
<i>Lumbago rheumatica</i>	244

M.

<i>Mal de gorge ulceré</i>	294
<i>Maladie de Siam</i>	246
<i>Marasmus senilis</i>	292
<i>Marsh fever</i>	246
<i>Metritis</i>	234
- - - <i>typhodes</i>	196, 252
<i>Miliaris purpurata</i>	205
<i>Morbi purulenti</i>	280
<i>Morbus crassus</i>	322
- - <i>cardiacus</i>	ibid.

N.

<i>Nephralgia purulenta</i>	286
<i>Nephritis calculosa</i>	233

INDEX SYNONYMORUM

	Pag.
<i>Nephritis vera</i>	233
<i>Nervous fever</i>	320
O.	
<i>Οἴδημα ἐνκεφαλῆς</i>	237
<i>Ophthalmitis</i>	227
<i>Otitis externus</i>	ibid.
- - <i>internus</i>	ibid.
P.	
<i>Pædanchone</i>	294
<i>Pædatrophia</i>	292
<i>Passio cardiaca</i>	322
<i>Pemphigus</i>	272, 220
- - <i>indicus</i>	205
<i>Peripneumonia</i>	228
- - - <i>ardens</i>	228
- - - <i>biliosa</i>	ibid.
- - - <i>catarrhalis</i>	247, 234
- - - <i>notha</i>	247, 198, 234
- - - <i>pura</i>	228
- - - <i>putrida</i>	295
- - - <i>spuria atrabilaria</i>	262
- - - <i>typhodes</i>	250
<i>Phrenitis</i>	299
<i>Phthisis pulmonalis</i>	283
<i>Phthisis nervosa</i>	292, 322
<i>Pleuresie maligne</i>	250
<i>Pleuritis</i>	230
- - <i>biliosa</i>	226
- - <i>dorsalis</i>	224
- - <i>erysipelacea</i>	227
- - <i>humida</i>	230
- - <i>intermittens</i>	335
- - <i>pericardii</i>	225
- - <i>periodica</i>	332

INDEX SYNONYMORUM.

	Pag.
<i>Pleuritis putrida</i>	296, 269
- - <i>secca biliosa</i>	226
- - <i>sine sputo</i>	222
- - <i>spuria</i>	244
- - <i>vera</i>	222
- - <i>verminosa</i>	269
<i>Pleuroperipneumonia</i>	230
- - - - <i>putrido-verminosa</i>	272
<i>Porcelaine</i>	267
<i>Purpura benigna</i>	273
- - <i>maligna</i>	206
- - <i>symptomatica</i>	242
- - <i>verminosa</i>	272
<i>Putrid sore throat</i>	294
<i>Pyrosis ulcerosa</i>	288

R.

<i>Remitting fever of the camp</i>	222
<i>Rheumatismus acutus</i>	242
- - - <i>arthriticus</i>	244
- - - <i>calidus</i>	242
- - - <i>inflammatorius</i>	ibid.
- - - <i>vagus</i>	243
- - - <i>verus</i>	242
- - - <i>verminosus</i>	270
<i>Rhumatisme avec fièvre</i>	242
<i>Rhume</i>	246
<i>Rosalia</i>	265
<i>Rubeola anomala</i>	203

S.

<i>Scarlatina maligna</i>	204
- - <i>urticata</i>	267
<i>Senegal fever</i>	289
<i>Simple inflammatory fever</i>	206
<i>Slow fever</i>	320

INDEX SYNONYMORUM

	Pag.
<i>Spitz-Poecken</i>	162
<i>Splenalgia suppuratoria</i>	286
<i>Splenitis</i>	132
<i>Stadium tertium febris carcerum</i>	308
- - - - - <i>flavæ Americae</i>	309
- - - - - <i>anginae malignæ</i>	ibid.
<i>Sudor anglicus</i>	303
<i>Suffocatio stridula</i>	118
<i>Swine-Pox</i>	162
<i>Synanche</i>	118, 219
<i>Synocha simplex</i>	106
<i>Synochus imputris</i>	ibid.
- - <i>non putris</i>	222
- - <i>putris</i>	189
- - <i>rheumatifans</i>	242

T.

<i>Tabes dorsalis</i>	292, 322
- - <i>hepatica</i>	292
- - <i>mesenterica</i>	ibid.
<i>Typhus comatosus</i>	299
- - <i>exhaustorum</i>	322
- - <i>Hippocratis</i>	ibid.
- - <i>Ictærodes</i>	246

U.

<i>Ulcerated sore throat</i>	249
--	-----

V.

<i>Variolæ crystallinæ</i>	322
- - <i>inflammatoriæ</i>	256
- - <i>regulares</i>	ibid.
- - <i>sanguineæ</i>	202
- - <i>verrucosæ</i>	322
<i>Vomito presso</i>	246

INDEX SYNONYMORUM.

Pag.

W.

<i>Wasserpocken</i>	.	.	.	.	.	.	262
<i>Windpocken</i>	.	.	.	.	.	.	<i>ibid.</i>

Y.

<i>Yellow fever</i>	.	.	.	.	.	.	246
---------------------	---	---	---	---	---	---	-----

MEDIOLANI.

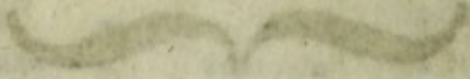

TYPIS IMPER. MON. S. AMBROSII MAJ.

V

T

MEDICINA

INSTRUMENTI MEDICINA

